

T.C.
MİMAR SİNAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ PROGRAMI

137061

FİRDEVSÎ-İ RÛMÎ'NİN
SÜLEYMANNÂME YAZMASININ
(81. cilt, 28 yk.) BİLİMSEL YAYINI VE
ÜZERİNDE DİL İNCELEMELERİ

137061

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan:
20006020 Sezer ÖZYAŞAMIŞ ŞAKAR

Danışman:
Prof. Dr. Halil ERSOYLU

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

İSTANBUL-2003

Kayıt Tarihi	Kayıt No.	Kod. No.	Ek
26/05/2003	395	533	4

Sezer ÖZYAŞAMIŞ ŞAKAR

tarafından hazırlanan

Firdevsi-i Rumi'nin Süleymanname Yazmasınının (81 Cilt.28 yk.)

Bilimsel Yayını ve Üzerinde Dil İncelemeleri

adlı bu çalışma jürimizce

Yüksek Lisans

Tezi / Eser Metni olarak kabul edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 05 / 06 / 2003

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi Prof.Dr.Halil ERSOYLU (Danışman)

Jüri Üyesi Yrd.Doç.Dr.Hanife KONCU

Jüri Üyesi Yrd.Doç.Dr.Göksel ÖZTÜRK
(MÜ.Türkiyat Arş.Enst.)

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	IV
ÖZET	VII
SUMMARY	VIII
KISALTMALAR	IX
GİRİŞ	X
I.I. FİRDEVSİ	X
I.I.I. HAYATI	XI
I.I.II. ESERLERİ	XI
I.II. METİNLE İLGİLİ BAZI AÇIKLAMALAR	XVI
1. BÖLÜM: METİN	1
2. BÖLÜM: DİL İNCELEMESİ	119
2.1. YAZI İŞARETLERİNİN KULLANILIŞI	119
2.1.1. ÜNLÜLER İÇİN KULLANILAN YAZI İŞARETLERİ	119
2.1.1.1. Med	119
2.1.1.2. Dik üstün, dik med	120
2.1.1.3. Üstün (eğik üstün)	120
2.1.1.4. Elif-i maksure işareti	120
2.1.1.5. Dik esre	121
2.1.1.6. Eğik esre	121
2.1.1.7. Ötre	122
2.1.1.8. Hemze	123
2.1.1.9. Vasl	123
2.1.2. ÜNSÜZLER İÇİN KULLANILAN YAZI İŞARETLERİ	124
2.1.2.1. Şedde	124
2.1.2.2. Sükûn	124
2.1.2.3. Kef üstünde üç nokta	125
2.1.2.4. Cim çengeli	125
2.2. ESERİN YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ	126
2.2.1. DİLDEKİ SESLERİN YAZIDA HARFLERLE KARŞILANIŞI	
BAKIMINDAN YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ	126
2.2.1.1. ÜNLÜLERİN YAZILIŞI	126
2.2.1.1.1. Türkçe kelime ve eklerde	126
2.2.1.1.1.1. a ünlüsü	126
2.2.1.1.1.2. Diğer ünlüler	127
2.2.1.1.2. Yabancı kelime ve şekillerde	128
2.2.1.1.2.1. Arapça ve Farsça kökenli kelimelerdeki ünlülerin yazılışı	
2.2.1.1.2.1.1. Aruza uydurmak için uzun ünlüsü kısaltılan kelimeler	
2.2.1.1.2.1.1.1. Meddi veya elif harfi düşürülen kelimeler	129
2.2.1.1.2.1.1.2. Vav harfi düşürülen kelimeler	129
2.2.1.1.2.1.1.3. Ye harfi düşürülen kelimeler	129
2.2.1.1.2.2. Türkiye'deki dil kalıntıları ve Batı kökenli kelimelerdeki	
ünlülerin yazılışı	130
2.2.1.1.3. Görevli seslerde	130

2.2.1.1.3.1. Türk dili kuralı ile olan kullanılışlarda görevli sesler	130
2.2.1.1.3.2. Yabancı dil kuralı ile olan kullanılışlarda görevli sesler ..	131
2.2.1.2. ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI	132
2.2.1.2.1. İmlâ tutumundan kaynaklananlar	132
2.2.1.2.1.1. Geleneksel Türk imlâsının etkileri	132
2.2.1.2.1.2. Arap ve Fars imlâlarının etkileri	133
2.2.1.2.1.3. Aruza uydurmak için kelime yapısındaki ünsüzün düşürülmesi	134
2.2.1.2.1.3.1. Yapısındaki ikiz ünsüzünden biri düşürülen kelimeler	134
2.2.1.2.1.3.2. Yapısındaki tek ünsüzü düşürülen kelimeler	135
2.2.1.2.1.4. Yapısındaki tek ünsüzü değiştirilen kelimeler	135
2.2.2. HARFLERİN YAZIDAKİ DİZİLİŞİ BAKIMINDAN YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ	136
2.2.2.1. YAZILIŞI BİTİŞİK OLAN KELİMELER	136
2.2.2.1.1. İmlâ yapısını ilgilendirenler	136
2.2.2.1.2. Ses yapısını ilgilendirenler	137
2.2.2.1.2.1. i- fiilinin kalın sıralı oluşu	137
2.2.2.1.2.2. ile edatının kalın sıralı oluşu	137
2.2.2.1.2.3. için edatının kalın sıralı oluşu	138
2.2.2.1.2.4. Bazı tonsuz seslerin tonlulaşması	139
2.2.2.2. YAZILIŞI AYRI OLAN KELİME VE DİĞER DİL UNSURLARI	139
2.3. ESERDEKİ BAZI SES BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ	140
2.3.1. ÜNLÜLER	140
2.3.1.1. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ	140
2.3.1.1.1. i-e durumu	140
2.3.1.1.2. e-i durumu	141
2.3.1.2. ÜNLÜ UYUMU	141
2.3.1.2.1. Kalınlık incelik uyumu	141
2.3.1.2.2. Düzlük yuvarlaklık uyumu	142
2.3.1.3. ÜNLÜ TÜREMESİ	144
2.3.1.4. ÜNLÜ BİRLEŞMESİ	144
2.3.1.4.1. Kalıcı tipteki ünlü birleşmesi	145
2.3.1.4.2. Geçici tipteki ünlü birleşmesi	145
2.3.1.5. ÜNLÜ DÜŞMESİ	145
2.3.1.5.1. Türkçe isim ve fiillerde ünlü düşmesi	145
2.3.1.5.2. Edatlarda ünlü düşmesi	146
2.3.1.5.3. i- fiili ve eklerde ünlü düşmesi	146
2.3.1.5.4. Yabancı kelimelerde ünlü düşmesi	147
2.3.2. ÜNSÜZLER	147
2.3.2.1. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ	147
2.3.2.1.1. Tonlulaşma	147
2.3.2.1.2. Tonsuzlaşma	149
2.3.2.1.3. Sızıcılaşma	150
2.3.2.1.4. Süreksiz ünsüzün yerini sürekli olanın alması	150
2.3.2.1.5. Arapça kelimelerdeki iç ses hemzesinin y ünsüzüne	

dönüşmesi	151
2.3.2.1.6. Metatez	151
2.3.2.1.7. -r- > -l- değişimi	151
2.3.2.1.8. -ğ- > -v- değişimi	151
2.3.2.2. ÜNSÜZ DÜŞMESİ	152
2.3.2.3. ÜNSÜZ TÜREMESİ	152
2.3.2.4. HECE DÜŞMESİ	152
2.4. ESERDEKİ BAZI YAPI BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ	153
2.4.1. YAPIM EKLERİ	153
2.4.1.1. Düz ünlü taşıyanlar	153
2.4.1.2. Yuvarlak ünlü taşıyanlar	154
2.4.1.3. Çok şekilli, fakat, bazıları karışık kullanılmış durumda bulunanlar	154
2.4.2. İŞLETME EKLERİ	155
2.4.2.1. Düz ünlü taşıyanlar	155
2.4.2.2. Yuvarlak ünlü taşıyanlar	155
2.4.2.3. Çok şekilli, fakat, bazıları karışık kullanılmış durumda bulunanlar	156
2.4.3. İSİM-FİİL EKLERİ	156
2.4.4. ZARF-FİİL EKLERİ	157
3. BÖLÜM: SÖZLÜK	158
KAYNAKLAR	301
ÖZGEÇMİŞ	304
TIPKIBASIM	305

ÖN SÖZ

Süleymân-nâme, Türk dili tarihi içinde Eski Türkiye Türkçesi sonları ile Osmanlıcanın başlangıcı arasında kalan bir geçiş döneminin eserleri arasında yer almaktadır. Bu dönemde Arapça, Farsça kelime ve terkipler başta olmak üzere çeşitli dil unsurlarının Türkçede gitgide artmaya başladığı görülmektedir. Ancak bu esere bakıldığında, genellikle, Türkçe kelime ve şekillerin anlatımda daha ağırlıklı olduğu görülmektedir. Gerek ifadelerde Türkçe kelime kullanılmasının ağırlıkta oluşu gerekse ilgi çekici Türkçe deyimlerin varlığı, Süleymân-nâme-i Kebîr diye de anılan eserin dil açısından değerini daha da arttırmaktadır.

Eser Türk dili açısından önemli olduğu kadar Süleyman Peygamberin yer yer efsaneleşmiş hayat hikâyesini belirtmesi bakımından önem taşımaktadır. Bütün bunlardan başka Süleymân-nâme felsefe, ilm-i hendese (geometri), ilm-i nücûm (astroloji) ve hekimliğe ait bilgileri derleyen ansiklopedik bir eser olması ile de eski kültür açısından değerli sayılmaktadır.

Eser üzerinde yapılan ilk çalışma 72. cildi konu edinmiş bulunan ve Ata Çatıkkaş tarafından hazırlanan doktora tezidir. İkinci çalışma Asuman Akay'ın 44. cilt üzerinde yaptığı yine doktora çalışmasıdır. Üçüncü çalışma Hamdi Güleç'in 42. cilt üzerinde yaptığı doktora tezidir. Süleymân-nâme üzerinde yapılan dördüncü çalışma Gülnaz Genç'e ait doktora tezi olup 25. ve 26. ciltler üzerinde gerçekleşmiştir. Halil İbrahim Usta'nın 43-46. ciltler üzerinde yaptığı doktora tezi ise Süleymân-nâme-i Kebîr üzerinde yapılan beşinci çalışmayı meydana getirmektedir.

Ben de, Firdevsî'nin Türkçeyi sevme ve koruma isteği ile de yazmış bulunduğu ve üzerinde bugüne kadar çalışılmayan Süleymân-nâme'nin elde bulunan son cildi, yani 81. cildi üzerinde çalışmaya

karar verdim. Harekeli olan bu eser üzerinde çalışmaya başladıktan sonra bu eserdeki bazı yaprakların cilt sırasında öncelik ve sonralık (takdim tehir) sıralamasında bir karışıklık olduğunu fark ettim. Çalışmama konu olan 28 yapraktaki metnin okunmasından sonra bunların sıralanışının şu şekilde olması gereği ortaya çıkmış bulunmaktadır: 1 b, 24 , 25, 26, 33, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 23, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 2, 3, 4, 5, 6, 7 a.

Bu çalışma, girişten sonra metin, dil incelemesi ve sözlük bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde Firdevsî'nin hayatı ve eserleri, Süleymân-nâme'nin nüshaları, metinle ilgili bazı açıklamalar hakkında bilgi verilmiştir.

Metin bölümünde, eserin orijinalindeki sayfa numaralarının yazılması ve satır numaralarının belirtilmesiyle birlikte eser transkripsiyonlu olarak Lâtin harflerine aktarılmıştır. Metinle ilgili bazı düzeltmeler dipnotlarla belirtilerek, eserde geçen Arapça ayet, söz ve beyitler, yine metinde, orijinal olarak Arap harfleriyle verilmiştir.

Dil incelemesi bölümünde eserde geçen yazı işaretlerinin kullanılışı, eserin yazılış özellikleri ve eserdeki bazı yapı bilgisi özellikleri incelenmiştir.

Sözlük bölümünde ise metinde geçen bütün kelime ve şekiller madde başı olarak sözlüğe alınmış, kalıp söz, birleşik kelimeler ve deyimler madde içinde belirtilmiştir. Kelime ve şekillerin Türk dilindeki kullanımları sırasında değişikliğe uğramış olanların yanında ayraç içerisinde kaynak dilindeki şekilleri yazılarak bunların hangi dile ait bulunduğu belirtilmiştir.

Tez konusunun seçiminde, hazırlanmasında ve tamamlanmasında değerli bilgileriyle çalışmamı yönlendiren, her zaman desteğini ve engin hoşgörüsünü gördüğüm değerli hocam Prof. Dr. Halil Ersoylu'ya, bu tez çalışmasındaki metin bölümünün kontrol edilmesinde yardımlarını gördüğüm Yard. Doç. Dr. Hanife Koncu'ya, metinde bazı Arapça ve Farsça unsurların okunmasında ve anlaşılmasında yardımcı olan Öğr. Gör. Mehmet Yılmaz'a yürekten teşekkürlerimi sunarım.

Sezer Özyaşamış Şakar

ÖZET

Süleymân-nâmeler, Kanuni Sultan Süleyman'ın saltanatını veya Süleyman Peygamberin hayatını ve menkabelerini konu alan eserlerdir. XVI. yüzyılın başlarında Firdevsî-i Rûmî tarafından yazılan Süleymân-nâme-i Kebîr de Süleyman Peygamberin menkabevî hayatını, Seba melikesi Belkıs ile aralarında geçen kıssayı anlatan manzum, mensur karışık yazılmış bir eserdir.

Bu teze konu olan Süleymân-nâme yazmasının 81. cildi, Fatih Millet Kütüphanesi, Tarih, 317 numarada kayıtlıdır. Eserin 28 yapraklık bölümü üzerinde yapılan bu çalışma, metnin transkripsiyonlu olarak Lâtin harflerine aktarılması, dil incelemesinin yapılması ve sözlüğünün hazırlanmasından meydana gelmektedir.

Bu çalışmada, Süleymân-nâme'nin elde bulunan son cildi üzerinde, yani 81. cildin 28 yapraklık kısmında dil incelemesi yapılarak metnin imlâ ve fonetik özellikleri ortaya çıkarılmıştır. Böylece eserin yazıldığı dönem olan XVI. yüzyılın dil özelliklerinin bugüne kadar üzerinde çalışılmayan bu eserde de bir nebze belirtilmesi, ele alınıp incelenilmesi amaç edinilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Süleymân-nâme, Firdevsî-i Rûmî, kıssa, Süleyman Peygamber, Belkıs, dil incelemesi.

SUMMARY

Süleymân-nâme's are works which deal with the reign of Süleyman the Magnificent or the life and epics of Süleyman the Prophet. Süleymân-nâme-i Kebîr, on the other hand, is a work written by Firdevsî-i Rûmî on the turn of the XVI. century, both in verse and in prose, telling the epical life of Süleyman the Prophet and the parable that takes place between him and Belkıs, the queen of Seba.

The 81. volume of the manuscript of Süleymân-nâme, the subject of this thesis is registered with the number 317 in the History section of the Public Library of Fatih. This study done over the 28 sheet-part of the work consists of the transfer of the text in Lâtin letters via transcription, language analysis and the preparation of the dictionary.

In this study, the orthographic and phonetic characters of the text are unveiled by carrying out a language analysis on the last volume available of Süleymân-nâme, that is, on the 28 sheet-part of the 81. volume. In so doing, the purpose has been the definition and the survey of the language characters of XVI. century in the work in question, which was written in the same century and has not been studied up to date.

KEY WORDS: Süleymân-nâme, Firdevsî-i Rûmî, parable,
Süleyman the Prophet, Belkıs, language analysis.

KISALTMALAR VE İŞARETLER

- A. : Arapça.
b.b. : baş harfi büyük.
c. : cilt.
F. : Farsça.
H. : Topkapı Müzesi Kütüphanesi, Hazine bölümü.
Hz. : Hazret.
İt. : İtalyanca.
K. : Topkapı Müzesi Kütüphanesi, Koğuşlar bölümü.
O. : Osmanlıca.
T.Y. : Türkçe Yazmalar.
vb. : ve benzerleri, ve bunun gibi.
Yun. : Yunanca.
[] : metinde olmayan, metin tamiri yapılan kelimeleri gösterir.
(?) : Yazma metinde, okunamayacak durumda bulunan kelimeleri gösterir.

GİRİŞ

I. I. FİRDEVSİ (1453-?)

I. I. I. HAYATI

Firdevsî-i Rûmî, Firdevsî-i Tavîl, Uzun Firdevsî veya Türk Firdevsî adlarıyla anılan Firdevsî XV. yüzyılın son yarısı ile XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır.

E. Blochet, Paris Millî Kütüphanesinde bulunan Süleymân-nâme nüshasındaki müellif ifadesine dayanarak Firdevsî'nin asıl adının Şerefeddin Musa olduğunu söylemektedir.¹

Firdevsî'nin hayatı sırasıyla Edincik, Bursa, Manisa, Balıkesir ve İstanbul'da geçmiştir. Öğrenimini Bursa'da görmüş bulunmasından dolayı kaynaklar onun Bursalı olduğunu ileri sürmektedir.²

Firdevsî'nin ölüm tarihi ve yeri hakkında kaynaklarda kesin bir bilgi mevcut değildir. Ancak Süleymân-nâme'nin Fatih Millet Kütüphanesinde bulunan 81. cildinden anlaşıldığına göre Firdevsî H.918 (M.1512) yılının İstanbul'unda hayatını sürdürmektedir.³

I.I.II. ESERLERİ

1. Süleymân-nâme-i Kebîr

Süleymân-nâme-i Kebîr, Firdevsî'nin en çok bilinen ve üç büyük Osmanlı hükümdarı devrinde (II. Mehmed, II. Bayezid, II. Selim) yazılmış olan eseridir.

¹ M. Fuad KÖPRÜLÜ, "Firdevsî", *İslâm Ansiklopedisi*, c.IV, 649.

² Mustafa İSEN, *Latîfî Tezkiresi*, 178.

³ İbrahim OLGUN, İsmet PARMAKSIZOĞLU, *Kutb-nâme*, XV.

Müellif bu eseri II. Mehmed'in hükümdarlığı sırasında Balıkesir'de yazmaya başlamış, II. Bayezid devrinde de devam ederek I. Selim döneminde tamamlamıştır.

Süleymân-nâme-i Kebîr, Süleyman Peygamberin yer yer efsaneleşmiş hayat hikâyesini, peygamber kıssalarını bir araya toplayan, ilm-i hendese (geometri), ilm-i nücûm (astroloji), hekimlik konularında bilgi veren bir eserdir.

Süleymân-nâme'nin her cildi bir veya birden fazla meclisin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Fatih Millet Kütüphanesi, Tarih, 317 numarada kayıtlı olan ve ele geçen tek nüsha durumundaki son cilt, 81. cildir. Bu cildin başka nüshası mevcut değildir. 81. cildin sebab-i telif kısmında müellif, eserinin 99 cilt olduğunu belirtmektedir. Yine eserin sebab-i telif kısmında belirtildiği üzere Firdevsî Balıkesir'de Karası sancağında Şeh-nâme okurken bu eserden etkilenip bir manzume yazar ve bunu Mahmud Paşa eliyle Fatih Sultan Mehmed'e sunar. Fatih Sultan Mehmed bu eseri beğenince uzun zamandır yazdırmak istediği Süleymân-nâme kıssasını onun yazmasını ister. Firdevsî bunun üzerine büyük bir araştırma yapar ve eserini yazmaya başlar. Eserin yedinci cildine başladığı zaman Fatih Sultan Mehmed vefat edince yerine geçen II. Bayezid eserin haberini aldığı anda müellifi İstanbul'a getirtir ve eserin geriye kalan kısmını yazmasını ister. Eserin 82 cildi hazine-i âmireye teslim edilir, geriye kalan on yedi cildi ise müellifin elinde kalır. Bu durumda kaynaklarda belirtildiği üzere⁴ kalan on yedi cildin II. Bayezid tarafından yaktırıldığı görüşü doğru değildir.

Eserin İstanbul kütüphanelerinde tespit edilebilen ciltleri ve buldukları yerler şu şekildedir:

6-13. ciltler

Topkapı Müzesi Kütüphanesi

H.1525

⁴ Bkz.(2), İSEN, 178.

14. cilt	"	"	"	H.1526
15-20. ciltler	"	"	"	H.1527
21-23. ciltler	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi			T.Y. 9884
24. cilt	"	"	"	T.Y. 9884
25. cilt	"	"	"	T.Y. 9884
30-36. ciltler	Topkapı Müzesi Kütüphanesi			H.1528
37-42. ciltler	"	"	"	H.1529
43-48. ciltler	"	"	"	H.1530
49-54. ciltler	"	"	"	H.1532
55-60. ciltler	"	"	"	H.1533
61-66. ciltler	"	"	"	H.1534
67-71. ciltler	"	"	"	K.892
72. cilt	İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Kitaplığı			4008
73. cilt	Topkapı Müzesi Kütüphanesi			H.1536
74-76. ciltler	"	"	"	H.1231
77-80. ciltler	"	"	"	H.1537
81. cilt	Fatih Millet Kütüphanesi			Tarih, 317
82. cilt	Bulunamamıştır.			
Muhtasar	Fatih Millet Kütüphanesi			Tarih, 316

Bu teze konu olan 81. cildin 28 varaklık bölümü, I. Selim'e dua ve övgü ile başlamakta, sebab-i telif kısmıyla devam etmektedir. Bundan sonra "Süleymân-nâme'nün Dört Yüz Birinci Meclisinün Zikrindedür" başlığı altındaki bu ciltte, rüzgârın Süleyman peygamberin tahtını getirip götürmesi, onun dev ve cinlerle olan ilişkileri, cin ve dev tasvirleri, Seba melikesi Belkıs'ın kendisini ziyareti dolayısıyla yapılan hazırlıklar anlatılmaktadır.

Firdevsî, Süleymân-nâme'yi manzum ve mensur karışık olarak yazmıştır. Aradaki manzum parçalar mensur kısmın özet şeklindeki tekrarı hâlinindedir. Manzum bölümlerin edebî değeri düşüktür. Bunların bazı kısımlarında, muhtemelen vezin kaygısıyla ifadeler bozulmuştur. Bundan dolayı manzum kısımların anlaşılması oldukça güçleşmiştir.

Eser, Türkçe yönünden oldukça zengin bir malzemeye sahiptir. Eserin nesir kısımlarında kullanılan kelimelere ve üslûba bakıldığında sade bir anlatım dikkati çekmektedir. Eserde dikkati çeken başka bir özellik ise yakın anlamlı veya değişik dillerden birbirinin karşılığı olan kelimelerin yan yana kullanılmasıdır.

2. Kıssa-nâme-i Süleymân Aleyhi's-selâm

Firdevsî, Süleymân-nâme-i Kebîr adlı eserden önce Bursa'da iken bu eseri yazmıştır. Eserin tamamı nesirdir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H.1231 numarada kayıtlı olup 357 yapraktır.

3. Da'vet-nâme

'Ulûm-ı garîbe ile ilgili bilgileri derleyen, bu bilimle uğraşanlarca önemli sayılan bu eser, Fuad Köprülü'ye göre 886 yani Sultan II. Bayezid'in cülûsundan önce Balıkesir'de Farsçadan Türkçeye çevrilmiştir. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y.208 numarada kayıtlı olup 90 yapraktır.

4. Firâset-nâme

II. Bayezid'in tahta çıkışından önce Balıkesir'de yazılmış olup nüshası bulunamamıştır.

5. Münazâra-i Seyf ü Kalem

1485 tarihinde Balıkesir'de yazılmıştır. Fatih Millet Kütüphanesi manzum 576'da kayıtlı olup 54 yapraktır.

Bu eser, Firdevsî'nin diğçer eserleri hakkında bilgi vermiş olması açısından önemlidir. Eserde kılıç ile kalemin karşılaştırılması yapılmaktadır.

6. Pend-nâme-i Eflâtûn

Sağlık ve temizlik konulu küçük bir risaledir. Farsçadan Türkçeye çevrilmiştir.

7. Silâhşör-nâme

Topkapı Müzesi Kütüphanesi H.625 numarada kayıtlı olup 77 yapaktır. Silahlar hakkında yazılan bu eser, Schlehta Wssehrd tarafından Almancaya tercüme edilmiş ve Moriz Wickerhauser tarafından Türkçe olarak neşredildiğı gibi daha sonra R. Bonelli tarafından da neşredilmiştir.

8. Satranç-nâme-i Kebîr

Satranç oyununun tarihçesi ve tekniğı hakkında bilgi veren bu eser 1503'te Balıkesir'de yazılmıştır. Nuruosmaniye (4073 numarada), Berlin ve Münih kütüphanelerinde olmak üzere üç yazması vardır. Mensur manzum karışık yazılmış olup 95 yapaktır.

9. Câmeşûy-nâme

Nasreddin-i Tûsî tarafından 1274 yılında yazılan bu esere Firdevsî bir bölüm ekleyerek Türkçeye çevirmiştir. 1508 yılında tamamlanan bu eser kumaş ve boya sanayii bakımından önemli bilgiler içerir. Nüshası bulunamamıştır.

10. Hayât u Memât veya Hayât-nâme

Ahlâk ve tasavvuf konularını içeren Farsçadan Türkçeye tercüme edilmiş mensur bir eserdir. Eserin adı kitabın başında Hayât u Memât olarak geçerken, sonunda Hayât-nâme olarak kaydedilmiştir. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmut Efendi 2333 numarada kayıtlı olan bu eser 95 yapaktır. Firdevsî'nin hayatının son yıllarında yazdığı bir eserdir. Eserin bir nüshası da Yahya Efendi Kütüphanesinde bulunmaktadır.

11. Tuhfetü'l- Hâdi veya Hakâyık-nâme

Şeyh Abdullah-i İlahî menkıbesini içeren bu kitabı Firdevsî, Hazinedarbaşı Ali Ağa'nın oğlu Mehmed Beye armağan olarak yazmıştır. Millî Kütüphanede 2251/1 numarada kayıtlıdır.

12. Kutb-nâme veya Kıssa-i Cezîre-i Midilli

Eser, Venedikliler ile Fransızların Midilli'ye hücumlarını konu alan bir mesnevîdir. Eserin tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi, Halet Efendi 643 numarada kayıtlıdır. 146 yaprak olan bu eser II. Bayezid'e ithaf edilmiştir.

Eser, İbrahim Olgun ve İsmet Parmaksızoğlu tarafından 1980 yılında yayınlanmıştır.

13. Hakikat-nâme

Süleymaniye Kütüphanesi, Şehid Ali Paşa bölümü 1399 numarada kayıtlı olan bu eser 21 yapaktır.

Tali'-i Mevlûd-ı Kebîr, Tecnisât-ı Süleymân-nâme, Süleymân-nâme vü Belkıs-nâme, Hadis-i Ahsen, Teşhis'ül-İnsan adlı eserlerin ismi Münâzara-i Seyf ü Kalem'de geçmekte fakat nüshaları bilinmemektedir.

I. II. METİNLE İLGİLİ BAZI AÇIKLAMALAR

Eserin nazım kısmında muhtemelen çekimlemeciden kaynaklanan kelime yanlışları bulunmaktadır. Fakat, eser tek nüsha olduğu için bu gibi unsurların karşılaştırılarak doğrusunu metne almak, bir başka söyleyişle karşılaştırmalı metin vermek mümkün olamamıştır.

Metnin şiir kısımlarında zaman zaman vezin bozulmaları göze çarpmaktadır. Bu tür imlâ taşıyan kelimeler yazmada kaydedildiği şekilde verilmiş, dipnotta bunların, vezne uygun olan şekilleri belirtilmiştir. Anlam açısından yanlış yazılan kelimelerde ise doğrusu metinde verilmiş, yazmada geçen şekil dipnotta belirtilmiştir.

Metnin mensur kısımlarında ise Türk diline geçen ve metinde geçen bazı dil unsurlarındaki harf veya hareke olarak fazla, yanlış yahut eksik yazılan bazı kelimeler metinde geçtiği şekilde alınmıştır. Sözlük bölümünde kelimenin aslî şekli ayraç içerisinde belirtilmiştir. Bu tür kelimelerden bazıları şunlardır:

bî-nuḳût (< bî-nuḳūd) (26 b-16).

imāme (< 'imāme) (4 a-3).

raş (< rast) (12 a-9).

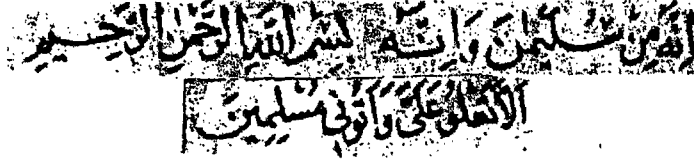
ibtida (<ibtidā) (26 b-2).

1. BÖLÜM :

METİN

Mefā'īlün, mefā'īlün, mefā'īlün, mefā'īlün

1 b

- (1) 1 . Ta'āl-allāh zehī Ḥālik kim oldur şāni' ü ekber
Hüve'l-evvel hüve'l-āhir hüve'l-bāṭın hüve'l-ezher
- 2 Kemāl-i ḳudretinden kün didise_ oldı ḳamer mevcüd
- (2) Felek rāki' melek sācid semek sākin eser şarşar
- 3 Muşavvir şāni' ü şun'ı ki ider Ḥālik-ı eşyā
Türāb ādem odı cinnī yili 'İsā şuyı cevher
- (3) 4 Zi-rāzıḳ kim tutar zelle anuñ faẓl-ı ni'āmından
Ḳaşab ḳandī şadef dürri naḥıl şehdī şevr 'anber
- 5 Ne şan'atdur zehī şāni' bulur şun'ı-y-ıla her dem
- (4) Ḥacer la'le şecer ḥurmā diken gül ma'deni gevher
- 6 Ne ḥikmetdür dutar Ḥaḳḳ' uñ rızāsınla ḳamu yik-ser
Kemān ḥarçeng oḳı kirpi siñek süñü balıḳ begter
- (5) 7 Ne ḳudretdür bu eşyāya nazār ḳıl 'ibret al her dem
Naḥıl bennā nemil vā'iz kirim netāc ipek reh-ber

- 8 Nazar irerse kudretten bulur kuvvet za'if olur
- (6) Karınca _ ejder siñek sımürğ vezeg tinnin çetük şir-ner
- 9 Bu çarı-'unşır-ı 'alem anuñ şun'ı-y-ıla oldı
Zemın saht u nerim ab u gerim ateş hevā hoş-ter
- (7) 10 Şu bir avuç türab içre bitürür nev'-i reyhānı
Benefsec gök ü zanbağ ağ u süsen mür u gül aşfer
- 11 Zi-kādir kudretinde yoğ kuşürı k'eylemiş durur
- (8) Giyāh Kiyümers süftük Havvā şun'ı _insān 'aşā ejder
- 12 Bu ne 'ibret Hağ'uñ luğfi vu qahrı āşarı _ucından
Beşer yürür perī uçar sürinür hay semek yüzer
- (9) 13 O sübhān emrine me'mür olup dutar cihān içre
Neheng nize peleng hancer keşef cevşen aru nişter
- 14 Ne qāhirdür mehābından tezelzülde-durur mülki
- (10) Yanar ateş aqar bağrı eser şarşar zemın ditrer
- 15 Muqaddes zātına hergiz 'uqül irmez kamu 'aciz
Beşer hayrān perī vālih peren qāşır çerende _ebter

- (11) 16 Ne 'ibretdür ki gösterür bahār faşında eşcārdan
Yeşil yaprağ u al çiçek zeberced hoşka la'l ahmer
- 17 Müheymin mālīkū'l-mülk ol ider gerdün-ı gerdānda
- (12) Münevver şemsini ğarrā mehi gurre bedir enver
- 18 Müsebbihdür kamu eşyā ider tesbīh açup bāğda
Perī bülbül zebān gonce dili lāle başar 'abher
- (13) 19 Seher-gāhın bu atyāra nazar kılsañ kamu okur
Turāc esmā hurūs ezān hezār destān ider ezber
- 20 Münezzehdür kamu şeyden müberrādur yir ü gökden
- 24 a (1) Ahaddur lem-yelid Allāh ve lem-yüled Huzā berter
- 21 Çü kün didi 'ademden 'ālemi icāda getürdi
Dise feyyektün¹ dura gerdün qarara_eyi gün kopa mahşer
- (2) 22 Eger mücrim kulına itse ğāyet zerrece olur
Mekān cennet ğulām Rıdvān keniz hūrī şarāb kevşer
- 23 Ma'āz-Allāh eger kāhir 'ikāb itse olur taḥkīk
- (3) Makām āteş döşek kaṭrān ğidā zaḳḳum kabīh peyker

¹ "feyyektün" kelimesi vezin için "kün" olarak alınabilir.

- 24 Muḳaddes rāḫimü'r-raḫmān raḫimī ki ider raḫmet
Eġiṣnā yā ġıyaṣe'l-müstegīṣīn ente dād-ger
- (4) 25 Resül-ı Hālik'ı bī-çün medār-ı zümre-i ādem
Nizām-ı Ka'be-i 'ālem imām u mescid ü minber
- 26 Șaşı Yāsīn adı Tā-Hā laḫab ta-sin ü ḫā-mim ṣad
- (5) Muḫammed Aḫmed ü Hāmid odur Maḫmūd peygām-ber
- 27 Hābību'l-lāh-durur ḫāsım ḫamu maḫlūḫ aña müştāk
Felek fermān melek dā'ī beṣer bende perī çāker
- (6) 28 Nebīü's-seyf olupdur ki ḫarācın virdi_ aña cümle
Șubād u Hüsrev ü Șayşer şeh-i Kisrī melik Nüz̄er
- 29 Çü İzid'den ider teşrīf sübhāne'l-lezi emri
- (7) Nazaru'l-lāh ider va'l-lāh bilür maḫşūd ne kim ister
- 30 'Aḫādur Aḫmed'e Hāḫ'dan ki mi'rācda olup-durur
Feres refref melek ḫādım mekān 'arş u Hūdā yāver
- (8) 31 Resūlu'l-lāh kim anuñ mu'cizi şaḫḫu'l-ḫamer-durur
Cihān fāḫr-ı zemān mihri içüp zehri döker durur
- 32 Ebū Bekr u 'Ömer 'Oşmān 'Alī'dür çāriyār Aḫmed

- (9) Budur şiddiķ odur fārūķ o zi'n-nüreyndür enver
- 33 O şāhuñ şānına münzel olupdur hel etā Hāķ'dan
Muhammed lā-fenā didi vü tācı innemā ber-ser
- Fī-Medh-i Sultān bin Sultān Sultān Selīm bin Bāyezīd Hān bin
Muhammed Hān-ı Ğāzī bin Murād Hān Halleda'l-lāhu Mülkehū
- (11) 1 Selīm Şeh zıll-ı Yezdān āl-i 'Oşmān nesl-i Oğuzhān
Süleymān-sān Sikenderdür Keyümers ü Firīdün-fer
- 2 Degül hāli bu ķalbümde begüm evşāf-ı hamdütünden
(12) Revān tende 'aķıl serde sūhān lebde nefes der-ber
- 3 Mişālütüñ görmedi ķaķ'ā bu hulķ u luķ u tal'atda
Hasan Yūsuf Hüseyn-ile 'Ömer 'Oşmān Bekir Hāydar
- (13) 4 Hābībütüñ nāz u cevrenden rakībütüñ ta'n-ı zehrinden
Yürek germ ü nefes serd ü dilüm huşķ u bu çeşmüm ter
- 5 Dişütüñ zülfütüñ ruhuñ-ıla görüp çeşmütüñ didi el-ħaķ
- (14) Odur nerges budur lü'lü şudur müşģü-bu ğod 'anber
- 6 Düşelden 'işķuñā hānum tenümden olmadı hāli
Lebüm yilden dilüm oddan yüzüm yirden eyā server

- (15) 7 Şalaldan başuma sevdā begüm 'ıŝkuñi giderdi āh
Gözümden h^wāb u dilden şabr u başdan 'aql u tenden der
- 8 Siyeh haţtuñi kemān қаşuñi gözüñi ğamzuñi bilā-teşbih
- (16) Ser-i fitne kavī cāzū tümen hūñi yaman kāfir
- 9 Şehā hicr ü firākuñda baña hem-dem olur dāyım
Gehī nāle gehī cūşiş gehī hasret gehī eş'ar
- (17) 10 Beni 'ıŝkuñi za'if itdi şifā kılmaz-ısañi ola
'Ömr bād u tenüm hāk ü gözüm āb u gönül āzer
- 11 İŝigüñi hākıdır iksir aña yüz sürdmiye oldı
- (18) Gözüm la'l ü saçum sım yüzüm altun yaşum dürler
- 12 Zehī hüsün zehī şüret-melek rif'at meliksin kim
Benefşe zülf ü nerges çeşm ü lāle rüy u şirīn ber
- (19) 13 Elif kıddüñi kıyāmından iderler şerim 'ālemde
Şanavber serv-ile şimşād u Tübī nārven 'ar'ar
- 14 Gönül gözi nazār kılsa görür zātında_iken maħbüb
- (20) Dehān teng ü sühan kand u lebān la'l ü sözi şeker

- 15 Ruḥuñ zülfüñ cemālünle şehā pişānuñ u la'lüñ
Meh-i rüßen şeb-i tîre gül-i ra'nā mey-i aḥmer
- (21) 16 Haṭuñ sebz ü lebüñ kevşer ruḥuñ şemsi cihān-efrüz
Meger sensin semen-sāya gül-ārāyı vü güher-perver
- 17 Didiler ki kime didüñ şasīdeñ ki olur mergüb
- 24 b (1) Kelām emlaḥ kelāmuñdur ḥadīş aḥsen-durur aḥīr
- 18 Didüm Sultān Selīm medḥin didüm zıll-ı Ḥuzāvend ol
Cihān baḥş u cihān-gīr ü cihān-dār u cihān-dāver
- (2) 19 Każā-şavlet kader-ḳudret Züḥal-rif'at cüvān-devlet
Felek-raḥş u kemer-baḥş u melek-ḳadr u melik-Ḳayşer
- 20 Süleymān-taḥt Sikender-baḥt Dārā-rāy u fermān-dih
- (3) Zemīn beştet bülend himmet emīr ü pādişeh perver
- 21 Begüm sen kām-kār-ı nām-dār-ı nām-versin kim
Beşer dā'ī perī rā'ī cihān bende zemān yāver
- (4) 22 Hezārān şad hezārāndur işigüñde safīa maḥküm
Ḳubād u Ḥüsrev ü Kistrī şeh-i Dārāb u İskender
- 23 Ne serversin sarāyuñda felek şoldı durur taḥtın

- (5) Ne şehsin şāh-bāzuñdan perān kōrkup dōker şeh-per
- 24 Süleymānsın meger hānum ki devrūñde durur zāhir
Felek fermān melek bende muṭī' insān kazā çāker
- (6) 25 Begüm tīguñ oḡuñ bāzuñ görüp tazufi-ıla kaçdı
Göge arslan Kāf'a 'ankā şuya tinnīn tağa ejder
- 26 Kaçan sanç Erdebīlle ma'reke_ etdüñ şāhum ölmişdi
- (7) Hevā ğam-gīn zemīn la'līn ecel ta'yīn 'adū ebter
- 27 Felek ra'dın ebir berķın basup mevķūf idüp tırur
Şadā-yı kūs u gerd-i āb u berķ-ı tīğ u tensüz ser
- (8) 28 Pil āvāzı zaḡumlu_ ünı aķan ķan u yanan tenden
Defiz taşdı kamer ditrer tağ ırģanur güneş döner
- 29 'Aķīķ u lāciverd u lāle vü bīcāde gösterdi
- (9) Ğubār atdan buḡār erden bulud tağdan şudan nem-ter
- 30 'Adū atdan düşüp dōkdi zaḡım-dār oluban cümle
Kılıç elden siper ķoldan baş u tenden zırh efser
- (10) 31 Şehā tīğ-ı fütūḡuñdan 'adūñ üzre durur her dem
Ecel mālik revān hālik mekān dūzaḡ zemān maḡşer

- 32 Süñüñ okuñ kılıcuñla getürmez gürzüñe tākāt
 (11) Bakır ten Rüstem-i destān olursa Sām-ıla 'anter
- 33 Semendüñ seyrine hergiz 'aql irmez baķamazlar
 Bulud tağda hevāda yil inişde sil şuda şarşar
- (12) 34 Gehī düşer gehī sürçer gehī şarup gehī ditrer
 Seri merd ü sümi esb ü teni rümh ü dili hancer
- 35 Döker rahşuñ ayagından cihān-peymān u āteş-rev
 (13) Cüvān-devlet mübārek-pey kavī-ṭāli' bülend-aḫter
- 36 Hūdāvendī 'adū bendī emīr ü hüsrev-i kāmīl
 Felek-hüy u melek-rif'at Firīdün u Şeh-i Sencer
- (14) 37 Begüm maḫküm olup kāyım ider hizmet işigüñde
 Zafer nuşret fetih devlet sa'ādet baḫt-ıla reh-ber
- 38 Mübārek ṭal'atuñladur cihānda zāhir ü rüşen
 (15) Çirāğ-ı çeşm mihr ü mäh u āb-ı baḫr u rüy-ı ber
- 39 Felek tedbīr-i rāyuñla girelden çarḫa dönmişdür
 Şebāta seyr ü halle 'aḫd u emre nehy ü ḫayra şer
- (16) 40 Eger kebg ü eger ṭurāc ne kim varsa 'idālüñden

Hümāyün-fāl u fāriġ-bāl u tuġrıl-şayd u şāhin-fer

- (17) 41 Çapuñda kayşer u haķan řapuñda Şeh-ruĥ sultān
 Kemīne kem-ter ü hādım hazīn ü ĥor u gey aĥķar
- 42 Şehūñ seyr ü sükünından şorarsañ řab' u ĥüyıdur
 Şabırda ĥāk u tīzde bād u seyre āb u ĥışm aĥķer
- (18) 43 Cebīn ü ĥadd ü dendānuñla la'lüñden müdām olur
 Çamer tīre güneş ĥīre kesād incü ĥacıl şekker
- (19) 44 Mürüvvet ma'denī kān-ı keremsin sendedür mevcüd
 Saĥā sābit vefā sākin 'ilim dilde_eldedür manzar
- 45 Şehā ĥaşmuñ teninde_olsun belā vü zecr ü mihnetde
 Gözi mīl-dān dili ĥancer kefen ĥil'at peri āzer
- (20) 46 Bu ķadr u ĥaşmet ü temkīn ü 'izz ü cāhuña lāyıķ
 Rikāb av māh zīn ĥurşīd meydān çarĥ u na'l aĥter
- 47 Şeh-i Cemşīd-veş bezmi ķurar olsañ olur ĥānum
- (21) 48 Züĥal sāķī ķamer rakķāş ķadeĥ şems ü şarāb kevşer
- 48 Begüm kimyā-nażarsın kim vücūduma nażar eyle
 Yaşum dürr ü yüzüm altun gözüm la'l ü sözüm güher

25 a

- (1) 49 Sürüp der-gāhuña yüzüm nişār idem emir olsa
Getürem cān u koyam ser aķıdam la'l ü dökem zer
- 50 Laţıf ü hūb u zībā ţal'atuñı vardur münevver ki
- (2) Şafā-baĥş u ser i sāmān dil-ārā vu şafā-güster
- 51 Degül beñdeş şehā 'ilm ü 'aķıl birle tedārükde
Şeh-i Cemşid-ile Leclāc Arestō bü 'Alī Ca'fer
- (3) 52 Olupdur emrūñe maĥkūm ider faĥr-ı zemānuñıda
Selāţin-i cihān-baĥş u hüner-mendān-ı heft kişver
- 53 Şehā luţf u saĥāfi-ıla ķamu bendeñi bulup-durur
- (4) Yüce himmet eyü hil'at ulu mañsıb dür ü cevher
- 54 Kemāl-i nefis ü ĥüsn-i ĥulķ ķavī ţāli' cüvān devlet
Tehem-ten a'zam u a'del melik kāmil hüner-perver
- (5) 55 Begüm 'adlūñde bir kimse bulardan ġayrı görmez ĥiç
Ķadeĥ giryān meyi ĥün-īñ defi nālān neyi lāġar
- 56 Zehī Sulţān Selīm Ĥān ki aña ĥaşm olana oldu
- (6) Ecel nāzır revān ĥāzır ķazā nāzil fenā ider
- 57 Müdām vaşf-ı ķemālūñden dise biñde birin olmaz

Nizāmī Ahmedī Şeyhī 'Aṭāyī Enverī çāker

- (7) 58 Şükür iḳbāl ü baḫtuñ āb-ı dīdem mişlidür şāhā
Laṭif ü rüşen ü maḫbūbı hoş 'azb u revān u ter
- 59 Şehā vaşf-ı ḫamīdeñden degül sākin bu medḫūñde
- (8) 60 Każā rāvī melek kātib ḫader ḫāme felek defter
- 60 Bu nazmuñ k'ibtidā itdüm n'idem ra'nā dinilmedi
'İbāret baḫlu ḫātır künd ü ma'nī süst ü lafz ebter
- (9) 61 Sözüme_ aḫsen faḫire_ iḫsān idelden şāhı men oldum
Kaḫvī ḫall u laṭif ṭab' u nigū-ṭāli' sūḫan-güster
- 62 Hemīşe_ oldukça ferruḫ ḫurrem ü teng ü muṭavvel gey
- (10) 63 Şeb-i vuşlat dil-i 'āşık ḫam-ı hicrān ruḫ-ı dil-ber
- 63 Hiç olmasun cüdā ḫānum hem olsun tā ḫıyāmet dūr
Tentñ ḫaydan lebüñ meyden kefüñ zerden başuñda_ efser
- (11) 64 Beḫā yok i'timād itme ki bu fi'l-ile_ ider seyri
Nüfūs-ı 'unşur-ı ervāḫ u çarḫ-ı gerdiş-i aḫter
- 65 Nüfūs-ı 'unşur u ervāḫ emīr-i şāh-cihān olsun

- (12) Muṭī' ü tābi' ü hizmet-ger ü dā'i vü fermān-ber
 66 Şehā 'ömrüñi mezīd idüp Huzā virsün zemānuñda
 Hezār 'ömr ü hezār sāl u hezār künc ü hezār kişver
- (13) 67 Begüm firdevs işigüñi tavāf idüp bu Firdevsī
 İder hizmet diler hācet ola himmet diyü umar
 68 Kelāmıdur anuñ maṭbū' olur dil-keş şehā el-ḥaḳ
- (14) Faḳīrūñdür ḥaḳīrūñdür kemīnūñdür igen kem-ter
 69 Zehī derdā dirīga kim baña himmet hiç itmedi
 Müderris müfti vü ḳādī emīr-i şahne defter-dar
- (15) 70 Bilüm çeng ü dilüm teng ü yaşum Dicle kıllur her dem
 Sefer gurbet 'azil zillet ḳahır miḥnet gam-ı dil-ber
 71 Gözüm la'līn yüzüm zerrīn saçum sīmīndür ancak
 (16) Ḳavī düşmen yaman tāli' ḳara baḫtum sipīd eş'ar
 72 Meger ḳaftan ḳafa aşup begüm sīmürğ ola ḳaftan
 Ḳalam 'uryān olam bīmār olam tīmārsuz u bī-zer
- (17) 73 Ğalaṭ didüm nedür ḫil'at biter himmet hemīn maḳşūd
 Şehā alḳış-durur yaz ḳış meger baḫşış vire tāc-ver

- 74 Kerem kânî-durur sultân virür meddâhına her dem
(18) Mükemmel at kemer hil'at eyü mansıb şütür âster
- 75 Şehâ vaşf-ı hamîdüfiden diyüp bezmüm tamâm olmaz
Hezâr günler hezâr aylar hezâr yıllar hezâr defter
- (19) 76 Huzâvendâ giceñi Kâdr u günüñi Nev-rüz u 'ıyd olsun
Mu'înuñ nâşır u hâdî ola vu hâfız u yâver
- 77 Neyem men ki diyem medhın yirince zıll-ı Yezdân'ıñı
(20) 'Aklı vâlih dilüm 'âciz sözüm kâşır kalem mużtar
- 78 Fakîr ü derd-mend ü pîr ü ma'zül olmışam gey
Menem tîmarsuz u bî-zer gören bîmâr olur bî-zer
- Der-Beyân-ı 'Arz- ı Hâl-ı Muşannif ve Der-Sebeb-i Kitâb-ı
Süleymân-nâme-i Kebîr
- Ammâ ba'dü muḳarrir İn muḳaddisât ve muḳarrir İn kelimât

25 b

(1) aşhâb-ı zevk-ı kiyâset ve erbâb-ı şevk-ı firâset ma'lûm ola kim bu toḳsan toḳuz mücelled Süleymân-nâme'yi taşnîf (2) itdüğümüze sebep ve bu biş yüz toḳsan biş meclis dâsitânı te'lif idüp neşrini lü'lü'en menşür ve nazmını aḫsenü'l-hadîş (3) ve emlaḫü'l-keâm söylemesine cihet-i ḫikmet bu-y-ıdı kim hicret-i Nebî'nüñ şallalâhü 'aleyhi vesellem sekiz yüz yitmiş altıncı yılında

rebî'ü' (4) l-evvel ayınıñ evâyilinde merhûm Sultân Muḥammed Ḥân-ı Ğâzi 'aşrında livā-yi Qarasi'de nefsi Balıkesirî'de künc-i ḥalvetde maḳâm-ı (5) 'uzletde sâkin olup şâh-nâme müṭâla'a kılup İsfendiyâr kışşasından tâ Nüşînrevân-ı 'Âdil'üñ meclisinde Menuçehr-ile (6) Leclâc şatranc baḡş itdükleri maḡale varınca baḡr-ı hezecde nazm idüp Maḡmûd Paşa elinden Sultân Muḥammed Ḥân-ı Ğâzi'ye 'arz (7) olınacaḡ Şâh-nâme ḡöd meşhûr ma'rûf kitâbdur tekrârlayacazdur ve ammâ çün-kim bu ḡadar istimdâduñ ṭab'-ı mevzünüñ (8) olduḡdan soñra bir Süleymân-nâme te'lîf eyle kim beḡâyet maḡşûdum-durur. Zîrâ kim cihân sarâyına Süleymân-ı nebî mişâli şalavâtu' (9) l-lâhı 'aleyhi 'azîm pâdişâh gelmedi ki biñ bir ümem-i ḡalk-ı 'âlem anuñ fermân-beri-y-idi. Yil felekde taḡtınıñ merkib olup 'âlemi (10) seyrân iderdi .Kâftan ḡafa gün mişâli cihânı deverân eyledi. *Nazm*

Fâ'ilâtün, fâ'ilâtün, fâ'ilün

1 Hâḡ ta'âlâ yüce kıldı baḡtını
(11) Kim hevâda yil götürü taḡtını

2 Biñ bir ümmet ḡükmine maḡḡûm olup

Cin ṭaşurdu yir yüzinde raḡtını

(12) *Neşr* Vâḡı'â böyle olacaḡ niçün yigirmi dört mücelled Sikender-nâme ola ve bir mücelled Süleymân-nâme olmaya 'ale'l-ḡuşuş kim Sikender-i (13) Yünânî birle Süleymân-ı nebînüñ şalavâtu'l-lâhı 'aleyh salṭanat bâbında tefâvüti şol ḡadardur kim Sikender bir sâlârı serveri (14) ḡadar ola yâ olmaya kim Sikender otuz altı dürlü ṭâyifeye ḡükm eyledi. Yitmiş iki milletüñ ba'zına

fermān kıldı. Ammā kim (15) Hāzret-i Süleymān (A.S.) biñ bir ümem ki altı yüz bir dürlüsi deryādadur baħrīdedür ve dört yüzi ħuruda berrīdür. Küllüsine (16) fermān idüp dillerin daħı bilürdi. Tā ħattā ħarıncañı dilin Hāħ ta'ālā bildürdi. Nite kim kelām-ı ħadīm ve kitāb-ı Kerīm içre gelür. قوله (17)

تعالى يا ايها النمل ادخلوا مساكنكم ve taħtını yil hevāda göttürürdi. Diledügi yire قوله تعالى (18)

ولسليمن الريح غدوها شهر ورواحها شهر ve daħı Sikender-i Yünānī Şol cezīreye varup teferrüc eyledi kim gemile geċmege (19) mümkin ola-y-ıdı ve ol memleket seyrān kıldı kim küh küh-sārın aşup ve āsterle ħaħār u mehārı 'asker-ile varılmaċa imkān (20) olurdu. *Naẓm*

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

1 Ger-ċi gezdı Őāh Sikender 'ālemi

Gördi_o mülki vardı nesl-i ādemi

2 Baħr içinde ol cezīre itdi seyr

(21) Kim geċerdi baħrını sürse gemi

Neşr Ve daħı merħüm Sultān Muħammed Hān-ı Ġāzī'nüñ mübārek elfāz-ı dürer-bārından gelen

26 a

(1) cevherī kelām bu oldı kim dönüp Maħmüd Paşa'ya eydür tevārīħ kitāblarında gördüm ki Sikender-i Yünānī-y-ile Süleymān'ıñ (A.S.) salħanat-ıla

(2) seyrān itdüglerinüñ tefāvüti Şol ħadardur kim meŐelā Mışr Şehri miŐālī beledüñ Őāh sarāyına bir ħarınca girse 'ömri var mı āħir olunca (3) ĶaŐır Őāħı

ancaħ teferrüc ide bilür. Ammā ki ĶaŐır'ıñ Őehrinden nehrinden bāċ u rāċından

küh u küh-sārından kendinden hişārından (4) gāfil Sikender-i Yūnānī ol mürçeye beñzer. Velīkin Hāzret-i Süleymān (A.S.) Hızr peygām-bere beñzer kim kudret atına süvār (5) olup ān-ı vaktde gāh mağribde gāh maşriqda bulunurdu kim izn-i Rabbānī birle Süleymān'ufi tahtını bād hevā yüzinde götürürdi (6) gice-y-ile gündüzde iki aylık yola yitürürdi ve biñ bir ümem-i halk 'ālem hükminde-y-idi. Yırtıcı kuşlar gölge olurdu şāh-ı mārān (7) hizmet kıldurdu ve cemī' maḥlūkātuñ dillerin bilürdi **قَالَ اللَّهُ تَبَّ وَكَانَ صَاحِبَ الْكِبَرِ وَالْوَعْدِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ** ve Süleymān (8) hāzretine virilen saltanat cānib-i Hāq'dan kimseye daḥı virilmedi virilecek daḥı degüldür. Nite kim kitāb-ı tevḥīdinde ve ḥiṭāb-ı temcīdinde (9)

gelür kim **وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامِ رَازِقٌ لِكُلِّ شَيْءٍ وَأَنْتَ الْوَهَّابُ**

Nazm

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

(10) 1 Var kıyās it ol Süleymān hāzretin

Nice yüce kılmış Allāh devletin

2 İns ü cin ü vaḥş u tayr u mūr u mār

(11) Biñ bir ümmet ider-idi hizmetin

Nesr Fi'l-cümle söz muṭavvel itmeyelüm. Merḥūm Şulṭān Muḥammed Hān-ı Gāzī nevvera'l-lāhu kabrehū (12) Süleymān-nāme te'līfin hükmi idicek emr-i Süleymānī'ye mürçe-veş me'mūr olup emrine imtişāl idüp nüşha taleb itdüm ki (13) tevārīḥ kitāblarında ve қаşaş-ı kebīrde olan kışşaların ḥazīne kitāblarından istiḥrāc kıldum. Ammā kim aşl nüşha bulunmadı (14) kim müstakīl Süleymān-nāme olan 'Arab 'Acem şahḥāflarından teftiş idildi. Hiç aḥad Süleymān kışşasın gördüm diyüp cevāb (15) virmedi. 'Ākıbet Dāvud

- 1 Tekbîr idüp gökde hürûs ol şâh için virdi şalâ
Tâbûtını kefine_alup hâmmâl-ı 'arş itdi şadâ
- (6) 2 Tāvus-ı kudsî sidreden pāk u muṭahḥar rūḥ-ıçun
El götürüp kerrübiyyūn ervāḥ-ıla ider du'ā
- 3 Yā Rab maḳām-ı ravza-i Maḥmūd cennet oluban
(7) Tā ḥaşre dek kabri enîs-i hür-ıla gilmân ola
- 4 Firdevsi'den revzen açılup merḳad-ı sulṭân-ıçun
Rūḥına raḥmet eyleyüp dāyım nazār kıla Huzā
- (8) 5 Milk-i fenāda ol mūcib-i emn emān olmış-ıdı
Dārü'l-beḳāda her belādan ḥıfz ide Ḥaḳ-u beḳā
- 6 Süflîde iderdi dād-ıla ābād şādān dilleri
(9) 'Ulvî evinde muḥarrem maḡfūr olup raḥmet ola
- 7 Çün raḥmetüñ muḥtâcıdur yā Rab luṭuf it yarlıḡa
Yarın şeffî' olup aña şefḳat kıla ol Muştafā

- (10) *Neşr* Ba'd-ez-ān fakîr dahı tâli' yārî kılmadıḡın bilüp kitābuñ
te'lifine meşḡul olup ṭoksan ṭokuz cild Süleymān-nāme'nüñ nüşhasın beyāza
(11) çıkarup künc-i ḥalvetde maḳām-ı 'uzletde 'ömr-ḥarc kitāblardan ve
nüşhalardan derc eyleyüp menşür ve manzûm ki söyledüm. 'Āḳıbet merḥûm

Sulţān (12) Bāyezīd Hān rahmetu'l-lāh bu kitābdan habīr olup Kōstanţin'e getürüp yazdurup seksen ikinci cild kitāb hazīne-i 'āmiyeve teslīm olındı. (13) Ammā seksen birinci cild kitābı taqşīrinden teslīm olunmadı. 'Ākıbet zelzele ve fitrat-ı velvele ki olduğı ecluden der-gāha virilmeyüp pādişāh Allāh (14) emrine verdi. Rahmeten vāsi'an. *Nazm*

Fā'ilātūn, fā'ilātūn, fā'ilātūn, fā'ilūn

1 Bāyezid Hān eyledi dārū'l-fenādan ol sefer

Rahmete irdi idüp dārū'l-bekāda ol maşar

(15) 2 Tütuban yasın okudum rüh-içun Yāsīn anuñ

İtdüm āh esirgedi gökde melek yirde beşer

Neşr Ba'd-ez-ān tefsīr-i kebīrde olan Süleymān (16) kışşasın heft cild kitāb te'līf itmesine ser-cümle ebyāt tecnīs ve tersī' zū'l-kāfiyeteyn olmaş ve bī-nuķūş dībāce bağlamak şaşdın (17) kılup dört cildin tamām idicek Tebrīz seferinden gelürken Şems Çelebi tīmārumı hāşılı-y-ıla külli aldugını fakīri müflis zelīl kıldugını işidüp (18) beşinci cilde şürū' itmege iktidārum olmayup kātibe virilecek habbem dahı qalmayup tālī' yārī kılmayup bu ebyātı zıkr iderdüm. *Nazm*

Fā'ilātūn, fā'ilātūn, fā'ilātūn, fā'ilūn

(19) 1 Āh ki tālī' yārī kılmaz bahtiyār elden gider

Dest-gīrüm olmaz-ısa ol nigār elden gider

2 Şāh tīmār itmez-ise bende bīmār qalısar

(20) 'İzz ü devlet 'ömr ü mihnet ne ki var elden gider

Neşr Pes bâkî cildin nazm itmege mecâl olmaduğı ecluden dört cild tecnîsiyyât (21) ve bu seksen birinci cild Süleymân-nâme'yi beyâza çıkarup devletlü sultānumuñ hāk-i pāy-ı şerîfine mürçe-veş der-gāh-ı

33 a

(1) Süleymānî'ye bârigāh-ı hākaniye yüz süriyü gelüp tuhfetü'l-fakîr hākîr hediye getürdüm. Ümîzdür kim hayyiz kabülde vâkî' ola (2) ve on yidi cild kitāb-ı Süleymân-nâme ki bâkî kaldı. Emr olursa hazînedede olan Süleymân-nāmelerüñ dahı habtını ve sehv-i (3) kalemmini ıslāh idüp ve cümle-i kitābı sultānumuñ mübârek ism-i şerîfine tarih bağlayavuz kim ne sultānum emsâl-i 'āleme (4) 'ākıl pâdişāh geldi ve ne Süleymân-nâme bigi tarih dinildi kim 'acāyib garāyib hikmet-āmîz kışsa-durur. Mağlaşı sultānum ismine (5) bağlayavuz kim tarih-i rüzigār ola ve cihānda yādigār kala. Nite kim Hüsrev'i vü Şîrîn'i Şeyhî Germiyanoğlı Muştafa Çelebi devrinde (6) tamām idemeyüp vefāt eylediği cihetden merhūm Sultān Murād Hān'a nevvera'l-lāhu kabrehū 'arz ider. 'Aşrında tamām kılup tahallüsi Murād Hān (7) ismine bağlandı.

Nazm

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

1 Her şehüñ devrinde āhir olsa te'lîf-i kitāb

Ol şeh adına olur tarih okınur faşl u bâb

(8) 2 Okınuban Şeh Süleymân kışsası oldukça yād

Tā kıyāmet devletile bâkî olağıl kām-yāb

Maṭla'-ı Dāsītān

Fā'ilātın, fā'ilātın, fā'ilün

- (9) 1 Nuṭṭa gel kim iy dibīr-i pūr-hüner
Sözlerüfidür dürr ü gevher mu'teber
- 2 Nuṭṭa gelseñ şerm ider 'İsī bu gün
(10) Devr içinde ḥazretüñ Mūsī bu gün
- 3 Ma'rifetden açuban emlaḥ kelām
Di ma'ārifden ḥaḳıḳat ḥoş peyām
- (11) 4 Rub'-ı meskūn içresin erkān-ı milk
Cism olur 'ālem özüfidür cān-ı milk
- 5 Cehd kırup 'ilme itdüñ 'ömri şarf
(12) Merd-i cāhil mişli kılmaduñ telef
- 6 Ādem ol ki 'aḳlı vü 'ilmi ola
Ḥulḳ u şabri zihni vü ḥilmi ola
- (13) 7 Kim ḥaḳıḳat bir degül 'ilm ü cehil
Nite kim nā-ehl-ile kāmil ehil
- 8 'İlm-ile olur kişi şāḥib-kemāl
(14) Ḥilm-ile bulur kişi nūr-ı cemāl

- 9 Göge_ uçılır 'ilm-ile İdrīs-veş
Yire geçer cehli_ olan iblīs-veş
- (15) 10 Çün-ki 'ilm ehli olur ehle yakın
'Ālim-ile cāhil olmaz hem-nişīn
- 11 Ger-çi niçe nesneye 'illet gerek
- (16) Rāsti dostlığa cinsiyyet gerek
- 12 'Āleme 'ilm-ile eyle sen heves
Kim bulasın ḥāzretine destires
- (17) 13 Kebg ü šāhīn ördek-ile k̄az u bāz
Cins cinsle ucucıdur ser-firāz
- 14 Zāğ ola mı tūḫī-y-ile hem-nişīn
- (18) Būlbūl olmaz kerkes-ile hem-ḳarīn
- 15 Bir arada şıǵmaya 'ilm ü cehil
Olmaya bir yirde ehl ü nā-ehil
- (19) 16 Göñül ki Ḥaḳ nūr-ıla ma'mūr ḳıl
Zīkr-i Allāh-ıla sen pūr-nūr ḳıl

- 17 Cāhilüñ işi-durur bāṭıl tamām
(20) Hakk'a irmez cāhil olan merd-i hām
- 18 Kāmilüñ nuṭkı-durur 'aynü'l-ḥayāt
Merd-i cāhil cismine virtür necāt
- (21) 19 'İlmi taḥşil eyleyen şāhib-kemāl
Vüs'i yitdügince söyler bir maḳāl
- 20 Ol maḳāle birle olur dillerde yād
33 b (1) Tā kıyāmet aḥısar biliş ü yād
- 21 Ādemüñ adı ḳalur ādem gider
Soñ gelenler evvelini zıkr ider
- (2) 22 Hem-çü men Firdevsī mişil kām-yāb
İderem te'lif ra'nā bir kitāb
- 23 Çün Nizāmī naẓma virüp hoş nizām
(3) Ruḳ'a-veş başda götürür ḥāşş u 'ām
- 24 Çok kitābı ger-çi taşnif eyledüm
Çün Süleymān-nāme te'lif eyledüm

- (4) 25 Lîk her te'lîfe vardur bir sebeb
Kim sebebüstüz nesne yokdur bu 'aceb
- 26 Kim diler taḥşîl ide la'l ü güher
- (5) Ol Bedaḥşân milkine kıtur sefer
- 27 Nāfe-i Çin isteyen itmez ḥaṭā
Seyr ide ger Çin ü Māçîn ü Hıṭā
- (6) 28 Cem' idem mercân-ıla diyen dürer
Ḳulzümüñi ğavvāşına varup ider
- 29 Hıkmety taḥşîl idem diyen ḥekim
- (7) 'İlm-i ebdân okur ol varur delim
- 30 Çün göñül sîmürĝi kıtur-ısa lâf
Lāzım olur seyir ide küh-ı Ḳāf
- (8) 31 Şaḥş-ı kâmil bulmaĝa Hıḳ' dan murād
Rüz u şeb ṭā'at kıtur Hıḳḳ'a ziyād
- 32 Halka sözle yarayınca pür-hüner
- (9) Gice gündüz uyḥusuz zaḥmet çeker
- 33 Er hüner göstermeye bilinmeye

Hiç gelür arzū begim bulunmaya

(10) 34 Pes hünlerden bu-durur maḳşūdı tām

‘Ālem içre ḳoya ol bir nīk-nām

35 Bu maḳāma kim gelürse kām-yāb

(11) Düze elden geldikçe bir kitāb

36 Ol kitābdan yād ola dillerde ol

‘Ālem içre afıla illerde ol

Süleymān-nāme’nüñ Dört Yüz Birinci Meclisinüñ Zikrindedür

Loḳmān ibn-i ‘Ād ol Ḥekīm-i Üstād ḳavlince (13) naḥl-bendānı reyḫānı ḫaḳāyıkı ve çehre-güşāyānı şuver-i daḳāyıkı ol vech-ile şah ḫikāyet ve Eflātūn-ı Yūnānī naḳlince Seyyid (14) Naşır Bağdādī şol vech-ile taḳrīr ḳılup bu seksen birinci cildinde Süleymān-nāme’nüñ dört yüz birinci meclisinde rāviyān-ı aḫbār (15) ve nāḳılān-ı muḫtār ḳışşayı ol araya dek zikr itdiler ki Süleymān peygāmber (A.S.) yıl taḫtını götürüp ‘azamet-ile Mışr şehrine gelüp girmekde (16) ve Mışr ḫalkı Süleymān taḫtını gözetmekde ve Şabā memleketi pādişāhınuñ ilçisi Mışr şehrine gelüp girmekde ve Belḳīs (17) daḫı Süleymān’dan ne ḫaber getüre ilçi dīv yol gözetmekde ve Ḳāhir bin Sām-u süvār Rüstem-i Tehem-ten ile oḒı Ferāmerz-ile kūh-ı (18) Sütūn’da Ḳahhār-ı Tinnīn-ten-i neh-ser-ile ceng itmekde ve TaḒtaḒa-i ‘Ayyār Keykānūs-ı şütür-pāy-ıla Çil-dest ü Heşt-pāy’ı tıtip uḒrulayup (19) Ḳāhirle Rüstem’e getürmekde ve ‘Ayyār Ṭarablus ḳal’ası öfinde gice-y-ile on iki sıbtınuñ begleri ‘Arab ve ‘Arbā yigleri (20) ordusına

girüp hancer-ile Şemāyil-i Banū'nun otağını yarup burnına dārū-yı hūş-ber virüp kimse tuymadın götürüp qal'aya (21) togru gitdügi ve Zemzeme-i 'Ayyār ve Dehdehe-i Mekkār'ı tuyup 'aқabince gitmekde ve's-selām Sūvār dağı simürġ-ı Kāf'a

27 a

(1) sūvār olup Qarūn-ı pīl-ten ruḡ kuşına sūvār olup ve Zūbīn-u cihān-sūz kaqnūs kuşına ve Berzīn-i dil-āver mürġ-ı fermān- (2) bere sūvār olup gitdiler. Rüstem'i oġlı Ferāmerz-ile dīvler elinden qurtarmaġa gitmekde ve melek-zāde Maġrib'i dağı (3) ser-tāb-ı mellāḡ-ıla deryā-yı 'ummān yüzinde Cimşīd-ābāda togrı gitmekde ve deryā cān-averlerin teferrūc itmekde ammā ki bizüm kışşamuz (4) ez-ān-cānib Sūrḡ-bād-ı cinnīye geldi ki nite ol zemān ki uçup Süleymān icāzeti-y-ile gitdiler. Rüstem-ile Ferāmerz'i qurtarmaġa (5) ki qaşd itdiler. Şaşsal-ı dīv-ile ve Demür-Bāḡ-ı 'ifrīt-ile ve Dal-ı dīv-ile qanad açup dem çeküp uçup gitdiler. Şeyḡāni'l-la'īn (6) görüp Taḡtafa 'Ayār şüretine girüp ve a'vānları Rüstem'üfi ve Ferāmerz'üfi şüretlerine girüp Sūrḡ-bād-ı cinnīye buluşup Tinnīn-ten-i neh-serden (7) hikāyet kılup Sūrḡ-bād-ı cinnī dağı Rüstem-ile Ferāmerz'i şanup teraḡḡum idüp eyitdi ki beni Süleymān ḡazreti ḡabisden (?) (8) şol şart ile sizlere gönderdi ki Tinnīn-ten-i neh-seri helāk idem ve sizi elinden ḡalāş kılam. İmdi ḡaḡḡ'a minnet ki sizi gördüm (9) baḡa Tinnīn-ten-i neh-seri gösterüfi intikāmıñuz alu vireyün diyicek Recīm dağı Taḡtafa şeklinde ilerü gelüp eyitdi ki (10) yā cinnīler serhengi Kaşḡās-ı cinnī ile Felāḡan-ı 'ifrīti baḡa koş vereyün göreyün Tinnīn-ten-i neh-seri qandadı leşkeri ile (11) diyüp Sūrḡ-bād-ıla gitdiler. Bunlar kūh-u Billūr eteginde qaldılar. Andan recīmü'l-la'īn refiḡleri ile gelüp kūh-u Elbürz'üfi kulle (12) çıqdılar gördiler ki anuñ gibi qar deryāsıdur ki ḡaddi nihāyeti yok. Tā birinci qat

felege inmişler. Ammā ki bu qar deryāsınũñ (13) vasaında kũh-u Elbũrz'ũñ simāli cānibinde yir yir dũtũnler dũter dũtũn zulumātı 'ālemi tutar. Ammā ki bu dũtũnlerin arasında (14) qar deryāsınũñ yöresinde bir 'azĩm dũtũn çıkar ki gözler görmüş degül bildiler ki bu dũtũnde Hin dũvũñ burnından (15) çıkan dũtũndür ve bākĩ küçük dũtũnler refiklerininũdür. Andan Recĩm bir Şi'r okıyup cemĩ'i maħlũkāt gözinden kendũ (16) gāyib idüp hevā Şekline girdi. Varup Dāhĩ-i dũvi gördi ki Haħ ta'ālā anı bir 'acĩb hey'etde yaratmış ki görenũñ (17) zehresi çāk olur. Dört fersaħ miqđarı yiri dutup oturmuş. Henüz bağdaş kurup oturduğı yirden kāmety kũh-u (18) Elbũrz kũllesine berāber ve Haħ ta'ālā anı bir Şekilde yaratmış ki cehennem zebānisine beñzer. Nite üç biñ üç yüz arış kāmety (19) var ki māliki arşun-ıla her arşunu biş arşundur. Kāmety dağı Şöyledür ki on iki başı var aşıl kendũnũñ başı (20) ezdehā Şekli ve Şağ tarafındağı başları evvelĩ arslan ikinci kaplan üçüncü kurd dördüncü sırtlan bişinci timsāħ ammā (21) Şol tarafındağı başları gergedan ve pĩl ve cāmũs-ser dördüncü başı ĥimār-ser bişinci başı koç Şekli ve ammā ki her baŐınũñ

27 b

(1) ululuğı bir depe kadar var ve boyunları dağı menāre-i İskenderĩ gibi gāyet uzun ve bir 'acĩb dağı bu ki kendũnũñ kālıbı müseddes (2) Şekli altı bucağlı ammā ki bir başı dağı göğsinde boynuz vađtĩ kim nefes alup virse cemĩ'i baŐlarınınũñ ağızlarından ve burun- (3) larından bile nefes alup virür. Vađtĩ ki cenge girse ol ejdehā ağzından āteŐ Őaçup ve arslan ağzından arslan (4) gibi na're urup çağırup ve kaplan ağzından kaplan gibi heybet-ile añrar. Şöyle ki felek tāsı Őadāsından çıñrar ve kurd başından (5) kurd gibi ulur. Sırtlan başından sırtlan gibi ĥırlar ve timsāħ gibi vađtĩ ki ağzın açup tiskirür heybetinden dũŐmān leşkerin (6) girũsine Şınup tũskerür ve bir 'acĩb dağı bu kim Şol omuzı üstündeki

başları gergedan başıdır. Vakti ki düşmân görse (7) gergedan başın kaldurup dişlerin açup düşmâna hamle ider her neyi kim dutsa diş-ile kıparur ve egrü demürden tağ dağı olursa (8) şıķup hürd idüp ayarur ve pîl başınuñ hortümün ki kaldurur süre süre fîl gibi na're urur. Vakti ki cāmüs-ser başını 'adü görüp (9) kaldurur düşmen urduğı yarağı boynuzına alup boynuz-ıla süsüp 'adüyü helâk kıılır ve himâr (10) çağırup ağırur. İşidenlerüñ ödü şınup heybetinden cân virür ve altı boynuzlu kıoç şekli başın ki kaldurup ağızın (11) açup şulayup böğürür şadāsından felekler yanķulanup düşmân halkın kıorkudup fenāya virür. Ammā ki bu Dāhî-i dīvüñ (12) aşıl başı ki ejdehādur. Bir yanında biş bir yanında biş başları ki zıkr olındı. Bu başlarıñ altında rāst göğsinde Hāķ (13) sübhāna ve te'ālā buña bir ağız ve bir baş virmiş ki bu bāķī kıalan on bir başları göğsinde vāķi' olan büyük başınuñ (14) dāyiresinde kıal'a kıullesinüñ erlikleri gibi vāķi' olmışdır. Çevresinde menāre-veş boyunlar-ıla hāmmām kıubbesi gibi başları (15) kırılmışlardır. Kimi ardına ve kimi öñine ve kimi şağına ve kimi şolına ammā ki ezdehā başı menāre-i İskender gibi dik yukaru kırur (16) görenlerüñ ödi şıdup vehm alır ve ammā ki göğsinde olan başı ki Hāķ ta'ālā yaratmışdır. Ol dağı mühr-i Süleymānī (17) gibi müseddese altı güşelü altı gözi var birisi birinüñ üç birisi üç yanına ammā ki gözleri dağı altışar bucaķlı ve her (18) bucağında bir bebegi var ortasında bir dāyiresi var ki cehennem odı şeklinde birer kıaşı var şanaşın ki par par yanar (19) ve bir 'acīb dağı bu kim altışar bucaķlı gözünüñ üzerinde ezdehā şeklinde birer kıaşı var şanaşın ki (20) ağızın açmış durı yorur. Kıaşları kııldan degül illā ki yumrı ezdehā bulları gibi bulları bir birine şoşşurulmuş (21) kıaş gibi olmuş ve gözlerinüñ kırpikleri dağı Kıahramān süfūsine beñzer. Ak sıfirden ammā kim kemükden muķkem berg uçları

28 a

(1) ser-tîz niştere beñzer ve bir 'acîb dağı bu ki her bir gözini kaşları halka halka olup çevürüp araya almış şanaşın ki her bir başı (2) altışar başlu ezdehâdur ki kıyruğın çavdup kıaddini büküp kemer kemer idüp 'Arab ocağını ortaya alup (3) ihâta kıilup yaturanlardan 'acâyib dağı bu ki yüzünü arasında 'anķā burnı gibi şaru kemükden egri burnı var (4) ve yir yir altı delügi var velî ancılayın büyük burundur ki şanasın bir şaru taşlu tağ burnıdur ki şahrāya karşı şuşup (5) durur ve burnunu her bir delügi altışar bucaklı mağāre delüklerine beñzer düütünden kıararmış birisi cehennem bucağına (6) dönmiş ve andan 'aceb dağı bu ki ol altı delıklü ber-kavs şekil burnından aşığa altı bucaklı bir ağız var ki (7) her bucağı cehennem ağızına beñzer şiddet-i nefesinden od çıkar dokunduğı yirleri kıarada dutup yukarı ağızunu dudakları (8) dağı altışar kıat her bir kıatı degirmen taşına beñzer. Ağız içinde dişleri dağı kıurmā ağacına beñzer. Velî uçları (9) ser-tîz Kıahramānî süñüye beñzer ve ağızunu iki kıarafında iki kıinzîr-şifat iki azusu var velî fîl azusundan uzun (10) ve yine bu başunu iki kıarafında pîl kıulağı gibi altışar kıat siñir-ile deriden altışar güşelü kıulaıkları var ki (11) her bir kıulağını üsti ve altı ejdehā şırtı gibi pullu ve bu dîvünü dağı cemî'i a'zāsı pullu ammā ki ağızunu içinde ki (12) dili altı bucaklı velî bu göğsindeki başunu boynı yok gevdesi dağı altı bucaklı bir kıuş yapusu gibi ve iki (13) dağı kıolı eli var ādem elleri kıolları gibi ammā ki ğāyet yoğun şöyle ki diller anı şerh idemez elinüñ ayası altı kıat (14) ğiñişligi bir şahrāya beñzer. Barmaıkları on ikişer altışar boğunlu velîkin dırnaıkları Kıahramān-ı Kıātil kıancerine beñzer. (15) Egri ve ser-tîz niştere beñzer ve andan ğayrı uylukları gergedan uyluğına beñzer. Ammā ki ejdehā dırnaıkları gibi (16) tırnağı ve pençesi var ve kıyruğı dağı evren kıyruğına beñzer. Çāk ucında bir başı ejdehā-ser vaktî ki düşmān-ile

(17) ceng itse kıyruğını çevre şalar-ıdı. Ol ejdehā-ser kıyruğından dūşmāna āteş şaçardı helāk iderdi. *Nazm*

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

(18) 1 Çün-ki Dāhī şeklini girdi Recim
Korķar ol şeytānlıđınca_ anda delim

2 Heybetinden yacanup korķar kıatı

(19) K'anca korķunç görmemişdi şüreti

3 Didi buña_ olmaz muķābil Sürh-bād

Cümle dīvden kuvvetidür gey ziyād

(20) 4 Şeh Süleymān birle_ iderse ceng bu
Şek degül ki şıyuşardur iy `amū

5 Añsızın görse bunı Sām-u süvār

(21) Şek degül kim ödi şıydup ide zār

6 Görse Kāhir işbu dīvüñ yüzini

Korķusından unıda kendüzini

28 b

(1) 7 Zāl-ü destān itmeye bunuñla ceng
Kim şegālle bir degül bebr ü peleng

8 Böyle diyüp oldı şeytān anda şād

(2) Bildi_olur buña zebūn o Sürh-bād

9 Diñle imdi n'ider ol şeytān la'ın

Vir şalāvāt fitnesinden ol emīn

(3) Neşr Hükemā kavlince kaçan kim şeytānū'r-recīm Dāhī-i dīvūñ ki şeklin gördi bir dīv şekline girüp nazarına vardı. Dīv dilince (4) du'ā kılup kademinde yüz yire sürdi. Dāhī-i dīv dañı kar deryāsı içinden oturmuşdı. A'vānları niçe dīvler karşısına (5) tırmuşlardı. Anı gördiler ki hāricden bir dīv geldi yüz yire sürdi. Dāhī-i recīm şordı ki nireden gelürsin (6) ve neye geldüñ diyücek Recīm ağlayup Süleymān'dan şikāyet kılup eyitdi. Beni hāzretüñe Süleymān hizmetinde olan (7) dīvler ve 'ifritler gönderdiler ki Dāhī-i dīv bize çāre eylesün ki Süleymān elinde 'āciz ve bī-çāre kalduk. Gice ve gündüz (8) tağlar kazmağda kal'alar yapmağda işde güçdeyüz diyüp şeytānū'r-recīm 'aleyhi'l-la'ne ol kadar feryād itdi kim (9) Dāhī-i dīv Süleymān adın işidüp belifledi ve on iki başını Recīm yüzine muqābil dutup boynın uzadup (10) kulakların diküp ol mağāre gibi açup gökler gürler gibi gögsindeki ağzı ile gürlendi ve ezdehā başı ile (11) tükirdi ve arslan başı-y-ıla eñredi ve kaplan başı-y-ıla gümrendi ve kurd başı-y-ıla uludı. Sırtlan başı ile ifrendi. Timsāh (12) başı-y-ıla tükürdi böğrendi. Pīl baş-ıla hortūmın kaldırup süre süre fīl gibi na'ra urdı ve gergedan başın kaldırup (13) ağız açup haykırdı ve baykırdı ve cāmūs-ser ağzı ile bağırdı ve öğürdi ve himār-ser ağzı ile ağırdı. Dañı diz (14) lerinüñ üzerine geldi gögsindeki mağāre gibi ağzın açdı şiddet-i nefes-ile odlar saçdı. Ol şınur taşları gibi dişlerin (15) şırtıdı ve dönüp Recīm'e ve Rehmil'e

eyitdi. Bu Süleymān didigūñüz ne maḥlūkdandır yoksa bu eski cihāna bir tāze Süleymān daḥı mı (16) geldi nübüvvet ḥātemin eline mi aldı diyüp dīv perīye ḥūkm mi kıldı diyicek Recīm daḥı Dāvud oğlu Süleymān’uñ ādem-i şafiyy (17) neslinden dünyāya geldügin nübüvvet ḥātemin eline alduḡın ins ü cinne ḥūkm kılduḡın beytū’l-muḳaddesi yapdurdügin ve şanki (18) yolların dīvlere işletdügin taḡların ve taşların Hemedān göline iletdürdügin fi’l-cümle kışşayı dırāz kılmayalum Süleymān’uñ (19) salṭanatın ve memleketin Dāhī-i dīve şerḥ itdi. Dāhī-i dīv diñledi cihān sarāyına bir Süleymān daḥı geldügin ki añladı (20) gāyetde ḳorḳuban belifledi. Şiddet ile nefesin almaḳdan cehennem ocaḡı gibi aḡzı yalıñlandı. Daḥı başın ḳaldurup Recīm (21) eyitdi. Ol Süleymān ki cihān sarāyına geldi nübüvvet ḥātemin eline aldı. Yıl felekde taḥtın götürür diledüḡi yire yitürür kim

29 a

(1) dir-isen vāḳı’ā bu Süleymān ḳadd ü ḳāmetde ve hey’etde ne şekildedür baña beyān it diyücek Recīm eyitdi. Gök ela gözlü buḡday (2) eñlü ṭuluñı beñlü ḳumral şaḳallu gögsi ḳıllu yaşşı ellü uzun barmaḳlu aḳ tırnaḳlu ince billü datlu dillü güler yüzlü (3) kimsedür. Velī ḥışma gelse nirre dīv göre ḳan ḳaşandırur ve ‘ifrītleri ammā ki ḥizmet itdürmeg-ile gāyet üşendürür diyüp başlayup (4) Süleymān vaşfını Recīm naḳl idicek Dāhī-i dīv baş şalup eyitdi ma’lüm oldı ki āḥir zemān olmış ḳıyāmet ḳopmaḡa yaḳın (5) ḳalmış kim bu Süleymān taḥta geḳüp nübüvvet ḥātemin eline almış diyicek akrānı dīvler ki ḳarşusunda ṭurmuşlardı. Dāhī’nüñ sözine (6) sözine ḳulaḳ urmuşlardı. Süleymān adın işidüp ḳorḳdılar. Dāhī yüzine baḳdılar eyitdiler. İy bizüm serhengimüz saña neden (7) ma’lüm oldı ki ol Süleymān āḥir zemāna yaḳın geldüḡi Dāhī-i dīv eyitdi. Ben Süleymān ibn-i cāndan işitdüm ki āḥir zemāna bir (8) niḳe nīk pīl ḳala ādem-i

şafiyy neslinden bir Süleymān gele ins ü cinne hākim ola altı yüz biş yıl cihānda
Süleymānlık kıla. (9) 'Ākıbet sen ol Süleymān'dan kōrķup aña getüresin ve taht
u rahtını üstündeki hayl u haşem-ile ve tabl u 'alem-ile götüresiz (10) nereye
dilerse yitüresin. *Nazm*

Fā'ilāttın, fā'ilātın, fā'ilün

- 1 Böyle dimişdür Süleymān ibn-i cān
Ah ki geldi size disem ol zemān
- (11) 2 Bu Süleymān ise ādem oğlu pes
Şek degül kim ol olaydı bī-gümān
- 3 Bir bahādur server ola adı Sām
(12) Ceddi ola Kerrimān u Nerrimān
- 4 Ben Süleymān'a mukābil olıcaķ
Ceng idiserdür benümle_ol pehlevān
- (13) 5 Oluban sīmürġ Kāf'a ol süvār
İdimez benümle çok ceng-i girān
- 6 Ol zemānda geliser hem Sürh-bād
(14) Āġuş idüp virmeye baña emān
- 7 Anuñ-ıla ceng iderken ire Sām
Sürh-bād'ı ele almadan bula emān

- (15) 8 Ceng iderken ben dağı ol Sām-ıla
Şeh Süleymān iriser def'i hemān
- 9 İns ü cinnī üşübeni üstüme
- (16) Ceng idiser cümle millet gey cihān
- 10 Yalıñuz cümlesine virem cevāb
Eterin yiyüp içiserem² anda kıan
- (17) 11 Ceng-ile bulmayacağ baña zafer
O nübüvvet kuvvet-ile şeh cihān
- 12 Süst idüben duşisar özüm benüm
- (18) Kıorkıup andan isteyem ben el-emān
- 13 Götürüp andan Süleymān tahtını
Kıoyavuz dünyāda kuvvetle nişān
- (19) 14 Böyle diyüp itdi Dāhī anda āh
Ėam-gin olup eyledi zār u fiğān
- 15 Diñle imdi n'idiser anda Recīm
- (20) Vir şalāvāt kör ola şeytān hemān

² "içiserem" kelimesi vezin için "içerem" şeklinde düzeltilebilir.

Neşr Hükemā kavlince kaçan kim Dāhī-i dīvūfī sözünü recīmü'l-la'īn ki işitti. Āh (21) idüp ağladı kendüden gitdi. Zīrā anuñ maqşūdı bu-y-ıdı ki Dāhī-i dīv-ile Süleymān'a fırsat bula-y-ıdı gördi ki

29 b

(1) Dāhī-i dīv dağı Süleymān'dan korkdı. Andan Recīm melālet-ile eyitdi yā dīvler serhengi ol Sürh-bād-ı cinnī ki Hāk ta'ālā (2) hışm āteşinden yaratmışdur. Nite kim seni saçar şamusı buzından yaratdı. Pes ol Süleymān sentüfle ceng itmege ol Sürh-bād-ı (3) cinnīyi gönderdi diyüp başladı. Sürh-bād'ı Süleymān ile ceng itdüğün Şemendün-ı hezār biñ dest-ile şavaşduğın (4) ve andan Süleymān hazreti Sürh-bād du'āsin okıyup Sürh-bād'ı tutup habs itdüğün ve andan yine çıkarup a'vānları ile (5) halāş itdüğün ve Rüstem'i Tinnin-ten-i nihser elinden halāş ile diyüp gönderdiğün ve Sürh-bād-ı cinnī kūh-u Elbürz etegine (6) gelüp kondüğün takrīr eyledi. Dāhī-i dīv işidüp inanmayup Kuşas-ı dīvi ve Hirmās-ı dīvi Recīm'e koşup gönderdi ki (7) var cehd eyle Sürh-bād'ı benüm üzerime getir diyücek Recīm dağı baş üzerine diyüp bunlara kulağuz olup dem çeküp (8) uçup gitdiler. Gelüp kūh-u Elbürz'üñ etegine yitdiler. Andan Recīm bunlara eyitdi. Hıç siz gam çekmeñüz ve giñ yirden gözci (9) oluñ. Zīrā sizi tıyıcak Sürh-bād-ı cinnī helāk ider. Ben bunları nāzüklik ile aldayup Dāhī-i dīv üzerine ilteyün (10) diyüp bunları bir yirde koyup recīmü'l-la'īn yine ol evvelki yoldaşları ile Kaşkaş-ı cinnī Femāhın-ı 'ifrīt ile dem çeküp (11) uçup gitdiler gelüp Sürh-bād-ı cinnī nazarına yitdiler. Andan recimi'l-la'īn fitne yüzünden dile gelüp eyitdi. Yā āteşī cinnī- (12) ler serhengi Tinnin-ten-i nihseri kūh-u Elbürz'üñ şimālīsinden yaña bir dīv vardır. Aña Dāhī-i dīv dirler. Sentüñ korkuñdan varup (13) aña şıgınmış a'vānları ile ordu kılup oturlar diyüp haber viricek. Sürh-bād-ı cinnī kaşd itdi ki hemān dem leşkerin

(14) çeküp üzerine vara illā ki cihān sarāyında olan nirre dīvler ve cinnīler serhengleri ve 'afārīt uluları men' idüp (15) eyitdiler ki serheng-i Dahī bir dīvdür ki Allāhu ta'ālā anı saqar tamusınuñ zemherīrinden yaratmışdur. Vaktī kim bir kişiye (16) nefesi doqunsa hemān şovukdan buyup ölüp cān virür ve kırk adım yirden ötekine aña şovukluğundan yakın varımaz yakın (17) varsa anuñ teni şovukluğu te'sīrinden toñup helāk olur ve bir dağı bu ki anuñ gürzini Süleymān dīvleri bir yire gelürse (18) dağı götüremezler ve cihān halkı anuñ katına cem' olur anuñ cengine tākāt getüremezler didiler. *Nazm*

Fā'ilattın, fā'ilattın, fā'ilün

- (19) 1 Dīv ü cinnī gül u 'ifrīt iy kibār
Kimse_ anuñla hiç idemez kār u zār
- 2 Şāh-mārān cem' iderse leşkeri
- (20) Üstine ilterse evren ejderi
- 3 Hiç bir ejder bulmaya aña zafer
İtmez evren zehri aña hiç eşer
- (21) 4 Ildırım ki_ol yidi kat yirden giçer
Gökden inse avcunu karşı açar
- 5 (?) tağdan yüce-durur kāmeti
- 30 a (1) Korkıdur Merīh'i gökde heybeti

- 6 Bifî Süleymân u Sikender Şâh Cem
Dâhî birle ceng idemez pîş ü kem
- (2) 7 Gelse kâhir Rüstem'i Sâm-ı süvâr
İtmez anuñ birle cengi kâr u zâr
- 8 Korkaruz biz aña toğrı varmağa
- (3) Ceng idüben yüz-be-yüz el karşığa
- 9 Böyle diyüp dîv ü cinnî aşlı pes
Oldı sâkin itmediler dağı ses
- (4) 10 Ger dilerseñ kör ola dîvü'r-recim
Vir şalâvat Muştafâ'ya sen delim

Neşr Hükemâ kavlince kaçan kim Sürh-bâd-ı (5) cinnîñüñ a'vânları Dâhî-i dîv cengine varmağdan korkıcağ incindi ve yaş şaldı dağı dönüp Şalsal-ı dîve Demr-Bağ-ı dîve (6) eyitdi. Eger Dâhî-i dîvi Hâk ta'âlâ saçar şamusı zemherîrinden yaratdı-y-ısa beni dağı Hâk ta'âlâ Veyl cehennemî odından düretti. (7) Od-ıla şovugüñ barışıklık yoğdur zıddıdır. Ben ol Sürhî-bâd-ı cinnî-y-ile yidi kat yiri ağzına alan ejdehâdan derdüm (8) yoğdur. Tinnîñ-i felek gözlerüme bir siñek yidi kat yiri götüren öküz balık katumda iki gül-kece yoğdur. Çün-ki Süleymân hazreti (9) beni bir hizmete şaldı ki Rüstem'i dîvler elinden halâş idem. Tinnîñ-ten-i nihseri dutup iki yırtup çâk idem. Şimdi Dâhî-i (10) dîvden korkup seferümden döneyün mi ğor u hacîl Süleymân katına varup utanayın mı. Siz yirifüzde esen

kalıfuz ben giderem (11) varup yalıfuz ol dīv-ile ceng iderem diyüp Sürh-bād-ı cinnī ğazaba gelüp dem çeküp uçdı yanar od gibi yalıflanup (12) küh-u Elbürz'e toğrı gitdi. Anı görüp Demür-Bağ-ı dīv dağı ğayrete gelüp a'vān-ı 'ifrītler-ile dem çeküp kanad açup uçdılar. (13) Felegüñ bir katına geçdiler dağı Sürh-bād 'ağabince gitdiler. Görüp Şalşal-ı dīv a'vānları ile ğayrete gelüp Sürh-bād ardınca (14) gitdiler. Baş cān terkin urup düşmān ile ceng itmege niyet itdiler. *Nazm*

Fā'ilātün, fā'ilātün, fa'ilün

1 Dem çiküben uçdı çün-kim Sürhi-bād
(15) Od gibi yanup giderdi hem-çü bād

2 Ol Demür-Bağ-ıla Şalşal dağı hem
Gitdi bunlar derpeyince gey ziyād

(16) 3 Cinni demler çiküben gider-idi
Dīvler uçar-ıdı açup kanad

4 İrişüben Sürhi-bād'a cinniler
(17) Dilediler 'özri kamu hoş nihād

5 Diñle imdi nidi resdür cinniler
Vir şalāvāt Aħmed'e eyle_anı yād

Der-Beyān-ı Süleymān'n-nebī 'Aleyhi's-selām Āmeden-i Eşher-i Mışır

Loğmān-ı Hekīm kavlınce Sürh-bād-ı cinnī ile Dāhī-i 'ifrīt küh-u (19) Elbürz kullesinde ceng itmege gitmekde her birinüñ a'vānları dağı bir birine heng itmekde

gitmekde ammā bizüm kışşamız ez-ān-cānib (20) Süleymān peygām-bere geldi
 'aleyhi's-selām nite Eflātūn hekim kavlince hikāyet-i şahih ve rivāyet-i melih
 budur ki ol zemān ki (21) Süleymān nebī (A.S.) Mısr şehrine gelüp girse gerek-idi.
 Belkis ilçisi Münzir bin Nu'mān dağı ol gün ittifağ Mısr şehrine gelüp şehre

30 b

(1) girmeyüp Nıl kenārında otak kurup seyrān-ı serā-perdeler urup hidemin
 haşemin indür dağı bār u pingāhını kondurdu ve anı (2) gördi ki Mısr halkı yüce
 yirlere çıkup şol ki perde ehl-i havātın tayifesidür. Köşklü köşkine evlü evine
 çıkup kimisi (3) dağı manzaralardan baş çıkarup şark cānibine bakışmağa 'aşıklar
 ma'süklerin görüp gözlerin kaçışmağa başladılar ve Mısr içinde (4) olan kıbtiler
 ve Fir'avinler tayifesi dağı cinslü cinsi birle atlu atına süvār olup Mısr halifesi
 katına varup alāylar bağlayup (5) şarkdan yaña dönüp yirle gök arasında nazar
 itmege başladılar ilçi bu hālātı görüp Mısr kavminden haber şordı ki bu halk neye
 bakışurlar. (6) Cevāb virdiler ki Dāvud oğlu Süleymān peygām-berūn 'aleyhimāi's-
 selām yil tahtını hadem i haşem-ile götürse gerek. Yir-ile gök arasından (7) Mısr'a
 yitürse gerek. Kal'a-i Hirmān öfine tahtını yil indirüp Nıl kenārına kondursa
 gerek. *Nazm*

Fā'ilātūn, fā'ilātūn, fā'ilūn

- (8) 1 İşbu Mısr'ūn halkı_ anuñçun şubh ı şām
 Yüce yire çıkdı bakar haşş u 'ām
- 2 Bifi bir ümmetle Süleymān tahtını
- (9) Seyr idüp görmek dilerler nık-nām

Nesr Hükemā kavlince Belkīs ilçisi Münzir bin Nu'mān Süleymān'ufi gelecegin bilüp ol daħı (10) tevābi'-ile atlara süvār olup bir yüce yire çıkup yönlerin şarkdan yaña dönüp ālāy bağlayup tırdılar. Yir-ile gök arasında nazar (11) urdılar. Anı gördiler ki kuşlık vaḳti geçdügi gibi ḳatı ḳatı yiller esmege ve Mısr şehrinüfi hār u hākin şorup sözi şavı (12) kesmege başladı ve andan şofıra aḳlu kızıllu ve yeşillü ve göklü bulutlar göründi. Eyi gün güneş şavḳı büründi. 'Acebā (13) ne 'alāmetdür dirken nā-gāh yir-ile gök arasından ḳara bulutlar yöresinden Süleymān taḫtı çıḳa geldi. Nite evvel etḳiyā aşfiyā (14) 'ayınlarında 'ayān etḳiyā gözlerinden nihān melāyikeler görindi. Başlarında nūrānī tāc arḳalarında ḫulle-i dībāc ellerinde ḳudret (15) ḳılıçların götürürler. 'Aşılık iden şeyāḫīn zürriyātın ḫarḳ iden yitürürler. Ḳudret ḳanadların açup taḫt öfünce (16) uçarlar. Dillerince Allāh'a tekbīr ve tehlīl itmege aḡız açarlar ve melāyike 'aḳabince ol ḫāvus-u ḳudsī şeklinde ḫūrī vu ḡilmān (17) şüretlü melek sīretlü perī melikleri ve serhengleri perī atlarına süvār olup getirler ve perī leşkeri daħı dürrāc u süglün şeklinde (18) 'uḳāb u şeh-bāz gibi ḳanadların açup uçuşup bir birin geçişüp Süleymān'a medḫ ü şenā oḳurlar ve anlarufi 'aḳabince ol murabba' (19) müseddes şekl-i cinniler ḫarīr libāslar giyüp her birisi uşaḡu ve irisi ḡarīb ü 'acīb ü şüret-ile ḳorḳunç şekl ve him-nāk hey'et-ile (20) demlerin çeküp nefeslerin vücūdların götürmiş perīler 'aḳabince uçup giderler. Allāh'a tekbīr getirüp Süleymān'ı medḫ iderler (21) ve anlarufi 'aḳabince taḫt-ı Süleymān öfünce şaḡ tarafda cān ḳavmi uçup ve şol tarafda ol ḳara bulut ḳanadlu zebānī şüretlü

31 a

(1) cehennem māliki 'alāmetlü 'afārīt şınuf nirre dīvler cinsin ba'zısı ejdehā ḳanadlu ba'zısınıfi vücūdını nefesi demi götürür. (2) Cinnī 'alāmetlü

burunlarından ki nefes çıkar düttüni külhân deminleyin 'âlemi yaqar ve 'afârîť
 'aķabince kıble cānibinden yirle gōk (3) arasından taht-ı Süleymān belürdi. Nite
 rengi yeşil zümürüde beñzer. Serîrûñ üzerine envā'ı kıymetî cevāhirler envā'ı
 sarāylar ve kıbbeler kıavs-u (4) kıuzah gibi kemerler ve tāk-ı eyvānlar serā-
 perdeler ve sāye-bānlar göründi ki şerhinde vaşfında diller tünd ü lāl olur ve
 andan şofıra (5) gördiler ki ol taht-ı 'azîmetüñ üzerinde ins ü cin leşkeri tîr-keşe
 kıoyulmuş ok gibi bir öñünce biñ ayak başup ayağın tırmuşlar. (6) Server-i
 selāťınlar altun gümüş kıürsîlerde kıarār kıılup pehlevān-ı rüyîler ellerin gürz i
 'amüda urmuşlar sağ tarafında insān melik- (7) leri ve şol tarafında cin
 serhengleri dururlar ve kıafāsında bu biñ bir ümmet ser-neferleri ve yitmiş iki
 millet kih-terleri mihter- (8) leri cinslü cinsi birle ayağın durmuşlar ve kıuşlar
 dañı taht-ı Süleymānî'den yukaru hevā-yı fenāda kıanad kıanada kıatup ve (9)
 yilek yilege virüp meleküt-ı semavāt gibi uçşurlar. Bülbül-i duzāh tūťi vu
 kıumrî Dāvudî elhān-ıla gāh maķām-ı hüseynî ve nevāda dillerince (10) Allāh'a
 tesbîh idüp ötişürler ve gāh Süleymān-ı nebîye 'aleyhi's-selām medħ okıyup
 hevā-yı fenāda şakırlar ve on iki biñ (11) mu'cizātı zāhir olmuş benî İsrā'îl
 peygām-berleri vilāyete kıadem başmış reh-berleri mihrāblu mihrābında girüp
 seccādelü seccādesinde (12) diz çöküp kıibleye kıarşu oturlar. Allāh'a tesbîh
 tehlîl idüp evvel ādem āñir Muħammed hātem cemî' peygām-berler ervāhına
 zemzem-ile (13) şalāvāt getürürler ve andan maťbaħ-ı Süleymānî gördi ki ocaķ
 taşından kıazğanlar düzülmiş ki her birisine onar deve ve onar (14) şıgır şığar ve
 ocaķlı ocağına kıonmuş āteşler germ olup yanar ve aşçılar envā'ı dürlü
 ni'metleri pişürürler ve yine serîrûñ (15) bir tarafında yir yir tācirler ve hōcalar
 oturmuşlar. Envā'ı dürlü kıumāşlar ortaya getürmüşler. Dellāller çağrışup bey'ā
 men yezīde (16) diyüp müşteriye şatarlar ve Süleymān peygām-ber dañı

'aleyhi's-selām nübüvvet tahtı üzerinde diz çöküp kıbleye karşı oturmuş bunca (17) saltanata i'tibār itmeyüp Allāhu ta'ālā korkusundan kendüyi yitürmiş. Başında 'imāme-i Hālil elinde tesbîh ü tehlil Şitü'l-nebî (18) 'abāsı çigninde Mūsā 'aşāsı elinde ādem-i şafiyy saçın kemer kuşanmış bilinde nübüvvet hātemi barmağında gün gibi 'āleme ziyā (19) virtür. Yed-i kudret-ile kaçında meşür olan ismu'l-lāh hāşşiyet-i berekātına bu biñ bir ümmet hükmine maḥkūm itā'at getirür ve (20) dört dürlü yıl felekde tahtın götürür.

Nazm

Fā'ilātın, fā'ilātın, fa'iltın

1 Çün Süleymān tahtını ilçi görür

(21) 'Aklı gider kendüden vālih olur

2 Bildi kimdür Şeh Süleymān hazretin

Sevmiş Allāh arturuban milketin

31 b

(1) 3 Haḫ naşib itmiş aña bir hātemi

Hātem-ile zabı kılmış 'ālemi

4 Baḫr u berde ne ki var ḫalk-ı cihān

(2) Hükminüñ maḥkūmı hep pır ü cüvān

5 İns ü cinnī vahş u tayr u mūr u mār

Cümlesine ḫākim olmuş şehriyār

(3) 6 Gökden inüp ḫizmetine_ anuñ melek

Hak katında_ olur kabul itse dilek

- (4) 7 Heft kişver rub'-ı meskûn u cihân
Kabz u baş emrinde_ anufi Az u çehân
- 8 On iki biñ enbiyâ mahrem aña
On iki biñ evliyâ hem-dem aña
- (5) 9 Kuşbu'l-akşâb ol-ımuş münis dahı
Hızır İlyâs kulağuzı iy ahi
- (6) 10 Bir ulu sultân ki gâyet gey ziyâd
Kim kulu Efrâsiyâb u Keykubâd
- 11 Niçe biñ Belkîs'a beñzer pâdişâh
Cem' iderse yir i gök tolı sipâh
- (7) 12 Şeh Süleymân özine virmez cevâb
Bir degül yılduz böcegile_ afitâb³
- 13 Şeh Süleymân hazreti hem-çün güneş
- (8) Belkîs ılduz lâyıq ola qaravaş

³ Bu mısradan fazladan yazılmıştır.

- 14 Pes Süleymān ḥazretin ilçi bilüp
'Aklı gidüp bir zemān vālih olup
- (9) 15 Bildi kimdür Şeh Süleymān ḥazretin
Ṭālib oldı kıla ol dem ḥizmetin
- 16 Tā ki ḥizmet itmeg-ile_ilçi ziyād
- (10) Şeh Süleymān'dan bula neyse murād
- 17 Sen de bulmaḵ dileseñ maḵşudı pes
Ḥizmet eyle pādişāha her nefes
- (11) 18 Ṭut söztün Firdevsi'nüñ ki_olur faşih
Vir şalāvāt Aḥmed'e hem yā faşih

Neşr Ḥükemā kavlınce kaçan kim Belķis (12) ilçisi Süleymānı'n-nebintüñ (A.S.) taḥtını salṭanatını ki gördi taḥayyür ü ḥayrān ḳalup bir zemān 'aḳl ḡavvāşını fikir deryāsına şalup (13) engüşt ber-dehān urdı bildi ki Süleymān nenüñ gibi 'azametlü pādişāhdur ve andan yine baş ḳaldırup gök yüzine (14) naḡar itdi ki gördi ki yir-ile gök arasına yil taḥt-ı Süleymān'ı götürdi ve getürdi. Daḡı Mışır şehriniñ muḳābelesinde gelicek (15) yil serir-i Süleymān'ı yir yüzine yaḳın indürdi. Daḡı üç kerre Mışır şehrini dolaşdurdı. Bāḡ u büstānların gül ü gül-istānların (16) ṭolanup Süleymān'a teferrüc itdürüp daḡı şarḳdan yaña Ḥirmān ve Nisrān ḳal'asınıñ öñünde Nıl ırmaḡınıñ kenārında taḥtı (17) ḳondurdı. Ammā serir-i Süleymān'ıñ ṭül ı 'arızı elli ferseng yirdür ve bir ḳavle

yüz ferseng yirdür. Süleymân serîri Mısr (18) şehri ile Ebû Sa'îd vilâyetinüñ mâ-beyninde olan yirleri dutdı altına alup ihâta itdi küy ı kend (19) halkı tavar serîri altında kıala diyü Süleymân hüküm itdi. Yıl tahtını Nîl ırmağınufi üzerine kodı. Şöyle ki iki (20) ferseng miqdârı yir baır-ı Nîl Süleymân serîri altında kaldı ve Mısr halkı halîfeleri kıatına cem' olup ni'met ve nüzül (21) yarağın görüp ve Mısr tâcirleri dağı envâ'ı dürlü kıumâşlar kıymetî taşlar alup Süleymân'a varup Âşaf bin Berhiyâ ile bulunup

32 a

(1) Süleymân nazarına vardılar. Ez-ân-câhib Süleymân hazreti dağı yıl tahtını yire indürüp kıonduracak ins ü cin beglerine (2) icâzet virdi ki yüz yigirmi dürt dürlü şıfat-ı mañlûkât-ıla cinslü cinsi birle serîrden inüp server-i selâtinler (3) leşkerlü leşkerin alup Nîl kenârına vardılar bâr u pingâhların indürüp hayme vü har-gehlerin kıurdılar günlük- (4) lerin kıaldurup sāye-bânların urdılar ve dıvler dağı taşlar kıullelerine dem çeküp uçdılar mağâreler içinde varup (5) yurt dutdılar ve perîler dağı bu Sa'îd şahrâsında vağan dutdılar ve birinci kıuşlar kıanad açarlar uçarlar deşt-i (6) beyâbâna giçerler. Ammâ ki deñiz mañlûkâtı seratân-ı kebîr-ile Nîl şuyı içine vardılar ve nafağaların ele getürüp dillerince (7) Hâk ta'âlâya şükr idüp secdeye yüz urdılar ve baır kıuşları dağı Nîl kenârında varup oturdılar nafağaların (8) ele getürdiler. *Nazm*

Fâ'ilâtün, fâ'ilâtün, fâ'ilün

1 Şeh Süleymân birle_olan biñ bir ümem

Her birisi cinsi birle piş ü kem

(9) 2 Yurt dutuban emre fermān oldılar

Rızkı bulup şükr-i Yezdān kıldılar

3 İns ü cin ü vaḥş u ṭayr u mūr ı mār

(10) Şeh Süleymān birle_olan her ne ki var

4 Cinsi birle ṭutuban anda vaṭan

Sākin oldılar kamer yaḥşı yaman

(11) 5 Diñle imdi Şeh Süleymān n'idiser

Vir şalāvāt Muṣṭafā'ya yapısar

Nesr Hükemā kavlince çün-ki Süleymān ḥazretinüfi (12) tahtını anda yıl indürdi biñ bir ümmet beglerin leşkerlü leşkeri ile ki ḳondurdı. Andan Süleymān ḥazretine Mışır (13) uluları daḫı Āşaf bin Belḫiyā-y-ıla nazārına ki vardılar pıñ-keşlerini çeküp 'Arab dilince ki du'ā ve alkıñ virdiler. (14) Süleymān-ı nebī daḫı bunları hoş gördi kimine ḫil'at ve kimine māl virdi. Bu eṣnāda-y-iken ilçinüfi daḫı ādemi (15) geldi. Süleymān daḫı ilçiden āgāh oldı. Mışır ḫalīfesine emr itdi ki Belḳis ilçisin miḫmān-ḫāneye ḳondurup (16) ziyāfet içün nüzül ni'met gönderüp Süleymān ḥazreti andan dīvān ṭağıdup ḫalvetine vardı ve ol gün (17) aḫşama dek 'ibādete yüz sürdi ve çün-kim namāzın tamām idüp evrād okıyup du'ā kılup el yüze sürdi. Nā-gehān gördi ki (18) hüdḫüd geldi manzaradan içerü girdi sağ ḳanadcuḫın Hızır 'alemi gibi yukaru ḳaldurup sol ḳanadın İlyās-ı (19) nebī seccāde gibi yire döşeyüp yüzcügezin yire sürüp pāy-ı tahtına gelüp Süleymān nazārına ḳarşu başın kaldurup faşīḫ (20) lisān-ıla

du'ā kıilup eyitdi ki du'ā tā kıyāmet devlet-ile bākī ũur iy ũeh cihān her haşardan
 hařretüñe hāfız olsun müte'allık (21) ins ü cin ü vaşş u ũayr u dīv ü gül u mür u
 mār hūkmüñ iře çāker olsun hıřmetüñde her zemān.

Neřr Hūkemā kavlince andan hūdhūd Süleymān'a

32 b

(1) du'ā kıılıcaķ Süleymān eyitdi yā hūdhūd řandan gelürsin ve ne cevāb
 getürdüñ ki benüm halvetüme girdüñ. Hūdhūd du'ā kıilup (2) eyitdi ki yā
 nebiyya'l-lāh řatufıa giç geldügimi ma'zūr dut kim Belķis'ufı ilçisini varup
 gördüm ve cemī' pīř-keşlerini seyrān (3) kıilup bildüm geldüğim bu kim 'ālī
 hařretüñe haber virem. Afıa nisbet bu gice ilçi gelmedin řabāha dek řayduñı
 kayurasın ve şubh (4) olıncaya dek dīvān-ı 'azīm kıurasın. Tā kim Belķis'ufı
 ilçisi senüñ Süleymānlığudān heybet ala varup Belķis'a gördüğün (5) söyleye.
 Belķis dağı kōrkusından gelüp tābi' ola. Zırā ki yā nebiyya'l-lāh ol salşanat-ı
 şevket ki Hāķ ta'ālā safa virmişdür (6) hıç bir pādiřāha virmemişdür. Eyle olsa
 cemī' 'ālem pādiřāhları senüñ kıılıcuñ kōrkusından şan şaşanur. *Nazm*

Fā'ilātın, fā'ilātın, fā'ilātın, fā'ilün

- (7) 1 Bir Süleymānsın kıulunufı kem-teridür řāh Cem
 Bir meliksin kim kıapufıa yüz sürer bifi bir ümem
- 2 Bir nebīsin kim felekde götürür yil tařtuñı
- (8) Bir resūlsın kim melekler hıřmet ider pīř ü kem

Neřr Hūkemā kavlince hūdhūdüñ rāyın Süleymān-ı nebī hoř görüp emr
 eyledi. Aşaf (9) bin Belhiyā ve Loķmān-ı Hekīm Feysāğureř-i Tevhīd ve
 feyleřof-ı Ekber cemī'i hūkemā vūzerā-y-ıla otāķ kıapusına geldiler.

girüp selām virüp Süleymān'a 'izzet kıldılar. Andan Süleymān-ı nebī ḥāzreti bunlaruñ-ıla meşveret eyledi. Eger-çi her biri 'aklı erdikçe (11) rāyı tedbīr itdi. Velīkin Süleymān ḥāzreti anlaruñ rāyın müstahsen görmeyüp ḥükm itdi. Perrīler sultānı Hümāyün Şāh geldi (12) ve cinnīler serhengi Rūḥ-şāh-ı cinnī geldi. Daḥı dīvler serhengi Gündeki dīv geldi ve melik-i Sipīd ve Meliki'l-meymünü'l-'azam (13) ve Taḫtaḫuş-ı tekvīn ḥāzır oldılar. Muḥaşşal-ı kelām kışşayı dirāz itmeyelüm. Dīv 'afārīt ser-neferleri ve cinnīler serhengleri (14) ve perrīler mālikleri cem' olup ol gice içinde Süleymān nazarına geldiler izn-i Rabbānī birle Süleymān'a muḫī' oldılar daḥı Süleymān-ı (15) nebī 'aleyhi's-selām evvel perrīler melikine Hümāyün Şāh ve cinnīler müvekkeli Sipīd melike şöyle fermān itdi ki yir altında ḫadīmü'z-zemāndan (16) ḫalmış altun gümüş la'l i cevāhir defīnelerinden açup getüreler ve niçe biñ cinnīler daḥı küreler yapup altunı ve gümüşü ayru (17) ayru şızırup altundan altun ve gümüşden gümüş kerpiçler düzeler. Çār-güşe ve her kerpiçüñ vezni biñ mişkāl ola bir birinden (18) tefāvüti olmaya ve defīz mālıklarına daḥı ḥükm itdi ki baḥr u ber cinnīleri dem çeküp uçalar deryā-yı aḫyanus ḫa'rına giçeler (19) la'l i cevāhir cem' idüp deryā dibinden getüreler perrīler sultānı Hümāyün Şāh nazarına getüreler ve andan şofira ma'ādin ḫazıcı (20) cinnīlere daḥı ḥükm itdi ki dem çeküp uçalar kūh-u Şu'ā' etegine giçeler ve andan olan kıymetī ma'ādinlerden ḫazup çıkaralar la'l-i (21) yevāḫitden zebercedden pīrūzeden envā'ı kıymetī taşlardan la'l-i rümmānīden cem' idüp götüreler perī-ḫān nazarına getüreler.

23 a

(1) Daḥı bu altundan kerpiçleri ve gümüşden kerpiçleri serīr-i Süleymānī öñinden tā Mışır şehrine varıncaya dek altundan gümüşden (2) iki meydān döşeyeler ve bu la'l-i yevāḫit-ile tezyīn ideler ve daḥı şöyle ḥükm itdi ki bu

gümişden döşenen kerpiçlerüfi ara- (3) sında bifi dâne gümiş kerpiç yirini gedük koyalar ve bifi dâne dahı altun kerpiç yirini gedük koyalar. Ve andan şofıra Āşaf bin (4) Berhiyā'ya hüküm itdi on bifi katır yüki kıymetī kumāşlar çıkarup hazineden şandüklara koyup ve mîr-âhür başına ısmarladı ki (5) on bifi Berde'î katırlar tonada semerleri ağacı kızıl altun ola ve çulları harîr ola ve on bifi katır dahı Hindî (6) kumāşlar yükledeler ve on bifi katır dahı yūsufî altun yükledeler ve on bifi katır yüki dahı kimyā toprağı (7) ve on bifi dahı altun hevdeclü 'Arabî hicîn develere nāfe-i Çin Hıtā miskîn yüklediler ve andan şofıra kapucı- (8) lar kethuzāsı Kül'ad-ı Parçılı'ya hüküm itdi oğlanlar sarâyına vardı. On bifi maḥbûb mergûb oğlanlar urundılayup (9) nefis libāslar geydürüp Belkîs gönderdüğü oğlanlar ne vech-ile zînet oldısa bunları dahı eyle zînet itdiler ve andan (10) Süleymân 'aleyhi's-selām hōca sarāya buyurdu ki havātînler sarâyına varup on bifi maḥbûbe kız oğlan çıkarup (11) ve hazineden nefis libāslar getirüp bunları zînet itdiler. Velekin Belkîs Süleymân'a gönderdüğü bifi oğlanı ki kız şekline ve bifi (12) nefer oğlanı ki kız şekline koymış-ıdı. Süleymân dahı eyle hüküm itdi ki on bifi maḥbûb oğlanı kız şekline ve on bifi (13) nefer kız oğlan şekline koyup Belkîs ne vech-ile zînet itdise atda tonda hîç neķāvet yoğ-ıdı ve andan şofıra Süleymân (14) hazreti bifi ümmet serhenglerine yitmiş iki millet meliklerine şöyle fermân itdi ki şubḥ olıncaya dek yirlü yirine gelüp mertebelü mertebeler (15) since şaf bağlayup dīvāna turalar ve perendelere ve yırtıcı tartıcı kuşlara buyurdu ki hevā-yı fenāda kat kat olup (16) kanad kanada çatup baş başa çatup pervāze turalar. Bir 'azîm dīvān dura ki hîç bir pâdişāh dünyā içinde ancılayın dīvān (17) tutmamış ve evşāfını gözler görmemiş ola ve kulaqlar dahı işitmemiş ola. *Nazm*

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

- 1 Çün Süleymān hazreti ol şeh cihān
 (18) İns ü cin hüküm idince eyle hemān
- 2 Hükmine münkād olup bifi bir ümem
 Gitdi hizmet itmege vü piş ü kem
- (19) 3 Her ne fermān itdise ol Haq resül
 Emrine me'mür olup itdi kabül
- 4 Ne kadar varsa perī vü cinni pes
 (20) Gitdi hizmet itmege anı nefes
- 5 Baḫriler baḫra varuban girdiler
 La'l-i yāḫūt ı zeberced dizdiler
- (21) 6 Ne kadar varsa define yirde hem
 Çıkarur altun gümüş neyse direm
- 7 Kürreci cinnī yaḫup nārı daḫı
 23 b (1) Şıntırur od içre dīnārı daḫı
- 8 Ol kadar cem' itdiler altun gümüş
 Şanki Ḳarūn mālını anda ḫomıŝ

- (2) 9 Şubḥa dek işlendi cümle oldu_tamām
Hük̄m-i şeh yirine geldi iy hümām
- 10 Döşeyüp altun gümüſ kerpiç kamu
- (3) La'l i cevher oldu tezyīn iy 'amū
- 11 Her ne fermān itdi Ḥaḳ peygām-beri
Şubḥ olunca işledi cinnī perī
- (4) 12 Geldi dīvāna daḥı biñ bir ümem
Durdı yirlü yirine_anlar piş kem
- 13 Hem Āşaf bin Berḥiyā bin Enkiyā
- (5) Gördi ḥizmet neyse anda bī-riyā
- 14 Şeh Süleymān hükmi geldi yirine
Emri neyse vardı yirlü yirine
- (6) 15 Diñle imdi niçe_olur kışsa_iy hümām
Vir şalāvāt Aḥmed'e_ammā hem selām

Neşr Hükemā kavlince çün-ki Süleymān (7) ol gice şubḥ olunca yirine vardı. Altundan gümüſden kerpiçler yirine döşendi. Cinnī ve perī ayaklarından yir yüzi aşındı ve (8) kaṭār u mehārlar yükletüp her birini bir Hindī kul yidüp ilçinüñ yolu üstinde tutdılar ve ol on biñ nefer maḥbüb (9) oğlanları ve on biñ nefer maḥbübe kızları nefis libāslar-ıla tonatdılar. İlçinüñ yolu üzerine

tırğurdılar. Nısfü'l-leyl (10) olıncaya dek cemî' hizmet yirlü yirine vardı kuşür
kalmadı. Şubh namâzı yitdi seher kuşcuğazları dile gelüp ötdi. *Nazm*

Fâ'ilâtün, fâ'ilâtün, fâ'ilâtün, fâ'ilün

(11) 1 Ol gice dün sürilüben yitdi şubh oldu tañ
Şeh Süleymân mescidinde ol mü'ezzin virdi bañ

2 Şehr-i Mısr'uñ evlerinde çağrışup ötdi hurûs
(12) Päs-bânlar kal'a üzre çağrışurdı yañ yañ

3 Durdı 'ibād⁴ aldı āb-dest itdi tã'at Hâlik'a
Kalkdı rāhib kilsesinde çaldı nākus-ıla çañ

(13) 4 Kaf kafāsından toğınca āfitāb-ı enveri
Göz gözi görüp cihānda fark olunca yiv ü eñ

5 Bu ne hikmet kubbe-i eflāke olur şemsin çirāk
(14) Gicenüñ hūd şem'isi meh bu ne hikmet bu ne tañ

Neşr (?) kavlınce çün-kim ol gice geçüp ki şabāh oldu Süleymân-ı nebî
dīvān-ı (15) 'azîm kurdı. Biñ bir ümmet serhengleri yirlü yirinde karar itdiler
ve gök yüzinde kuşlar kanad kanada çatup baş başa virüp sāye-bān kurdılar (16)
ve benî İsrā'il'üñ on iki sıbtınuñ enbiyāsı ve etkıyāsı seccādelü seccādesine
geçüp oturdılar. Vüzerā ümerā nübüvvet tahtınuñ sağında (17) şolında zerrîn
sımîn şandallar üzerine geçüp karar itdiler ve benî İsrā'il'üñ on iki biñ

⁴ Kelime yazmada " 'ubād " şeklinde harekelenmiştir.

mu'cizātī zāhir olmuş enbiyāsı on iki (18) sıbṭınuñ etķiyāsı ṭā'at-ı Hāķķ'ı edā idici aķviyāsı ki ba'zınuñ zıkr olındı. Esmāsı Āşaf bin Berḥiyā ve Nāşin peygām-beri Reh-nümā (19) ve Kenāz peygām-beri 'Alā ve Aḥyāşılūn peygām-ber ve Bedrişūn peygām-ber ve Elyāhū peygām-ber ve Şem'ıl peygām-ber ve İşmevıl peygām-ber-mişāl (20) peygām-berler resūl u şādık reh-berler şalavātu'l-lāh 'aleyhim ecma'ın Süleymān peygām-berüñ saĝ tarafında ābanūs mihrāblarda seccādelü seccāde- (21) sin şalup Tevrit'ı Zebūr'ı ellü eline zıkr-i Hāķķ'ı dillü diline alup diz çöküp oturdılar. Geçmiş peygām-ber ervāḥına şalavāt getürdiler ol

12 a

(1) bī-niyāz Allāh'a ve cümle eşyādan münezzeḥ pādişāha tekbīr getürdiler ve andan şoñra nübüvvet kürsīsiniñ şol tarafında benı İsrā'il kavminüñ (2) ve şāhib ve vilāyet evliyāsı aşfiyāsı mu'tekid Hāķķ'a tevekkül kılmış ittikāsı anlaruñ daḥı ba'zınuñ budur. Esmāsı Eşlīḥā'-i Velı Derān (3) bin 'Āmūrvar Feḥşed bin Şālīḥ ve Elyesa' bin Memyesa' Yehū Bādi' bin benı Yāhū ve Yehū Şafat bin Beş'ıyā ve Nayķaḥ bin 'Amı Hūd rıdvān (4) u'l-lāḥı 'aleyhim ecma'ın şimşādı şandallar üzerine geçüp diz çöküp tesbīḥlü tesbīḥin ellü eline alup evrādı evrādın dillü (5) diline ḥuzūr-ıla ḥuşū'-ıla baş aşāĝa şalup oturdılar. Gelmiş gelecek mürsel peygām-berler ervāḥına şalāvāt virüp Allāh'a tekbīr getürdiler (6) ve ikinci şafuñ saĝ tarafında dört biñ dört yüz kırķ dört ehl-i ḥikmet efdal u 'ulemā dersin tamām itmiş ehl-i ma'rifet 'ilm-i ebdān (7) ve 'ilm-i edyān içinde derde şifā ḥalkā fetvā virmeg-ile ad çıkarmış 'ulemā ḥükemā ṭabı'at mevzūn 'aşrında zū-fünün ekmel ü kümelā a'ķal u (8) 'uķalā vüzerā birle ehl-i 'irfān şāhib-dıvān terkīb baĝlasa neşri lü'lü' şanur ve ebyāt söylese dürr-i

meknūn her cānibi ma'mūr (9) zūrefā şu'arā birle uşurlāb 'ilminde māhirler İdrīs-i nebī 'ilminde kevākib-i seyyāre hālin bilmege kādirlər 'ilmi rast bağlamışlar. Envā' tılısmāt (10) düzetmişler. 'Ömrlerin şugūlda geçürmişler. Yigirmi dört dürlü 'ulūmuñ maḥrecinden söz derc itmişler. Eyyām-ı rüzigārdan mülk i māl (11) ve dīnārdan ma'rifet yolına ḥarc itmişler. Ḥired-mend ü dānā kimseler edeb-ile diz çöküp Süleymān nazarında oturlar. Ba'zınuñ esmāları bunlardır (12) ki zıkr olunur Loḫmān bin 'Ād ve Feysāgūres Üstād ve Baṭlamyūs-ı zū-fünūn ve feylesof-ı Rehnümün ve Ağniyānus-ı Ḥekīm ve Cercīs-i Ḥekīm (13) ve Aṭabīs- i Ḥekīm-mişāl ve daḥı üçüncü şafda şol tarafda benī İsrā'il ḳavminūñ bihterleri ve mihterleri Ya'ḳub peygām-ber oğlunuñ Yehūdā (14) sıbtınuñ melik-i Eyliyā ve İyşā ḳarındaşı Semāhā ṭur ki emīn-i Süleymāndur ve Azar Yāhū bin Şadıḳ ki nişāncıdur ve Alī Ḥurzīn Sīnā (15) ki dīvān yazıcısıdur ve İḥyāyā bin Si'ā ki ḥazīne yazıcısıdur ve Aḥīvşu ki kilār yazıcısıdur ve Azū Nirān bin Edvā ki defter-dārdur (16) ve Zāvūl bin Nāmıḳ ki emīr-i 'alemdür ve Yehūşāfit bin Aḥilūd ki çeri başıdur ve Nebā Yāhū bin Yehū Bādi' ki begler begidür ve 'Uzr Yāhū bin (17) Nāşin ki sancaḳ begidür ve Kül'ād-ı Parḥıblī ki kethūdādur ve Cābūd bin Nāşin ki çavuş başıdur. Eger-çi bunlar ḥizmet-i Süleymān'ı edā kılar- (18) lardı ve illā ki ser-cümlesi İbrāhīm peygām-ber milleti ve Mūsā-yı kelīm ümmeti ve Dāvud şerī'atin dutarlardı. Süleymān peygām-bere 'aleyhi's-selām (19) ḥizmet iderlerdi ve her bir ḥāşşekinūñ bir yiri var-ıdı. Mertebelü mertebesince serīr-i Süleymān üzerinde oturlardı ve ba'zı daḥı ayak (20) üzere ḳalkup ḥizmete ṭururlardı. Bir laḥze Süleymān nazarından ekstük olmazlardı. İllā ki meger ḥizmete gitmiş olalardı.

Nazm

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

- (21) 1 Her biri_ iderdi Süleymān hizmetin
Harcın alup geyer-idi hil'atın
- 2 Ancılayın haşşakidi her biri
- 12 b (1) Kullanurdu bife yakın nökeri
- 3 Her biri başka çeküp tabl u 'alem
Çiker-idi niçe bifi hayl u haşem
- (2) 4 Her birisi hizmetin gözler-idi
Müstakîmler rāhını izler-idi
- 5 Şeh katında olsa kulı müstakîm
- (3) Hiç merātib bulmaz afileya nedîm
- 6 Toğrılıkdur zîre hizmet başı bil
Toğrılıkla sende hizmet şāha kıl
- (4) 7 Rāst-kāmet oldısa_elif āşikār
Buldı harfûfi içre lā-büdd i'tibār

Neşr Hükemā kavlince yine Süleymān-ı nebī 'aleyhi' (5) ş-şalavat ve's-selām sağ tarafında server-i selāfînler şaffında zerrîn ü sîmîn kürsîler üzerinde Mısır şulţānı Celāle'd-dîn ve Bağdād halîfesi (6) Tubba' bin Aşda' ve 'Amelikā sultān Sührāb Şāh 1 Yūnān Kūţat-ıla ve Benī Aşfer melik-i Bilād Şāh Aşferî ve

Endelüsi melik Hüsrev şâhı Ende- (7) lüsi ve Kayser-i Rüm ve Turan şâhı Efrâsiyâb Türk-ile ve benî İsrâ'il'üñ on iki sıbtınuñ dil-âverleri server-i ser-firâz begleri otur- (8) dılar ve yine şol tarafda 'Âdîler pehlevânları Şeddâd şâhib- kıranlar diz çöküp durdılar. Ellerin gürz-i girâna urdılar ki ol pehlevân- (9) laruñ ulusu Kartûs-ı 'Âdî ve Kehrem-i 'Âdî ve Behrâm-ı 'Âdî'dür şol pehlevânlardur ki sîlî şalsalar felekde Merîh yüzün bozarlar (10) ve önce kafâlar öküzüñ mağzın çıkarup balıguñ bağrın üzerler ve dağı ol pehlevânlaruñ muqâbelesinde perîler sultânı Elhenic perî (11) cevherî taht üzerinde oturup güneş tal'at perî melek- şüret perîler kanadların sîmürg-veş yayup cennet fâvusı-mişâl baş (12) kaldurup boyun üzere dönüp perr ü bâl düzedüp Süleymân hazreti gözedüp yatu tîr-kişe koyılmış oğ gibi yilek yilege virüp durdılar (13) ve andan soñra atlaruñ altında cinnîler sultânı Rûh-şâh-ı cinnî kızıl altun kürsî üzerinde oturur-ıdı. Melik Aşmer ve melik Deñeş ve (14) melik Meyeçuturüş ve Meliki'l-meymüni'l- 'azam ve melik-i Sipîd ve melik-i Şehmüreş ve melik-i Aşnef sağında şolında karar kırup durdılar (15) ve Semendün-ı hezâr yik-dest cinnî dağı biñ bir elin kaldurdu. Ol 'acîb hey'etine ve garîb korkunç şüretine sîretine halkı hayrân kaldurdu (16) ve cinnîler nefesinden gök yüzi bañr-ı kıñ gibi karardı ve 'äleme nür virici güneşüñ beñzeri hazân gibi şarardı ve dağı anlaruñ altı yanında (17) pülâd kürsîler üzerinde dîvler serhengi Demir-Bâñ-ı dîv ve Ekvân-ı dîv ve Şalsal-ı dîv ve Erjeng-i dîv-mişâl ehremenler gül u 'ifritler (18) dil-âverleri sedd-i İskenderî gibi yirlü yirinde turdılar. Birer hâne sütünü gibi şâm u çınâr ağaçların hammâm kubbesi gibi taşlar geçürüp (19) 'amüd idinüp omuzlarına urdılar ve ancılâyın nerre dîvlerdür ki her birisinüñ kâmeti mîl ü menâre gibi başları kubbe-i Hirmâne gevdesi (20) küh-u Elbürz'e ve ağızları Hârün-ı

mağäre gibi ve gözleri külhân ocağı-mişli tîz kolları çenäre heybetleri yidi başlu evrene ve (21) bakışları arslana ve cünbişleri kaplana beñizer. *Nazm*

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

1 Ancılayın nerre dīv ki her biri

Heybetinden yacanur dīv ü perī

13 a

(1) 2 K̄ara tağlar yükledürseñ götürür

Kuvvet-ile dutsa şarşar bu yiri

Neşr Hükemā kavlince eger-çi ki bunlaruñ (2) birisi felege omuz ursa yidi kat çarhı bozup durğırardı. Eger kim K̄āf kafāsına göz ursa hurd-ı haşhāş idüp yidi kat (3) yiri yirinden ırğururdu ve dañı anlaruñ altı yanında āteşī mañlūkāt melikleri karār itdiler nefeslerin içerü alduqça şekilleri (4) ezheru mine's-şems zāhir olup görinür. Kaçan ki nefeslerin taşra virseler külhân ağızından çıkar od yaluñı gibi nefesler-ile (5) ağızlarından od çıkup vücūdların ser-tā-ka-dem bürür ve her ne cān-āver kim anlaruñ yaqınına gelse kapkara kömüre dönderüp yaqar. (6) Mā-ħaşal kışşayı dırāz itmeyelüm yitmiş iki millet yüz yigirmi dört dürlü şıfat-ı mañlūkāt melikleri dīvān-ı Süleymānī' de serir-i (7) ħağanide cinslü cinsi birle turdılar dañı yönlü yönin taħtdan yaña dönüp Süleymān emrine kulak urdılar ve dañı (8) kelīm kuşlar ve nīm-tenler ve pıl-pālar şütür-serler seg-serler gerden-dirāzlar neheng-serler ve bunlaruñ emşāli t̄ayife serhengleri (9) sımın ü zerrin ve āhenin kürsiler ve şandallar üzerlerinde Süleymān'a karşı diz çöküp durdılar. Dīvān-ı Süleymānī' de envā'-u (10) mañlūkātı görüp Hālik'üñ ħalkın ve şāni'üñ şun'ın ve Süleymān'üñ salţanatın memleket-i 'azametin görüp 'ibret

alup hayrete (11) vardılar ve dağı altıncı şafda hayvânât ser-neferleri sebû' esed şu'bân gibi baş yukarı kaldurup kıyruğın felek (12) gibi çenber kıldı pençesiyle yir yüzün yırtup Süleymân'a karşı havf-ile durdı. Süleymân'ı 'adl-i yasağından şıgına şıgınap (13) âhüya yâ-hü diyüp kardaş okındı ve koyun kurd-ıla tavşan tazı-y-ıla bileşüp boylaşdı küdüret düşmenliği ortadan (14) götürüp Süleymân yasağı korkusından yırtıcı cân-averler zulm sitemi terk idüp kendülerin yitürdiler ve hurûs dağı şegâl-ile kardaş (15) çetük müş-ıla hâldeş olup bir birine muhabbet-ile nazâr kılop yakındılar ve pîl dağı İsrâfîl-ves hortum-ı şürin ağzına alup (16) dört 'amüd üzerinde binâ olup kıbbe-i Hirmân gibi ve İskenderî-sed gibi yirinde karar kıldı ve dağı şah-ı mârân la'lîn tabak (17) tabak içinde ejdehâ kafâsı üzerinde karar kılop durdı ve yidişer başlu pîl evrenler ejdehâ-yı felek gibi baş hevâya kaldurup (18) timsâh-ı Nîl gibi pençelerin yire sancup kavş-u kuzah-mişâl kâmetini çenber kılop durdılar. Ancılayın ejdehâlardur ki eger bunlaruñ (19) birisi bir iklimde düşse zehrî odından ol vilâyet şuları yiline dek zıhr-i kâtil olup aça-y-ıdı ve nefeslerinden 'âlem zulmet (20) bahırına dönüp düş olan perendeleri perrân kılop nefesleri 'alevi ile yıka-y-ıdı. *Nazm*

Fâ'ilâtın, fâ'ilâtın, fâ'ilâtın, fâ'ilün

(21) Çün-ki bunlar ağız açup yir yüzünde dem çiker
 Kıuşı gökden indürüben at u tonla adem çiker⁵

2 Kıyruğın çarparsa yire sevr ü nümü çäk ider

Göge kaldursa başın Merrîh'den ol dem çiker

⁵ Yazmada "çöker" şeklinde harekelenmiştir.

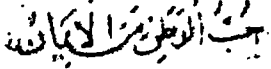
13 b

(1) *Neşr Hükemā* kavlince *çarıncalar meliki neml-i kebîr dahı kızıl yâkût* üzerinde *çarâr* itdi. *Hâl* dilince *Süleymân-ı nebîye du'â idüp dünyâ* (2) *ğaddârdur* ve *'ömr nâ-pâyârdur maqşûd olan 'ibâdet-i dîdâr-ı gaffârdur* diyüp *naşîhati tekrâr* itdi ve *kuşlar dahı yir-ile gök arasında* (3) *Süleymân dîvânı* üzerinde *kanad kanada virüp yilek yilege urdılar Süleymân üzerine güneş* *toğunmasun* diyü *pervâza durdılar*. (4) *Nite evvel kaqnûs kuşu yirle gök arasında* *göge yilkeni gibi 'azîm kanadların açup tûrdı demür lenger-mişâl pülâd kayna-* (5) *kların kanad altına alup gemi dümeni gibi yönin hava yüzünden deñize* *şarkıdup 'Arab ocağı gibi gözleri yanardı*. *Yil-ile yilkeni tolmış* (6) *gemi gibi* *bir yirde durmayup dönerdi*. *Anuñ katında 'uqâb kuşu Rüstem-manend bebr ü* *yabânı pöst şeklinde cevşenin egnine aldı*. *Keyyüs* (7) *hanceri gibi pülâd* *hancerlerin pençesine aldı*. *Anuñ katında dahı şâhın şeh-bâz durdı*. *Tehem-tenî* *cevşenin egnine geyüp şakq-* (8) *u'l-kamer gibi minqârın açup hatt-ı reyhân yâ* *zülfi-perî-şifat kanadların sipîd siyâh peleng reng müzeyyen yüklerin iki* *yafıya yaydı*. (9) *Zerrîn pençesin açmağa câzûlar kanın döküp saçmağa* *muntazır tûrdı ve anuñ yanında kerkes kuşu dahı Hıorasân pîrleri gibi* (10) *ağ* *libâslar giyüp rüzigâr-dîdeler naşîhatin söyleyüp atyâr uluları çarh-ı gâddaruñ* *vefâsızluğına bakardı*. *Süleymân salţana-* (11) *tın görüp niçe niçe Süleymân* *gördüm* diyü *kuşlara remz idüp göz kaqardı*. *Anuñ yanında çaylak dahı çakır* *gibi tüyün düze-*(12) *düben kendüzin şâhin ve sunkur şanup bî-hüner gibi kuru* *da'vî kıilup hisâb-ı ferah-ıla göflin egleyüp ol dahı kuşlar şafında* (13) *tûrdı ve* *çaylak rahne kuşu ve altîş mürğî albanş mürğî ve atmaca ve devlügec ve bâşak* *ve atuk ve zehdem mürğî ve kıtırîb kuşu* (14) *ve sâyir minhüm bunuñ emşâli* *kuşlar durdı ve ruğ kuşu sâye-bân-ı İskender gibi iki yafıa kanadların açup ol*

münakkaş muşanna' (15) tezyîn-i âsümânı gül-gün lâciverdî yüklerin a'zâsında düzetdi. Şanasın kavş-u kuzahdur kim hevâ yüzinde zühûra geldi. (16) Başı hammâm kubbesine beñzer ayakları hem-çün menâre gözleri 'Arab ocağı gibi par par yanup dilince Allâh'a tesbîh idüp ötdi. (17) Âvâz-ı heybeti etrâf-ı 'âlemi tıtdı ve ruḥ kuşu yatınca kartal tavşancıl ve soyğa kara bulut gibi kanadların sağ sol cānibe (18) şaldılar. Demir pülâd gibi hancerlerin ellerine alup Tehem-tenî hırkaların çiginlerine şaldılar neheng-veş ağızların açup durdılar (19) ve ellerin altındaki şafda sunkur ve 'âcizi ve balaban ve çakır toğan tırdılar. Kanad kanada urdılar ve gurâb daḥı hevâ (20) yüzinde ol dün kuşları şaffında sol tarafda kim durdı ammâ kezzâb olup ḥayr u şerre dönderüp ehl-i şirret olup kilâb (21) gibi mühmel leş yidügi cihetden bed-çehre yüzi ağ-iken kara olup zâğ olduğu ecilden kuşlar arasında yüzi qaralığından

14 a

(1) uṭanıp atyâr ulularına uğrın uğrın bakup gözetdi. Ammâ ki yir yüzinde leş yapır baş görse kara ağzın açup kara ḥaber-(2) ler virmege kara yüzlü zengi gibi kıızıl dilin söylemege uzatdı ḥayır koyup şer ḥaberler düzetdi ve tāvus daḥı bedr kamer gibi (3) nūrānî tâc başına alup muraşsa' münakkaş muşanna' lâciverdî zer-bâft cübbesin egnine şalup Cebrâ'il-emîn-şifat perî-hey'et sîmürğ- (4) şüret elmâs-ı şüsenî cinnî-rengîn tezyîn kanadların gâh kavş-u kuzah gibi egüp ve gâh 'alem-i Süleymânî gibi yapup gâh felek-şifat (5) hevâ-yı fenâda pervâz gâh melek-hayşiyet maḳâm-ı 'alâda dem-sâz idüp gâh bād-ı şabâ gibi rakşa girdi gâh Hıṭâ-yı Ḥoten âhûsı gibi (6) mişk-efşânlık kılup gâh yine ayaklarına bakup ğam-ğîn olup ötüp ün urup na'resin felege ve göz yaşın semege irişdürüp (7) dil-perişânlık kıldı ve tāvus kuşınıñ sağ tarafında daḥı tıṭî kuşu durdı. Hızır ḥâzır-şifat sebz-reng libâslar giyüp şehlä (8) ve mest-âne gözlerin süzüp ḥür u

cennet-şıfat sebz olup kendüzin düzüp kızıl la'lin leblerinden şeker-efşānlık idüp hınalu pāylarına (9) bakup hurrem olup handānlık idüp dilince Süleymān devletine du'ā kılup hūb elhān-ıla maḳām-ı nevāda hevā-yı fenāda ḡazel-hūnlık kılup (10) ve ḡāh Hindūstān diyārı öfine düşüp hasreti cigesine irişdükçe tūḡī yārān hasretinden ve rüzigār (11) şiddetinden ciger-hūn eḡḡān kıldı ve tūḡī kuşu yanında bülbül kuşu durdı ki 'ārif-āne miskī elmāsī libās geyüp gül hayālin (12) dile getirüp 'āşık-āne boynun egüp ḡoncenüñ gül-zār içinde gülüp ḡunc itdüḡin ki yād itdi. Hūb elhān-ıla ötüp ḡuş (13) iden ḡam-ḡīn dilleri dil-şād itdi. ḡāh hār elinden ciger-hūn olup ḡāh aḡyār elinden feryād kıldı ve bülbül kuşu yanında (14) ḡurāc kuşu durdı. Hāciyāne metni alaca Şāmī cübbesin çignine şalup zıkr-i Hāḳḳ'ı diline alup yā Hāḳ diyüp Allāh'a tesbīh ider-idi. *Nazm*

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

- (15) 1 Ciftlü cifti birle durup gökde kuş
Dillerince zıkr iderdi Hāḳḳ'ı hoş
- 2 Şeh Süleymān üzre düşüp sāye-bān
- (16) Şaḳısuban ötişürdi ol zemān
- 3 Tūḡī-i Hind ötiben itdi nevā
Hūb nefesi cānlara virdi ḡidā
- (17) 4 Ah n'idem dost diyüben ḳumrī daḡı
Hicr ü ḡamla geçirüp 'ömri daḡı

- 5 Dāvud elhān-ıla ötüp 'andelīb
 (18) İster-idi gül-'izārı hoş habīb
- 6 Yırtıcı vu tartıcı cümle tuyūr
 Gök yüzinde ötişürdi bī-kušūr
- (19) 7 Hakk'a tesbīh eyleyüp ağız açar
 Şeh Süleymān devletinde hoş giçer

Nesr Ve andan şofıra deñiz mālikleri (20) ve deñiz maḥlūkıdur yüz mīl miḳdārı yiri ihāta idüp tıtdılar. Huşūşā ki ol baḥr-ı Hind'den ve baḥr-ı muḥīṭden çıkan seretān-ı (21) kebīrler düzdiler. Ol 'azīm ejdehālara cān alıcı gibi ḥavāle olurlardı. Qavs-ı kuzah gibi qolların iki tarafından felege qaldurdılar.

14 b

(1) Eyle yüksek ki kışaçların burc-ı seretāna iletdiler. Sedd-i İskender burcı gibi ayakları üzerine tırdılar. Gevdelerin gören burc-ı (2) 'akreb şandılar. Gözleri āteşi Meriḥ yılduzı gibi ve qadd ü qāmetleri eyle tavīl ki kūh-u Elbürz gibi kışaçları qolların kemer idüp (3) ol başı yok gevdesinüñ omuzları başından ki getürüp yay gibi egüp ki tırdılar. Görenler qavs burcın yire inmiş şandılar.

Nazm

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

- (4) 1 Qāmet-idi yir yüzinde şanki Zü'l-qarneyn-i sed
 Ol kışaçları felekde görünür burc-ı esed
- 2 Heybetinden yacanurdu gökde Meriḥ ol zemān
- (5) Heybetinden qorqar-ıdı dīv ü cin umup meded

Neşr Ve dağı anuñ yanında üstühân tenler var ki bahrî şeklinde 'azâsı ak kemükden (6) şöyle kim üstine deri yapışmış arasında ot yok arslan başlu kaplan gevdelü kara-y-ıla ak beneklü âdem ellü ayaklu velî arkası (7) ve gövdesi toşbağa resüm-ile ve andan harçeng-serleri gördi ki engeç başlu gözleri omuzunda ağzı karnında kışaçlarınuñ altında birer (8) elleri kolları var âdem eli gibi ammâ ki dirnaqları hancer-i ser-tîz gibi egri andan fîl-serleri gördi ki âdem ellü arslan pençelü deve (9) ayaklu sifirleri egri tabanları yaşşı başdan ayağa arslan gibi kolu gözleri külhân gibi yanar ve ba'zı deniz mâlikleri var ki (10) şekl ü şemâyilleri hiç bir birine beñzemez. Ba'zınuñ yüzi âdem gevdesi ve perr ü bâlı tāvusa beñzer ve ba'zınuñ dağı yüzi âdem (11) kadd ü kalılda beşer hey'et ammâ gevdesi balık gibi pullu ve kanadları dağı balık yilpuzesi gibi ve ba'zınuñ şekl-i kanadları yok velî (12) başlarınuñ saçları anuñ gibi harîrdür ki ebrüşîme beñzer. Ammâ bu deniz mâliklerinüñ dört nefer uluları var. At'âs melik-ile (13) gelüp Süleymân nazarında turlurlar ve ba'zı deniz mâlikleri var ki kalıbları âdem ammâ ki fîl-ser hortumları var. Lâkin âdem dili gibi (14) faşîh zübân ve elleri dağı âdem eli gibi ammâ ki arkası kolu tiftik kiçisi gibi rengi gâyet güzel yeşil harîre beñzer ve kanadları (15) dağı var. Uzun a'zâların bürümüş 'ukâb kanadı gibi yüñlü ve ayakları dağı pîl ayakları gibi ve ba'zı deniz mâlikleri (16) var ki gerek ser kulakları ayu kulağı gibi gögsi dağı arslanleyin lâkin karın pullu balık gibi ve elleri ayakları âdem elleri (17) ayakları gibi ve bir 'aceb dağı bu ki başında bir şâhu var gergedan şâhına beñzer. Anlar dağı şöyle turlurlar ve ba'zı deniz mâlikleri (18) var ki 'ankâ-ser 'ukâb kanadlu tāvus kuyruklu deve kuşu ayaklu âdem ellü ve ba'zı deniz mâlikleri var ki tütî-ser kanadları (19) var ve şeh-perleri dağı tütî gibi kuyruğı süglin kuyruğı gibi ve

ayaqları ördek ayağı gibi yaşşı ve bir 'aceb dağı bu ki (20) gögsi balık pullu ve âdem ellü kıadd ü kıametleri toğrı yirtü yirinde durur. Ammā ki bunlaruğı arasında cümlesinüğ üstün yanındağı (21) bir 'aceb şekillü şahş oturur. Ğāyet şöyle ki gökdeki Meriğ görse vehm alur yir altındağı cehennem zebānīsine baksa kırkısından

15 a

(1) cānı ağzına gelür. Nite bu deñiz mālikinüđ tokşan araş kıadd ü kıamet-ile takvīm-i insānleyn velikin şekli mühr-i Süleymānleyn müseddēs (2) altı güşelü altı gözi var yüzinde ve kirpükleri oğlu kirpü oğuna beñzer. Alaca bu altı güşelü altı gözlerinüğ rāst (3) üzerlerinde altı kıaşı var. Ammā ki gözleri at gözleri gibi ve illā ki ağı kıarası yok şanki taş içine kıızıl kıan kıoyduğı (4) şöyle kırkuncü görünür ve bir dağı bu ki şol 'Arab ocağı gibi odlu par par yanar ve kıaşları gözleri üstinde kıazan kıulpı (5) gibi müdevver velikin kıolları sırtlan yalusına beñzer ğāyet güv ve şık bir ağzı dağı var ki mağāreye beñzer ve dudakları degirmen taşına (6) beñzer. Felek altı şak ve yine gözleri-y-ile kıaşı arasından degirmen oluğı gibi bir burun gelüp inmiş veli hey'etde çağır toğan gibi (7) ve dağı başınüğ iki yanında fıl kıulaıkları gibi kıulaıkları var ve bir 'aceb bu ki her kıulağı demürce körüğü gibi kıat kıat ve bir dağı (8) 'acāyib ki her kıulağı altı şak ve ellerinüğ parmakları dağı altışar ve her barmağı altışar boğun parmakları ucında kıırnakları ejderhā (9) pençesi dırnaklarına beñzer. Vaqtı ki söze gelse āvāzı gök güvler gibi heybetlü ve bir 'aceb dağı bu ki vaqtı ki nefesin taşra virse (10) ağzından cehennem āteşi gibi yalıñ çıkup a'zāsını külhān āteşi gibi yalıñ bürür. Vaqtı ki nefesin içeriü alsa burınüğ altı deliklerinden (11) kıara düttünler çıkar. Külhān deminden çıkar gibi düttün cihānı dutar. Şöyle ki düttünden a'zā-yı re'si görünmez olur. *Nađm*

Fā'ilātūn, fā'ilātūn, fā'ilātūn, fā'ilūn

- (12) 1 Bir 'aceb k̄or̄kunc-ıdı ol cānavertūfi heybeti
K̄ara taġa befizer-ıdı yirde dursa k̄āmeti
- 2 Gör Süleymān ḥazreti ki niĉe olur ūhidi
- (13) Baḥr-ı 'Ummān'ūñ nehengi de_itdi aña ḥizmeti
- 3 Ne nehengi ejdehā ḥizmetine sürdi yüzin
K'aĉsa aġzın yudar yidi ḥalk-ıla bir mülkini
- (14) 4 Bu ne manşıb k'ola çāker ins ü cin ü mūr u mār
Bu ne ūhlik̄ kullana 'ālemde biñ bir ümmeti
- 5 Diñle yine ūerḥ idem dīvān-ı ūāhuñ ḥulķını
- (15) Vir ūalāvāt Aḥmed'e_ammā ki_ide Allāh raḥmeti

Nesr Ḥükemā kavlince Süleymān ḥazretinūñ (A.S.) dīvānı içinde hevām cinsinūñ ba'zısı (16) izn-i Rabbānī birle gelüp ki tābi' olmuşlardı. Yirlü yirinde ūaf baġlayup re'isleri billür zeberced ḥoķķalar üzerinde karār kıldı. Nite (17) evvel ūafda hevām cinsinūñ ulusı k̄arıncaıar re'isi Süleymān peygām-ber münisi neml-ü kebīr-ile münzire-i emīr kıızıl yāķūt ḥoķķa üzerinde (18) geĉüp Süleymān nazārına k̄arşu durdı. Ḥizmet kemerin biline baġlayup tesbīḥ-ü Ḥaķķ'ı diline getürüp secdeye yüz yire sürdi ve mūrĉe-gān (19) ĉerisi uşaġ ve irisi lā-ḥadd ve lā-yuḥşā bir birine k̄arışup k̄aynaşdı men talebe vecede mücebince zaḥire irkege neml-i kebīrden icāzet (20) ola diyüp sevnışüp oynaşdı

ve ikinci şafda pervâne cinsi dağı semenderi ridâsın çignine şalup yâ Hâlikü'l-envâr diyü (21) tesbîh ü Hakk'ı dile alup gümüşden kanadcuğların açınup hevâyı zülf-i yâr-ıla şeb-i târik içre uçşup ol hicr-i dil-ber nârına giriftâr olan

15 b

(1) her gice şubha dek kan ağlayup yaş döküp bîzâr olan şem'üñ zerrin taht üzerinde oturduğı nûrânî fağfûrî tâcı başına (2) urunduğın meclis-i Süleymânî'de ki gördiler çevresin alup ihâta kılup tûrdılar. Pervâne oldu ki pervânedür diyüp uçdı. Kenâra (3) şem'a geçdi. Lebini büse kenâr kılup şem'-ile leb lebe ki virdi şehd emerken niş olup tatlu cânı virdi. Firâk odına düşüp (4) ciger kebâb idüp kanadcuğların yakdı. Vâ hasretâ vuşlat kıldı kıyamete diyü âh itdükçe düttünü felege çıkdı. Anı görüp säyir pervâne (5) kıyamayup baş u cāna Eyyüb-u şâbir gibi şabr idüp tevekkül seririne yüz sürmege başladı ve ba'zı rakş urup ba'de't-tamâ' mekânına gelüp (6) dilince Süleymân'a alkış virdi. O yüz sınıf dağı fîl-şifat hortūmların hancer-i tîz gibi yalayup hūn-u Nemrūd gibi 'adū kanın içmesini (7) dilince Süleymân'dan dileyüp kâdirüñ kudreti ber-kemâlin şâni'üñ şun'-ı celâlin göstermege ol za'iflik-ıla kanadcuğların açdılar. A'zam u (8) maḥlūkâta nişter urup kana kana kanların içdiler. Gâh fîllerüñ kulağına girdiler ve gâh ejderhâlaruñ dimâğına zaḥm urdılar gâh Süleymân (9) korkusından yirlü yirinde durdılar ve zübâb sınıfınuñ mihterleri kara siñek sınıfınuñ ser-neferleri dağı izn-i Rabbânî hükm-i Süleymânî birle (10) şaru yâkūt hoḳka üzerinde nazâr-ı Süleymânî'de muḳâbil olup durdılar. Dillerince devlete du'â kılup ellerin yüzlerine gözlerine sürdiler. (11) Dördüncü şafda dağı ba'üz sınıfınuñ serhengi Cercîs birle sivri siñek re'îsleri bî-şümâr bî-ḳarâr sınıfınuñ sınıfı birle ba'zı durup ba'zı (12) kanad açup uçdı halka cür'et göstermeg-içün ol memleketi deme çeküp yuducu ejderhânuñ kafâsına kara

bulut gibi şaf-ıla indiler (13) ve gāh ol kan içici kağan arslanlaruñ korkmayup gözlerine kondılar ve gāh nehengleruñ ağızı içine girüp diline zaħm urdılar (14) ve gāh bebr ü pelengleruñ şīr ü nehengleruñ burunlarına sürtüp ki girdiler. Kağanların içmege nişter hortumın urdılar ve gāh server-i selāṭinleruñ (15) tācında karar kılup durdılar ve gāh melikeleruñ yüzine konmak diledükçe şahlar daħı siñegi red idem şanup kendü elleri-y-ile kendü yüzlerine (16) şabanca urdılar. 'Ukalā' kādīruñ kudretine hayrān kalup siñek ucından Fir'avni melikler yüzlerine sille urduğına bir za'if (17) halk siñek ucından 'acze varduğına 'ibret aldılar. āyetin dillerine (18) tekrār itdiler. Evvel şaff-ı ni'âlde kızıl yāķūt üzerinde kara siñekler serhengi Cürçüs konup oturdu. Yönini Süleymān'dan yaña dönüp durur (19) ve kafāsında ol kadar bī-ħad siñek çerisi var ki deryā-yı kaṭrān gibi Süleymān peygām-beri büridiler. Perendeleri yirle gök arasın dutup dizildiler. (20) Şavtın keyvān kulağına irgürdiler. Eger-çi bunlar gözde gāyet ħor u ħaķīrdi velī ma'nīde eyle heybetlülere var-ıdı ki bunlardan şīr ü neheng (21) ler ürküp kaçardı. Nite 'anteri cübbe-i siyāh giyüp sürĥ hümā-yı tūsin başına alup urup Mıṣrī ħancerlerin eli ağızına alup durdılar.

16 a

(1) Enāniyyet perrini pervāsız başlarını yukaru kaldurup açarlar. 'Abbāsī 'alem gibi ħavf-ı ħaṭarı gönülden sürüp düşmān şafına vardılar. Zāl u Rüstem gibi (2) gāh bebr ü yabānlaruñ gözleri önine konup korkmayup burunlarına girdiler ve gāh yidi başlu şınur taşu dişlü yıldırım baķışlu 'āşī şu aķışlu (3) ejdehālaruñ evrenleruñ göz göre ağızları içine girüp cevelān idüp döndiler ve gāh kanad açup selāṭinler şafına geĉüp ol devletine (4) ğarra olmış ħōd-bīnleruñ fark idüp saĉup vızıldeşup kanad büküp açup tāclarına konup alınlarına inüp yüzlerine

elleri-y-ile tabanca urup (5) gözlerin açdılar. Hâl dilince eyitdiler ki aç gafletden gözüñi 'aqlufı başufıa divşürtüp bil kendüñüzi hayırdan şerden her ne itseñ āhir anı (6) bulursın t̄ac u tahtı yirinde koyup hemān kefen alup sinleye girürsin.

Nazm

Fā'ilātın, fā'ilātın, fā'ilün

- 1 Dünki sinüñi oldı işbu memleket
- (7) Nef'i ne ki bākī olmaz saltanat
- 2 Dut cihān milki sentüñi oldı hemīn
- 'Ākıbet içine alur seni sin
- (8) 3 Çün-ki bākī kalmaz-ımuş bu cihān
- 'Ömr devlet olmaz-ımuş cāvidān
- 4 Olmadın hayr eyleyüp kazan şevāb
- (9) Hāk katında_ola du'āñuz müstecāb
- 5 Ger du'āñ olmak dilerseñ sen kabül
- Vir şalāvāt şād ola Aḥmed resül

(10) *Nesr* Hükemā kavlince ikinci gevherde aḳ dürr-i yetīm üstinde sivri sifek gāyet ḥurdesine ki aña gümüş dizeler göze görünmez ve (11) gāyet ḥurde olduğı cihetden anlarufı re'isleri kondı. Ol daḥı yōnin Süleymān'dan yaña döndi kanadcuğını yukaru kaldurup (12) hāl dilince Allāh'a tesbīḥ idüp yalvardı. Velī anuñ daḥı 'askirinüñ ḥadd ü pāyānı yoğ-ıdı. A'dādı beriyye kumından çoğ-ıdı.

Yirle gök ara- (13) sını kara bulutlar gibi kat-ender-kat olup durdılar. Ol kudret kanadcuğların açup anlar dağı elleri ağız ile hortum hancerlerin (14) çekdiler ejdehalarıñ alnına inüp arslanlarıñ yüzine konup kaplanlarıñ kanın içdiler. Andan şahramāñi pehlevānlardan korkmayup (15) keskin kılıçlarıñ yüzlerine kondılar. Ne kılıç ki burunlarına el fiske sin urup yüzlerine ayak tabancasın kaçup kafaları üzerine (16) çıkup cevlan urdılar. *Nazm*

Fā'ilātın, fā'ilātın, fā'iltın,

1 Gey 'aceb cür'etlüdür işbu siñek

Korkmaz olsa haşmı tinn-i felek

(17) 2 Pehlevānlar ağızına konar siñek

Ejdehā ağızında hem döner siñek

3 Sille urur pādīşāhlar yüzine

(18) Girür arslan burnına vü gözine

4 Kimseden korkmaz siñek olur şecī'

Bebr ü şiri ider zebün olur radi'

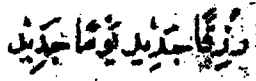
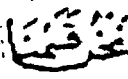
(19) 5 Şuretā ger-çi olur gāyet za'if

Cüst ü cū-durur veli çabük harif

Neşr Hükemā kavlince üçüncü gevherde (20) yeşil zeberced renginde üzerinde bal arusu re'isi kondı. Yönini Süleymān'dan yafia döndü kızıl altın sırma-y-ıla zer yāķūt kara atlas (21) libās çignine şalup gümüşden ak berrāk

kanadların açup baş yire şalup edeb-ile durdı. Dilince Hâlik'a tesbîh okıyup
cevhere

16 b

(1) yüz urdı. Ammâ ki bu arular serhengi leşker ordusu uşağı ve irisi kanad
açup uçup her birisi muraşsa' zerrîn cevşenlerin (2) eginlerine şalup gümüş reng
kanadcuqların açup nîş-i dârû direr hancerin eli ağzına alup perî-veş perrân olup
ki uçdılar. (3) diyüp nafakası talebinde olup berr ü
yâbâna geçdiler. Çün mücebince kısmet olan ni'meti bulup (4) bilüp
görüp saçdılar. Dağı ol rızkı viren rezzâk u 'âleme şükr idüp ağız açdılar.
Ni'metine kul şunup götürüp kovan-hânelik içinde (5) kâfûrî mümdan
yapdıkları müseddes hâneye getürdiler. Ellerinde götürdükleri kudret ta'âmını
edeb-ile yirine koyup zahîreye fazla yitür- (6) diler ve ol bâğ râğ içinde bahâr-ı
ezhâr ni'metinüñ ol rengîn şükûfeleri lezzetinüñ envâ'ın ki seçüp şarâba
tahûrını sorup ağzına (7) alup içüp ol müseddes hânelerün güşesini ol şarâb-ıla
pür idüp doldırdılar. Cemşîd câmı gibi dağı üzerine kâfûrî ak berrâk mûm-ıla
(8) şıvayup kudret hâtemin urdılar. Naşş-ı ma'nîde hâtem-i Süleymânî gibi-y-
idi. *Nazm*

Fâ'ilâtün, fâ'ilâtün, fâ'ilün

- 1 Hön-u kudredür 'asel eyle nazar
- (9) İşbu baluñ arusına Hâk ta'âl
- 2 Gey 'acâyib haşşa komış ber-kemâl
- Mümü şâfî şerbeti âb-u zülâl
- (10) 3 Hem mühendisdür[ü hem] üstâd adı
- Kim müseddes hâne yapar mâh u sâl

Neşr Hükemā kavlince dördüncü gevher ki (11) lāciverd renginde-y-idi. Bir yāķūt kürsī üzerinde ‘ankebūtlar serhengi Kūhūl ķondı oturdu. Hāl dilince ‘ankebūt sūresin okıyup (12) tīg-ı tevħīd-ile iblīs-i la’īn gerdenin doķıyup daķı Süleymān-ı nebī müzdine şalavāt getürdi. Anuñ daķı tābi’leri çok serīr-i Süleymān’uñ (13) bir tarafına ‘ankebūt sınıfı ķondı ki ĥaddi yok cemī’si ġarīb hey’et ‘acīb şüret ‘akreb başlu yarasa dişlü ķorķunç yüzlü (14) sekiz ayaġlu altı gözlü nāzūk aru gibi ter ellü pervāne ayaķlu ķanā’at ehli ‘ankebūtları nice kerre Süleymān meclisine girmişler. Ol ĥarīş (15) sıfiekleri şikār itmek için ķanā’at ehli eli-y-ile urulmuş iplik aġın germişler kim yirlü yirinde sākin olup dīvān-ı Süleymānī’de (16) baķdılar. Envā’ maĥlūkāta nazār ķılup envā’ maşnū’ātdan ‘ibret alup bir birine göz ķaķıdılar. Ammā ki ba’zı yiyücegi göġe göġsin gerici (17) örümcegi serīr-i Süleymān merkezi yöresinde zübāb sınıf arasında ba’zı ĥālince hüner ‘arz itmeg-içün ve ba’zı daķı sıfiek dutmaġa sıñıup (18) aġ ķurmaġ-içün hem-çü cān-bāz cān baş oynadıcı ser-firāz gibi meydāna girüp baş kaldurup göġe göġsin gerüp ķudret urġanların (19) çıkarup gerüp cān-bāz-vār oyun ķurup terāzūsız rīsimān üzerine yürüyüp gelüp varup ġāh urġan üzerinde başı üstine taķla (20) urup baş şarķıdup el uzadup ayaķların bir birine ķaķıdılar ve ġāh oyun ipinden dutup yürüyüp ipden yine inüp ve ġāh cān (21) ķurtaran ipine şarmaşup ‘Ömer Ümeyye-i Zāhīrī gibi ķābūklık-ile ipe ķullāb urup aşāġadan yukāru ķıķdılar. Lākin ba’zı örümcek aġ eger

17 a

(1) siyāh hem-çü biz doķuyıcı kāhel culāh gibi ķudret ipliklerin nessāc-veş culāh deġġāhı gibi kurdılar. Şanki Şīt nebī şākirdidür. (2) Biz doķuna biz ki

bürüncek işler pür-hüner-idi ve kimi dağı şayyād-ı bī-dād gibi gāh müseddes gāh üç bucaklı kudret ağın kurdılar. Eger ağı (3) bir yirinde zerrece bir delük görseler def'i anı dağı urarlar-ıdı. Duzağcı gibi sifüp sifiek dutmağa ağ kuru bend çikerler-idi. Vakti ki (4) ol kani' kanā'at ağı-y-ıla harış sifegi duta evren gibi baş kaldurup altı gözlerini açup ayağı eliyle dutup karnını yırtup kaplan- (5) veş kanın içeri-idi. *Nazm*

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

1 Gey 'aceb şayyād olur bu 'ankebüt

Peşşeye kuru ağın ider süküt

(6) 2 Dokıyup nessāc-veş ağın lafif

Kurar ağın hem-çünān şayyād-ı hüt

3 Hem beğāyet kani' olur gey katı

(7) Yilde virür bir sifiek nefsiñe küt

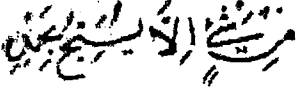
4 Zikr idüp Allāh'ımı dilince ol

Künc-i halvetde okur vird-i künüt

(8) 5 Ancılayın sende kani' ol ki pes

Hağ ta'ālā rahmet ider sözi dut

Neşr Hükemā kavlince beşinci gevherde (9) şaru yāküt üzerinde teni ak süde beñzer. Başında yeşil nürānī tāc var. Yılduz böcegi re'isleri yed-i beyzā'-i

Mūsī gibi berç urup (10) şavķ virürdi. Ol dahı edeb-ile gevher üzerinde konup oturdu. Yönin Süleymān'dan yaña durdu dilince Hālik'ı zıkr idüp ve ﴿ (11) mücebince tesbīh itdi ve kafasında serīr-i Süleymānī üstünde tābi'i olan yılduz böceklerinüñ (12) nihāyeti yok mür u melaħdan dahı artuk her birisi uşağı ve irisi muraşsa' altun bāftelü libāscuķların çiginlerine şaldılar ve ol (13) yed-i beyzā Mūsī-şifat nūrı virici cevheri şeffāf- nīm tāclarını başlarına aldılar. Şaķķu'l-ķamer gibi ķudret ķanadcuķların ki açdılar (14) tekvīn ü ervāh-mişāl uçup nūr envār şu'lelerin felekden düşmiş yılduz gibi saķı-ı Süleymānī'ye şaçdılar. *Nazm*

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

- (15) 1 İşbu yılduz böceğine kıl nazār
Hālik anda haşsa ķomış var eşer
- 2 Giceler şu'le virür hem-çün çirāk
- (16) Görinür şu'lesi anuñ yaķın ırāk
- 3 Bir böcekden gösteren envārını
Zerreden zāhir iden ol nārını
- (17) 4 Hāķdur ol ki lā-şerīķ lā-mekān
Cümleden oldur münezzeħ müste'ān
- 5 Buncılayın çoķdur anuñ ķudreti
- (18) Cümle şeyde görünür var şan'atı

Neşr Hükemā kavlince altıncı gevherde elmāsī gevher üzerinde göñül kurdı. (19) re'îsi hayā ve eyman-ıla durdı. Yönini Süleymān'dan yaña dönüp ol dağı Allāh'a tesbîh idüp zıkr itdi. ... *مُوْتًا قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا*. mücebince (20) ölmezden öñdin ölecegin bilüp Şît peygām-ber gibi kendü eliyle kefenin dokıyup içine girmeg-içün çignine şalup götürdi. Yā hayy (21) bākī diyüp zıkr-i Hakk'ı edā kılup hāl dilince Süleymān müzdine şalavāt getürdi. Anuñ dağı kafasında göñül kurdı. (22) kurdı. (23) kurdı. (24) kurdı. (25) kurdı. (26) kurdı. (27) kurdı. (28) kurdı. (29) kurdı. (30) kurdı. (31) kurdı. (32) kurdı. (33) kurdı. (34) kurdı. (35) kurdı. (36) kurdı. (37) kurdı. (38) kurdı. (39) kurdı. (40) kurdı. (41) kurdı. (42) kurdı. (43) kurdı. (44) kurdı. (45) kurdı. (46) kurdı. (47) kurdı. (48) kurdı. (49) kurdı. (50) kurdı. (51) kurdı. (52) kurdı. (53) kurdı. (54) kurdı. (55) kurdı. (56) kurdı. (57) kurdı. (58) kurdı. (59) kurdı. (60) kurdı. (61) kurdı. (62) kurdı. (63) kurdı. (64) kurdı. (65) kurdı. (66) kurdı. (67) kurdı. (68) kurdı. (69) kurdı. (70) kurdı. (71) kurdı. (72) kurdı. (73) kurdı. (74) kurdı. (75) kurdı. (76) kurdı. (77) kurdı. (78) kurdı. (79) kurdı. (80) kurdı. (81) kurdı. (82) kurdı. (83) kurdı. (84) kurdı. (85) kurdı. (86) kurdı. (87) kurdı. (88) kurdı. (89) kurdı. (90) kurdı. (91) kurdı. (92) kurdı. (93) kurdı. (94) kurdı. (95) kurdı. (96) kurdı. (97) kurdı. (98) kurdı. (99) kurdı. (100) kurdı.

17 b

(1) Dükkānı kazzāzı kurdılar. Ebrüşīm meşdüdī telleri kudret hazīnesinden çıkarup dolāb-vār şardılar ve kimi dağı Şît nebī dezgāhın (2) kurup aklı şarulu atlas dokıyup nessāclik idüp ve kimi dağı kendü nefsi-y-içün mi'mārlık idüp gür-hāne kubbessin depdiler. Āhirin⁶ (3) ihtiyār itmiş erenler gibi fānī dünyāya talāk virüp gözlerin cānib-i Hakk'a açup dünyāvī kapusın yapdılar ve kimi dağı cemī'i varlığından (4) geçüp hayvānī şıfatları terk idüp rüh-i kudsī gibi uçdılar. Süflīden 'ulvīye geçdiler. *Nazm*

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

- (5) 1 Bu göñül kurdı ki vardur iy kibār
Bunda hikmet çokdur aña nām-dār
- 2 Ölmedin ölü harīr ağın düzedür
- (6) 3 Tokıyup tekfīni kabrin düzedür

⁶ Yazmada burada fazladan " ihtiyār " yazılmıştır.

- 3 Kendü_eliyle gür-hâne yapar ol
İçine girüp kapusın yapar ol
- (7) 4 Ba'zısı kalur kabirde ol çukur
Ba'zı yine dirilüp cān uçurur
- 5 Ādemīde şöyledür ba'zı ölür
- (8) Ba'zısı dirilüben dirlik bulur

Neşr Hükemā kavlince yidinci gevherde bir nūrānī şeb-çirāguñ üzerinde küçük (9) qarıncalar şol zerre diyen mürçeler re'isi çıkup gevher üstine kalemde tamar kara mürekkebe noktası gibi idüp ol (10) gevher üzerine kondı. Yöñin Hāzret-i Süleymān'dan yaña döndi. يَا أَيُّهَا النَّاسُ ادْخُلُوا āyetin okıyup anuñ-ıla kelimāt itdi. (11) Velī Süleymān serīrūñ etrāfında ol kadar çoklık qarınca leşkeri vardı ki hadd ü nihāyeti yok yir yüzini kaṭrān deryāsı gibi (12) büridi. Hābeş memleketi qarınca ayağı altında kalup eşcār u eşmānı qoriyup hıç oldı. Eger-çi ser-cümle qarıncalar ki (13) var-ıdı. Çok küllisi uşacuk irisi yok likin hizmet kemerleri billerinde şükr-i Huzā dillerinde eyle sākinlīg-ıla (14) ṭurdılar ki şanki meyyit-i müteharrikdür cünbüş ider. İçlerinde bir dirisi yok muḥaşşal-ı kelām söz dirāz itmeyelüm. İlçisine nazār idüp (15) gördi ki serīr-i Süleymānī'de tācirler için kürsiler ve şandūklar ve hücürāt kurulmuş bazzār-istān şeklinde 'Arab u (16) 'Acem tācirleri Hind u Sind'uñ hōcaları ekābirleri aḡniyānuñ māl-dārı ve müsāfirleri dükkānlu dükkānına geçüp oturmışlar. (17) Altun gümüş avadanlīgın ortaya getürdiler. Dellāller envā' metā'ları beyne'n-nās bey'ā men yezīd idüp bahāsın neye (18) alıdısa

onun on bir üzerine ta'yîn iderler ve yine bir tarafda dağı açılar envā' dürlü nefis lokmalar bişürüp (19) na'âyim düzetmişler ve helvâcılar dağı 'asel-i muşaffâdan kāmî ve bādāmî ve 'alâ dîni lezîz şîrîn-ter birle dükkânların (20) zeyn itmişler ve şerbetçiler dağı fukḳâ'î bardağın zer-nigâr kırup sükker-i Mıṣrî ezüp gül-âb kırup şerbetler (21) ihzâr idüp tururlar ve ol şanem-i dil-rübâlar biñ dürlü nâz u şîve-y-ile fukḳâ'î bardağların ağza alup leb urup ki emerler.

18 a

(1) Karşularına mübtelâ olan 'uşşâk-ı miskînler kıtresine müft-ile cân virmege umarlar ve illâ ki ol maḥbûblar talepleri (2) ser-gerdân iden maḥlûblar bir birine gamz idüp bakışurlar. Harîf lebümi emsem derdine em semdiler diyüp göz kıakışurlar. Gâh (3) merḥamet kırup ivme epsem diyüp 'uşşâka bakışurlar. Muḥaşşal-ı kelâm söz dırâz itmeyelüm. Süleymân serîrinde olanlar nazâr idenler (4) başîret kuvvet-ile ki bakup görürlerdi. Ol biñ bir ümmet hey'etlerine yitmiş iki millet şüretlerine ḥayrân kıalurlardı ve andan (5) serîrûñ merkezlerinde ol maḥbûb perî kıızları envā' dürlü ma'âdinden düzülmiş köşkler ve sarâylar manzaralarında baş (6) çıkarup seyrân iderler. Ol yeşil sebz-reng serîrûñ üzerinde yir yüzinde ki ḥalka bakup görürler ki kıaşr u kıâ'alar tāk u (7) eyvânlar kıapusınuñ yapusınuñ cümle taşı sîm ü zerden pencerelerinuñ revzeneleri la'l ü yâkıtdan pîrûze ve mercân (8) zümürüd cevâhir ü zevâhir birle müzeyyen dersü âyîne-mişâl şu'le virür. Andan ol eyvânlaruñ çevresi gül ü gül-istân (9) mişl-i cinân ḥavz-ı şâdirvân âb-ı revân sebz-i ser-bülend-i dirâht-istân serv-i sehîden sidre vü Tûbî'den nişân virür. (10) Andan ol cennet-mişâl serîri ve kıaşr u sarâyları ḥalk temâşâ iderler bakup görürler ki cümlesi ḥûblar-ıla tolmış. Kimisi (11) köşklerde oturup dört tarafdan perdeleri götürüp 'ıyş u nüş

iderler. Kimisi revzenelerden baş (12) çıkarup hūb āvāz-ıla ser-āgāz kılurlar. Kimisi dağı sarāylar şahnında çok çok oturup bezm kılurlar. Kimisi sākī (13) kimisi serdüyye olup zevk iderler. Kimisi kol tutuşup halka halka olup rakş iderler. Kimisi kef çalup (14) terāne iderler. Kimisi yüz yüze urup öpüşür. Kimisi kol şalınup kocısur. Kimisi bir birine hayva vu enār u elma (15) atısur. Bir 'ıyş u nüş ve zevk u şādīdür ki hūrān-ı cinān-mişāl. *Nazm*

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

(16) 1 Cün-ki Belķis ilçisi 'Afvān-ı pīr
Göriccek şāh-ı Süleymānī serīr

2 Bildi kimdür o Süleymān hazreti

Añladı ki niçe_ uludur milketi

(17) 3 Bildi oldur pādişāh 'ālī-cenāb
Niçe big Belķis aña virmez cevāb

4 Biñ bir ümmet hükmine fermān-ı mış

(18) Ki_ ins ü cin ü dīve ol sulţān-ı mış

5 Hükmine fermān-ı mış mūr-ıla mār

Çāker-ı mış vahş u tayr u ne ki var

(19) 6 Yil felekde götürürmiş tahtını

Cinni yirde taşur-ı mış rahtını

- 7 Yüz sürermiş hizmetine ejdehā
 (20) Düşmen andan bulmaz-ıymış hiç rehā
- 8 Yitmiş iki millet-ile cümle halk
 Bir birine yüz sürermiş cavk cavk
- (21) 9 Hem cihān halkına olur server özi
 Hem 'Arab kavmine peygām-ber özi
- 10 Hāk selāmın getirür aña melek
 18 b (1) Devr idermiş dilegince nüh felek
- 11 Bildi kimdür Şeh Süleymān özini
 Vir şalāvāt tadayım ne sözini

(2) *Neşr* Hükemā kavlince kışşayı dırāz itmeyelüm. Kaçan kim ol gün Çin şehir-gāhından dīvān-ı Süleymānī kim tırdı. İns ü (3) cinn ü vaşş u tayr u mūr u mār çerende ve perende biñ bir ümmet yitmiş iki millet yüz yigirmi dört dürlü şıfat-ı maḥlūkātı dīvān-ı (4) Süleymānī'ye ki cem' olup ki geldiler. İzn-i rabbānī birle emrine muṭī' ve münkād oldılar ve Belkīs ilçisi gelicek yollara cinniler ve periler (5) altundan gümüşden meydānlar düzedüp kerpiçler ki döşediler ve biñer kiremid yiri ki açuk ḳodılar ve la'l ü (6) cevāhir-ile ol altun gümüş kiremidleri ki tezyīn itdiler ve andan şofıra on biñ maḥbūb ḳulları ve on biñ nefer (7) maḥbūbe ḳızları tezyīn idüp iki gelicek yoluñi ki tarafında ḳodılar.

Andan Süleymān ḥazreti şalāvatu'l-lāh 'aleyhi ḳapucılar ketḫuzāsı (8) Kil'ād-ı Parḫablu'ya emr eyledi. Begler begisi Yehū Yada' birle 'Arab u 'Arabā begleri yirlerinden ḳalkup Belḳīs ilçisine ḳarşu varup 'izzet-ile (9) alup dīvān-ı Süleymāni'ye getürmege başladılar. Ez-ān-cānib Belḳīs ilçisi daḫı ol gice şubḫa dek cemī'i pīş-keşlerini (10) ḫazırladı. Daḫı şubḫ olunca şubḫ namāzın ḳılup evrād oḳıyup du'ā dileyüp el yüze silüp yirinden ḫurup (11) geyinüp ḳuşanup 'imāme şarınup daḫı pīş-keşlerin ḫazırlayup refīḳleri-y-ile birer şeb-reng ḳatırlara (12) süvār olup 'azm-i dīvān-ı Süleymān ḳılup gitdiler ve ol la'l ü cevāhir yüklü bir Berde'ī ḳatırları birer Hindī (13) ḳullar yitdiler ve ol biñ nefer pākīze duḫterleri ve maḫbūb perīleri ḫonadup tezyīn idüp bile alup (14) gitdiler. Ez-īn-cānib Süleymān-ı nebīye gönderdügi begler begi-y-ile ḳapucılar ketḫuzāsı 'Arab u 'Arabā begleri-y-ile (15) Yemen-i ḫāyif yigleri-y-ile ḳarşu gelüp ilçiy-ile görīşüp ḫāl u ḫāḫır şorīşüp öfilerine düşüp alup Süleymān (16) dīvānına gitdiler. Ammā ilçinüñ göflinde bir gürür var-ıdı ki bu getürdügi māl u menāli ḳıymetī ḳumāşları (17) la'l ü cevāhir taşları Süleymān ḫazīnesinde bulunmaz diyü taşavvur ḳılur-ıdı ve ol altun gümīş kerpiçlere baḳup (18) gāyet maḫrūr olur-ıdı. Andan bī-ḫaber ki āfitāb öñine çirāk ilter ve Hind deryāsına la'l ü cevher ü şeb-çirāk (19) getürür gibidür. Eger-çi ki Belḳīs ilçisi Münzir bin Nu'mān bu fikri ki itdi velekin yine göflinde eyitdi. (20) Eger-çi Süleymān'uñ mālā i'tibārı yoḳdur. Velekin ḳarınca çekirge buḫın getürdi ḫōş gördi. (21) Benüm görmeye mi. Nite kim 'Arab şu'arāsı eydür. *Şi'r*

جاءت سليمان يوم الغرض فوجد

19 a(1)

أعدت له من حماره ما كان في بيته

Nazm

Fā'ilātın, fā'ilātın, fā'iltın

- 1 Vākıf olmaya Süleymān hāline
(2) Şandı tāmī' ola Belķīs mālına

- 2 Bilmedi kim Şeh-i Süleymān-ı zemān
Hiç nazar kılmaz cihān emvāline

(3) *Neşr* Hükemā kavlince kaçan ki Belķīs ilçisi Münzir bin Nu'mān bu gurūr-ıla dīvān-ı Süleymāni'ye giderek evvel atını cān-averler sınıfına uğradı ki (4) yolunuñ iki tarafında ol kadar bī-had āteşī maḥlūk var ki anlara hadd ü şümār yok ve gevdelerini ağzından çıkan āteşi 'alevi tutup külhān (5) domruğı gibi yağa yorur. Vaķtī kim nefesin içine alsa burunları delüklerinden kara dütünler çıka yorur ve her birisi bir korķunç hey'et (6) ve zebānī-şüret ve andan ilçi Hāzret-i Enes kavmini ki gördi. Korķusundan beñzi katı kaçup beñzi tamarı kurıdı ve andan daḥı (7) ilerü geçüp diger maḥlūkātına uğradı ki yoluñ iki tarafında diger mālikleri tırmuşlar ve üstühān-tenler ve neheng-serler ve harçeng-serler velī (8) her birisi ancılayın 'azamet-ile tırurlar ki ol yidi kat yirleri⁷ gökleri karnına alan ejderhā gibi yidişer tokuzar başlu timsāḥlar çarḥ-ı (9) gerdān dişlü mil örtülü baķışlu neheng-serler kara bulut kanadlu ejdehā hey'etlü kaplumbağalar tırur ki nefeslerin taşra virdigi vaķt (10) tağ başından tuman kaķkar gibi kaķkar. Görenler ödi şıdup korķar. *Nazm*

⁷ Yazmada, burada fazladan bir "yirleri" yazılmıştır.

Fā'ilattın, fā'ilattın, fā'iltın

- 1 Şan cehennem odı ağzından çıkar
 (11) Her nereye toķınursa hep yaķar
- 2 Gōzleri var Şanki kŭlhān ocağı
 Zehresi āk ola her kimse baķar

(12) *Neŕr* Hŭkemā kavlince andan ilçi defiz cān-averlerin deryā nehenglerin dağı geçecek Őāh-ı mārān 'askerine uğradı. Nazar kılup gōrdi ki (13) yolunuŕ Őađında Şolında ol ķadar ejdehālar ve evrenler ve efā'ı 'aķārīb sınıf var ki yoluŕi iki Őarafın dersŭ tamām tŭtmıŕlar. (14) Dōrt fersağ miķdārı yir yŭzin ayağ altına alup Őrtmiŕler. Pençeleri-y-ile yirŭ hār u hāŕākın ditmiŕler. Ancılayın ejdehālar ki ba'zı (15) yidiŕer ba'zı ũer baŕlu hŭrmā ağacı diŕli zebānı baķıŕlu hıŕımlı ķara bulut ķanatlu Merih hey'etli cellād felek Őŭretli Şu'bānlar (16) tağ baŕından kaķar ķara tuman gibi ķanadların gōk yŭzine kaldurmiŕlar. 'Amŭd-ı Sikenderı gibi ķuyruķların gāh uzadup gāh 'aķreb-i (17) felek gibi çenber kılup ķuyruķları uın ķafālarına iletmiŕler. Gāh gāh ķāmetlerin kōprŭ gōzi gibi kemer kemer kılup bŭkmiŕler nār-ı (18) Veyl ağızların açup āteŕ-i cehennemi her Őarafa Őaup zehr-i ķātillerin 'Āŕı Şuyı gibi dōkmiŕler. Ol toķuz bilekli bāra (19) leŕkeri gibi pençelerin yire ki urmiŕlar-ıdı. Şat yirleri Őkŭzi balığı ifiledŭp ki ađırlıķ virmiŕler-idi ve yine bu ejdehālar arasında (20) efā'ı-yi ılan ve 'aķārīb-i eyan ķara defiz dibinde yatur. Riŕte gibi bir birine ķaraŕup tolaŕmiŕlar. Nazar iden maħlŭķuŕi cāmı (21) ķorķup bir dağı baķmađa

ikrāh idüp bizmişler ve yigirmi biş fersah yiri şe'ābīn ü efā'ī ve 'aḳārīb şınıf
tutup zıkr olan maḥlūkātı

19 b

(1) ihāta idüp ki tırmuşlar. Anları gören maḥlūkāt ḳorḳup dehşet almışlar. Andan şofira ilçi baḳup gördi ki üç başlu bir ejdehā ki (2) ḳara bulut ḳanadlu ve menāre-i İskenderī ḳāmetlü üç başını yukāru ḳaldurup üç başınıñ ağızları-y-ıla bir altun sini tutarlar kim ol (3) altun sininüñ dāyiresi 'Arab arış-ıla altmış arış ola ve bu zerrīn sininüñ vasatında kızıl yāḳūtdan legence şeklinde toḳuz güşelü-y-idi. (4) Ayaklu bir taḥt ḳonmuş ve bu taḥtuñ üzerinde insān şüretlü zeberced renginde dört ḳanadlu bıkr-i duḥter saçlu cevherī la'līn tāclu (5) şehlä gözlü şeker sözlü incü dişlü müdevver ādem başlu ḳara ḳaşlu tartma burunlu velī gevdesi ılan şeklinde illā ki gögsinüñ (6) pulları kızıl altun ḳırıntıya beñzer ve arḳasındağı pulları ruḥāmī aḳ gümüşe beñzer. Yönini Süleymān'dan yaña tutmuş tırur. Dilince ağız (7) açup yā ḥayy u yā Ḳayyüm diyüp tesbīḥ okur ve andan ilçi ḳapucılar ketḥuzāsı Kil'ād-ı Parḥablī şordı ki bu kimdür. Cevāb (8) virdi ki buña şāh-ı mārān dirler. Cemī' ḥaşerātuñ serhengidür ve andan ilçi daḥı ilerü geçdi. Ḥayyāt ı efā'ī şınıfına uğradı ki (9) 'Arab fellāh gibi metni alaca hırḳalarını çiginlerine urmuşlar ve muḡaylān dikenini gibi bir birine şarılmışlar ve zehrelerini içlerine sıfirmedükleri (10) ecilden nā-çarı ḥarekete gelüp ḥayyāt arasında kim yürürler. Gāh nīze-i keyyūsī gibi uzanup gāh kemān-ı Rüstem gibi ḳurılıp gāh ḥancer-i Kāvus (11) gibi egilüp gāh zūlf-i nā-mihrübān gibi çenber olup kıvrılıp egrilüp toḡrılırlar ve andan ilçi daḥı baḳup gördi ki 'aḳārīb baḥrī daḥı (12) rakīb ḥāsīd yüzi gibi ḥasedlerinden beñzi şararup ruḥbān şaḳalı gibi ayakların şarmaşdurup tırurlar. Bebr ü peleng-mişāl şīr i neheng (13) gibi

kuyrukların depesine diküp nişterin 'akreb burcına ırgürüp semâ' urmuşlar ve andan şofıra ilçi yine bakup gördi ki hezâr-pâlar ve çil- (14) pâlar dahı metni alacası gibi sipîd i siyâh reng hırkaların zerrâk şüfî gibi çiginlerine şalmışlar. Zehr-i kâtilden acı şalyarların ağızlarına (15) almışlar ve rişte-i bahrî gibi bir birine tolaşıp gammâz şakalları gibi kaçasup bir birine el ayak şunup ulaşmışlar. Gâh zülfi tarar gibi (16) uzanup gâh zunnâr-ı kâfir gibi egilmege uzanup gâh tîr-i ecel gibi toğrulup gâh kemân-ı kazâ gibi egrilüp hayyât ı efâ'î arasında (17) yürürler ve ejdehâlar evrenler öfine vardukça mezellet toprağına yüz sürerler. Ammâ kim bu zıkr olan maḥlûkât bahrî hayyât ı efâ'î (18) ve hezâr her biri dillerince Ḥâlik'ı tesbîḥ idüp şa'irler yâ hayy u ma'būdini zevâl diyüp evrâd okurlar. *Nazm*

Fâ'ilâtın, fâ'ilâtın, fâ'iltın

(19) 1 Gör Süleymân ḥazretin ki_iy şehriyâr

Çâker-idi ejder evren mür u mâr

2 Şâh-ı mârân emrine me'mür-ıdı

(20) Kim efâ'î ḥükmini anuñ tutar

3 Bu ne şahlık bu ne mülk ü salṭanat

Kim müyesser itmiş aña Kirdigâr

(21) *Neşr* Ḥükemâ kavlince andan Belkîs ilçisi 'akârîb sınıfına uğradı ki sağ tarafda 'afârît leşkeri ve şol tarafda nerre dîvler

(1) çerisi ve ehremenler cinnî tırur ki ba'zı ejdehâ-ser pîl-ten şütür-pâ ve ba'zı timsâh-ser gergedan-pâ ve ba'zı pîl başlu kara bulut kanadlu (2) ejdehâ hey'etlü dîvler ki kahramânlar görse kan kaşanur ve nerimânlar görse korkup uşanur. Her birisi uşağı ve irisi kara bulut kanadlu tuman (3) tölmiş kara tağ kaşlu ve yidi başlu evren şakallu ve hammâm kazganı kollu demür tırnaklu ejdehâ pençelü ellü ve cehennem zebânîsi ağızlu ve 'Arab (4) ocağı gözlü dîvlerdür ki âdemüñ göricek zehresi çāk olur. Hammâm kubbesi gibi başların kaldurup menâre-veş kadlerin uzadup (5) Süleymân hazretin gözedüp ayağın tıruurlar ve illâ bunlaruñ içinde bir dîvler serhengi var ki cümlesinden ulu 'azametlü heybetlü nite başı (6) ejdehâya beñzer. Ağzından âteş şaçar. Velî gögsi muñlak gergedan gibi ammâ ki pîl ayaklu kaplan qarınlu balık arkalu pul pul her pulu (7) kalkanca rengi şaru altuna beñzer. Ammâ ki kuyruğı deñiz şıgırı kuyruğına beñzer ve hotaz gibi ve bir 'aceb dağı bu ki kuyruğı anuñ (8) gibi nâzük ki her bir kılu altun gibi şavk virür ve ikinci 'aceb bu ki bu cân-averüñ başdan ayağa tüsi bebr yabân tüsine beñzer. Üçinci (9) 'aceb bu ki râst kafâsında bir şâhı var ki harbe deñlü ola velî ba'zı ve egri ucu tebere beñzer. Hancer şeklinde ammâ bu teberinüñ ancılayın şu'lesin (10) var ki gurre-i mâh-ı nev gibi 'âleme ziyâ virürdür. Dağı 'aceb budur ki nefesin içerü alsa burnu düttüni göge direk direk olur (11) ve ağzın açup nefesin taşra virse külhân ocağı gibi ağzından 'alevler çıkar. Bişinci 'aceb bu ki iki gözleri var iki (12) tarafda cām delüğine beñzer delükleri var ve andan gayri râst elinde ol şâh dibinde bir müdevver gözi dağı var ki 'Arab ocağı (13) gibi berk urur. Altıncı 'acâyib bu ki ol gergedan ayaklu tırnaklarınıñ her birisi külhân kazganına beñzer. Yidinci 'aceb bu ki qadd ü kâmetde (14) on fılce ola. Velî anuñ gibi cüst segirdür ki berk gibi gâh yiler yil

gibi andan kapucular kethuzāsına şordı ki bu kimdür eyitdi ki (15) Demür-Bağ dīv dirler. Süleymān'un cemī' dīvlerinüñ üzerine ser-leşkerdür. *Nazm*

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

1 Şöyle bī-ḥad gelmiş anda dīv ü ğül
(16) Yir yüzün tutmuş temāmet sağ u şol

2 Her birinüñ hey'eti kōrkunç u gey
Kim görüp ḥayrān olur ehl-i 'uḳül

(17) *Neşr Hükemā* kavlince kaçan ki Belķīs ilçisi dīvler sınıfı daḫı ki geçdi. Andan cinnīler şaffina cān kavmine irişdi. Nazar kılup gördi ki (18) yolunı sağında şolında ol kadar cinnī kavmi var ki ḥaddi vü ḥisābı yok. Ba'zinuñ şekli murabba' ve ba'zinuñ müseddes ve ba'zinuñ şekli (19) müşelles ve ba'zinuñ düvāzdeh ve ba'zinuñ daḫı kāmetsi ber-ḳavsa. Ammā ki ğāyet kiçi Hindustān kıuzına beñzer ve ba'zinuñ başı ḥammām kıazğanı (20) gibi velī ki gevdesi ḥüsrev anı köp kadar yok. Her birisinüñ bir dürlü hey'eti şekli var kim müdevver kāmetsi kim murabba' hey'et velī cümlesinüñ (21) gözleri virev ve bir 'aceb daḫı bu ki gözleri degse ammā ki külḥān ocağı gibi yanar. Ğāyet odlu şöyle ki baḳanlarunı zehresi çāk

20 b

(1) olur ve bir 'aceb daḫı bu ki bunlarunı içinde bir ğarīb şüret ve 'acīb hey'et-ile ki biñ bir eli var ve her elinde bir dürlü yaraḳ var. Eyle berrāḳ ki (2) ba'zı ellerinde tīğ u teber ve kemān ve ba'zı ellerinde çekre ve ḍarbı-zen ve ba'zı ellerinde yirlü kıayalar ve köklü şām cınār aḳacların tutarlar. (3) Ejdehā başlu ve

pîl ü evren kanadlu pîl qarınlu gergedan ayaklu külhân ocağı gözlü cehennem zebânîsi yüzlü. Vaqtî kim ağzını cehennem (4) kapusu gibi açar. Nâr-ı cehennem gibi ağzından odlar çıkup kürre-i 'âlemi yaqar. Vaqtî kim ağzın yumup nefesin içerü alsa burnı delüklerinden (5) külhân deminleyin qara qara dütünler çıkup cihânı tutar. Baqr-ı zulumât gibi qara küli 'âlemi qaplar pes ilçî ol hey'etlü cinnîyi Kil'ad-ı (6) Parçilî şordı ki bu kimdür eyitdi ki buña Semendün-ı cinnî dirler. Cin re'îsidür. *Nazm*

Fâ'ilâtün, fâ'ilâtün, fâ'ilün

- 1 Biñ bir eli vardur anuñ gey ulu
- (7) Qıvveti gâyet ziyâde iy 'amû
- 2 Cinniler içinde şimdi bî-gümân
- (8) Bunca qıvvet issi yoqdur pehlevân
- 3 Biñ bir elinde götürse_ahen yaraq
- Đarbına döymeye Merîh çarh-ı tāk
- (9) 4 Kimse bunuñ birle itmez kār ı zār
- Likin indi tüticaq Sām-ı süvār
- 5 Böyle diyüp oldu sākin kethuzā
- (10) Vir şalāvāt ber-revân-ı Muştafā

Neqr Hükemā kavlince andan Belkîs ilçisi cinniler şımfin geçüp birer yir dağı yürüdi. (11) Perî leşkerine yitdi. Nite gördi ki yoluñ iki tarafında perî

ķavmi ŧururlar. Her biri ādem yūzlū ŧehlā gōzlū ŧeker sōzlū melek ŧūretlū (12) ŧāvus ķanadlu hūmā ķuŧı ķuyruķlu ādem ellū ayaklu nāfe-i Ćin ŧaķlu zerrīn cevherī tāclu servi-ķad lāle-ķad gūl-‘izār u ĝonce-leb (13) ba‘zısı yōnini Sūleymān’dan yaña dōnūp el ķavŧup ķanadları omuzları baŧında kemer ķılıp ayaĝın ŧururlar ve serhengleri daķı nefīs ķumāŧlara (14) geyesiler giyūp baŧlarına zerrīn tāc urınuپ gōzlerine sūrme-i Iŧfāhān’ı ķekūp zerrīn ū simīn ŧandallar ūzerine diz ķōkūp dīvān-ı Sūleymāni’ye ķarŧu (15) ŧururlar. Ammā ki her bir perī-hāminuñ ķafāsında ol ķadar perīler var ki ķanad ķanada ķatup baŧ baŧa ķatup yilek yilege virūp ŧol tīr-keŧe (16) ķoyulmıŧ oķ gibi yan yana virūp bir yire gelūp ŧıķılıp ayaĝın ŧururlar. Velī bu perīler iķinde anuñ gibi maķbūb-ŧūret ķamer-behcet (17) Gūneŧ-ŧal’at Zūhre-cebīnet ‘Uṯārid-fiṯnat Merīh-ŧavlet Mūŧerī-rif’at perīler var ki hūr u melek yūzin gōrse utanur ve gōkdeki (18) gūneŧ yūzi nūrından utanur. *Nazm*

Fā‘ilātūn, fā‘ilātūn, fā‘ilūn

- 1 Hūblıĝ iķre her biriydi bir melek
Vaŧlına ŧehler virürdi mā-melek

- (19) 2 Her biri ŧāvus-veŧ aķsa ķanad
ŧarka ĝarbdan geķer-idi hem-ķū bād
- 3 ŧekli ādem gevdesi hem-ķūn ‘uķāb
- (20) Gōk yūzin ŧutmıŧ bular hem-ķūn ŧehāb
- 4 Ba‘zısınuñ ŧekli ādem servi-ķad
Hūri yūzlū ķeŧmi ŧehlā lāle-ķad

- (21) 5 Ger Zelîhâ görse perî şüretin
 'Âşık olup isteyeydi şüretin

Neşr Hükemâ kavlınce andan Belkîs

21 a

(1) ilçisi perîler cinsin ki seyrân itdi. Dağı ilerü yürüyüp gördi ki yoluñ iki tarafında küh-ı Elbürz'den gelmiş yüz yigirmi dört (2) dört dürlü şıfat-ı maḥlûkât serhengleri ve Ye'cüc Me'cüc ser-neferleri yoluñ sağında ve solında tururlar. Dillü dilince söyleşüp (3) Süleymân müzdine gül-bāng getirürler. Hâşş u 'āmı ayağın turup begleri 'ac u abanūs kürsîlerde otururlar ve bir yoluñ kavm gördi ki (4) ḳadd ü ḳāmeti üç arış ola. Ammâ ki tül u 'arzi berāber ve müdevver ve tüyi var kiçi tüsi gibi ve ḳulaḳlarınıñ vaż'ı pîl ḳulağına beñzer. Ğāyet (5) uzun şöyle ki yirde sürintür. Vaḳtî ki yine bir ḳulağın uzınur ve bir ḳulağın düşentür. Burnı çenesi maymun şeklinde azuları var (6) ḥınzîr azusu gibi. Eger-çi ki elleri âdem eli ve illâ ki tırnaḳları şîr ü neheng tırnaḳlarına beñzer. Ğāyet ser-tîz ilçî ḳapucılar kethuzāsına (7) şordı ki bu ne t̄âyifedür. Cevāb virdi ki bunlar Ye'cüc sınıfıdır ve yine yoluñ bir kenārında bir t̄âyife gördi ki şekli bi-ayniḥî âdem ammâ ki (8) tuleri arslan tüsi gibi velikin ḳāmeti müdevver velî ancılayın küçücük ki tül u 'arzi 'Arab-ı arış-ıla iki arış ola olmaya ve ellerinde birer (9) kemān götürürler ve ḳulaḳları arslan ḳulağına beñzer ve elleri ayakları âdem eli gibi illâ ki arslan tırnaḳları gibi tırnaḳları var. (10) Yine ilçî şordı ki bunlar ne t̄âyifedür. ḳapucılar kethuzāsı eyitdi. Bunlar Me'cüc t̄âyifesidir. Küçüklüğüne baḳar ki her birinüñ (11) ḳuvveti kırḳ âdemcedür ve andan geçüp kelîm ḳuşları ve pîl-pāları ve seg-serleri gerden-dirāzları ve sîmürg-serleri mā-ḥaşal kelâmı

(12) kışşayı dırâz itmeyelüm. Yüz yigirmi dört dürlü şıfat-ı maḥlūkāt görüp ilçi seyrân itdi. Her birisin bir şüretde ve bir hey'etde gördiler ki (13) bir birine beñzemez.

Nazm

Fâ'ilâtün, fâ'ilâtün, fâ'ilâtün, fâ'ilün

1 Bir birine beñzemezdi cümlesinüñ şüreti

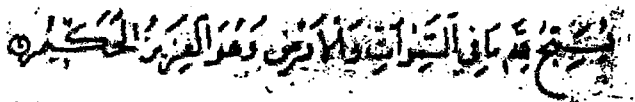
Ḥalk iden ḥallâkı gör kim niçe çokdur ḥılķati

(14) 2 Ḥâkim ol ki ḥükm anuñdur tâbi'îdür cümle ḥalk

Râzık ol ki ḥalka rızķı virüp ider kıymeti

Neşr Ḥükemâ kavlince kaçan ki Belķis (15) ilçisi yüz yigirmi dört dürlü şıfat-ı maḥlūkâtı ki seyr itdi. Andan bir kaç kadem daḥı yürüyüp yırtıcı ırtıcı ḥayvânât sınıfına vardı (16) gördi ki yoluñ iki tarafı sebû' sınıf-ıla behâyim sınıfı tutmuş. Nite ol yoluñ sağ tarafında sebû' sınıf turur ki Sebâ'nuñ serneferleri (17) seb' esed pençesin yire urmuş turur. Şanki İskenderân-ı sed şu'bân gibi başın yukaru kaldurmuş ve kıyruğun felek gibi çenber itmiş (18) idi. Pençesi-y-ile yir yüzün yırtmış idi. Ammâ ki Süleymân-ı 'âdil yasağından şıgına şıgımban âhüya yâ-hü diyüp kıardaş okuşmuş ve kıoyın (19) kıurd-ıla tavşan tâzı-y-ıla bilişüp boylaşup küdüreti düşmanlığı ortadan götürüp Süleymân yasağı kıorkusından yırtıcı cân-averler zulm u (20) sitemi götürüp terk idüp kendüyi yitürmüşler. Ḥurüs şegâl-ile kıardaş çettük müş-ıla ḥâldeş olmuşlar bir birine muḥabbet-ile nazır kıılup bakışurlar (21) ve pîl daḥı İsrâfil-veş ḥortüm şürin ağzına almış dört 'amüd üzerine binâ olmuş. Kıubbe-i Hirmân gibi İskenderî sed gibi yirinde kıarâr kıılmış

(1) ve yine yoluñ şol tarafına hayvānāt-ı kibār tırmışlar. Nite gergedan ü kolan şevr u cāmūs ve üstür hamel ve bunlaruñ emşāli ulu hayvānlar dīvān-ı (2) Süleymāni'ye göz urmuşlar. Deve boyun uzadup gergedan keyūsı süñüsün baş üzere çavdup pīli gözetmiş 'adl-i Süleymāni'dür diyü boyun (3) uzatmış ve hayvānāt cinsi arasında çetük dañı cübbeyi 'anteri geyüp bıyık burup göğüs gerüp tırur. Ammā ki yine inşāf idüp ağız (4) yarından alın yüzün yuyup müş-ıla der-āğuş idüp kesegen etin yimege and içmiş tesbīhe meşgūl olup nefis hevāsından geçmiş (5) ve āhū dañı gözlerine sürme-i İşfahān'ı çeküp serīr-i Süleymāni üzerine diz çöküp baş yire koyup yed-i beyzā'-i Mūsī gösteren şecir (6) şāhı başına alup āyetin okıyup tırur ve hınk İshāk-ı nebī yanında 'aşkar-şıfat düldül-hey'et ela (7) gözlü maḥbūb yüzlü ra'd āvāzlu kamaş kulaklu katır tıynaqlu deve tuḫaqlu öküz bileklü gāzīler için her birine niçe (8) kerre süvār olup binmiş. Anlar şānlarına vel'ādiyāti ḍabḥan süresi inmiş. Anlar tırurlar ve şaff-ı ni'ālde demür tıynaqlu kolan (9) kulağlu dik karınlı pīl ayaklu gergedan tuḫaqlu şeb-reng katırlar tırur. Anlaruñ alnın yanında ḥar-ı 'İsī-şıfat Behrām-gūr hey'et (10) ḥimār ḥār-keş tırur. İblīs-i la'in ḳalbine ilkā itdükçe ḳabiḥ āvāzlu ḥōş-ḥōn gibi çağırmağa ḳaşd itdükçe Süleymān-ı nebīnüñ heybetin (11) fikr idüp yirinde sākin olup epsem tırur. Mā-ḥaşal-ı kelām zıkr olan cemī' hayvānāt dīvān-ı Süleymāni' de serīr-i ḥaḳānīde ḥāzır- (12) lıg-ıla tırurlar dillerince tesbīh-i Ḥaḳḳ'a meşgūl olurlar. Zīrā ki cemī'i eşyā Bārī-Ta'ālā'nuñ celle celālehu birliğine şükr idüp tesbīh okur. (13) Nite kim kelām-ı ḳadīm ve kitāb-ı kerīm içre gelür ki

Nazm

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

(14) 1 Baħr u berde ne ki var biñ bir ümem
 Haħķ'ı tesbîħ ider afla pîş ü kem

2 Çün-ki Rabbin zıkr ider vaħş u tıyūr

(15) Zıkrı niçün itmeyesin dem-be-dem

Nesr Hükemā kavlınce andan Belķis ilçisi ħayvānāt sınıfını ki geçdi. (16)

Gördi ki kırķ kez yüz biñ begter pūş tîğ-zen ve tîr-endāz şaf-şiken kîne-sāz sipāhî şağ u şol pür-yaraķ olup ayağın (17) tırmuşlar ve yönlerin der-gāh-ı Süleymānî'den yaña dönüp tîğ u tîre kef virüp tîr ü kemāna ellerin urmuşlar ve illā ki bunlaruñ (18) içinde ħan dökici pehlevānlar baş kesici nerrîmānlar var ki Merîħ-i felege baş indürmez. Yalñuz biñ kişiyeye girse yüz döndürmez. *Nazm*

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

(19) 1 Her birisi ħan içici pehlevān

Ķıyķımından ħan ħaşanur Ķahramān

2 Nerrimān nerm ider ursa 'amūd

(20) Görse cengin germ olaydı Kerrimān

3 Ökçe ħaķsa balıgıñı bağrın üzer

Muşt urursa bozıla çarħ-ı gerdān

(21) 4 Yirde bıyık bursa itse heybeti

Saħalın keyvān yola gökde revān

5 Dīv ü perī görïbeni bunları

22 a (1) Kılıcından korkup isteşür emān

Neşr Hükemā kavlince kaçan ki Belķis ilçisi Ceş Sūleymān'ı dağı ki gördi. (2) Ol kırk kez yüz biñ sipāhiye ki göz urdı. Sūleymān kim-idügin bilüp beğāyet 'ibret aldı. Andan geçüp bir kaç kadem ilerü varınca (3) bir gümüşden aķ meydān göründi ki tül u 'arzına nihāyet yok. Nite dört mīl miķdārı yiri aķ ruḥāmī gümüşden murabba' ve müseddes (4) kerpiçler-ile döşeyüp meydān-ı sīmīn düzetmişler ve andan bu ruḥāmī gümüş kerpiçlerüñ arasını yeşil zeberced bīrūze taşı-y-ıla tezyin (5) itmişler. Ammā ki bu sīmīn kerpiçlerüñ vezinde kālībda ve kendü getürdigi biñ dāne gümüş kerpiçler arasında zerrece fark yok (6) ve bir 'aceb dağı bu ki bu meydān-ı sīmīn arasında yüz yir gedik koyup gümüş kerpiç döşemişler. Şöyle ḥālī yir kalmış. İlçi anı göricek (7) gāyet ḥavf idüp vehme vardı. Kendü kendüye eyitdi. Ben bu gümüş kerpiçleri alup Belķis hazīnesinden götürdüm zaḥmet çeküp (8) bunda getürdüm. Sūleymān katında altun gümüş i'tibārı olduğı ma'lūm oldu ve bu kerpiçleri görüp bu gedik yirlere döşeyü Sūleymān (9) nazarına iletsem vaķt ola ki bu kerpiçlerden alındı şanalar bilen bile bilmeyenler inanalar diyüp Belķis ilçisi Münzir bin Nu'mān (10) bühtāndan korkdı kim Ḥaķ ta'ālā bühtān-ı 'azīmi yaratdı. Degme kişi aña tākāt getirmez. Nite kim kitāb-ı tevḥīdinde ḥitāb-ı temcīd (11) buyurur ki bühtān-ı 'azīm. *Nazm*

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

1 Çün kitābı içre didi ol kerīm

Bil ki bühtān işidür gāyet 'azīm

- (12) 2 İtme bühtân kimseneye gey sakın
Raḥmet olmaz eyleseñ 'ilme'l-yaḳîn
- 3 K̄ara taḡlar çekmeye bühtānı bil
- (13) Saña bühtān eyleyeni iki dil

Nesr Hükemā kavlince ilçı buyurdı ki ol getürdüğü ruḡāmī gümüş kerpiçleri (14) bu meydān-ı sımınūñ gerekli yirine ol kerpiçleri ki döşediler. daḡı ne zāyid ve ne naḡş geldi. Ol eksükler tamām oldu. (15) Şöyle ki görenler eyle taşavvur itdiler ki ilçinūñ getürdüğü gümüş kerpiç bu yirden alınmış gibi. Eger-çi ki Münzir bin Nu'mān'ufi (16) bu huşūşda göñline ḡorḡu bürendi. Velikin yine kendüyi tesellā kılup eyitdi ki beglere yaḳın olmaḡ ḡatı ḡorḡudur. Nite kim hükemā (17) eydür.

Şi'r

رَوَا السُّلْطَانُ إِذَا الْجَرَّ عَطَا
رَوَا الْجَبْرُ عَطَا دُونَ الْعَرَابِ

(18) Ḳorḡuda olan devlete yaḳındur ki ḡorḡudan ḡaçan ululuḡa irmez. Nite kim dimişlerdür.

Şi'r

لَا الشَّفَقَةَ لَنَا وَالسَّارِ كَلِمَةً

(19) الْجَوْدُ يَفْتَرُ وَالْأَقْدَامُ فَكَالِ

Nazm

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

- 1 Beglere hizmet iden k rhu  eker
 (20) Beg yaŖađından olur h n ol ciger
- 2 K rhudan kaçmaz kiŖi devlet bulur
 Z re sult n hizmeti k rhuyla olur
- (21) 3 K rkup utanan kiŖi bula vu baht
 Bi-hay  bed-baht kiŖi ola vu [taht]

Nesr H kem  kavlince Belk s

22 b

(1) ilçi g yet müte'ellim olup gam-gün dil meyd n-ı s m n içre kadem basup bir zem n ki gitdi. Vel  kendü kendüye g fli (2) içinde eyitdi. Eger s m n kerpiçler gitdi-y-ise ne gam ki zerr n kerpiçler el mde S leym n nazarında anufla rağbet bulur ki g m Ŗden (3) altun kıymetl d r. Nite kim bakır-ıla g m Ŗ bir degüldür. Z r  her nesnen fi farkı var. Nite kim Ŗ h n fi dağı kanadı var bal arusunu i (4) dağı kanadı var ikisi dağı eger- i ki uçar. L kin arada farkı vardur kuvvetde Ŗifatda Ŗevketde. Amm  ki z r-ıla zer -ıla get rmekden (5) tevazu'-ıla nafa a ele getürmek evl dur aru gibi ki arslanlar kuvvet-ile yab nda murd r leŖ bir sifek latif bal bir za'iflik-ıla. (6) Nite kim 'Arab Ŗ 'iri eydür.

Ŗi'r

كجبت الابد بقره حيت الفاد

ودعى الدباب الشكر وهو صيد

(7) *Nazm*

F 'il t n, f 'il t n, f 'ilün

1 Böyle kılup ilçi anda fikri pes
 Ğuşşayı def itdi dilden ol nefes

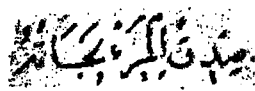
(8) 2 Ğarra olup altuna kâşid katı
 Şeh yüzün görmesine itdi heves

Neşr Hükemā kavlince (9) ilçi bu hāl-ile gider-iken nā-gāh meydān-ı sīmīn dökdi. Kıızıl altundan bir şahrā göründi. Şanki gümüş yire döşenmiş gibi (10) şu'le virürdi veyā şanki firdevs uçmağınufi ferşidür yir yüzine döşenmiş. Çün yakın gelüp nazar itdi gördi ki (11) on biñ miqdārı hāş kıızıl altun kerpiçleri yir yüzine döşemişler. Eyle altun kerpiçler ki vezni biñ mişkāl ba'zı müseddes (12) ba'zı murabba' ba'zı muḥammes. Velī her bir kiremidüñ aralığı envā' kıymetī taşlar-ıla zīnet olmuş la'l-ü yāķūt şu'lesi köz gibi yir yüzine (13) ziyā virmiş ve bir 'acīb daḥı bu ki bu meydān-ı zerrīn arasında birer yir gedik var ki altun kiremid döşenmiş. Cümlesinden müşkil (14) 'acāyib bu ki kendü getürdüğü kıızıl altun kerpiç-ile bu meydān-ı zerrīn kiremidlerüñ mā-beyninde zerre kadar fark yok. Vezinde endāmda (15) kalebde altunuñ şāfılığından hep berāber fark yok. Şanasın ki cemī'si bir kālībdadur ve bir kıyuncı işlemişdür. Pes ilçi (16) kaziyyeye muḥtālī' olunca gāyet ihtirāz kıldı ve Süleymān'dan kırkıdı. Kendü kalbinde fikr itdi ki ma'lūm oldı ki Süleymān (17) yanında altunuñ daḥı kadri yoğ-ımuş nazarına daḥı iletsem i'tibārı yok ve biz daḥı bu meydān-ı zerrīn içindeki kiremidlerüñ ekstügin (18) görenler beni bundan aldı şanalar. Ğammāzlar ğamz idüp Süleymān'ufi beglerin inanduralar. Benüm toğrılığum uğurlığa çıka (19) ve ger-çi kim yalana dāḥil ola daḥı girçegüme inanmayalar. Zirā ki yalancı kimsenüñ ḥalk içinde i'tibārı olmaz. Nite kim dimişlerdür.

للكاديب (20) عger-çi ba'zı kimseler Süleymān halkından gelüp naşihat itdilerdi. İllā kabül itmedi. Zirā ki 'ākıl gerekdür ki ğammāz (21) ğamzına aldanmaya hasūd hased-ile bir işe yiltenmeye. Nite kim dimişlerdür.

هفتات من صيحة العذق Pes eyle olsa ilçi dağı

2 a

(1) bu fikrde kalup hasūd sözine uymayup şıdkını Hakk'a dürüst kılup diyüp efdal budur ki ol (2) kiremidleri getirüp bu eksügi tamām idüp andan gidem bu fikri kılup emr itdi. Refikler ilerü geldi ol kızıl (3) altun kerpiç yüklenen develeri çökerdiler ve şandükleri indürdiler. Ol kızıl kiremidleri çıkardılar. Dağı bu meydān-ı zerrīnūñ (4) eksük yirine döşediler. Kudret-i Yezdānī şöyle vāki' oldı ki Belkīs' uñ ilçi-y-ile Süleymān peygām-bere hem gönderdiği (5) kerpiçler ki biñ bir dāne zerrīn kiremid idi. Murabba' muhammes müseddes idi. Çün-ki biñ bir dānesi ol gedik yire kim döşedi. (6) Meydān-ı zerrīn tamām rāst oldugın görüp ilçi Süleymān'dan korqup üşendi. şöyle ki havfindan kan kaşandı ve Süleymān (7) hāşları dağı bir birine kaş çatup baş çatup uğurlayın söyleşmege ilçi kiremidleri bu gice Süleymān ferşinden aldurmış diyü (8) çolaşmağa başladılar. Ta'n-ı şeh-ile kāsıd itmeye başladılar. Zirā ki hasūduñ rāhatı yokdur nā-ħased itmeyince. Nite kim dimişlerdür. (9)

لَا رَاحَةَ لِحَسَدٍ

Nazm

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

1 Hāsıd olan olmayınca ber-ħased

Rāhat olmasına yokdur hiç meded

(10) 2 Bu ħased müşkil-durur ğāyet katı

Derdi ermez dāyım olmaz rāhatı

- 3 Kimsenüñ oñduđını hiç istemez
- (11) Pādişāh işigine baş yaşdamaz
- 4 Bu ḥased rencine yokdur hiç 'ilāc
- Öldürür isen anı şusuz u aç
- (12) 5 Dostlıđ itmez kimseye hergiz ḥasūd
- Var ziyānı gelmez andan nef' ü sūd

Nesr Hükemā kavlince Belķīs (13) ilçisi ḥasūdlaruñ ğamz idüp baş çatup göz kaķduđına incindi ve elinden biñ bir dāne kıızıl altun kerpiç (14) çıķduđına acıdı ve andan şoñra göñlinden eytdi. Gümüş altun kerpiçler elden çıķdı-y-ısa ğam degül. La'l ü cevāhir (15) şandūķları elümdedür. Kıymeti artuķ 'adedi çok şek ü şübhe yok. Süleymān katında ol la'l ü cevāhir-ile i'tibār (16) bulam diyü fikr iderken meydān virüp seyrān kılup Süleymān der-ġāhına toğru geçüp giderken dimāđı ğurūr yili-y-ile tıldı. (17) Anı bilmez ki ğurūr 'aceb kişi helāk ider. Nite kim eydür. *مَلَأَكَ الْمَرْوِيُّ الْعَجَبُ* 'āķıl gerekdür ki kibr ü kīn göñülden (18) sürer şıdķını Bārī-Te'ālāya toğru tıta ki belādan necāt bula. Nite kim dimişlerdür. *فَكَانَ الْمَرْوِيُّ بِالْعَجَبِ* (19) diyüp fikr iderken nā-gehān bir 'ālem dağı görüñdi ki çarġ-ı atlāsuñ yıldızları yir yüzine düşmiş gibi envā' (20) dürlü şavķ u ziyā bulurđı. Yaķın varup görđi ki dört fersaġ miķdārı yire la'l ü cevāhir cinsini cins cins-ile (21) ħirmen miķdārı yirlere döşenmiş münakķaş muşanna' muraşşa' cennet-i firdevs-i a'lā gibi zīnet olmış. Nite ba'zı ħirmen ķadar

(1) yirine elmās döşedmişler. Merîh ilduzı resminde şavķ virür ve anuñ yanında bir hirmen miķdārı yire gök yāķüt döşemişler (2) āsümān renginde ve anuñ yanında bir hirmen ķadar yirde la'l-i Bedaḥşān'ı döşemişler. Her biri keklik yumurdasınca ola ve anuñ (3) yanında bīrūze ve yeşil zeberced döşemişler ve bir hirmen ķadarı yire daḥı ḥāş lāciverd taş ve yereķan taş (4) döşemişler. Fi'l-cümle kışşayı dırāz kılmayalum. Envā'-ı cevāhirde hirmen hirmen çāc-be-çāc cinsi cins-ile yıgmışlar. (5) Ammā ki bu meydān-ı cevheri arasında yidi hirmen miķdārı yir döşenmemiş eksügi var. İlçi bu kaźiyyeye ki muṭṭali' oldı. (6) Süleymān katında la'l ü cevāhirüñ daḥı kıymeti yoğ-ıduğın bildi ve bu eksük yirleri görüp utandı ve bu getürdügi (7) la'l ü cevāhirleri bu eksük yirden aldı şanalar. Ğammāzlar ğamz-ıla Süleymān begleri inanalar. İlçinüñ eyü adı yaramazlığ-ıla (8) tebdīl ola diyü ğāyet ğam-ğīn oldı. Şöyle ki şādīlīğı ğuşşaya tebdīl oldı. Zīrā ki her cür'ada şurķat ve her yemekde (9) bir ğuşşa vardır. Nite kim dimişlerdür.

ذَرِّيْهِ بِمَلْحَمَةٍ تَرْقَى وَمَعَ كُلِّ اَكْلَةٍ عَضِيَّةٌ Zīrā ki gül hārsuz mey ḥumārsuz (10) şādī ğamsuz olmaz ki dünyā ḥalkı bir nefes gül gibi gülerse bir yıl bülbül gibi ağlayacaķdur. Ma'a'l-kışşa söz dırāz itmeyelüm. (11) Pes ilçi bu fikri idüp hem-rāhlarına ḥukm itdi. Ol cevāhir şandūğın götüren Berde'ī katırlaruñ kaṭār-ıla mehār-ıla getürdiler. (12) Şandūkların indirüp ele alup getürdiler. Daḥı ol gedük yirlere yitürdiler. Evvel elmās taşların şandūklarından çıkarup (13) bir hirmen miķdārı yire elmās taşların döşediler. İkinci hirmen yirine kızıl yāķüt rümmānī döşediler. Üçüncü hirmen yirine yeşil (14) zeberced döşediler. Dördüncü hirmen yirine āsümānī lāciverd döşediler. Beşinci hirmen yirine şaru yāķüt döşediler. Altıncı (15) hirmen yirine aķ dürr-i yetīm döşediler ki her biri keklik yumurdasınca ola yidinci hirmen yirine gevher-i şeb-çirāķ ay u güneşden (16) berrāķ kıymetī gevher döşediler ve çün-ki ilçinüñ getürdügi cevāhir şandūklarında

hîç bir dâne cevher kalmadı tamâm oldu. Cevâhir (17) meydânınuñ dağı eksükleri toľup tamâm tertib-ile zeyn oldu. Velî görenler tamâm muhayyir kıldı. Her birisi uşağı irisi (18) 'aql ğavvâşın fikr deryâsına şaldı ve tağkik gönülleri aña dolandı ki eger zerrîn kiremidlerdür ve eger sîmîn kerpiçlerdür. Cümlesi (19) bu la'l ü cevâhirler dağı bile Belkîs hükmi-y-ile cinniler şalınmışdur. Süleymân hazînesinden alınmışdur. Furşatında şimdi Belkîs elinde (20) bulunmuşdur. Süleymân-ı nebî (A.S.) nübüvvet-ile anı bilmişdür. Bu eksük yirleri ta'yîn kılmışdur. İlçi dağı bu hâle muţtali' olmuşdur. Anuñ-ıçun ki (21) bu eksük yirleri ilçi getürdigi la'l ü cevâhir-ile toľdı ve altun gümüş kerpiçler yirlü yirine kónup cinslü cinsin bulup

3 a

(1) gedükler tamâm oldu kim vezinde ve kâlıbda cevâhirinde hîç bir yirinde anuñ-ıçun tefâvüt yokdur. Pes ilçi dağı bu hâlden ki habîr (2) oldu. Begâyet ğazaba geldi diledi kim bunlara kağıya ğazaba gele. İllâ gördi ki bu bir fi'ldür ki anlaruñ rağmınca ğirçek ve yakındür. (3) Pes hağ söz'e hüd kağımak cā'iz degildür ki deş hüdür. Nite kim eydür. *عَصَبُكَ عَنِ الْكَلْبِ مَبْعُوثَةٌ* Pes ilçinüñi tümizi (4) kışaldı ğuşşası uzandı. Nite kim eydür. *بَطَالَ جُرُفٌ مِنْ نَصْرِ رَجَاءٍ وَنَطْرٍ*

Nazm

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

- 1 Oldı ğam-ğin anda ilçi ol zemân
- (5) Kim bilinmez n'idesin anda hemân
- 2 Lîki Hađđ'a şığınuban ol 'azîz
- Rabbine eydi niyâzı gey çehân

(6) *Neşr Hükemā* kavlince Belkīs ilçisi la'l ü cevherleri daħı gitdügin gördi perīşān-dil olup gönül ğam u ğuşsa-y-ıla (7) tıldı. Halk içinde hacil oldı. Velī kalbine bu feraħlık geldi ki sīm ü zer ü cevāhir elden gitdi-y-ise ğam degül ki biñ deve (8) yüki nāfe-i Çinüm var. Eyle nāfe ki her birinüñ rāyihası bir günlük yoldan dimāğın ter ider ve her nāfenüñ kıymeti on kızıl (9) altundur ki bahası kalil degül ekşerdür diyüp bu ğurūr-ıla şahrā-yı cevheri geçüp bir kaç kadem ki gitdi. Nāgehān bād-ı nesīm (10) aşup müşğ koħusu cihānı tutdı dimāğı ter itdi ve ilçi nazār idüp gördi ki dört mīl miqdārı yire nāfe-i Çin-i (11) Hıta'yı döşemişler. Bili eyle çokluk ki ayağ altında çakıl taşı gibi yatur i'tibārı yok. Ancılayın nāfe ki her birisi sütür-mürğ (12) beyzasınca var ola cüssede. Huşuşā ki cemī'ini tāze nāfe-i Çin içi tolu misk-i Çin koħusu dimāğı mu'aṭtar ider. Hem-çünān (13) maħbüb zülif gibi Çin velī bir 'aceb daħı bu ki bu şahrā-yı nāfe-i Çin'üñ vasaṭında bir miqdār yirini açuk koħmuşlar. Nāfe vü misk (14) döşemişler. İlçi ol kažiyyeye daħı vākıf olup Süleymān katında nāfenüñ daħı i'tibārı yoğ-ıduğın bilüp ol eksük yiri (15) daħı görüp Süleymān'dan ihtiyāt kılup def-i refiklerine hüküm itdi. Ol biñ bir nefer 'Arab devesi yüklenmiş nāfe-i Çin şandūkların (16) kaṭār u mehār-ıla getürdiler şandūkların indirüp elleri-y-ile götürdiler ve ol nāfe döşenmedük boş yire getürdiler. Daħı (17) şandūkların kufillerini açdılar. Daħı evvel misk nāfelerini çıkarup ol boş yire şaçdılar. Çün-ki biñ bir devenüñ yüki (18) ol yire ki döşenüp tamām oldı. Nāfe-i Çin meydānınıñ daħı eksügi kalmayup tıldı. İlçi anı görüp ğāyet müte'ellim oldı. (19) Kendü kendüye eyindi ki hayfā ki benüm ümīzüm okı maħşüdüm nişānına irmedi baħt ve sa'ādet yārī olup devlet el virmedi. (20) Çok nesne vardur cihānda aşşum var-iken ziyāna yitişür. Nite kim dimişlerdür.

رَبِّ زَيْنَابٍ يُؤْتِي رِيَّ الْحَرَمَاتِ *Nazm*

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

- (21) 1 Kāşid olup umar-iken pādişehden nef u sūd
 Ugradum olmaz belāya ki _oldı gālib āh-ı hūd
- 2 Böyle diyüp dökdi yaş seyle verdi şark u garb
- 3 b (1) İtdi āh kim düttüninden göge irer çarh-ı kebūd

Neşr Hükemā kavlince ilçi bu melālet-ile gitdi. Ammā ki göñlinde bu niyeti tutdı. (2) Ne ğam sīm ü zer ve nāfe-i Çin elden gitdise envā' dürlü kıymetī kumāşlar ve 'aynı bizler ğarīb tuhfe atlaslar bilmedür. Vaqt (3) ola ki Süleymān gözine şīrīn görine diyüp nāfe-i Çin şahrāsını geçüp gider-iken nā-gehān gördi ki dört fersah miqdārı (4) yire efrencī muraşşa' kadifeler ve yezdī kimhālar ve kāşī kuñniler ve Hindī dülbendler ve harīrler ve Yemenī ve Mışrī alacalar (5) ve rümī kumāşlar döşenmiş. Şöyle ki yığın yığın āşter pāresi gibi yığılmış. Velīkin bu meydān-ı harīrūñ vasatında bir miqdār yiri (6) açuk komışlar. İlçi anı dañı görüp każiyyeye muṭṭali' olup bildi ki Süleymān katında harīrūñ dañı i'tibārı yoğ-ımuş. Pes (7) refīklerine hüküm itdi. Ol biñ deve yüki harīr kumāşları indürdiler. Ol eksük yirlere döşeyüp yüzlerin yukaru (8) dönderdiler kaçan ki kumāşlar dükendi tamām ol boş yirlerde dañı eksük kalmayup harīrler döşenüp ṭoldı. Ammā ki ilçi (9) ğayet müte'ellim oldı. Velīkin kendü kendüye göñlinden eyitdi ki eger-çi Belķis-ıla Hıṭa beglerinüñ Sebā meliklerinüñ tedbīr-i (10) rāst gelmedi-y-ise n'idelüm taqdīr-i Hākk'a ne geldise rızā virelüm. Zīrā taqdīr-i Hākk tedbīr-i halkı bozar. Nite kim dimişlerdür. (11) *إِذَا جَلَبَتِ الْقَادِرُ مِنَ التَّزَايُرِ*

Nazm

Fā'ilātün, fā'ilātün, fā'ilün

1 İtme tedbiri müdebbir her zemân
Ki _olısar taqdîr-i Hâk yokdur gümân

(12) 2 Hüküm anuñ ki fâ'il-i muhtâr odur
Lâ-şerîk ü lâ- vezîr ü lâ-mekân

Neşr Hükemâ kavlince eger-çi (13) bu huşuşda perîşân-dil oldı velî göflinde kendüye eyitdi. Ne gam ki elümden sîm ü zer la'l-ü yâküt u güher nâfe-i (14) Çin ve harîr atlas kumâşlar gitdi-y-ise bilence şükr ki biñ nefer bîkr duhter mañbübelerüm var ve biñ nefer dañı mañbüb (15) ve mañlüb oğlanlarum var ki yüzlerine nazâr iden derdine devâ rencine şifâ bulur diyüp bu gurûrla giderken mañâm-ı harîri (16) geçüp bir meydâna vardı ki gül-i gül-istân şakâyık-ı nu'mân envâ'ı sünbülât ı reyhân yir yüzine döşenmiş ser ü yek-pâ (17) nâş-kerle cā-be-cā dikilmiş lâle i zeymurân ekilmiş bağ cennet-i firdevs-mişâl gül-istân büstân yaşanmış dañı bu meydân gül-zâruñ (18) iki tarafında bî-nihâyet mañbübîlar ve mañbübeler tururlar. Nite yoluñ sağ tarafında on biñ miqdârı mañbüb kullar saçı (19) sünbül lâle-ğad hâl-i fülful servi-ğad. *Nazm*

Fâ'ilâtın, fâ'ilâtın, fâ'ilâtın, fâ'ilün

1 Her birisi hüsni içinde Yûsuf u Ya'ğub anuñ
(20) Yegdeşi olmaz cihânda hiç güzel mañbüb anuñ

2 Zülf-i Leylâsın gören mecnûn olur âşüfte-dil
Mübtelâsın rañm ider görse eger Eyyüb anuñ

(21) Ve bu kullarun ser-cümlesi süvârlar ve yoluñ şol tarafında dañı on biñ miqdârı bâkire-duñter ferruñ-añter perî-peyker melek-nazar

4 a

(1) Zeliñâ-şüret Zühre-cebînet kızlar tururlar ki yüzlerinde miskîn niñâb başlarında zerrîn tâc ammâ bir 'aceb dañı bu ki (2) bu mañbüblarun ve mañbübelerun şekl-i şemâyili şüretleri qadd ü qâmetleri ve bindükleri atları başları üstinde tâcları (3) ve imâmeleri ve eginlerinde giydükleri libâsları ve hil'atları kendü getürdigi ki Belqîs gönderdi. Ol biñ nefer gulâm (4) ve biñ nefer kenîzi gele. Bunlarun aralarında hiç fark yok ve cümlesinden 'acâyib-ter dañı bu ki bu mañbüb kullar âlâyında⁸ (5) ve mañbübe câriyeler şaffında birer gedik yir var ki biñer atlu sıgar. Pes ilçi bunları görüp mülâhaza idüp bildi ki (6) Süleymân qatında mañbüblarun ve mañbübelerun dañı kıymeti yoğ-ımuş ki hazretinde mañbüb ve mañbübeler gâyet çoğ-ımuş ve biz dañı bu gedik (7) yirden gâyet üşendi ve andan Süleymân'dan havf idüp ol mañbübe kızları kızlar bölüğine qatdı ve oğlanları oğlanlar bölüğine (8) zamm itdi. Dañı ol gedik yirlerun âlâyaları tamâm oldı ve şanasın ki Belqîs gönderdügi kullar ve câriyeler dañı bunlardan (9) alınmışdur ki şofira Belqîs ilçisi elinde bulunmışdur. Pes ilçı bu hâle vâkıf olıcaq gâyetde gam-gîñ oldı. Şâdilği guşşaya (10) tebdîl olup didi ki cihân zâviyesinde ebedî kimse şâd olmadı. Nite kim dimişler. *رَأَى الدُّنْيَا مَكْمُونًا بِالرَّوَايَا* Nazm

Fâ'ilâtün, fâ'ilâtün, fâ'ilâtün, fâ'ilün

(11) 1 Rub'-ı meskûn güşesinde her kim oldısa muqîm
Geh yürür sağ u selâmet geh yürür derdlü saqîm

⁸ Yazmada "ilâyında" şeklinde harekelenmiştir.

2 Gāh olur şād u feraḥ maḳşūdına irür kişi

(12) Gāh ider gam-gīn-dil ḥalkdan çeker derd-i elīm

Neşr Hükemā kavlince kaçan ki ilçinüñ elinden maḥbūblar ve maḥbūbeler daḥı (13) çıkup ki gitdi gāyet perīşān-dil oldu. Daḥı elinde bir gevher-ile ol kumḳuma içinde şu kaldı. Daḥı ilerü varup bir kaç kadem ki (14) gıtdiler der-gāh-ı Süleymānī'ye gelüp yitdiler. Nite ilçi naẓar idüp gördi ki bir 'azīm ḳudret taḥtı göründi ki tül u 'arzı elli (15) fersaḥ ola velī bu serīrūñ vasaḥında zücācden ve la'l-ü yāḳūtdan bir 'azīm köşk bünyād olmuş ve çevresinde ol köşküñ (16) dört sarāy var ve her sarāyda ikişer yüz ellişer köşk var ve her köşküñ üstinde bir ḳubbe var kızıl altundan ve her ḳubbenüñ (17) üstinde bir gevher-i şeb-çirāk var ki güneş gibi 'āleme şu'le virür ve bu köşklerüñ üstinde zümürüdden zebercedden firüzedden (18) eşcār eşmār gül gül-istān bñ-sitān düzetmişler. Şöyle ki özdekleri kızıl altundan ve yaprakları yeşil yāḳūtdan ve bñrüzden (19) ve kızıl gülleri la'l-i bedahşīden ve yāḳūt-ı aḥmerden ve aḳ gülleri dürr-i yetimden ve bu bāğçenüñ arasında Süleymān ḥazret-içün (20) bir taḥt düzetmişler kızıl altundan ve dört yanında dört ağaç dikmişler. Birisi ḥurmā birisi zeytün birisi aşma üzümleri (21) cevāhirden ve yaprakları zebercedden ve bñrüzden ve özdekleri mercāndan ve kızıl altun dördüncü gūşede nārenc şecerlerin

4 b

(1) dikmişler. Anuñ daḥı özdekleri zebercedden ve yaprakları yeşil yāḳūtdan ve nārencileri kızıl altundan ve şaru yāḳūtdan (2) ve ḥurmā ağacınufı yaprakları yeşil zebercedden ve özdekleri la'lden ve ḥurmāları şaru yāḳūtdan ve kızıl yāḳūtdan imişler. (3) ve andan ol ḥurmā-y-ıla zeytün şecerleri üzerinde kızıl altundan iki

tāvus itmişler. Cevlān ururlar gibi tāclarını şeb-çirākdan (4) düzetmişler ve boyunlarını elmāsdan ve kanadlarını kızıl yāķūtdan ve ayaklarını dürr-i Necef'den ve cevelān-ı şeh-perlerin kızıl (5) altundan ve 'alemleri yiri yeşil yāķūtdan ve şarusını şaru yāķūtdan ve gögin gök yāķūtdan terkīb itmişler ve kuşlarını (6) dürr ü mercāndan tertīb itmişler ve ol şecerler üzerine iki kerkes düzetmişler. Kızıl altundan envā' cevāhir tezyīn kılmışlar (7) ve daħı ol taħta yidi ayak nerdübān itmişler ve evvel ayağı aķ ruħāmī gümüşden ikinci ayağı kızıl yāķūtdan üçüncü (8) ayağı lāciverd taşından dördüncü ayağı yeşil yeşimden beşinci ayağı kızıl mercāndan altıncı ayağı hācer-i yerekandan (9) yedinci ayağı dürlü dürlü kıymetī cevherden hezār pāre ve daħı bu taħtuñ merkezlerini ser-cümle kızıl altundan düzetmişler. (10) Ser-muħyīlerini la'l ü cevāhir-ile müzeyyen itmişler ve andan ol taħt nerdübanınuñ iki tarafında iki arslan itmişler. Kızıl altundan (11) ağızların açup kıyruk çavdup heybet-ile tırmışlar. Nażar iden 'ibret alup dehşet kıılır. Nite şöyle ki gözleri gevherī (12) şeb-çirākdan idi ve bir tılısmāt daħı itmişler. Her ki bu taħta çıķmak dilese iki taraftan hāmler iderler ve bunlaruñ içinden (13) bir āvāz gelür ki taħta çıķmak isteyenüñ zehresi çāk olur ve andan ğayrı daħı aķ ruħāmī gümüşden iki ejdehā düzmişler. (14) Şöyle ki vaż'ı hey'eti hemān ejdere beñizer. Her biri yedişer başlu ekşer ayaklu bu arslanlaruñ farklarına başup heybet-ile (15) ağızların açup tırmışlar ve her ejderüñ yidi başı ki var-ıdı. Her bir başı bir ayak nerdübāna havāle-y-ıdı. Evvelki ayak (16) nerdübānda iki taraftan iki ejdehānuñ birer başları ağız açup boyun uzadup birinci kat nerdübān ayağın gözedüp (17) elmāsdan gözler terkīb itmişler. Şanki cānı var bakar ikinci ayak nerdübānda ikinci başları havāle olup ağız açmışlar (18) ve üçüncü ayak nerdübāna üçüncü başları tā yidinci ayak nerdübāna yidinci başları havāle olmuş-ıdı. Şöyle ki (19) ağızların açup kıyrukların çenber idüp kāmētlerin kat kat kemer kemer kılıp kavı-ı kızaħ

gibi kıadd ü kıāmetlerin büküp (20) ayakların arslan kıafāsına başup süksün egüp
boyunların uzadup ol kıammām kıazkanı kıadar başların kıaldurup (21) süfıü yalmanı
dışlerini aşındurup elmās gözler-ile taht ayakların gözedüp kıurmuşlar. Vaqtı kı bir
kimsene taht ayağına kıadem

5 a

(1) başup kııkma kı dilese ağızların bāb-ı cehennem gibi açışurlar tahta kııkmağı
kıaşd idene zehr-i kıātil kıaşışurlar. *Nazm*

Fā' ilātün, fā' ilātün, fā' ilātün, fā' ilün

(2) 1 Kıün-ki Münzir ibn-i Nu'mān gördi řāhuñ tahtını

Bildi anuñ Kıa kıatında yüce-y-imiş bahtını

2 Afıladı kim merkebe-imiş tahtına göklerde bād

(3) Kıafıladı kı cinni taşur yirde_otağı rahtını

Neşr Hükemā kıavlince ol şırçadan şehrüfi içinde ol kıadar (4) muşanna' işler
işlemişler kı hergiz ol zemāna dek kimse işlememiş-idi. Diller şerhinde 'āciz nite
kim kelām-ı kıādım (5) içre gelür kı ve tefsİRde gelür kı
şırçadan ol bir köşk idi kı bir bisāt üzerinde (6) yidi ol bisāt üzerinde Süleymān
kıürsīsiniñ çevresinde ya'ni şağında ve şolında üç yüz kıürsİ var-ıdı. Altundan (7)
ve gümüşden idi. Ādemİ-zād şağında ve perİler serheng şolında oturacak şandallar-
ıdı ve dağı ol tahtuñ üstinde (8) iki gügercin düzmişler kıızıl altundan gevierler-ile
zİnet itmişler. Nite ayakların elmāsdan ve burunların kıızıl yākıütan (9) ve
boyunların yeşil yākıütan ve göğüslerin gök yākıütan ve kıanadların zebercedden
ve kıuyrukların bİrüzdan (10) itmişler ve bu iki gügercinler tahtuñ şağında şolında
merkez üzerinde kıururlar. Her sā'at geldükçe gügercin gibi ötüp (11) āvāz iderler

ve taht kubbessinüñ üstinde dürr-i yetîmden bir hurûs tertîb itmişler. İçi kızıl altundan taşu aq (12) incüden ve tâcı kızıl yâkütüden ve ayakları dürr-i Necef'den gözleri şeb-çirâkdan ve ağızı burnu elmâsdan vaqtî ki (13) sâ'at-i evvel irse kanad kanada kakup hurûs gibi bir kez çağırur. İkinci sâ'at gelse iki kerre çağırur. On iki (14) on iki sâ'at ki irse ve sâ'at ki geçüp yigirmi dört olsa yigirmi dört kez kanad kanada kakup çağırur. Gice-y-ile gündüz ki (15) yigirmi dört sâ'atdür. Birden tâ yigirmi dörde varınca ne kadar sâ'at geçdüğü ol hurûs-ıla ma'lûm olur ve dağı ol (16) taht-ı Süleymân dört tarafında pülâddan dört âyîne işlemişler. Müdevver tül u 'arzı yidi arşı ola ve yine her âyîne bir tılısm (17) yazmışlar elmâs tîğ-ıla kazımışlar. Evvelki âyînenüñ hâşşası bu-y-ıdı ki her kimse ki haste olsa ol âyîneye muqâbil gelüp (18) tûrur. Eger ölecek-ise kendüyi görmez eger ölmez-ise şekil içinde görünür. Ölecek kimse öleceğin bilüp vaşiyet kıtur ölmeye- (19) cek-ise şâd olup secde vü şükr idüp tesbîh okur. İkinci âyînenüñ hâşşası bu-y-ıdı ki bir kişi hatunından gümân itse (20) zâniye midür degil midür ol âyîneye muqâbil olunup tutar. Eger zâniye-y-ise yüzi siyâh görünür. Eger degülse yüzünüñ 'aynı (21) rüşen olur. Üçüncü âyîne yidi felek naqşın itmişler. Ğurre ve mâh ve husûf ve kûsûf ve eflâkûñ gerdişi ve güneş kanķı buruc

5 b

(1) duşûl itdüğü ve kamer kanķı burucdadur ve yidi yıldız devrini ne vech-ile ider ve nicedür hep anda zâhir görünür. Dördüncü (2) âyîne rub'-ı meskûn ve yidi iklîm resm itmişler ve deñiz içinde biñ dört yüz harîr kalem-ile yazup tîğ-ıla çizmişler. Vaqtî ki (3) bir memleketden yağı bilürse anda zâhir olup görünür ve bir vilâyetde çekirgelik olsa veya tûfân kopup ziyâde yağmur yağsa fi'l-cümle (4) ol memleketde ne 'alâmet bilürse ma'lûm olup evvel âyîne görünür. Şehrleri ve

kendüleri bile yazılup çizilmiş kankı şehrde (5) her ne vâkı' olsa ma'lûm olur.

Nazm

Fâ'ilâtün, fâ'ilâtün, fâ'ilâtün, fâ'ilün

- 1 Bildi isnâd-ırmış ol âyîneyi anda düzen
'İlm içinde kâmil-ırmış tılsımın anuñ bezen

- (6) 2 Kâmil-iseñ sen dañı ço ancılayın bir nişân
Almayuban yâdigâr ço eyleñ adını kazan

Neşr Hükemâ kavlince andan ilçı nazar (7) kılup gördi ki Süleymân bin Dâvud ol melik-i Maḥmūd nübüvvet tahtına geçüp oturmuş. Şît-i nebî 'abâsı egnine alup âdem-i şafî saçın (8) biline kemer kuşap Nuh peygâm-ber cübbesin arkasına geyüp ḥalîlü'r-raḥmân imâmesin başına alup Tevrit u Zebür ḥamâ'illerin sağ (9) sol taḫınup nübüvvet tahtı üzerinde edeb-ile kıbleye karşı diz çöküp oturmuş. Mūsâ peygâm-ber hem 'asâsı elinde zikr-i sübhân dilinde (10) nübüvvet ḥâtemi sağ elinüñ barmağında ḥükm-i sübhânî ve izn-i Rabbânî birle melâyike müvekkelüñ sağında şolında, ayağın tırurlar. Nite (11) evvelki şafda taht kafâsında müvekkel melek Şahbâṭâ'ail-ile ve dañı müvekkel-i bād Nağmağâ'il-ile ve dañı deñizlere müvekkel olan Key'ahşâ- (12) 'il-ile ve ḥâke müvekkel ola Ta'mahākâ'il-ile ve inse müvekkel olan Saḥṭâhelâ'il-ile ve dañı insâna müvekkel olan Şerâṭâ'il melek (13) ve dañı mürğâna ve sîmürğa müvekkel olan Tamâhânebâ'il-ile dañı şeyâṭın nesline müvekkel olan Tama'hâkehmâ'â'il-ile andan (14) benî İsrâ'il'ün on iki başınuñ enbiyâsı 'Arab ve 'Arbâ etkıyâsı mihrâblu mihrâbına varup seccâdelü seccâdeleri üzerine (15) diz çöküp otururlar. Şuḥf-ı Âdem-ile şuḥf-ı Şît ve Tevrit Zebür okıyup geçmiş peygâm-berler ervâhına

şalavāt virüp (16) Allāh'a tekbīr getürürler ki ol peygām-berlerüñ birisi Nāşen peygām-ber ve Kāz peygām-ber ve Evyāş peygām-ber ve Bedersün peygām-ber ve Aḫyaşlūn (17) peygām-berdür. Süleymān ḫazretine bunlar yaqın tūrurlar ve ikinci şafda dört biñ dört yüz kırk dört ehl-i ḫikmet Loḫmān-ı Ḥekīm-ile (18) ve Āşaf bin Berḫiyā-y-ıla ve Feyšāgüres-i Tevhīdī ve Rec'ā bin Zāhid mişli ḫükemā 'ulemā fużalā tūrurlar. Üçünci şafda on dört (19) biñ dünyā pādişāhları birle Mışır sultānı Celāle'd-dīn ve 'Acem meliki Keykāvus ve Turan şāhı Efrāsiyāb ve 'Amālīka sultānı (20) Sührāb Şāh mişāli server-i selāṭīn şaf bağlayup ayağın tūrurlar. Dördünci şafda biñ yidi yüz yitmiş yidi pehlevān-(21) lar-ıla Zāl-i destān ve Kāhir bin Sām tūrurlar. Kırk kez yüz biñ siyāh pūş tiğ-zen gāziler-ile beşinci şafda cān ḫavmi mü'minleri

6 a

(1) tūrurlar. Rūḫ-şāh-ı cinnī-y-ile ve perīler sultānı Hümāyūn Şāh birle ḫāzır olan perī sünnīler-ile altıncı şafda tekvīnler-ile (2) Elhenci cinnī ve Keflīs Meflīs birle cin serhengleri tūrurlar. Şağ tarafda ki ḫaddi ḫaşrı yok ve şol tarafda (3) Semendün-ı hezār yek-dest-ile Süleymān-ı nebīye nāfi' olan ĩmāna gelüp Allah'ıñ vaḫdāniyyetine ikrār iden envā'ı maḫlūkāt-ı (4) muḫtelifeden yitmiş iki millet serneferleri yüz yigirmi dört dürlü tavāyif mihterleri cinsi cins-ile şaf bağlayup ayağın (5) tūrurlar. Yidinci şafda şağ tarafda ḫayvānāt-ı kibār-ile seba'-ı behāyim ṭāyifesi daḫı cinsi cins-ile tūrurlar. Ḥālik'i tesbīh (6) itmege dillü dilince meşgūl olurlar ve şol tarafda daḫı mūr u melaḫ zübāb ü meges 'afv nāzın durıban şınf şınf birle tūrurlar (7) ve ḫuşlar daḫı bu ḫalk üzerinde yir yüzinden bir mīl miḫdārı hevā-yı fenāda tūrurlar. Ḳanad ḫanad çatup pervāz ururlar (8) dillerince Ḥālik'i tesbīh iderler. Evvel ḫat hevāda birinci ḫuşlar şaf bağlayup tūrurlar. Sīmürg ḫafile ikinci ḫat hevāda (9) dāne ṭartıcı ḫubūbāt yiyici tūṭf vü bülbül ḫumrı vu tūrāc süglün

kanad kanada çatup muzâf tutarlar. Cennetden çıkan tâvus-ıla (10) üçüncü kat hevâda bahrî kuşlar ser-neferi balıçıl-ıla balkan kararı turna vu sefâ kuşu-mişâli atyâr-ı bahrî (11) mürgân şeh-per şeh-pere yilek yilege virüp şaf şaf tururlar. Dördüncü kat hevâda küre-i nesîmde olan mürgân-ı (12) şerîf atyâr-ı laţîf birle hümâ kuşu hümâyün-ıla şınıf şınıf birle baş başa çatup kanad kanada çatup göğüs gerüp (13) baş kaldurup boyun uzadup yir yüzine nazar kırup tururlar. Beşinci şafda ma'âdine vü nebâtâta vu hâke âb u âteş ü bâda (14) müvekkel olan melâyike şaf bağlayup tururlar. Nite şöyle ki müvekkel-i bād Nağmağâ'il ve müvekkel-i Ta'mahākā'il ve müvekkel-i ebhâr Key'ahşā'il (15) ve müvekkel-i âteş Sahtâhilā'il gibi melâyike müvekkelün şaf tutup Allâh'ı tesbîh idüp tururlar. Altıncı kat hevâda ins ü cine baħr u (16) berde biñ bir dürlü ümmete müvekkel olan melâyike şaf bağlayup tururlar ki anlaruñ cümlesinden birisi Nürnâ'il melek ve Herfeyâ'il (17) melek ve Herfeyâ'il melekdür 'aleyhimü's-selâm ve yidinci hevâda birinci kat gök firîşterleri izn-i Rabbânî mu'cize-i Süleymânî birle gelüp (18) şaf bağlayup tururlar. Cümlesinüñ ħalîfesi İsmâ'il-nâm melek muħarreb-idi. Anlar daħı yidinci kat şaf bağlayup bile tururlar. *Nazm*

Fâ'ilâtün, fâ'ilâtün, fâ'ilün

- (19) 1 Çün-ki Belķis ilçisi taħtın görür
 Ĥayret-ile engüştini_ aĝza urur
- 2 Kaldı ĥayrân Şeh Süleymân baħtına
- (20) Bildi devletle sa'âdet taħtına
- 3 Bildi_aña itmiş 'inâyet ol şamed

Devletin kılmış yüce anuñ aḫad

(21) 4 Her kime_ Allāh 'ismeti hem-rāh ola

Çıka çahdan şehr-i Mısr'a şāh ola

5 Hāfızuñ hıfzı kime kim yār olur

6 b (1) Nār-ı Nemrūd aña_ aña gül-zār olur

6 Virse devlet bendeye ḫaḫ ḫān olur

Mısr'a dellāl olanı sulṭān olur

(2) 7 Himmeti_ arturur Süleymān baḫtını

Ḫahr iderse dīve virür taḫtını

8 Ḫükm anuñdur emr anuñdur ol Ḫuzā

(3) Kim buyurdı yef'alü'llāhü mā-yeşā

Der-miyān temşilāt-ı dāsītān-ı māzī

9 Çün-kim ilçi taḫt-gāha_ itdi nigāh

(4) Bildi anuñ 'aynıdur bu kār-gāh

10 Fi'l-meşel taḫt-ı Süleymān āşikār

Ḫalemi insāna beñzer kām-kār

- (5) 11 Çün Süleymān tahtı_ olur bir dem revān
Şark u garbı seyr ider geçmez zemān
- 12 Tahtda ne kim var-ısa bifi bir ümem
- (6) 13 Dünye içre ne ki var hayl u haşem
Bu göfül levhinde _olupdur 'aynı nakş
Ehl-i diller görür anı nūr-bağş
- (7) 14 Şeh Süleymān ruḥ olur cismüfi cihān
Fikri ḥāliş ilçidür aıla 'ayān
- 15 Fi'l-meşel Belkīs-ı dünyā zīneti
- (8) 16 Sen nazar kılma_ arturur ol şehveti
Zīnet-i dünyāya virme dil saḡın
'Avretüfi şerrinden iy cān gey saḡın
- (9) 17 Şāni'a baḡ kes şānāyi'den nazar
Ma'ni gözle dünyede çokdur suver
- 18 Hāḡḡ'ı bil ki_ oldur ḡadīm ü pāk zāt
- (10) 19 Neye gerek bunca baḡş-ı muḡdeşāt
Fikri terk it anı andan bil hemīn

Nā-müyesser safia_ola 'ilme'l-yakīn

- (11) 20 Yok-durur fikrinde_anuñ aql-ı muhāl
Fikr idemez hiss-ile vehm ü hayāl
- 21 'İlim oldur eyleyesen anı kesb
- (12) Kim ola sinüfle bile rüz u şeb
- 22 Bu ma'ārif içredür hayrān 'uqūl
Kıl riyāzet bulasın aña vuşul
- (13) 23 Ger riyāzet birle keşfi bulına
Nefs-ile rāhat nicedür biline
- 24 'Ālem-i Rabbāni_olur bulan mecāl
- (14) İrişür ol devlete yoğdur zevāl
- 25 Devlet ol kim intikāli yoğ anuñ
Ni'met oldur kim zevāli yoğ anuñ
- (15) 26 Şāh odur kim kimseye muhtāc yoğ
Mülkinüñ kat'ā zevāl ü bācı yoğ
- 27 İster-iseñ bāki_ola sende hayāt
- (16) Bir yire var bulna anda şebāt

- 28 İrmeye gül-zārına hergiz hazān
Şolmaya gülleri çün verd-i hibān
- (17) 29 Bundan efdal var-iken safia vaṭan
Bunda niçün 'acz-ıla beslene ten
- 30 Hāzır-iken cennet-i dārü'l-bekā
- (18) 30 Hāyf ola külhānda ṭurmak mübtelā
- 31 Ger sözin Firdevsi'nün dinleyesin
Cümle eşyā sırrını añlayasın
- (19) 32 Kendü nefsüñ bilüben 'ilme'l-yaḳın
Hāḳḳ'ı sende bulasın senden yaḳın
- 33 Hāḳ'dan ayru sende varlık olmaya
- (20) 33 Me'ümenlik arada yol bulmaya
- 34 Çün-ki Hāḳ'dur kamu varlık piş ü pes
Me'ümen dimek-durur ol sözi kes
- (21) 35 Çün-ki Hāḳ'dur evvel ü āhir dahı
Kim ḥaḳıḳat bāṭın u zāhir dahı

36 K̇amu varlık ş̇ahuñ oldu çün hemĩn
7 a (1) Saña ne varlık kalur bunda yaķĩn

37 Me'ümeden güç bulasın me'ümen
Nefsi miskĩn it ki mesken bula ten

Der-Beyanı Meclis-i Āķir

38 Ĥamd u bĩ-ĥadd ol Ĥuzā'ya iy hümām
Dört yüzü bir meclisüm oldu tamām

(3) 39 Çün 'ināyet eyledi K̇ayyüm Ĥaķ
Āķir oldu meclisüm añla vu baķ

(4) 40 Çün feşāhat aķzın açdum āşikār
Sözi birse eylemişem dür-nişār

41 Ma'rifetden dem urup söz dimişem
Ṫuťi mişli sözde şeker yemişem

(5) 42 Çün Nizāmĩ virüben nazma nizām
Söyledüm aĥsen ĥadıř emlaĥ kelām

43 Ger baña mühlet viremez ki ecel
(6) Söyleyem vüs'at bulursam söz 'acel

- 44 Hüdhdüd-i dilden rivāyet eyleyem
Hüsni Belkīs'ı hikāyet eyleyem
- (7) 45 Söyleyem Belkīs-ı dil-ber kışşasın
Şerh idüben Şeh Süleymān güşşasın
- 46 Bundan özge çok 'acāyib söyleyem
- (8) Nādir ü vāқи 'garāyib söyleyem
- 47 Hüsrev'e Şirīn sözi idem nakıl
Ki ide tahtın sözüne ehl-i 'aql
- (9) 48 Hācet-i Firdevsi'nün budur velī
Rūḥ-ıçun kıluñ du'ā açup dili
- 49 Bu kadar halk okıdup difler kitāb
- (10) Olur ancanuñ du'āsı müstecāb
- 50 Rūḥum için her ki_ider hayr-ı du'ā
Ḥaḳ ta'ālā hācetin kılsun revā
- (11) 51 İy yaradup cism ü şüret cān viren
'Aqlı in'ām eyleyüp İmān viren

- 52 Çāri-'unşurdan dürrîdensin beşer
 (12) Kirmden atlas viren neyden şeker
- 53 İy kanı fażl-ıla_iden misk-i Hıfā
 Cürmümüz bağışla_idüp 'afv ü 'aṭā
- (13) 54 Hüsni Havvā hüzni Ādem haqqıçun
 Ol Muḥammed faḥr-i 'ālem haqqıçun
- 55 'Ömr vir Firdevsi'ye eyle kerem
 (14) Ne kitābuñ ihtitāmın men görem
- 56 'Ömri virmek dileseñ Rabbü'l-alem
 Vir şalāvat Muştafa'ya hem selām

2. BÖLÜM:

DİL İNCELEMESİ

2.1. YAZI İŞARETLERİNİN KULLANILIŞI

Süleymân-nâme-i Kebîr nesih hattı ile yazılmış olup, bazı eksik hareke işaretleri dışında tam harekeli eser özelliği taşımaktadır. İmlâda kullanılan yazı işaretleri ünlüler ve ünsüzler için olmak üzere başlıca iki bölümde ele alınacaktır.

2.1.1. ÜNLÜLER İÇİN KULLANILAN YAZI İŞARETLERİ

2.1.1.1. Med (≈)

Metinde, Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun a (ā) sesini belirtmek için med işareti kullanılmıştır. Kelime başındaki uzun a bazen medli eğik üstünle yazılmıştır.

آدِم : ādem-i (28 b-16),	آبَاد : ābād (26 b-8),
آتَش : āteş (1 b-10),	آخِر : āḫir (33 a-7),
عَاقِبَت : 'āqıbet (26 a-15),	آسْمَانِي : āsümānī (2 b-14).

Uzun a sesi kelime içinde seyrek olarak medli eğik üstünlü olarak yazılmıştır.

غَازِي : Ġāzī-i (26 a-16),	زِيَاد : ziyād (28 a-19),
مَيْدَان : meydān-ı (22 a-14),	سِيَاه : siyāh (13 b-8)

Türkçe kelime başında veya içinde a sesi için med veya medli eğik üstünle olan yazılışlar görülmektedir.

وَار : var (28 a-3),	اَوْج : avuç (1 b-7),
آت : at (26 a-16),	اَزُوسِي : azusı (28 a-9),
آنك : anuñ (6 b-4),	صَالُوب : salup (31 b-12).

2.1.1.2. Dik üstün, dik med (ٲ)

Arapça ve Farsça kelime içindeki veya sonundaki uzun a sesini göstermek için bu tür üstün işareti kullanılmıştır.

دَارُ الْبَقَا : dārü'l-bekā (6 b-17),

مَنَارَةٌ : menāre (19 b-2),

حُرْمَالِرِي : hürmāları (4 b-2),

مُصْطَفَا : Muştafā (20 b-10).

Türkçe kelimelerin birkaçında a sesi için dik üstün işareti kullanılmıştır.

يَبْرَاقَلَرِي : yaprakları (4 b-1),

اَنِ : anı (22 a-6),

أَيَا قَلَرِنِي : ayaklarını (4 b-4).

2.1.1.3. Üstün (eğik üstün ٲ)

Eserde Türkçe veya yabancı kaynaklı kelimelerde, uzun yahut kısa ses değerindeki a'ları göstermek için bu tür üstün işareti kullanılmıştır. Ayrıca bu çeşit üstün işareti, kelime ve eklerdeki e sesleri için de kullanılmıştır.

أَبْدَانُ : āb-dān (33 b-7),

نَظْرَةٌ : nazār (21 a-20),

أَوَّلُ : evvel (4 b-7),

زَمَانٌ : zemān (3 b-11),

مَلَائِكَةٌ : helāk (27 b-9)

قَنَاعَةٌ : qanā'at (16 b-14).

Türkçe kelimelerdeki elifli ya da elifsiz yazılışlarda, a ve e seslerini göstermek için eğik üstün kullanılmıştır.

قَالَنْ : qalan (27 b-13),

بَكَزَزْ : bekzzer (6 b-4),

أَيْلَلِكْ : eyleseñ (22 a-12),

طَائِلَرْ : taşlar (31 b-21),

أَلُوبْ : alup (5 b-8),

يَنْزَرْ : yanar (1 b-10).

2.1.1.4. Elif-i maksure işareti (ٲ)

Eserdeki bazı Arapça kelimelerde aslı yazılışı ye'li olan a sesinin elif-i maksure ile işaret edilmesi gerekirken elif-i memdude ile yazılmıştır. Daha

önce elif-i memdude ile kaydedilen iki kelime ye ile yazılmış ancak eğik esre ile harekelenmiştir.

مُوسَى : Mūsā (31 a-18),

مُوسَى : Mūsī (33 a-10),

عِيسَى : 'Īsā (1 b-2),

عِيسَى : 'Īsī (33 a-9),

مُصْطَفَى : Muṣṭafā (33 a-5),

طُوبَى : Ṭūbī (24 a-19).

2.1.1.5. Dik esre (٣)

Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun i (î) sesini gösteren bu işaret, Türkçe ve başka dillere ait kelime ve eklerdeki ı, i sesini göstermek amacıyla da kullanılmıştır.

زَمِينٌ : zemīn (1 b-6),

تَصْنِيفٌ : tasnīf (33 b-3),

إِلْجِيٌّ : ilċi (22 b-9),

أَنِى : anı (6 b-6),

كِيمِسِيٌّ : kimisi (18 a-12),

تَحْقِيقٌ : taḥqīq (24 a-2).

2.1.1.6. Eğik esre (٤)

Eserde Türkçe ve yabancı kelime ayırt edilmeksizin uzun veya kısa ses değerindeki i'lerle, ı sesleri genel olarak eğik esre ile belirtilmiştir.

غَرِيبٌ : ġarīb (3 b-2),

سِيمِينٌ : simīn (20 b-14),

گَدِکٌ : gedik (4 a-6),

چِیْکَدِ : çıkdı (30 b-8),

تِنْنِینٌ : tinnīn (24 b-6),

گُورْدِ : ġördi (25 b-20).

Farsçaya uygun olarak yapılan tamlamalarda görevli ses ya esre ya da kelime sonunda hâ-i resmiyye üzerine konulan hemze ile belirtilmiştir. Bazı tamlamalarda izafet esresi için gerekli işaret belirtilmemiştir.

کَمَالِ قُدْرَتِ : kemāl-i ħudret (1 b-1), اَهْلِ عَقْلِ : ehl-i 'aql (7 a-8),

نَافَةُ چِين : nāfe-i Çîn (20 b-12).

Farsça asıllı bağlama edatı u, ü'nün söyleyiş özelliği olarak düzleşmesi sebebiyle imlâda esre ile kaydedilmiştir.

صُبْحِ شَام : şubḥ ı şām (30 b-8), مُلْكِ مَال : mülk i māl (12 a-10),
يِيرِ كَلَك : yir i gök (31 b-6), سِرِّ سَامَان : ser i sāmān (25 a-2).

Eserde esrenin bir iki kelimedede gereksiz kullanıldığı görülmektedir.

قَلْبُ : alup (15 b-16), مَوْسَى : Mūsā (5 b-9).

2.1.1.7. Ötre ()

Arapça ve Farsça kelimelerde uzun u (ū) sesini göstermek için vav üzerine konulan, Türkçe ve yabancı kaynaklı kelimelerde ise normal o, ö, u, ü seslerini gösteren işarettir.

مَعْلُوم : ma'lūm (25 b-1), حَسُود : ḥasūd (2 a-1),
مَقْصُودُ : maqşūdum (3 a-19), كُتْمُ : kutm (22 a-15),
بُولُ : bulur (33 a-14), اُشْتُرُ : ūştür (21 b-1).

Eserde Farsça kelimelerdeki ötreli vav, aslî dilinde öyle olduğu veya Türk söyleyişinde değıştiği için ū değil ü değerindedir. Ötreli vav bu şekilde Lâtin harfli Türk alfabesi ile yayınlanan metinlerde “çü, çün, çün-ki, çün-kim” gibi birkaç kelimedede göz önüne alınmakta “ḥod, ḥoş” gibi kelimelerdeki vav harfi, manzum kısımlarda bile vezni bozmuyorsa yaygın olarak uzun o veya uzun u olarak gösterilmektedir.

چُ : çü (24 a-1), چُون : çün (6 b-21),
چُونَكِه : çün-ki (6 a-19, 21 b-14), چُونَكِيم : çün-kim (6 b-3),
حُود : ḥöd (25 b-7), حُوشُ : ḥoş (26 b-3).

Ötre işareti Arapça ve Farsça kelimelerde vav yazılmamışsa kısa u (; ö, u, ü), Türkçe kelimelerde ise o, ö, u, ü'yü işaret etmektedir.

مُتَعَكِّدٌ : mu'tekid (12 a-..2)

دُعَا : du'ā (32 b-1),

طَوْغُرٌ : toğru (2 a-16),

قَوْشُبٌ : қошуп (29 b-6).

Farsça tamlamalarda, bir söyleyiş özelliği olarak ara sıra izafet esresi metinde ötre ile işaretlenmiştir.

قَوَسٌ قَزَاحٌ : қавс-у қузақ (13 a-18),

نَمْلٌ كَبِيرٌ : neml-ü kebîr (15 a-17),

أَيُّوبُ صَابِرٌ : Eyyüb-u şābir (15 b-5).

2.1.1.8. Hemze (ء)

Hemze işareti Arapça kelimelerdeki ünsüz sesi, Farsça kuralla yapılan tamlamalarda ise kelimenin ünlü durumunda olan hâ-i resmiyye veya uzun i ile bitmesi durumunda izafet esresini göstermek amacıyla kullanılmıştır.

سُرْمَةٌ إِصْفَهَانِي : sürme-i İşfahān'ı (20 b-14),

طُوطِيٌّ هِنْدِيٌّ : tūṭī-i Hind (14 a-16),

دَاهِيٌّ دِيْوِيٌّ : Dāhī-i dīv (29 b-1).

Ayrıca hemze işareti metinde, akkuzatif ekini belirtmek amacıyla kullanılmıştır.

قِصَّةٌ : kıssay (18 b-2),

جِنِّيٌّ : cinnīyi (29 b-3),

سُلَيْمَانُ نَاعَةٌ : Süleymān-nāme'yi (26 b-1).

2.1.1.9. Vasl (ـ)

Arapça tamlamalarda harf-i tarifin başındaki hemzenin üzerine konulan, Arapçaya mahsus olan bu işaret, metinde birkaç unsurda görülmektedir.

دَارُ الْبَقَا : dārü'l-bekā (6 b -17),

عِلْمِ الْيَقِينِ : 'ilme'l-yaqīn (6b-10),

جِلَالِ الدِّينِ : Celāle'd-dīn (5 b-19),

شَيْطَانِ اللَّعِينِ : şeyṭāni'l-la'īn (27 a-5).

2.1.2. ÜNSÜZLER İÇİN KULLANILAN YAZI İŞARETLERİ

2.1.2.1. Şedde (ّ)

Süleymân-nâme-i Kebîr'de şedde işareti Arapça kelimelerde tek harfle yazılan çift ünsüzü belirtmek için kullanılmıştır.

أَوَّلِ : evvel (13b-4),

أَمَّا : ammā (27 a-20),

مُنَوَّرَةٌ : münevver (1 b-12),

دَلَالَةٌ : dellāler (31 a-15).

Türkçe veya yabancı kaynaklı kelimelerin son ünsüzünün “l” olması ve hemen arkasından gelen Türkçe ekin “l” ünsüzüyle başlaması durumunda, harfler yazıldığı hâlde şedde işareti konulmuştur. Ayrıca, “elli” kelimesinin aslında mevcut olan ikiz ünsüz harfle kaydedildiği hâlde şedde konulmuştur.

أَلْيَدَيْهِ : ellerine (13 b-18),

شَكْلُهُ : şekillü (14 b-21),

دِلَلِي : dilleri (14 a-13),

أَلِّي : elli (4 a-16).

2.1.2.2. Sükûn (ْ)

Ünsüzle biten heceyi belirtmek amacıyla kullanılan işarettir.

كَامِلٌ : kāmil (33 a-13),

تَمَامٌ : tamām (23 b-2),

دَكْدُرٌ : degüldür (26 a-8),

دُرَّتٌ : dört (3 b-3).

Kelimenin ünsüzle bittiği ve kendisinden sonra Farsça atıf edatı veya izafet esresinin belirtildiği durumlarda, hece bölünmesi olacağından kelimenin son ünsüzünün üzerine sükûn konulmamıştır.

مَيْلُ مَنَارَهُ : mîl ü menâre (12 b-19),

تَاجُ تَخْتِي : tâc u tahtı (16 a-6),

بُحْرُخِ طَاقٍ : burh-ı tâk (20 b-8).

Sükûn işareti, i- fiilinin çeşitli çekimlerinin, “ içün” ve “ile” edatlarının kendilerinden önce gelen kelimeye bitleştirilerek yazılması durumunda yeniden hece bölünmesi olacağından kelimenin son ünsüzüne sükûn işareti konulmamakta iken, bitleştirilmeden yazılması durumunda ise bu işaret konulmaktadır.

وَارِدِي : var-ıdı (18 b-16), كِرْمِدِ اِدِي : kiremid idi (2 a-5),

كِرْمِغِ اِچُون : girmeg-içün (17 a-20), غَازِ يِلَرِ اِچُون : gâziler içün (21 b-7).

2.1.2.3. Kef üstünde üç nokta (ن)

Türkçe kelimelerde g'yi ya da nazal n (ñ)'yi belirtmek için kullanılan bu işaret, metnin bütününde ilgili yerlere düzenli olarak konulmamıştır.

سُغْلِن : süglin (14 b-19),

چِغْرَار : çıfırar (27 b-4),

سُفْرَا : sofra (30 b-12),

يِغْرِم : yigirmi (32 a-2),

يِغْلِرِيْلَه : yigleri-y-ile (18 b-15),

يُؤْلُلُ : yüflü (14 b-15).

Bu işaret, metnin tamamında, g sesi taşıyan iki Farsça kelimeye görülmüştür.

گُمَان : gümân (3 b-11),

بِنْغِي : ceng-i (29 a-13).

2.1.2.4. Cim çengeli (ح)

Bu işaret, yapısında cim grubu harflerden birini bulunduran bazı kelimelerde ilgili unsurun hemen altına aynı harfin minyatürünün konulması şeklinde belirtilmiştir¹.

فَلَاخِرِي : fellâhları (19 b-9),

بِي حَدِّ : bî-ḥad (20 a-15),

كُلْحَان : külhân (19a-11).

Cim grubu harflerin dışında da sin (س), sat (ص), mim (م) gibi harflerden herhangi birini yapısında bulunduran bazı kelimelerin imlâsında, belirtilen harfin hemen altına kendisinin bir minyatürünün konulduğu görülmüştür.

جِنَيْلَه : cinsle (33 a-17),

صَاغ : şağ (20 a-16),

أَمْوَالِنَه : emvâline (19 a-2),

أَيْمَم : ümem (6 b-5),

صِنْدُ قَلْبِنِ : şandukların (3 a-15).

2.2. ESERİN YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ

2.2.1. DİLDEKİ SESLERİN YAZIDA HARFLERLE KARŞILANIŞI BAKIMINDAN YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ

2.2.1.1. ÜNLÜLERİN YAZILIŞI

Süleymân-nâme-i Kebîr'de bir iki kelimedede eksik, yanlış, fazla harekeleme dışında, ünlüler için hareke işareti konulmuştur.

2.2.1.1.1. Türkçe kelime ve eklerde

2.2.1.1.1.1. a ünlüsü

Metinde Türkçe kelime başında ve eklerdeki a ünlüsü, genellikle üstünlü elifle, seyrek olarak da medli elif ve medli eğik üstünle yazılmıştır.

أَا : aña (2 b-18, 31 b-4,...),

أَلُوب : alup (12 a-21),

¹ Halil ERSOYLU, Menâkıb-ı Mevlâna, 439.

يَسْمُ : yaşum (24 b-21),

آزُوجِي : azusu (28 a-9),

اِنِي : anı (2 a-11),

آتِنَه : atına (26 a-4),

آوُجُه : avuç (1 b-7).

Kelime içinde ve sonunda a ünlüsü işaret olarak eğik üstünle, harf olarak elif veya hâ-i resmiyye ile belirtilmiştir. Kelime içindeki a'ların harfle gösterilme durumu, manzum kısımlarda kimi kez vezinle ilgilidir.

وَأَزُ : var (28 a-9),

يُقَرُّه : yaçar (19 a-11),

اُولَاهُ : ola (33 a-12),

بَاغَا : baña (27 a-10).

قَاغَانُرُه : kaşanur (ikinci hece fâ'ilâtün cüzünün "lâ" hecesine denk gelmektedir.) (21 b-19).

اَوَّلَاهُ يَا : afileya (ikinci hece fâ'ilâtün cüzünün "tün" hecesine denk gelmektedir.) (12 b-3).

اُولَاهُ : olmaya (ikinci hece "fâ'ilâtün" cüzünün "tün" hecesine denk gelmektedir (19 a-1).

Kelime sonundaki a'ların kısa heceye denk gelmesi durumunda bile hâ-i resmiyye ile kaydedildiği görülmüştür.

بُونَجِه : bunca (son hece fâ'ilâtün cüzünün "i" hecesine denk gelmektedir.) (20 b-8).

سَاغَا : saña (son hece fâ'ilâtün cüzünün "i" hecesine denk gelmektedir.) (7 a-1).

چِيَقَه : çıka (son hece fâ'ilâtün cüzünün "i" hecesine denk gelmektedir.) (6 a-21).

2.2.1.1.1.2. Diğer ünlüler

Metinde, Türkçe kelime ve eklerdeki a sesinden başka, diğer ünlülerin harfle yazılması durumunun, manzum kısımlarda, genellikle vezin gereği olduğu görülmektedir.

مَزُومَه : sözüme (ikinci hece mefâ'ilün cüzünün "fâ" hecesine denk gelmektedir.)(25 a-9).

كُورَمَائِنَه : görmesine (ikinci hece fâ'ilâtün cüzünün "fâ" hecesine denk gelmektedir.) (22 b-8).

نِجَه : nice (ilk hece fâ'ilâtün cüzünün "fâ" hecesine denk gelmektedir.) (26 a-10).

اِجْمِينَه : içine (ikinci hece fâ'ilâtün cüzünün "fâ" hecesine denk gelmektedir.) (16 a-7).

نَا : ne (fâ'ilâtün cüzünün i hecesine denk gelmektedir.)(32 a-10).

كَاجِرَه : geçer (ilk hece mefâ'ilün cüzünün "i" hecesine denk gelmektedir.) (33 a-14).

Manzum kısımlarda vezin gereği ünlüleri harf ile yazma tutumu mensur kısımda da görülmektedir.

قَرُقُودُبْ : korkudup (27 b-11),

كُورِشُوبْ : görüşüp (18 b-15),

اِيرِيسِي : irisi (17 b-13),

سُورَا سُرَا : süre süre (28 b-12).

Metinde, akkuzatif ekinin belirtilmesi için bazı kelimelerde hemze işareti kullanılmıştır.

قُبْبَهْ : cübbeyi (21b-3),

قِصَهْ : kıssayı (13 a-6).

Kelime sonundaki ı, i'leri belirtmek için yazılan ye harfinin altına, ara sıra, sadece esre işareti konulmamış, ye'nin kelime içindeki yazılışında olduğu gibi iki noktasında konulmuş olduğu görülmektedir.

دُورْدِي : durdı (14 a-14),

بُشْدِي : başladı (30 b-12),

كُورْدِي : gördü (18 b-20).

Bazen de ye'nin altına esre işareti konulmayıp sadece iki nokta konulmuştur.

دِلَلِي : dilleri (14 a-13).

2.2.1.1.2. Yabancı kelime ve şekillerde

2.2.1.1.2.1. Arapça ve Farsça kökenli kelimelerdeki ünlülerin yazılışı

Süleymân-nâme-i Kebîr'in manzum kısımlarında Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin uzun ünlülerini belirten elif, vav, ve ye harflerinin yazılıp yazılmaması durumu aruz vezniyle ilgilidir. Ancak uzun ünlülerin harfle yazılıp yazılmama durumu mensur kısımlarda da görülmektedir.

2.2.1.1.2.1.1. Aruza uydurmak için uzun ünlüsü kısaltılan kelimeler

2.2.1.1.2.1.1.1. Meddi veya elif harfi düşürülen kelimeler

قَفَا : Kaf'a (< Kâf'a : birinci hece mefâ'ilün cüzünün "me" hecesine denk gelmektedir.) (24 b-6).

أَبْدَتْ : ab-dest (< âb-dest : birinci hece fâ'ilâtün cüzünün "lâ" hecesine denk gelmektedir.) (23 b-12).

شَاهِلَةٌ : şahlık (< şâhlik : ilk hece fâ'ilâtün cüzünün "lâ" hecesine denk gelmektedir.) (15 a-14).

أَدَم : adem (<âdem : ilk hece fâ'ilâtün cüzünün "tün" hecesine denk gelmektedir.) (13 a-21).

2.2.1.1.2.1.1.2. Vav harfi düşürülen kelimeler

مُور : mür u (ikinci hece mefâ'ilün cüzünün "me" hecesine denk geldiği için harfle değil ötre ile belirtilmiştir.) (1 b-7).

إِنْسُ : ins ü (ikinci hece fâ'ilâtün cüzünün "i" hecesini karşıladığı için harfle değil ötre ile belirtilmiştir.) (15 a-14)

2.2.1.1.2.1.1.3. Ye harfi düşürülen kelimeler

نِغُو : nigū (< nīgū : ilk hece mefâ'ilün cüzünün "me" hecesine denk gelmektedir.) (25 a-9).

بَاهِرِلَر : bahriler (< baħriler : ikinci hece fâ'ilâtün cüzünün "i" hecesine denk gelmektedir.) (23 a-20).

شَاه : şāh-ı (son hece fâ'ilâtün cüzünün "i" hecesine denk geldiği için harfle değil esre ile belirtilmiştir.) (19 b-19).

Metinde hem uzun ünlülü hem de kısa ünlülü olmak üzere iki şekilli olarak bulunan Farsça kelimelerin kullanımının, manzum kısımlarda vezin gereği olduğu görülmektedir.

دُنْيَا : dūnyā (6 b-8),	دُنْيَا : dūnye (6 b-6),
شَاه : šāh (6 b-15),	شَه : šeh (31 a-21),
مَاه : māh (24 b-15),	مَه : meh (23 b-14),
گَاه : gāh (4 a-12),	گَه : geh (4 a-11),
پَادِشَاه : pādīšāh (31 b-10),	پَادِشَه : pādīšeh (24 b-3)
دُشْمَان : dūšmān (27 b-6),	دُشْمَن : dūšmen (25 a-16),
سِيَاه : siyāh (5 a-20),	سِيَه : siyeh (24 a-15).

2.2.1.1.2.2. Türkiye'deki dil kalıntıları ve Batı kökenli kelimelerdeki ünlülerin yazılışı

Arapça veya Farsça kelimelerdeki uzun ünlülerin yazılışı gibi, manzum kısımda bulunma durumu olmayan Yūnānī kelimesinin de tüm ünlülerinin harf ile kaydedildiği görülmüştür.

يُونَانِي : Yūnānī (25 b-13, 26 a-4), يُونَانِيَّة : Yūnānī-y-ile (26 a-1).

2.2.1.1.3. Görevli seslerde

2.2.1.1.3.1. Türk dili kuralı ile olan kullanılışlarda görevli sesler

Metindeki kelimelerde ünlü olan görevli sesler (ı, i, u, ü) manzum ve mensur kısımlarda genel olarak esre ve ötre ile belirtilmiştir.

دُوزُلْمِش : dūz-ü-lmiş (31 a-13),	مَقْصُودُ : maqşūd-u-m (3 a-19),
اِدِنْبَه : id-i-nce (23 a-18),	كُورُنْدِي : gör-ü-ndi (4 a-14),
بُولْمَاز : bul-ı-nmaz (18 b-17),	كَلْبِك : kılıc-u-ñi (32 b-6).

Manzum kısımlarda, bazı kullanımlardaki görevli sesin kapalı heceye rastlaması sebebiyle harfle kaydedildiği görülmektedir.

سُزُومَه : sö-zü-me (-zü- hecesi mefâ'ilün cüzünün "fâ" hecesine denk gelmektedir.) (25 a-9).

اِدُوبُنْ : i-dü-ben (-dü- hecesi fâ'ilâtün cüzünün "lâ" hecesini karşılamaktadır.) (29 a-17).

دِيرِيلْبُنْ : di-ri-lüben (-ri- hecesi fâ'ilâtün cüzünün "fâ" hecesine denk gelmektedir.) (17 b-8).

Bazı kelimelerdeki görevli sesin, açık heceye rastlaması sebebiyle harf ile yazılmaması gerekirken yazıldığı görülmektedir.

چِيكُوبُنْ : ç-i-kü-ben (-kü- hecesi fâ'ilâtün cüzünün "i" hecesi içindir.) (30 a-16).

گَاتُورُرْ : ge-tü-rür (-tü- hecesi fâ'ilâtün cüzünün "i" hecesi içindir.) (18 a-21).

2.2.1.1.3.2. Yabancı dil kuralı ile olan kullanılışlarda görevli sesler

Farsça kurala göre yapılan tamlamalarda izafet esresi, manzum kısımlarda vezne uygun olarak esre işareti ya da ye harfi ile kaydedilmiştir. Mensur kısımlarda ise izafet esresinin, genellikle, normal imlâsı ile yazıldığı görülmektedir.

فُخْرِي زَمَانُكَدْ : fahr-i zemānuḫda (-r-i hecesi mefâ'ilün cüzünün "lün" hecesine denk gelmektedir.) (25 a-3).

رِيْنَتِي دُنْيَايَه : zīnet-i dünyāya (-t-i hecesi fâ'ilâtün cüzünün "lâ" hecesine denk gelmektedir.) (6 b-8).

تَحْتِي سُلَيْمَانْ : taht-ı Süleymān (- t-ı hecesi fâ'ilâtün cüzünün "fâ" hecesine denk gelmektedir.) (6 b-4)

Bazı tamlamalarda izafet esresinin vezin gereği ye harfi ile kaydedilmesi gerekirken buna uyulmadığı görülmüştür.

كَمَالٍ قُدْرَتِنْدَنْ : kemāl-i udretinden (-l-i hecesi mefā'ılün cüzünün "" hecesine denk gelmektedir.) (1 b-1).

مِهْ رُوشِنٌ : meh-i rüßen (-h-i hecesi mefā'ılün cüzünün "fâ" hecesine denk gelmektedir.) (24 a-20).

كَمَالِ نَفْسِ : kemāl-i nefsi (-l-i hecesi mefā'ılün cüzünün "" hecesine denk gelmektedir.) (25 a-4).

Yukarıda belirtilen kullanımlar dışında, Farsça kurala göre yapılan tamlamalardaki görevli seslerin belirtilmesinde bir farklılık yoktur.

بِكْرِ دُخْتَرِ : bkr-i duter (19 b-4),

اَهْلِ شِرَّتِ : ehl-i şirret (13 b-20),

شُخْصِ كَامِلِ : şaşı-ı kāmil (33 b-8),

دَاهِيِ دِيَوِ : Dāhı-i dıv (27 a-16).

Metinde Arapça kurala göre yapılan tamlamalardaki harf-i tarifen hemze elifi Türkçede, bazı kullanımlarda, u veya ü olarak değil de "a, e, ı, i" şeklinde okunması için kaydedilmiştir.

شَيْطَانِ اللَّيْلِ : řeytāni'l-la'ın (< řeytānü'l-la'ın)(27 a-5),

نَبِيِّ اللَّهِ : nebiyya'l-lāh (< nebiyyu'l-lāh) (32 b-2),

جَلَالِ الدِّينِ : Celāle'd-dīn (< Celālü'd-dīn) (5 b-19),

سُلَيْمَانَ النَّبِيِّ : Süleymāni'n-nebı (< Süleymānü'n-nebı) (30 a-18).

2.2.1.2. ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI

2.2.1.2.1. İmlâ tutumundan kaynaklananlar

2.2.1.2.1.1. Geleneksel Türk imlâsının etkileri

Uygur imlâ geleneğinin etkisiyle, çoğu kez, b ve p sesleri be (ب), c ve ç sesleri de cim (ج) harfi ile kaydedilmiştir. Bu durum sadece imlâyı etkilemiş, ses yapısını değiştirmemiştir.

اَوُجْ : avuç (1 b-7),	اَوُلبْ : olup (1 b-9).
يَبْرَاغْ : yaprağ (1 b-11),	كِيْرُبْ : girüp (17 b-6),
قِصَا جِلْرِيْ : kışaçları (14 b-2),	اَوُلبْدُرْ : olupdur (25 a-3),
اَوُجْبِيْ : üçüncü (4 b-7),	قِلْوْبْ : kılup (33 b-14).

c ve ç'li olmak üzere, metinde kaydedilen harfe göre alınan kelimeler şunlardır:

نِيْةْ : nice (26a-10, 5 b-1,7 a-13),

نِيْچْ : niçe (29 a-8, 12 b-1, 18 a-17, 21 a-13....).

2.2.1.2.1.2. Arap ve Fars imlâlarının etkileri

Kalın sıradan kelime olduğu için, Arap ve Fars imlâsının etkisiyle, sin ile yazılmayıp sat harfi ile yazılan Türkçe kelimeler şunlardır:

şal- (24 a-15, 12 a-5, 14 a-3, 16 a-21, 30 a-5), şar- (24 b-12), şarmaş- (16 b-21), řaķallu (29 a-2), şarar- (12 b-16), şağ (30 b-21), şaru (28 a-4), şarkıd- (13 b-5,16 b-20), şaç (25 a-15, 28 a-17, 16 a-4,...), şan- (27a-7,28 a-4), şın- (27 b-6), şık- (27 b-8), şınur (28 b-14), şıd- (27 b-16), şun- (16 b-4), şığ- (33 a-18), şıva- (16 b-8), şıgın- (13 a-12), şırt (28 a-11), şıntır- (23 b-1), şor- (30 b-11, 16 b-6), şol- (24 b-4), şor- (24 b-17, 33 b-13, 28 b-5, 20 a-14), şol (27 a-21), şuş- (28 a-5), şu (4 a-13, 16 a-2, 24 b-9,...).

Aşağıdaki tek örnekte hem kelime tabanında hem de ekinde yabancı imlânın etkisi görölmektedir.

صَنَا صِنْكْ : şanaşın ki (27 b-19).

Kalın sıradan olduğu hâlde sat ile yazılmayıp sin ile kaydedilen Türkçe kelimeler şunlardır:

سَانِجٌ : sanç- (13 a-18),

سَاكَالِيْنٌ : saşalın (21 b-21),

سَاكِيْنٌ : saşın (22 a-12).

Kalın sıradan olan ve ön sesinde t bulunduran Türkçe kelimelerin ön sesteki t'lerini yabancı imlânın etkisiyle ş'ya bıraktığı örnekler şunlardır:

taş (24 b-8, 32 a-4, 19 a-10,...), taşra (19 a-9, 20 a-11), taşíd- (32 a-16), taş (28 b-18), tofi (29 b-17), tanla- (5 a-3), tart- (6 a-7), toprağ (23 a-6), ton (23 a-13), tonad- (23 a-5), tokın- (19 a-11), tol- (2 b-17), toğrıl- (19 b-11) tolaş- (19 a-20), toköz (19 a-18, 19 b-3), toksan (15 a-1), tokun- (13 b-3), toğru (33 b-21, 2 a-18), toğrılık (12 b-3), toğ- (23 b-13), toközaz (19 a-8), tuman (19 a-10), tur- (30 b-10), turgur- (23 b-9), tuy- (33 b-20).

2.2.1.2.1.3. Aruza uydurmak için kelime yapısındaki ünsüzün düşürülmesi

2.2.1.2.1.3.1. Yapısındaki ikiz ünsüzünden biri düşürülen kelimeler

Eserde, yapısında ikiz ünsüz bulunduran Arapça kelimelerin bazılarında ünsüzlerinden birinin düşürülmüş olduğu görülmektedir. İkiz ünsüzden birinin düşürülmesi sadece manzum kısımlarda değil mensur kısımlarda da görülmektedir.

عَامٌ : 'ām (< 'amm) (30 b-8, 33 b-3),

غَامِيْنٌ : ġam-ġīn (< ġamm-ġīn) (29 a-19, 2 b-8, 24 b-7),

غَمٌ : ġam (< ġamm) (25 a-10),

حَقَاكٌ : Ḥaḳ'uaḥ (< Ḥaḳḳ) (1 b-8),

سَدٌ : sed (< sedd)(21 a-21),

شَكٌ : şek (< şekk) (28 a-20).

2.2.1.2.1.3.2. Yapısındaki tek ünsüzü düşürülen kelimeler

Eserde, bazı Arapça ve Türkçe kelimelerdeki ünsüzlerden biri düşürülmüştür.

- دُعَا : du‘ā (<du‘ā’)(26 b-6), اَسْمَا : esmā (<esmā’)(1 b-13),
 اَوْلِيَا : evliyā (<evliyā’)(31 b-4), اَشْيَايَا : eşyāya (<eşyā’)(1b-5),
 كُوْجِيْكَ : küçüçik (<küçüçik)(21 a-8), غِدَاآ : ğidā (<ğidā’)(14 a-16),
 اَوْشَاجُوْف : uşacuğ (<uşacuğ)(17 b-13), صَفَا : şafā (<şafā’)(25 a-2),
 مَوْزُو : mevzū (<mevzū’)(25 b-7).

2.2.1.2.1.4. Yapısındaki tek ünsüzü değiştirilen kelimeler

Arapça kelimelerde, uzun ünlü durumunda bulunan a sesinden sonra gelen hemze düşürülmüş, yerine y sesi getirilmiştir.

- عَجَائِب : ‘acāyib (<‘acā’ib)(26 a-17, 33 a-4, 28 a-3, 15 a-8, 16 b-9,
 20 a-13, 22 b-14, 4 a-4, 7 a-7),
 بَهَائِم : behāyim (<behā’im)(6 a-5, 21 a-16),
 دَائِم : dāyim (<dā’im)(26 b-7, 2 a-10),
 دَائِرَة : dāyire (<dā’ire)(27 b-14, 18, 19 b-3),
 فَايِق : fāyık (<fā’ik)(26 a-18),
 غَرَائِب : ğarāyib (<ğarā’ib)(26 a-17, 33 a-4, 7 a-8),
 غَائِب : ğāyib (<ğā’ib)(27 a-16),
 قَائِم : kāyim (<kā’im)(24 b-14),

مَلَائِكَةٌ : melâyike (<melâ'ike) (30 b-14,16, 5 b-10, 6 b-15,16),

سَائِرٌ : sâyir (<sâ'ir) (15 b-4),

شَمَائِلٌ : şemâyil (<şemâ'il) (33 b-20, 14 b-10, 4 a-2),

طَائِفٌ : tâyif (<tâ'if) (13 a-8, 18 b-15),

طَائِفَةٌ : tâyife (<tâ'ife) (21 a-7,10),

طَائِفِيَّةٌ : tâyifeye (25 b-14),

طَائِفَتِيَّةٌ : tayıfesi (30 b-2, 4, 6 a-5),

طَوَائِفٌ : tavâyif (<tavâ'if) (6 a-4).

2.2.2. HARFLERİN YAZIDAKİ DİZİLİŞİ BAKIMINDAN YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ

2.2.2.1. YAZILIŞI BİTİŞİK OLAN KELİMELER

Eserde, bazı kelimelerin birbirinden ayrı yazılması gerekirken bitişik yazıldığı görülmüştür. Bu tür yazılışlar iki açıdan ele alınabilir.

2.2.2.1.1. İmlâ yapısını ilgilendirenler

Ünlü ile biten bir dil unsuru ile ünlü ile başlayan başka bir dil unsurunun birleşmesi sonucunda kelimelerden birinde ünlü kaybı olabildiği gibi imlâsı bitişik olan kelimelerde de harf kaybı olabilmektedir. Bu konuyla ilgili örnekler şunlardır:

كَأَيَّمْنَؤ : k'eylemiş (1 b-7),

كَأَنَّهُ : k'anca (28 a-19),

أَهْشَامَا دَكَ : aşşama dek (32 a-17),

صَيْبَتِلَهُ : heybet-ile (4 b-11),

نَيْتِكُمْ : nite kim (26 a-8),

تَازُوْرَكَلَهُ : tazun-ıla (24 b-6),

نَيْكُمْ : ne kim (24 b-16),

اِزْ لَارْدِي : izler-idi (12 b-2),

بۇيىدى : bu-y-ıdı (5 a-19), چاکرېدى : çaker-ıdı (19 b-19).

İmlâsı bitişik olup harf kaybına uğramayan kelimeler ise şunlardır:

چۈنكىم : çün-kim (25 b-7), بىندىخى : ben dahı (29 a-15),
 آبۇزۇلال : āb u zülāl (16 b-9), اولزمان : ol zemān (14 b-4),
 چۈنكى : çün-ki (33 a-15, 23 b-6, 6 b-20,...),
 اولكى : ol ki (21 a-14),
 اولداخى : ol dahı (16 a-11, 17 a-19, 30 b-9).

2.2.2.1.2. Ses yapısını ilgilendirenler

Ses yapısıyla ilgili kullanımlar çekimli i- fiili, “ile” ve “içün” edatları açısından değerlendirilebilir.

2.2.2.1.2.1. i- filinin kalın sıralı oluşu

Çekimli i- fiili kendinden önce gelen kalın sıradaki kelimeyle bitişik yazıldığında, o kelimeye ses bakımından benzeyerek kalın sıraya geçmektedir.

بۇيىدى : bu-y-ıdı (25 b-3), اوليىدى : ola-y-ıdı (25 b-19),
 واردي : var-ıdı (12 a-19, 4 b-15), قوزقرېدى : qorqar-ıdı (14 b-5),
 صندل لردى : şandallar-ıdı (5 a-7), چوغېش : çoğ-ıdı (4 a-6),
 يوغېش : yoğ-ıdı (22 b-17, 3 b-6, 4 a-6), وارېش : var-ıdı (26 b-1),
 فرماغېش : fermān-ıdı (18 a-17), قلمزېش : qalmaz-ıdı (16 a-8),
 اولمزيه : olmaz-ısa (26 b-19), قيلوريه : qilur-ısa (33 b-7),
 وارېه : var-ısa (6 b-5).

2.2.2.1.2.2. ile edatının kalın sıralı oluşu

ile edatı kalın sıradaki bir kelimeyle bitişik yazıldığında, uyuma girerek kalın sıraya geçmektedir.

دَادِلَةٌ : dād-ıla (26 b-8),	نُورِلَةٌ : nūr-ıla (33 a-19),
نَاكُوسِيْلَةٌ : nākūs-ıla (23 b-12),	أَغِيْلَةٌ : ağı-y-ıla (17 a-4),
غَمَزِيْلَةٌ : gānz-ıla (2 b-7),	عَجَزِلَةٌ : ‘acz-ıla (6 b-17),
فَضْلِيْلَةٌ : faẓl-ıla (7 a-12),	صُنْعِيْلَةٌ : şun‘ı-y-ıla (1 b-3).

2.2.2.1.2.3. için edatının kalın sıralı oluşu

içün edatı da kalın sıradan bir kelimeyle bitişik yazıldığında kalın sıraya geçmektedir.

أَنُوكِجُونُ : anuñ-ıçun (3 a-1, 2 b-20),
قُورُ مَاغِجُونُ : qurmağ-ıçun (16 b-18),
رُورُجُونُ : rūh-ıçun (26 b-6, 26 b-15, 7 a-9),
سُلْطَانِجُونُ : şulṭān-ıçun (26 b-7).

Çekimli i- fiili, “ile” ve “içün” edatlarının ünlü ile biten bir kelimeyle bitişik yazıldığı durumlarda ortaya çıkan “y” sesinin bulunduğu örnekler şunlardır:

بُولَايِدِي : bula-y-ıdı (29 a-21),	يِقَايِدِي : yıqa-y-ıdı (13 a-20),
بِيرِي : biri-y-ıdı (20 b-18),	كَبِي : kabi-y-ıdı (16 b-8),
يُوجَهَ بِعِشْ : yüce-y-ıdı (5 a-2),	يِقْدِي : çıkdı-y-ısa (2 a-14),
طُوطِيْلَةٌ : ṭuṭı-y-ıla (33 a-17),	بَاشِيْلَةٌ : başı-y-ıla (28 b-11),

كُزْلِرِيْلَه : gözleri-y-ile (15 a-6),

قَرَالَه : kara-y-ıla (14 b-6),

بِغِيْلَه : begi-y-ile (18 b-14),

غُصِيْلَه : guşsa-y-ıla (3 a-6),

نَفِيْچُون : nefsi-y-içün (17 b-2).

Eserde manzum kısımlarda vezin gereği iki kelimenin birleştirilmesi ile aradaki ünlülerin kaynaştırıldığı kelimeler şunlardır:

كِيْلَه : gemile (< gemi ile) (25 b-18),

هَاقْچُون : haqqıçun (< haqqı için) (7 a-13),

دَوْلَتِيْلَه : devletile (< devleti ile) (33 a-8).

2.2.2.1.2.4. Bazı tonsuz seslerin tonlulaşması

Çekimli i- fiili, “ile” ve “içün” edatları ile bitişik yazılan kelimelerin son ünsüzünün iki ünlü arasında kalmasıyla tonlulaştığı görülmektedir.

يُوغْدِي : yoğ-ıdı (16 a-12),

يُوغْدِي : çoğ-ıdı (16 a-12),

يُوغْمِيْش : yoğ-ıdı (22 b-17),

چُوغْمِيْش : çoğ-ıdı (4 a-6),

اِتْمَكِيْلَه : itmeg-ile (31 b-9),

وَرْمَكِيْلَه : virmeg-ile (12 a-7),

قُوْرْمَاچِيْچُون : kurmağ-içün (16 b-18),

اِتْمَكِيْچُون : itmeg-içün (16 b-17),

كُتْرْمَكِيْچُون : göstermeg-içün (15 b-12),

كِرْمَكِيْچُون : girmeg-içün (17 a-20).

2.2.2.2. YAZILIŞI AYRI OLAN KELİME VE DİĞER DİL UNSURLARI

Eserin imlâsında dikkati çeken, bünyesinde bitişebilen harfler olduğu hâlde bazı eklerin kelime tabanından ayrı yazılmasıdır. Bu tür yazılışlarda Uygur imlâ geleneğinin etkisi söz konusudur.

مُسَبِّحٌ دُرٌّ : müsebbih-dür (1 b-12), اِلْحِي نُفِي : ilçi-nüfi (2 b-16),
 نَبِي نُنْفِي : nebî-nüfi (25 b-13), صُورَات لَرِي : şüret-leri (4 a-2),
 اِرْسَلَان لَيْنُ : arslan-leyin (14 b-16), سَبَب سُرُ : sebeb-süz (33 b-4),
 اَللِّي سُرُ : elli-şer (4 a-16), مُشْكِل دُرُرُ : müşkil-durur (2 a-10),
 صَافِي لِفِنْدَةٍ : şâfi-ligında (22 b-15), نَسَّاجُ وَشِي : nessâc-veşi (17 a-6),
 كُوجُكُ لِكِنِه : küçcük-ligine (21 a-10).

2.3. ESERDEKİ BAZI SES BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ

2.3.1. ÜNLÜLER

2.3.1.1. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

2.3.1.1.1. i-e durumu

Metinde i'li olup bugün yazı dilinde e'li kullanılan kelimeler şunlardır:

biş- (31 a-14), biz (17 a-1), big (18 a-17), biz- (19 a-21), bil- (31 a-18, 5 b-8), biş (25 b-1, 29 a-8, 19 a-21,...), di- (24 a-1, 28 b-1, 15 a-20, 6 b-20, 22 a-18,...), divşür- (16 a-5), gic- (32 b-2), gir- (26 a-19), giñişliğı (28 a-14), girçek (3 a-2), gice (33 b-19, 23 a-11, 17 a-15,...), ir- (24 b-11, 1 b-10, 29 a-14, 4 a-11, ...), işik (24 a-17, 2 a-11, ...), ilçi (22 b-9, 33 b-16, 21 a-1, 2 a-5, ...), kiçi (20 a-19), vir- (24 a-6, 30 a-17, 17 a-13, 7 a-5,...), yi- (21 b-4), yilten- (22 b-21), yilken (13 b-4), yilek (31 a-9,13 b-3), yidi (30 a-17, 19 a-8,...), yit- (33 a-21, 28 b-21, 23 a-10, 16 b-5,...), yir (24 a-1, 28 a-4, 14 a-20,...), yil (25 b-9, 1 b-2, 31 b-19,...), yitmiş (25 b-3, 25 b-14, 31a-7, 18 a-20,...).

Metinde i'li ve e'li olarak iki şekilli kaydedilmiş kelimeler şunlardır:

bişinci (33 b-20); beşinci (26 b-18, 17 a-8).
 çik- (12 a-1,13 a-21,...); çek- (4 a-12).
 giç- (29 b-21, 32 b-18, 14 a-19,...); geç- (23 b-21, 21 b-15).

giy- (14 a-7, 13 b-10, 4 a-3, 15 b-21); gey- (14 a-11, 13 b-7, 21 b-3, 5 b-8).
 iy (31 b-5, 29 a-6, 17 b-5, 7 a-12); ey (30 b-12).
 it- (26 a-11, 33 b-2,...); et- (24 b-6).
 yidinci (6 a-5); yedinci (4 b-9).

e > i değişikliği yabancı kelimelerde de görölmektedir. Metindeki örneklerin bazıları sadece i'li bazıları da hem i'li hem de e'li şekildedir.

yik-ser (< yek-ser) (1 b-4), Firidün (< Feridün) (24 a-11),

merkib (< merkeb) (25 b-9), zihir (< zehr) (13 a-19),

'askir (< asker) (16 a-12), hicin (< hecin) (23 a-7),

dibir (< debir) (33 a-9), firiste (< feriste) (6 a-17),

kimhā (< kemhā) (3 b-4), sipid (< sepid) (25 a-16).

nirre (29 a-3); nerre (12 b-21).

yik-dest (12 b-15) ; yek-dest (6 a-3).

2.3.1.1.2. e-i durumu

Metinde kelime başında veya ilk hecenin iç sesinde e'li kaydedilen, bugün i'li kullanılan örnekler şunlardır:

eyi (24 a-1).

eyü (25 a-4, 25 a-18).

eñre- (28 b-11).

geyesi (20b-14).

2.3.1.2. ÜNLÜ UYUMU

2.3.1.2.1. Kalınlık incelik uyumu

Süleymân-nâme-i Kebîr'de aşağıda belirtilen kullanımlar dışında kalınlık incelik uyumuna uyulmuştur.

Metinde, -ki aitlik ekinin kalın sıradan bir kelimeyle kullanımında kalınlık incelik uyumunun sağlandığı görülmektedir.

tarafındaki (27 a-20, 21), altındaki (13 b-19, 14 b-21), yanındaki (14 b-20), arkasındaki (19 b-6).

iken gerundiumunun kalın sıralı kelimeyle bitişik yazıldığı durumlarda kalınlık incelik uyumunun bozulduğu görülmektedir.

eşnâda-y-iken (32 a-14), umar-iken (3 a-21), ağ-iken (13 b-21), hazır-iken (6 b-17), var-iken (3 a-20, 6 b-17).

Aşağıda belirtilen kelimelerin de kalınlık incelik uyumu dışında kaldığı görülmektedir.

hânelik (16 b-4), sâkinliğ-ıla (17 b-13), şâfilığından (22 b-15), şâdılığı (2 b-8, 4 a-9), ferâhlik (3 a-7), kânî-durur (25 a-17).

Türkçenin kalınlık incelik uyumuyla uyuşan bazı yabancı kaynaklı kelimeler şunlardır:

zîre (12 b-3, 22 a-20; < zîrâ : F.), siyeh (24 a-15; < siyâh: F.), dünya (6 b-6, 9; < dünyâ: A.), düşmen (27 b-9, 24 b-16, 18 a-20, 25 a-16; < düşmân: F.), şeh (33 a-7, 8, 28 a-20, 29 a-17, 31 a-21, 32 a-10, 23 b-2, 6 b-19 ;< şâh: F.).

2.3.1.2.2. Düzlük yuvarlaklık uyumu

Eski Türkiye Türkçesinin en belirgin özelliklerinden biri yuvarlaklaşmadır. Eserde, düzlük yuvarlaklık uyumu bakımından iki şekillilik gösteren Türkçe ve Arapça kelimeler şunlardır:

eyi (24 a-1);

eyü (25 a-4, 25 a-18, 2 b-7).

çoğrı (27 a-3, 30 a-2, 14 b-20);

çoğru (33 b-21, 2 a-16).

egri (20 a-9);

egrü (27 b-7).

gedik (22 b-13, 2 a-5, 4 a-5);

gedük (23 a-3).
 ıolı (31 b-6);
 ıolu (3 a-12).
 gümiş (32 b-17, 23 a-1, 23 a-21, 16 a-10,...)(metinde bu kullanım daha yaygındır.);
 gümüş (32 b-16, 23 a-1, 22 a-6,...).
 yalıñ (15 a-10);
 yaluñ (13 a-4).
 görün- (30 b-14, 17 a-18);
 görün- (4 a-14).
 arı (16 b-10);
 aru (1 b-9, 16 a-20, 16 b-1, 22 b-4).
 recimi'l-la'ın (29 b-11);
 recimü'l-la'ın (27 a-11).
 hüsın (3 b-19);
 hüsün (24 a-18).

Eserde, düzlük yuvarlaklık uyumu bakımından sadece düz olarak kaydedilen Türkçe ve Arapça kelime tabanları şunlardır:

acı (19 b-4), bulış- (27 a-6), bulın- (26 a-13, 33 b-9, 31 b-21, 6 b-16,...),
 büri- (14 b-15), olın- (26 b-13, 27 b-12, 25 b-7), oqı- (33 a-7, 29 b-4, 7 a-9),
 oqın- (13 a-13), şoriş- (18 b-15), sürin- (1 b-8), Süleymāni'n-nebi (30 a-18)
 şeytāni'l-la'ın (27 a-5), uçıl- (33 a-14), üsti (28 a-11), üstinde (4 a-2), yumrı
 (27 b-20).

Eserde, düzlük yuvarlaklık uyumu bakımından sadece yuvarlak olarak kaydedilen Türkçe ve Arapça kelime tabanları şunlardır:

açuk (3 a-13, 3 b-6), artuk (17 a-12), ayu (14 b-16), altu (28 a-6), ayru (32
 b-17, 6 b-19), altun (24 a-18, 24 b-21, 32 b-17), azusu (28 a-9), beltür-(2 a-
 20), degül (24 a-11, 25 a-7, 33 a-13, 27 a-14, 28 a-20,...), demür (27 b-7, 21
 b-8, 20 a-3), delük (17 a-3), delügi (28 a-5), eksük (2 b-6, 3 b-7), eksügi (2 a-
 2), getir- (24 a-1), içerü (32 b-9, 13 a-3), ilerü (27 a-9, 19 a-7, 19 b-8, 21 a-
 1, 22 a-2), kapusına (32 b-9, 17 b-3), qarşu (31 a-16, 32 a-19, 13 a-12, 18 b-
 8, 20 b-14), qarşusına (28 b-4), kemük (27 b-21, 28 a-3), kendü (17 a-20, 17
 b-6), kirpü (15 a-2), niçün (25 b-12, 6 b-17), nūru'l-lāh (26 a-11), oquş- (21

a-18), resüm-ile (14 b-7), şaru (28 a-3, 17 a-9), şarulu (17 b-2), şınur (28 b-14, 16 a-2), şeytānū'r-recīm (28 b-3), yalusına (15 a-5), yapısı (28 a-12), yitür- (26 a-6), yukāru (28 a-7, 32 a-18, 13 a-11, 16 a-1, 19 b-2, 21 a-17).

2.3.1.3. ÜNLÜ TÜREMESİ

Metinde Arapça ve Farsça kelimelerde görülen ünlü türemeleri genellikle manzum kısımlardadır. Bu kısımlarda görülen ünlü türemesi vezin gereğidir.

āfitāb (<āf-tāb) (23 b-13, 18 b-18).

āsümān (<āsmān) (2 b-2),

āşikār (<āškār) (7 a-3, 12 b-4).

bārigāh (<bārgāh) (33 a-1).

çārī-'unşur (<çār-'unşur) (1 b-6, 7 a-11).

dāsītānī (<dās-tān) (25 b-2).

destires (<dest-res) (33 a-16).

ecilden (<ecl) (19 b-10).

hūsin (<hūsn) (3 b-19).

Kirdigār (<Kird-gār) (19 b-20).

me'ümen (<me'men) (6 b-20, 7 a-1).

müşgü-bu (<müşg-bū) (24 a-14).

nerdübān (<nerd-bān) (4 b-16, 18).

pādişeh (<pād-şāh) (24 b-3, 3a-21).

pādişāh (<pād-şāh) (2 a-11, 16 a-17).

rīsimān (<rīsmān) (16 b-19).

rūzigār (<rūzgār) (33 a-5, 14 a-10).

servi-қad (<serv-қadd) (20 b-20).

şehriyār (<şehr-yār) (31 b-2, 19 b-19).

şekilleri (<şekl) (13 a-3).

yādigār (<yād-gār) (33 a-5, 5 b-6).

zırh (<zırh) (24 b-9).

zülif (<zülf) (3 a-13).

2.3.1.4. ÜNLÜ BİRLEŞMESİ

Ünlü ile biten bir kelimedden sonra yine ünlü ile başlayan bir kelime geldiği zaman ünlülerden birinin düşmesi sonucu iki kelime birleşir.

Metinde ünlü birleşmeleri kalıcı ve geçici tipte olmak üzere iki şekilde görülmektedir

2.3.1.4.1. Kalıcı tipteki ünlü birleşmesi

Eserde, kalıcı tipteki ünlü birleşmesi şu kelimelerde görülmektedir.

böyle (< bu + eyle) (25 b-12, 28 b-1, 3 a-21).

nereye (< ne + araya) (19 a-11, 28 b-10).

nesne (< ne + ise + ne) (33 b-4, 3 a-20).

niçün (< ne + için) (25 b-12, 21 b-15, 6 b-17).

nireden (< ne + aradan) (28 b-5).

şol (şu +ol) (25 b-18).

şimdi (şu + imdi) (2 b-19).

şöyle ki (şu + eyle) (14 b-6, 17, 15 a-4).

2.3.1.4.2. Geçici tipteki ünlü birleşmesi

Bu tür ünlü birleşmeleri, genellikle, manzum kısımlarda vezin gereği olmaktadır. Geçici tipteki ünlü birleşmelerinin “ki” ile olan bazı örneklerinde kef harfinden sonra hâ-i resmiyyenin yazılmadığı görülmektedir. Bu tipteki ünlü birleşmeleriyle ilgili eserde geçen kullanımlar şunlardır:

didise_ oldı (1 b-1), ki_ oldı (3 a-21), ki_ ider (7 a-10), bildi_ aña (6 a-20), sözüme_ ahsen (25 a-9), va'l-lâh (24 a-17), n'idem (<ne + it-) (25 a-8), n'idiser (29 a-19), k'eylemiş (1 b-7), k'anca (28 a-19), k'açsa (15 a-13), k'ola (15 a-14).

2.3.1.5. ÜNLÜ DÜŞMESİ

2.3.1.5.1. Türkçe isim ve fiillerde ünlü düşmesi

Türkçede orta hecenin vurgusuz olması nedeniyle metinde, genellikle, kelime ortasındaki ünlünün düştüğü görülmektedir.

ağzını (<ağzını) (20 b-3).

alın (<alının) (21 b-9).

burnı (<burunı) (20 a-10, 20 b-4).

burnına (<burunına) (16 a-18).
 boynın (<boyunun) (14 a-12).
 çignine (<çiginine) (16 a-21).
 egnine (<eginine) (5 b-7, 13 b-7).
 eytdi (<eyitdi) (2 a-14).
 göñli (<göñüli) (22 b-1).
 göñline (<göñüline) (22 a-16).
 gögsinde (<gögüsünde) (27 b-13).
 arnında (<arınında) (14 b-7).
 sevnışüp (<sevinişüp) (15 a-20).
 yalñuz (<yalñuz) (21 b-18).

2.3.1.5.2. Edatlarda ünlü düşmesi

Metinde, “ile” ve “içün” edatlarının ilk hecesinde bulunan ünlünün düşürüldüğü kullanımlar şunlardır:

anuñla (< anuñ ile) (29 b-19).
 anuñıçun (< anuñ içün) (30 b-8).
 āsterle (< āster ile) (25 b-19).
 benümle (< benüm ile) (29 a-12, 13).
 bunuñla (< bunuñ ile) (28 b-1).
 cemālūñle (< cemālūñ ile) (24 b-6)
 dendānuñla (< dendānuñ ile) (24 b-18).
 Erdebīlle (< Erdebīl ile) (24 b-6).
 eliyle (< eli ile) (17 b-6).
 amla (< am ile) (14 a-17).
 gemile (< gemi ile) (25 b-18).
 urūrla (<urūr ile) (3 b-15).

2.3.1.5.3. i- fiili ve eklerde ünlü düşmesi

Metinde i- fiilinin ve -alı, -eli gerundium ekindeki son ünlünün düşürüldüğü kelimeler şunlardır.

bilürdi (< bilür idi) (25 b-16).
 oturmışdı (< oturmuş idi) (28 b-4).
 aşurđı (< aşur idi) (25 b-11).

iderdi (< ider idi) (12 a-21).
 irerse (< irer ise) (1 b-5).
 didise (< didi ise) (1 b-1).
 dilerseñ (< diler iseñ) (30 a-4).
 oldısa (< oldı ise) (12 b-4, 4 a-11).
 alındısa (< alındı ise) (17 b-18).
 sürermiş (< sürer imiş) (18 a-20).
 giderken (< gider iken) (3 b-15).
 girelden (< gir-eliden)(24 b-15).
 idelden (< id-eliden) (25 a-9).
 düşelden (< düş-eliden) (24 a-14).
 şalaldan (< şal-alıdan) (24a-15)

2.3.1.5.4. Yabancı kelimelerde ünlü düşmesi

Metinde birkaç yabancı kaynaklı kelimedede görülen ünlü düşmesi manzum kısımlarda, genellikle, vezin gereğidir.

cevlān (< cevelān) (16 a-16).
 kilsesinde (< kilise) (23 b-12).
 seyrān (< seyerān) (21 a-1, 2 a-16).
 bes̄tet (< bes̄tet) (24 b-3).

Ayrıca, birkaç Farsça kelimedede, vav-ı ma'dulenin yanında bulunan elif harfinin düşürüldüğü görülmektedir.

ḥōcalar (< ḥ^wāce) (31 a-15).
 ḥōn (< ḥ^wān) (16 b-8).
 ḥōş-ḥōn (< ḥōş-ḥ^wān) (21 b-10).
 ğazel-ḥōnlık (< ğazel-ḥ^wān) (14 a-9).

2.3.2. ÜNSÜZLER

2.3.2.1. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

2.3.2.1.1. Tonlulaşma

t- >d-, -t- >-d-, -t >-d

Eserde, ön ve son sesi tonlulaşmaya uğramış kelimeler aşağıda belirtilmiştir.

dağı (13 a-3), defiz (32 a-6), degirmen (28 a-8), depe (27 b-1), demür (27 b-7), deve (3 b-7), dırnağ (28 a-14), doğun- (29 b-16), doğı- (17 b-2), dört (25 b-15), döşe- (3 b-5), dut- (28 a-7), dürlü (25 b-14, 15, 21 a-12), düttün (27 a-13), dütt- (27 a-13), kırd (27 a-20).

Eserde tonsuz ve tonlulaşmış olarak iki şekilli geçen kelimeler şunlardır:

kanat (19 a-15); kanad (16 b-1), ter (24 a-13); der (24 a-15), tut- (14 a-20, 19 b-6); dut- (30 a-9), tırnağ (28 a-16, 15 a-8); dırnağ (14 b-8), toğun- (13 b-3); doğun- (29 b-16), tur- (30 b-10); dur- (13 b-6), toğı- (17 b-6), doğı- (17 b-2), tutağ (21 b-7); dudak (28 a-7).

Metinde, Eski Türkçe döneminde olduğu gibi kelime başındaki t sesini tonlulaştırmadan korumuş olan kelimeler şunlardır:

tavar (31 b-19), tağ (27 b-7, 32 a-4), taşlu (28 a-4), tıynağ (21 b-7), toğsan (25 b-2, 26 b-10), toğrı (12 b-3, 27 a-3), toğan (13 b-19), toñ- (29 b-17), tonad- (23 a-5, 18 b-13), toğuz (25 b-1, 26 b-11), tolaş- (19 a-20), tuy- (26 b-20, 29 b-9), tuman (19 a-10).

k- > g-, -k->-g-, -k >-g

Eski Türkçede kelime başındaki k'ler Batı Türkçesinde -bazı kelimeler hariç (kimisi, kim, kendü,...)- g olmuştur. Son ünsüzü k ile biten kelime tabanına ünlü olan ve ünlüyle başlayan bir ek getirildiğinde k tonlulaşmaktadır.

eksügi (2 b-5), gey (24 b-17, 25 a-20, 29 a-16, 31 b-15, 3 a-5,...), geçmege (25 b-18), gerek (30 b-6), gice (33 b-9, 18 b-9,...), göñül (33 a-19, 33 b-7, 17 a-18), göğüslerin (5 a-9), gözi (27 b-17), göge (33 a-14), gök (31 b-6, 15 a-9), güneş (24 a-18, 12 b-16), gündüz (33 b-9, 5 a-14), gün (30 a-21), işigüni (25 a-13), örümcegi (16 b-17), yilege (12 b-12).

Metinde, kelime başındaki k'yi tonlulaştırmadan koruyan kelimeler şunlardır:

kim (24 a-7), kiři (2 b-7), kimisi (18 a-11, 30 b-2), kimine (32 a-14), kendü (17 b-2), kendünüň (27 b-1), kendüzin (14 a-8), kendülerin (13 a-14).

-ķ- > -ġ-, -ķ > -ġ

Eserde bu konuyla ilgili, imlâsında ikili kullanım ayaġ (19 a-14, 3 a-21); ayaġ (31 a-5, 12 a-19, 4 b-7) kelimesinde görülmüştür.

Eserde ķ sesinin iki ünlü arasında kalması yüzünden tonlulařtıġı görülmektedir.

ayaġından (24 a-12), ayaġı (4 b-8), baķmaġa (19 a-21), balıġuňı (12 b-10), çiraġuňı (17 b-8), dostlıġa (33 a-16), ķulaġı (28 a-10, 15 a-7), olduġı (16 a-11), varılmaġa (25 b-19), yaramazlıġ-ıla (2 b-7), yaraġın (31 b-21), yoġ-ıdı (16 a-12), yarlıġa (26 b-9), yasaġından (22 a-20).

İki ünlü arasında kalma durumu olmadığı hâlde ķ sesinin tonlu şekilde görüldüġü kelimeler şunlardır:

ķulaġlu (21 b-7).

uřaġ (15 a-19).

yapraġ (1 b-11).

-ç- > -c-, -ç > -c

Metinde, kelime içinde ve sonunda cim harfi ile kaydedilen, ancak tonsuz olan ç'yi belirtmek için kullanılmış olan cim harfi iki ünlü arasında bulunmadıġı durumlarda ç'li alınmıştır. Bu durum hem cim harfi ile hem de çim harfi ile yazılan aynı tür kelimeler için de göz önüne alınmıştır.

avuç (1 b-7), avcumı (29 b-21), aġaçların (12 b-18), kısaçları (14 b-2, 14 b-4, 14 b-7), kılıcuňla (24 b-10), kılıçların (30 b-15), ķoç (27 a-21, 27 b-10), üç (26 a-15, 27 b-17).

2.3.2.1.2. Tonsuzlaşma

b- > p-, -b > -p

Bu tür tonsuzlaşma örneğine Türkçe ve yabancı kelimedede rastlanılmıştır. Tonsuz şekliyle kaydedilen bir iki kelimenin tonlu olarak da kaydedildiği görülmektedir.

parmak (< barmak) (15 a-8);

barmak (31 a-18).

pullu (< bul) (28 a-11, 14 b-16, 14 b-20, 19 b-6);

bulları (27 b-20).

pīş (<bīş) (30 a-1).

pingāh (<bengāh) (32 a-3).

ğ-> k-, -ğ > -k

Metinde bu tür tonsuzlaşma ile ilgili örnekler aslı şeklinde olduğu gibi tonlu şekilde de kullanılmıştır.

çirāk (<çirāğ) (23 b-13, 18 b-18);

çirāğ (<çirāğ) (24 b-15).

şeb-çirāk (<şeb-çirāğ) (18 b-18, 4 a-17, 2 b-15);

şeb-çirāğūñ (<şeb-çirāğ) (17 b-8).

2.3.2.1.3. Sızıcılaşma

k-> ħ-, -k->-ħ-

Eski Türkçede kelime başında ve içindeki k'ların Batı Türkçesi döneminde zaman zaman ħ olduğu görülmektedir. Bu konuyla ilgili eserde geçen örnekler şunlardır:

daħı (25 b-16, 25 b-21, 27 b-1, 3 a-18,...), ħorħu (22 a-16,18,...), ħorħudan (22 a-20), şoħşurulmuş (27 b-20), aħşama (32 a-17), ħoħusu (3 a-12), uyħusuz (33 b-9), yaħşı (32 a-10), ħınalı (14 a-8).

2.3.2.1.4. Süreksiz ünsüzün yerini sürekli olanın alması

b- > m-

Eski Türkiye Türkçesi döneminde kelime başında olan bu değişiklik, metinde, birinci tekil şahıs zamirinde görülmektedir.

menem (25 a-20), men (25 a-19, 7 a-14, 33 b-2).

ben (29 a-15), benümle (29 a-13).

2.3.2.1.5. Arapça kelimelerdeki iç ses hemzesinin y ünsüzüne dönüşmesi

-ʾ- > -y-

Bu konuyla ilgili kullanımlar daha önce “ünsüzlerin yazılması; yapısındaki tek ünsüzü değiştirilen kelimeler” başlığı altında incelenmiş idi. Arapça kelimelerde iç sesteki hemzenin yerini y ünsüzüne bıraktığı kullanımlardan bazıları şunlardır:

‘acāyib (<‘acā’ib) (26 a-17, 33 a-4, 28 a-3, 15 a-8,...), behāyim (< behā’im) (6 a-5, 21 a-16), dāyım (< dā’im) (24 a-16), dāyire (<dā’ire) (27 b-14,18,...), ġarāyib (<ġarā’ib) (26 a-17, 7 a-8), k̄āyım (< k̄ā’im) (24 b-14), ġāyib (< ġā’ib)(27 a-16), melāyike (< melā’ike) (30 b-14,16, 5 b-10,...), sāyir (<sā’ir) (15 b-4), şemāyil (< şemā’il) (33 b-20, 14 b-10, 4 a-2) ṭāyif (< ṭā’if) (13 a-8, 18 b-15), ṭāyife (< ṭā’ife) (21 a-7, 10), ṭāyifeye(< ṭā’ife) (25 b-14), ṭavāyif (< ṭavā’if) (6 a-4).

2.3.2.1.6. Metatez

Yan yana gelen iki sesin yer değişmesiyle ortaya çıkan ses olayı metinde, derpe- (<depre-) (30 a-15) kelimesinde görülmektedir.

2.3.2.1.7. -r- > -l- değişimi

Türkçede seyrek olarak görülen bu değişiklik, eserde sadece bir kelimede bulunmaktadır. Bu kelime eserde her iki şekliyle de görülmektedir.

Berḫiyā (23 a-4, 32 a-13); Belḫiyā (<Berḫiyā) (32 b-9).

2.3.2.1.8. -ġ- > -v- değişimi

Batı Türkçesinden önce de görülen bu değişikliğin metinde geçen kullanımını aşağıda belirtilmiştir.

şovuk (< şoğuk) (29 b-17, 30 a-7).

2.3.2.2. ÜNSÜZ DÜŞMESİ

Metinde çift ünsüz taşıyan Arapça kelimelerin bazılarında ünsüzlerden birinin düşürüldüğü görülmektedir.

'am (<'amm) (30 b-8), ğam (<ğamm) (29 b-8), red (redd) (15 b-15).

Metinde, Arapça kelime sonundaki eliften sonra gelen hemzenin düşürüldüğü kullanımlar “yapısındaki tek ünsüzü düşürülen kelimeler” başlığı altında ele alınmış, du'ā (<du'ā') (26 b-6), evliyā (<evliyā') (31 b-4), şafā (<şafā') (25 a-2),... gibi örnekler verilmiştir.

Bazı Türkçe kelimelerde, vezinle ilgisi olmadığı hâlde, k ve k sesleri düşürülmüştür.

uşacuk (<uşaçuk) (17 b-13), küçücik (<küçükcik)(21 a-8).

Bugün yazı dilinde kelime başında y olan Türkçe kelimelerden birkaçının metinde y'siz kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan “yılduz” kelimesi hem y'li hem de y'si düşmüş şekilde metinde geçmektedir.

engeç (<yengeç) (14 b-7).

ıldırım (<yıldırım) (29 b-21).

ılduz (<yılduz) (31 b-8); yılduz (14 b-2,17 a-9).

2.3.2.3. ÜNSÜZ TÜREMESİ

Türkçe ve yabancı dil unsurlarında kullanılan, Türkçenin görevli ünsüzü olan y'nin ve zamir çekimlerinden türemiş olan n'nin dışında metinde herhangi bir ünsüz türemesi görülmemektedir.

2.3.2.4. HECE DÜŞMESİ

Metinde hece düşmesi en çok bildirme eki olarak kullanılan -durur yardımcı fiilinde görülmüştür. Metinde -durur yardımcı fiili hem bu şekliyle hem de benzer hecesini yitirmiş ve Türkçenin ses uyumuna girmiş “-dur, -dür” şekliyle kullanılmıştır. Hece düşmesinin görüldüğü diğer bir kullanım da “karındaş” kelimesidir. Bu kelime de hem aslî şekli hem de orta hecesini yitirmiş şekli ile metinde geçmektedir.

tezelzülde-durur (1 b-9), yüce-durur (29 b-21), yok-durur (6 b-11), olupdurur (24 a-7), alkış-durur (25 a-17), kânî-durur (25 a-17), nuḡkı-durur (33 a-20), bu-durur (33 b-10), işi-durur (33 a-19); olupdur (24 a-9), oldur (18 a-17), müsebbihdür (1 b-12), ilçidür (6 b-7), aḡundur (21 a-14), leşkerdür (20 a-15), altundur (3 a-9).

karındaş (12 a-14), karıdaş (21 a-18, 13 a-13).

2.4. ESERDEKİ BAZI YAPI BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ

2.4.1. YAPIM EKLERİ

2.4.1.1. Düz ünlü taşıyanlar

Eserde düz ünlü taşıyan yapım ekleri şunlardır:

- al- : kışal- (3 a-4).
- an, -en : oḡlan (23 a-10), erenler (17 b-3).
- e : düze- (17 b-6), beḡize- (19 b-6).
- er- : gider- (24 a-15).
- ce, -çe : nice (7a-13, 26 a-10); niçe (28 b-4, 12 b-1).
- cek : bürüncek (17 a-2).
- cı, -ci : ucucıdur (33 a-17), yazıcısıdur (12 a-15), yırtıcı (14 a-18), oynadıcı (16 b-18), doḡuyıcı (17 a-1), kürreci (23 a-21).
- cıl, -çıl : tavşancıl (13 b-17), balıḡcıl (6 a-10).
- cılayın : ancılayın (17a-8), buncılayın (17 a-17).
- da- : vızıl-da- (16 a-4), alda- (22 b-21).
- daş : karındaşı (12 a-14), karıdaş (21 a-18).
- der- : dönder- (13 a-5).
- le- : söyle- (7 a-8).

-layın, -leyin : uğurlayın (2 a-7), arslanleyin (14 b-16), insānleyin (15 a-1), deminleyin (20 b-5).

-ma-, -me- : görme- (23 a-17), kalma- (3 b-8).

-mağ : turmak (6 b-18).

-ncı, -nci : altıncı (13 a-11), ikinci (12 a-6), üçüncü (12 a-13), beşinci (4 b-8).

-şer : ikişer (4 a-16), ellişer (4 a-16).

2.4.1.2. Yuvarlak ünlü taşıyanlar

Eserde yuvarlak ünlü taşıyan yapım ekleri aşağıda belirtilmiştir.

-cuğaz : kuşcuğazları (23 b-10), kurdcuğazları (17 a-18).

-lu, -lü : zahumlu (24 b-8), bucaklı (27 b-17), hınalu (14 a-8), evlü (30 b-2), dişlü (16 b-13), güşelü (28 a-10).

2.4.1.3. Çok şekilli, fakat, bazısı karışık kullanılmış durumda bulunanlar

Eserde aynı ekin, bazen farklı bazen aynı kelimedede çok şekilli olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu çok şekilli kullanım bazı kelime tabanındaki ünlülerle uyumlu olmuş bazılarıyla da uyumsuz olmuştur.

-cik, -cuğ : küçücük (21 a-8), kanadcuk (15 b-4), uşacuk (17 b-13), libāscuğların (17 a-12).

-dır-, -dur-, -dür-, -tır- : doldur- (16 b-17), yazdur- (26 b-12), kaldur- (27 b-8), inandur- (22 b-18), indür- (13 a-21), bildür- (24 a-14), döndür- (21 b-18), şıntır- (23 b-1).

-ğır-, -ğur-, -gür- : durğır- (13 a-2), turğur- (23 b-9), irgür- (15 b-20).

-i-l-, -u-l-, -ü-l- : viril- (26 a-18), idil- (26 a-14), süril- (23 b-11), dinil- (25 a-8), diril- (17 b-7), şoşşurul- (27 b-20), koyul- (31 a-5), düzül- (18 a-5).

-ı-n-, -i-n-, -u-n-, -ü-n- : olın- (23 b-18), bulın- (26 a-13), sürin- (1 b-8), görün- (13 a-4), bulun- (2 b-20), görün- (30 b-12), bürün- (32 b-12).

-ı-r-, -ü-r- : geçir- (14 a-17), yitür- (25 b-17).

-ı-ş-, -i-ş-, -u-ş-, -ü-ş- : bulış- (26 a-16), bakış- (30 b-5), ötiş- (14 a-18), biliş- (21 a-19), oğuş- (18 a-14), öpüş- (18 a-14).

-lık, -lik, -luk : dostlığa (33 a-16), Süleymānlık (29 a-8), toğrnlıkla (12 b-3), şāhlık (19 b-20), hıblık (20 b-18), dirlik (17 b-8), çekirgelik (5 b-3),

nāzüklik (29 b-9), şovukluğundan (29 b-16), ululuğa (22 a-18), çokluk (3 a-11).

-n- : ırğan- (24 a-8).

-sız , -suz, -süz : terāzūsız (16 b-19), vefāsızluğma (13 b-10), hisābsuz (17 a-21), şusuz (2 a-11), ğamsuz (2 b-10), tensüz (24 b-7).

2.4.2. İŞLETME EKLERİ

2.4.2.1. Düz ünlü taşıyanlar

Eserde düz ünlü taşıyan işletme ekleri şunlardır:

-ca, -ce : bunca (31 a-16), zerrece (24 a-2), kavlince (28 b-3), dillerince (31 a-9), hālince (16 b-17).

-er : eser(1 b-2).

-dı, -di : kaldırdı (12 b-15), durdı (16 a-21), urarlar-ıdı (17 a-3), çıkardılar (2 a-3), belifledi (28 b-10), beñizer-idi (15 a-12), götürdü (17 a-20), bildi (6 a-20).

-ğıl : olağıl (33 a-8).

-ı, -i : kışşayı (18 b-2), anı (22 a-6), ğuşşayı (22 b-7), sözünü (18 b-1), kavmini (19 a-6), nefsi (7 a-1).

-mı, -mi : utanayın mı (30 a-10), döneyin mi (30 a-10).

-miş, -miş : ıtmamış (23 a-17), olmuş (16 a-4), kalmaz-ımuş (16 b-8), kurulmuş (17 b-15), döşenmiş (22 b-13), götürürmüş (18 a-19), düşmüş (2 b-19), dikmişler (4 a-20).

-sı, -si : ordusu (26 a-18), azusu (28 a-9), kapusu (20 b-4), 'aşası (5 b-9), kubbesi (12 b-18), dürlüsü (25 b-15), zehresi (19 a-11).

-sın : bulasın (33 a-16), şanasın (4 a-8).

-sın, -sin : Süleymānsın (24 b-5), leylāsın (3 b-20), dürridensin (7 a-11).

-siz : götürsüz (29 a-9).

2.4.2.2. Yuvarlak ünlü taşıyanlar

Eserde yuvarlak ünlü taşıyan işletme ekleri şunlardır:

-alum, -elüm : kılmayalum (2 b-4), itmeyelüm (26 a-11), virelüm (3 b-10).

-du, -dü : koyduñ (15 a-3), didüm (24 b-1), getürdüm (33 a-1), itdün (33 a-11), götürdüm (22 a-7).

-dur, -dür : odur (24 a-14), bunlardur (12 a-11), çokdur (21 a-13), ilçidür 6 b-7), şekildedür (29 a-1).

-durur : ahsen-durur (24 b-1), maşşüdum-durur (25 b-8), yok-durur, demek-durur (6 b-20).

-muz, -müz : kışşamuz (27 a-3), cürmümüz (7 a-12), serhengimiz (29 a-6).

-um, -üm : toğrılığum (22 b-18), bezmüm (25 a-18), meclisüm (7 a-12), yüzüm (24 a-14), elümde (22 b-2).

-ü-ñi : zülfüñi (24 a-20).

-u-ñi, -ü-ñi, -nuñi, -nüñi : anlarıñi (12 b-13), yoluñi (19 a-13), ancanuñi (7 a-10), mālikinüñi (15 a-1), nimetinüñi (16 b-6), harirüñi (3 b-5).

-u-ñi, -ñuz : kılıñi (7 a-9), oluñi (29 b-9), çekmeñüz (29 b-8).

-ur, -ür : oқınur (33 a-7), şanur (12 a-8), kılurlar (18 a-12), bilür (24 a-7), gösterür (1 b-11), isteşür (22 a-1), görür (6 a-19).

-uz : kórkaruz (30 a-2).

-sun, -sün : olsun (24 b-19), toқunmasun (13 b-3), kılsun (7 a-10), virsün (25 a-12), eylesün (28 b-7).

-vuz : koyavuz (29 a-18).

2.4.2.3. Çok şekilli, fakat, bazıları karışık kullanılmış durumda bulunanlar

Bu konuyla ilgili eserde geçen kullanımlar şunlardır:

-ayın, -eyün : utanayın (30 a-10), ilteyün (29 b-9), döneyün (30 a-10), vireyün (27 a-9).

-ı, -i, -u : kulu (31 b-6), kolu (14 b-9), ayağı (4 a-8), mülki (1 b-9), eli (28 a-13), heybetinden (14 b-4), kulumuñi (32 b-7).

-ısar, -iser, -usar : dutısar (29 a-17), kalışar (26 b-19), yapısar (32 a-11), geliser (29 a-13), şıyusar (28 a-20).

2.4.3. İSİM-FİİL EKLERİ

Eserde geçen isim-fiil eklerinden bazıları sadece düz veya yuvarlak kullanıldığı için bazı kelimelerde düzlük yuvarlaklık uyumu bozulmuştur.

-an, -en : olan (25 a-5), utanan (22 a-21), gelen (25 b-21), diyen (17 b-9), bilen (22 a-9), bezen (5 b-5).

-acak : olınacak (25 b-7), oturacak (5 a-7).

-duğ, -dük : oturduğu (15 b-1), itdükleri (25 b-6), gönderdüği (23 a-11), geçdüği (5 a-15).

-mış, -miş : kıalmış (32 b-16), kıoyılmış (12 b-12), düşmiş (17 a-14).

2.4.4. ZARF-FİİL EKLERİ

Zarf-fiil eklerinden olan **-ibeni, -uban, -üben** hem düz hem yuvarlak şekilli olduğu hâlde, bazı kullanımlarda düzlük yuvarlaklık uyumunun olmadığı görülmektedir.

-a, -e : çıka geldi (30 b-13).

-alı, -eli : şalaldan (24 a-15), düşelden (24 a-14), idelden (25 a-9), girelden (24 b-39).

-duğça, -dükçe : olduğça (25 a-9), diledükçe (15 b-15), geldükçe (5 a-10).

-ıcağ, -icek : olıcağ (29 a-12), idicek (26 a-12), gelicek (18 b-14), göricek (20 a-4).

-ınca, -ince : varınca (25 b-6), yirince (25 a-19), mertebesince (12 a-19), dilegince (18 b-1), dillerince (6 a-8).

-iken :umar-iken (3 a-21), gelürken (26 b-17).

-medin : gelmedin (32 b-3), ölmedin (17 b-5).

-u, -ü : alu vireyün (27 a-9), diyü (25 a-13).

-up, -üp : olup (24 b-14), aşup (25 a-16), varup (25 b-18), aıp (7 a-9), virüp (12 a-5), geyinüp (18 b-11), diyüp (19 b-18).

-ibeni, -uban, -üben : görıbeni (21 b-21), oluban (24 a-9), oğınuban (33 a-8), kıorđıuban (28 a-20), çeküben (30 a-14), indürüben (13 a-21).

3. BÖLÜM :

SÖZLÜK

A a, Ā ā

āb (F.) :	su (1 b-6).
	āb-ı dīde (F.) : göz yaşı, göz suyu (25 a-7).
	āb-ı revān (F.) : akar su (18 a-9).
	āb-u zülāl (< āb-ı zülāl : F.) : berrak su (16 b-9). yünden yapılmış kaba kumaş (31 a-18).
'abā (< 'abā' : A.) :	mamur, şen (26 b-8).
abād (< ābād : A.) :	abanoz denilen sert ve siyah bir ağaç (21 a-3).
abanūs (< ābnūs : F.) :	abanoz (23 b-20).
ābanūs (< ābnūs : F.) :	Emevilerden sonra kurulan halifelik (16 a-1).
'Abbāsī (A.) :	namaz kılmak ve diğer ibadetleri yapabilmek için vücudun bazı kısımlarını gerekli yıkama kurallarına göre temizlemek (23 b-12).
āb-dest (F.) :	āb-dest al- : namaz kılmak için gerekli yıkama kurallarını yerine getirmek (23 b-12). nergis çiçeği (1 b-12).
'abher (A.) :	fil dişi (21 a-3).
'āc (A.) :	çok tuhaf, anlaşılmaz (26 a-17).
'acāyib (< 'acā'ib : A.) :	daha tuhaf, çok anlaşılmaz (4 a-4).
'acāyib-ter (F.) :	hayret, şaşılacak şey (33 b-4).
'aceb (A.) :	acaba, şüphe ve tereddüt bildiren edat (30 b-12).
'acebā (A.) :	çabuk (7 a-6).
'acel (A.) :	İranlı (26 a-14).
'Acem (A.) :	acı, tat alma organında bazı maddelerin bıraktığı yakıcı durum (19 b-14).
acı :	başkasının uğradığı veya uğrayacağı kötü bir duruma üzülme, merhamet etmek (2 a-14).
acı- :	tuhaf (27 b-19).
'acīb (A.) :	zayıf, güçsüz (1 b-10).
'āciz (A.) :	kuş ismi (13 b-19).
'ācizi (A.) :	beceriksizlik (15 b-17).
'acz (A.) :	aç, yemek yeme ihtiyacı olan ve yemesi gereken (2 a-11).
aç :	

açış-	birlikte açmak (5 a-1).
açuk :	açık (18 b-5).
ad :	bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, hatırlatmaya yarayan sözcük, isim (24 a-4).
a'dād (A.) :	ad çıkar- : ün kazanmak, ün salmak (12 a-7).
'aded (A.) :	sayılar (16 a-12).
a'del (A.) :	sayı (2 a-15).
'adem (A.) :	daha adaletli, çok doğru (25 a-4).
adem (< ādem : A.) :	yokluk, bulunmama (24 a-1).
ādem (A.) :	insan, kişi (13 a-21).
	insan, kişi (1 b-2); (b.b.) yaratılan ilk insan, ilk peygamber, Hz. Adem (5 b-15).
	ādem-i şafiyy (F.) : temiz, saf, insan (28 b-16).
	ādem oğlu : insan denilen yaratıkların hepsi (29 a-11).
ādemī (F.) :	ademoğlu (17 b-7).
ādemī-zād (F.) :	insanoğlu, insan (5 a-7).
adım :	yürümek için yapılan ayak atışlarının her biri (29 b-16).
'Ādī (A.) :	kişi adı (12 b-8).
'ādīl (A.) :	doğruluk gösteren; doğru (21 a-18).
'adl (A.) :	adalet, doğruluk (25 a-5).
'adū (A.) :	düşman (24 b-7).
'afārīt (A.) :	şeytanlar, ifritler (29 b-14).
afitāb (< āf-tāb : F.) :	güneş (31 b-7).
āfitāb (< āf-tāb : F.) :	güneş (23 b-13).
'afv (A.) :	suçunu bağışlama, özür dileme (6 a-6).
'Afvān :	kişi adı (18 a-15).
ağ :	ak, beyaz (1 b-7).
	ağı karası : iyisi kötüsü, her çeşidi (15 a-3).
ağ :	örümcek gibi kimi hayvanların salgılarıyla oluşturdukları örgü (16 b-18).
ağaç :	gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki (28 a-8).
āgāh (F.) :	bilgili, haberli, uyanık (32 a-15).
	āgāh ol- : haberli olmak (32 a-15).
ağır- :	anırmak, haykırmak, kükremek (27 b-10).
ağırlık :	sıkıntı, bunaltıcı durum (19 a-19).

ağız :	ağırlık vir- : sıkıntı vermek (19 a-19). yüzün, soluk alıp vermeye ve besinleri içine almaya yarayan bölümü (27 b-2).
	ağız aç- : söz söylemek, konuşmak (27 b-11).
	ağza ur- : ağzına sokmak, batırmak (6 a-19).
	ağız yarı : salya (21 b-4).
ağla- :	üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık, aldanma gibi durumların etkisiyle göz yaşı dökmek (28 b-6). zenginler (17 b-16).
ağniyā (A.) :	kişi adı (12 a-12).
Ağniyānus-ı Hekīm (F.) :	kucak (29 a-14).
āgūş (F.) :	āgūş it- : kucak açmak (29 a-14).
ağyār (A.) :	başkalar, yabancılar (14 a-13).
ah, āh :	acı, ağrı duyulduğunda söylenen ünlem (24 a-15).
	āh it- : acı ile içini çekmek (26 b-15).
aḥad (A.) :	bir, tek (24 a-1).
aḥbār (A.) :	haber, söylenti (33 b-14).
‘ahd (A.) :	söz verme, yemin (26 b-4).
	‘ahd it- : bir şeyi yapmak için kesin söz vermek, yemin etmek (26 b-4).
ahen (F.) :	kılıç (20 b-8).
āhenīn (F.) :	demirden (13 a-9).
aḥī (< aḥī : A.) :	kardeş, kardeşim (31 b-5).
aḥīr (A.) :	son, en sondaki (24 b-1).
āḥir (A.) :	son, sonraki (6 b-21).
āḥirin (< āḥirīn : A.) :	sonrakiler, sonlar (17 b-2).
Aḥīvşu :	kişi adı (12 a-15).
aḥkar (A.) :	daha, çok hakir olan (24 b-17).
aḥker (A.) :	ateş kuru (24 b-17).
Aḥmed (A.) :	Hız. Muhammed’in adlarından biri (24 a-5)
Aḥmedī (A.) :	XIV. asırda yaşamış, asıl adı Taceddin İbrahim olan şair (25 a-6).
aḥmer (A.) :	kırmızı, kızıl (1 b-11).
Aḥmer (A.) :	kişi adı (12 b-13).
aḥsen (A.) :	daha güzel, pek güzel (24 b-1).
	aḥsenü’l-ḥadīş (A.) : hadislerin en güzeli (25 b-2).
aḥşam :	akşam (32 a-17).

aḥter (F.) :	yıldız (24 b-20).
āhū (F.) :	ceylan, karaca (13 a-13).
Aḥyāşılūn :	peygamber ismi (23 b-19).
Aḥyaşlūn :	peygamber ismi (5 b-16).
ak :	beyaz (27 b-21).
aḳ- :	(sıvı maddeler için) bir yerden başka bir yere doğru gitmek (1 b-10).
‘aḳab (A.) :	arka, art (33 b-21).
a‘ḳal (A.) :	çok akıllı (12 a-7).
‘aḳārīb(A.) :	zehirli ve tehlikeli hayvancıklar (19 a-13).
‘aḳd (A.) :	bağlanma, düğümleme, bağ (24 b-15).
‘āḳıbet (A.) :	nihayet, son (26 a-15).
‘aḳıl (<‘aḳl : A.) :	akıl, us (24 a-12).
‘āḳıl (A.) :	‘aḳıl ir- : anlayabilmek, kavrayabilmek (24 b-11). akıllı kimse (33 a-4).
aḳıt- :	akıtmak, dökmek (25 a-1).
‘aḳīḳ (A.) :	çok kere kırmızı renkte olan bir cins değerli taş (24 b-8).
‘aḳl (A.) :	akıl, us (24 a-15).
	‘aḳlı er- : anlayabilmek (32 b-10).
	‘aḳlı git- : şaşırarak, korkmak (31 a-21).
	aḳluñı başuñıa divşür- : akılsızca davranışlarda bulunmaktan kendini kurtarmak (16 a-5).
akrān (A.) :	eş ve benzer olanlar, yaşlılar (29 a-5).
‘aḳreb (A.) :	akrep (14 b-2).
aḳviyā (< aḳviyā’ : A.) :	sağlam ve kuvvetli olanlar (23 b-18).
aḳyanus (< okeanos: Yun.) :	ana deniz, okyanus (32 b-18).
al :	kırmızı, kızıl (1 b-11).
āl (A.) :	aile, evlat (24 a-11).
	āl-i ‘Oşmān (F.) : Osmanoğulları (24 a-11).
al- :	edinmek, elde etmek (1 b-5).
‘Alā (A.) :	kişi adı (23 b-19).
‘alā (A.) :	rütbece yükseklik, büyüklük (14 a-5).
a‘lā (A.) :	daha, pek yüksek (2 a-21).
alaca :	birkaç rengin karışımından oluşan renk (14 a-14).
‘alā dīni (A.) :	daha iyi, leziz, inancı tazeleyen, arttıran (17 b-

'alāmet (A.) :	19). belirti, iz, işaret (30 b-13).
ālāy (F.) :	herhangi bir törende veya gösteride yer alan topluluk (30 b-4).
albanş :	ālāy bağla- : toplanmak (30 b-10). kuş ismi (13 b-13).
alda- :	aldatmak, kandırmak, oyun etmek (29 b-9).
aldan- :	kanmak, yanılmak (22 b-21).
aldur- :	almak işini yaptırmak (2 a-7).
'ale'l-ḥuṣūṣ (A.) :	özellikle, en çok (25 b-12).
'alem (A.) :	bayrak (29 a-9).
'ālem (A.) :	evren, kâinat (1 b-6), dünya, cihan, yer yüzü (25 b-9).
'alev :	ateş, yalım, yalaz, (13 a-20).
'aleyh (A.) :	karşı (25 b-9).
'aleyhi'l-la'n (A.) :	"lanet onun üzerine olsun!" anlamında şeytandan bahsedilirken kullanılan bir söz (28 b-8).
'aleyhimāi's-selām (A.) :	"Onlara selam olsun!" anlamında peygamberlerin adı anılırken kullanılan bir söz (30 b-6).
'aleyhimü's-selām (A.) :	"Onlara selam olsun" anlamında bir söz (6 a-17).
'aleyhi'ş-şalavat (A.) :	"salat onun üzerine olsun!" anlamında bir söz (12 b-5).
'aleyhi's-selām (A.) :	"Ona selam olsun!" anlamında peygamberlerin adı anılırken kullanılan bir söz (30 a-18).
alın :	yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü (16 a-4).
'Alī (A.) :	Hız. Ali, dört halifenin dördüncüsü olan, Hız. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olan (24 a-8).
'ālī (A.) :	yüce, ulu (32 b-3).
'ālī-cenāb (F.) :	cömert, şerefli, haysiyetli kimse (18 a-17).
Alī Ḥurzīn Sīnā :	kişi adı (12 a-14).
'ālim (A.) :	bilgin (33 a-15).
alkış :	övme, övüş, dua (25 a-17).
Allāh (A.) :	alkış vir- : alkışlamak, övmek, dua etmek (32 a-13). Allah (24 a-1).
alt :	Allāhu ta'ālā (A.) : yüce Allah (29 b-15).
altı :	bir şeyin yere bakan kısmı (27 b-12). beşten sonra gelen sayı (25 b-3).

altıncı :	altı sayısının sıra sıfatı (13 a-11).
altışar :	altı sayısının üleştirme biçimi (27 b-17).
altış :	kuş ismi (13 b-13).
altu :	altı, altı sayısı (28 a-6).
altun :	altın, parlak sarı renkte, paslanmayan, kolay işlenilebilen ziynet eşyası olarak da kullanılan kıymetli maden (24a-18).
ammā (A.) :	ama, ancak, fakat (25 a-21).
āmeden (F.) :	gelme, geliş (30 a-18).
‘Amelikā (A.) :	yer adı (12 b-6).
‘āmire (A.) :	devlet (26 b-12).
‘amū (A.) :	amca (28 a-20).
‘amūd (A.) :	direk, sütun (31 a-6).
ān (F.) :	lâhza, zamanın bölünmeyecek kadar kısa bir parçası (26 a-5).
añ- :	hatırlamak (33 b-1).
aña :	ona, “o” zamirinin yönelme hâli (24 a-6).
‘anber (A.) :	amber, ada balığının bağırsaklarından toplanan, yumuşak ve yapışkan ve misk gibi kokan, kül renginde bir madde (1 b-3).
anca :	o kadar, öyle (7 a-10).
ancağ :	“yalnız, sadece” gibi sınırlama bildiren bağlaç (25 a-15).
ancılayın :	onun gibi, öyle (28 a-4).
and :	yemin, söz verme (21 b-4).
anda :	and iç- : yemin etmek (21 b-4).
andan :	onda, o kişide (28 a-18).
‘andelīb (A.) :	ondan (26 b-1).
anı :	bülbül (14 a-17).
‘anķā (< ‘anķā’: A.) :	onu, “o” zamirinin belirtme hâli (27 a-16).
‘anķā-ser (F.) :	Kaf dağında yaşadığı varsayılan, tüyleri renkli, yüzü insana benzeyen, her zaman yükseklerde uçan, ismi olup cismi olmayan bir kuş (24 b-6).
‘ankebūt (A.) :	anka başlı (14 b-18).
añla- :	örümcek (16 b-11).
añra- :	bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak (28 b-19).
	homurtulu ses çıkarmak, haykırmak, kükremek (27 b-4).

añsızın :	aniden, birdenbire (28 a-20).
‘anter (< ‘anterī : A.) :	elbise, entari (24 b-11).
‘anteri (< ‘anterī : A.) :	entari, elbise (15 b-21).
anuñi :	onun (1 b-3).
ara :	iki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, boşluk, aralık (27 a-13).
‘Arab (A.) :	Arap yarımadasında ve Kuzey Afrika’da yaşayan halk ya da bu halkın soyundan olan kimse (26 a-14).
‘Arabā (< ‘Arabā’ : A.) :	halis Arap soyundan olanlar (18 b-8).
‘Arabī (A.) :	Arap kavmine ait (23 a-7).
aralık :	iki şey arasındaki açıklık, mesafe (22 b-12).
‘ar‘ar (A.) :	dağ servisi, dikenli ardıç ağacı, sevgilinin boyu (24 a-19).
araş :	İran’da kullanılan bir uzunluk ölçüsü birimi (15 a-1).
‘Arbā (< ‘Arbā’:A.) :	halis Arap soyundan olan (33 b-19).
ard :	arka, geri (27 b-15).
Arestō (< Aristoteles :Yun.) :	“akıl ve hikmet” sembolü olan Yunanlı filozof (25 a-2).
arış :	bir tür ölçü birimi (27 a-18).
‘ārif-āne (F.) :	arif olana yakışacak surette (14 a-11).
arğa :	bir şeyin sırt durumunda olan yüzeyi (30 b-14).
arşlan :	aslan (24 b-6).
‘arş (A.) :	göğün dokuzuncu katı, göğün en yüksek katı (24 a-7).
arşun :	arşın, yaklaşık olarak 68 cm’ye eşit olan uzunluk ölçüsü (27 a-19).
artuk :	artık, daha çok , daha fazla (17 a-12).
artur- :	yükseltmek, üstün tutmak (31 a-21).
aru :	arı, bal ve bal mumu yapan, iğnesiyle sokan böcek (1 b-9).
‘arż (A.) :	bir büyüğe sunma, bildirme (25 a-21).
‘arż eyle- :	sunmak, saygı ile bildirmek (26 a-20).
‘arż it- :	sunmak, saygı ile bildirmek (33 a-6).
ārzū (F.) :	istek, heves (33 b-9).
‘aşā (A.) :	değnek, sopa (1 b-8).
Āşaf bin Berhīyā :	kişi adı (31 b-21).
Āşaf bin Berhīyā bin Enkiyā :	kişi adı (23 b-4).

āşar (< āşār : A.) :	eserler, izler, işaretler (1 b-8).
'asel (A.) :	bal (16 b-8).
aşfer (A.) :	sarı (1 b-7).
aşfiyā (< asfiyā' : A.) :	samimi, içi temiz, tuttuğu yol doğru olan kimseler (30 b-13).
aşhāb (A.) :	sahipler (25 b-1).
aşıl (< aşl : A.) :	asıl (27 a-19).
'Āşī :	nehir ismi, Asi nehri (19 a-18).
'āsī (A.) :	baş kaldıran, isyan eden, dik kafalı (30 b-15).
'asker (A.) :	'āsīlik it- : karşı gelmek, baş kaldırmak (30 b-15).
'askir (< 'asker : A.) :	er (25 b-19).
aşl (A.) :	er (16 a-12).
aşma :	asıl, temel, esas (26 a-13).
'aşr (A.) :	bir tür üzüm veren bitki (4 a-20).
aşşu :	yüzyıl (25 b-4).
āster (F.) :	yarar, fayda, kazanç (3 a-20).
āşümān (< āsmān : F.) :	astar (25 a-18).
āşümānī (< āsmānī : F.) :	gök, sema (13 b-15).
aş- :	açık mavi (2 b-14).
aşağa :	yüksek, uzak veya geçilmesi güç bir yerin öte yanına geçmek (25 a-16).
aşçı :	aşağı (28 a-6).
'āşīk (A.) :	yemek pişiren kimse, ahçı (31 a-14).
'āşīk-āne (F.) :	birine, bir şeye tutkun (25 a-10).
aşın- :	'āşīk ol- : sevmek, tutulmak (20 b-21).
aşındur- :	āşık olana yakışır şekilde (14 a-12).
āşīkār (< āşkār: F.) :	eskimek, yıpranmak (23 b-7).
'aşkar-şifat (A.) :	aşınmak işine uğratmak, aşındırmak (4 b-21).
āşüfte-dil (F.) :	açık, belli, meydanda (12 b-4).
at :	doru at gibi (21 b-6).
'atā (A.) :	gönlü perişan olmuş (3 b-20).
Aṭabīs-i Hekīm (F.) :	binme, yük çekme veya taşıma gibi hizmetlerde kullanılan memeli hayvan (24 b-9).
At'ās :	bağışlama, bahşiş (24 a-7).
	kişi adı (12 a-13).
	kişi adı (14 b-12).

'Aṭāyī (< 'Aṭā'ī : A.) :	asıl adı Ali Çelebi olan, Fatih Sultan Mehmet döneminde yaşayan şair (25 a-6).
āteş (F.) :	ateş (1 b-6).
āteşī (F.) :	ateşli, öfkeli (29 b-11).
āteş-rev (F.) :	ateş gibi giden (24 b-12).
atış- :	birbirine atmak (18 a-15).
aṭlas (A.) :	üstü ipek, altı pamuk kumaş (16 a-20).
aṭlās (A.) :	gökyüzü (2 a-19).
atmaca :	kartalgillerden, küçük yırtıcı bir kuş (13 b-13).
atuḳ :	kuş ismi (13 b-13).
aṭyār (A.) :	kuşlar (1 b-13).
av :	evcil olmayan hayvanları vurma ya da yakalama işi (24 b-20).
avadanlık :	bir işi yapmada, bir aracı onarmada kullanılan araç takımı (17 b-17).
a`vān (A.) :	yardım edenler, yardakçılar (27 a-6).
āvāz (F.) :	ses, seda (24 b-8).
'avret (A.) :	kadın, zevce, avrat (6 b-8).
avuḳ :	yarı yumulmuş elin alacağı miktar (1 b-7).
ay :	yılın on iki bölümünden her biri (25 a-18); dünyanın uydusu olan gök cismi (2 b-15).
aya :	avuç (28 a-13).
ayaḡ :	ayak, insanlarda ve hayvanlarda yürüme organı (24 b-12).
ayaḳ :	ayak (31a-5).
	ayaḳ baş- : bir yere varmak, ulaşmak (31 a-5).
	ayaḡın ṭur- : ayak üstünde durmak, ayakta durmak (20 b-16).
'ayān (A.) :	belli, açık, meydanda (30 b-14).
ayar- :	ayırarak (27 b-8).
āyet (A.) :	Kur'an'ın herhangi bir cümlesi (15 b-17).
'ayın (< 'ayn : A.) :	göz (30 b-14).
āyīne (F.) :	ayna (5 a-16).
āyīne-miṣāl (A.) :	ayna gibi (18 a-8).
'aynı :	ayırtılmeyecek kadar benzeri, tıpkısı (3 b-2).
'ayn (A.) :	kaynak, pınar (33 a-20).
	'aynū'l-ḥayāt (A.) : hayat pınarı (33 a-20).

ayru :	yerleri bir olmayan, ayrı (32 b-17).
ayru ayru :	ayrı ayrı, birbirinden ayrı olan, değişik (32 b-17).
ayy :	ayy (14 b-16).
Az (F.) :	bir yer adı (31 b-4).
a'zā (A.) :	uzuvlar, organlar (28 a-11).
'azā (A.) :	organlar, üyeler (14 b-5).
a'zam (A.) :	daha büyük, en büyük (25 a-4).
'azamet (A.) :	büyüklük, ululuk (33 b-15).
'azametlü :	azametli, ulu, çok büyük (31 b-13).
Azar Yāhū bin Şādık :	kişi adı (12 a-14).
'azb (A.) :	tatlılık (25 a-7).
āzer (F.) :	ateş (24 a-17).
'azil (< 'azl : A.) :	işten çıkarma, görevden alma (25 a-15).
'azīm (A.) :	büyük, ulu, iri (25 b-9).
'azīmet (A.) :	gitme, gidiş (31 a-5).
'azīz (A.) :	muhterem, sayın (3 a-5).
'azm (A.) :	kasıt, niyet, karar (18 b-12).
azu :	azı, köpek dişlerinden sonra içeriye doğru alt ve üst çenenin iki yanında bulunan ve yiyecekleri öğütmeye yarayan dişlerin genel adı (28 a-9).
Azū Nirān bin Edvā :	kişi adı (12 a-15).

B b

bāb (A.) :	kapı (25 b-13).
bāc (F.) :	vergi, harç (6 b-15).
bād (F.) :	rüzgâr, yel (24 a-17).
ba'd (A.) :	bād-ı şabā (F.) : doğudan esen hafif, hoş rüzgâr (14 a-5).
ba'd (A.) :	sonra (26 a-20).
ba'd (A.) :	ba'd-ez-ān (F.) : ondan sonra (26 b-10).
bādāmī (F.) :	badem biçiminde (17 b-19).
ba'de (A.) :	sonra (26 a-21).
ba'de't-ṭamā' (A.) :	doymazdan, çok istemeden sonra (15 b-5).

bāfte (F.) :	dokunmuş (17 a-12).
bāġ (F.) :	bağ, büyük bahçe, bostan (1 b-12).
bāġçe (F.) :	bāġ u rāġ (F.) : güzel bahçe, çimenlik (26 a-3).
Baġdād (A.) :	bahçe(4 a-19).
baġdaş :	Baġdat (12 b-5).
	sağ ayağı sol uyluğun, sol ayağı sağ uyluğun altına alarak oturma biçimi (27 a-17).
	baġdaş kur- : sağ ayağı sol uyluğun, sol ayağı sağ uyluğun altına alarak oturmak (27 a-17).
ba'dü (A.) :	hayli zaman sonra (25 a-21).
baġır :	göğüs (12 b-10).
baġır- :	yüksek ve gür ses çıkarmak (28 b-13).
baġışla- :	herhangi bir kötü davranış için ceza vermekten vazgeçmek, affetmek (7 a-12).
baġla- :	meydana getirmek, oluşturmak (33 a-5).
baġlu :	baġlı, bir baġ ile tutturulmuş olan (25 a-8).
bahā (< bahā' : F.) :	kıymet, bedel, değer (29 a-11).
bahār (F.) :	kışla yaz arasındaki mevsim (1 b-11).
baġr (A.) :	deniz, büyük göl veya nehir (24 b-15).
	baġr-ı hezec (F.) : neşeyle şarkı söyleme anlamına gelen " mefā'îlün mefā'îlün, mefā'îlün, mefā'îlün" aruz kalıbı (25 b-6).
	baġr-ı Hind (F.) : Hint denizi (14 a-20).
	baġr-ı k̄ir (F.) : kara, katran renginde olan deniz (12 b-16).
	baġr-ı muġīṭ (F.) : okyanus (14 a-20).
	baġr-ı Nīl (F.) : Nil nehri (31 b-20).
	baġr-ı 'Ummān (F.) : Arap yarımadasının güneyi ile İran'ın güneyi arasında kalan deniz (15 a-13).
baġri (<baġrī : A.) :	denize ait, denizle ilgili (23 a-20).
baġrī (A.) :	denize ait, denizle ilgili (1 b-10).
baġş (A.) :	konusulan şey, söz (25 b-6).
baġş (F.) :	baġış, ihsan (24 b-1).
baġşış (F.) :	baġış olarak verilen para veya benzeri şeyler, bahşış (25 a-17).
baġt (F.) :	talih, kısmet (24 b-14).
baġtiyār (A.) :	bahtlı, talihli, mutlu (26 b-19).

bağ-	bakışı bir şey üzerine çevirmek (24 b-11).
bağış :	bakmak işi veya biçimi (19 a-9).
bağış- :	birbirine bakmak, bakmak işi veya biçimi (30 b-3).
bāki (< bākī : A.) :	daimi, kalıcı (6 b-15).
bākī (A.) :	geriye kalan, artık (26 b-20).
	bākī kal- : sürekli olmak (33 a-2).
	bākī ol- : sürekli olmak (16 a-7).
bağır :	kolay işlenen, kap kaçak yapımında kullanılan kızıl renkli bir maden (24 b-11).
bākire-duhter (F.) :	bakire kız (3 b-21).
bal :	bal arılarının çiçek özlerinden yaptığı tatlı kıvamlı madde (26 a-18).
	bal arusu : zar kanatlılardan, bal yapan eklem bacaklı türü (16 a-20).
balaban :	çakır doğan (13 b-19).
balık :	suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen omurgalı hayvanların adı (1 b-4).
balıkçıl :	su kıyılarında yaşayan, balık yiyerek beslenen büyük bir kuş (6 a-10).
Balikesirī :	Balikesir şehrine ait (25 b-4).
balқан қарı :	kuş ismi (6 a-10).
bañ :	ezan (23 b-11).
	bañ vir- : ezan okumak (23 b-11).
bañia :	bana, "ben" zamirinin yönelme durumu (24 a-16).
bār (F.) :	yük (30 b-1).
barça :	bütün (19 a-18).
bardağ :	su ve benzeri şeyleri içmek için kullanılan, genellikle camdan yapılan kap (17 b-20).
barışıklık :	barışık olma durumu (30 a-7).
bārigāh (< bār-gāh : F.) :	izinle içine girilebilen yer, çadır, yüksek divan (33 a-1).
Bārī-Ta'alā (A.) :	yüce yaratıcı, yaratan (21 b-12).
barmak :	parmak (28 a-14).
bas- :	kaplamak, bürümek (24 b-7).
baş- :	bastırmak, altına almak (4 b-14).
başar (A.) :	göz (1 b-12).
başiret (A.) :	önden görüş , sezis (18 a-4).

baş (A.) :	yayma, açma (5 b-14).
baş :	baş, kafa (24 a-15).
	baş aşağı şal- : başını ötüne eğmek (12 a-5).
	baş başa vir- : dayanışmak (23 b-15).
	baş çıkar- : görünmek, zuhur etmek (30 b-3).
	baş kaldır- : ayaklanmak, isyan etmek (28 b-20).
	baş şal- : başını sallamak (29 a-4).
	baş üzerine : bir dileğin yerine getirileceğini içtenlikle belirtmek için "peki" anlamında kullanılan bir söz (29 b-7).
	baş yaşda- : başını dayamak, yaslamak (2 a-11).
	başdan ayağa : bütünüyle, tamamen (14 b-9).
	bir cins küçük atmaca (13 b-13).
bāşak (A.) :	farklı, özge (12 b-1).
başka :	bir işe girişmek, harekete geçmek (29 a-3).
başla- :	başı olan (19 a-8).
başlu :	boş, yalan (33 a-19).
bāṭıl (A.) :	gizli, görünmeyen, içteki (6 b-21).
bāṭın (A.) :	kişi adı (12 a-12).
Baṭlamyūs-ı zū-fünūn (F.) :	sivrisinek (15 b-11).
ba'ūz (A.) :	2. Bāyezīd (24 a-10).
Bāyezīd Hān :	inanmak, kanaat getirmek (28 b-13).
baykır- :	doğan, şahin (24 b-6).
bāz (F.) :	bazı, kimi (25 b-14).
ba'zı (< A.: ba'z'dan):	pazar yeri (17 b-15).
bazzār-istān (F.) :	göz bebeği (27 b-18).
bebek :	eski kaynaklara göre, Hindistan'da ve Afrika'da bulunan, kediye benzeyen oldukça büyük, üstü yol yol tüylü aslanın bile korktuğu azgın bir canavar (28 b-1).
bebr (F.) :	bir kısmı Afganistan bir kısmı da Rusya sınırları içinde kalan yukarı Sind ve Horasan bölgesinde, Kâbil ile Yarkent arasında dağlık bir ülke (33 b-5).
Bedahşān (F.) :	bahtsız, talihsiz, kara bahtlı (22 a-21).
bed-baht (F.) :	çirkin yüzlü (13 b-21).
bed-çehre (F.) :	peygamber ismi (5 b-16).
Bedersūn :	

bedir (< bedr : A.) :	dolunay (1b-12).
bedr (A.) :	dolunay (14 a-2).
Bedrişūn :	peygamber ismi (23 b-19).
beg :	bey, bir beyliğin başında bulunan kimse, baş (24 a-11).
	begler begi : Osmanlı devletinde sancak beylerinin başı, beylerbeyi (12 a-16).
beğāyet (A.) :	çok fazla, aşırı (25 b-8).
begter (F.) :	eskiden kullanılan zırhlı elbise (1 b-4).
behāyim (< behā'im : A.) :	dört ayaklı hayvan (21 a-16).
Behrām-gūr (F.) :	eski İran şahlarından biri, sürekli yaban eşiği avlamakla vaktini geçiren Behram'a "gur" kelimesi sıfat olarak verilmiştir (21 b-9).
	kişi adı (12 b-9).
Behrām-ı 'Ādī (F.) :	devamlılık, süreklilik, kalıcılık (25 a-11).
bekā (< bekā' : A.) :	Hz. Ebu Bekir (24 a-12).
Bekir (A.) :	gam, keder, zor iş (24 b-19).
belā (A.) :	şehir, memleket (26 a-2).
beled (A.) :	korcu ile birden sıçramak, irkilmek (28 b-9).
beliñle- :	Seba melikesi iken puta tapmayı bırakıp Hz. Süleyman ile evlenen kişi (31 b-8).
Belķıs (< Belķīs : A.) :	kişi adı (33 b-16).
Belķīs (A.) :	ortaya çıkmak, belirlemek (31 a-3).
belür- :	teklik birinci şahıs zamiri (24 a-17).
ben :	çoğu doğuştan, tende bulunan ufak, koyu renkli leke veya kabartı (29 a-2).
beñi :	bağ, bağlama (17 a-3).
bend (F.) :	bend çik- : bağlamak (17 a-3).
	kul, köle (24 a-5).
bende (F.) :	eş, benzer, emsal (25 a-2).
beñdeş :	esir, köle (24 b-13).
bendī (F.) :	menekşe (24 a-18).
benefşe (F.) :	menekşe (1 b-7).
benefsec (A.) :	benekli, ufak benekleri olan (14 b-6).
benekli :	oğullar (31 a-11).
benī (A.) :	benī İsrā'īl (A.) : İsrailoğulları, Yahudiler (31 a-11).
	kişi adı (12 b-6).
Benī Aşfer :	

beñiz :	renk, yüz (19 a-6).
bennā (A.) :	beñzi şarar- : yüzünün rengi solmak (19 b-12). yapı yapan, mimar (1 b-5).
beñze- :	gibi görünmek, andırmak (26 a-4).
ber (F.) :	göğüs (24 a-18).
ber (< berr : A.) :	kara, toprak parçası (24 b-15).
berāber (F.) :	birlikte, bir arada (27 a-18).
Berde'ī :	Azerbaycan sınırında bulunan şehir ile ilgili (23 a-5). ağız (31 b-13).
ber-dehān (F.) :	bolluklar; iyilikler, hayırlar (31 a-19).
berekāt (A.) :	yaprak (27 b-21).
berg (F.) :	haset, kıskanç (2 a-9).
ber-ḥased (A.) :	çöl (16 a-12).
beriyye (A.) :	şimşek (24 b-7).
berķ (A.) :	berķ ur- : şimşek çakmak (17 a-9). mükemmel (15 b-7).
ber-kemāl (A.) :	kavislendirilmiş, yay şeklinde olan (28 a-6).
ber-ķavs (A.) :	kara toprak (16 b-3).
berr (A.) :	nurlu, pek parlak (16 a-21).
berrāķ (A.) :	ruh, can üzere (20 b-10).
ber-revān (F.) :	karayla ilgili, toprağa ait (25 b-15).
berri' (A.) :	baş üzre, baş üstünde (24 a-9).
ber-ser (F.) :	daha, pek, en yüksek, en üstün, değerli (24 a-1).
berter (F.) :	Zerdüşť reislerinden birinin adı (27 a-1).
Berzīn (F.) :	düzlük (24 b-3).
beştet (< besātet : A.) :	dörtten sonra gelen sayı (26 b-18).
beş :	insan (1 b-8).
beşer (A.) :	beş sayısının sıra sıfatı (17 a-8).
beşinci :	kendini beslemek, beslemek işine konu olmak (6 b-17).
beslen- :	satma, satış (31 a-15).
bey' (A.) :	bey'ā men yezīd (A.) : arttırma ile satış (31 a-15). kır, çöl (32 a-6).
beyābān (F.) :	söyleme, bildirme (29 a-1).
beyān (A.) :	beyān it- : bildirmek, söylemek (29 a-1).

beyāz (A.) :	ak (26 b-10).
beyn (A.) :	beyāza çıkar- : ortaya çıkarmak (26 b-11). ara, arada, arasında (17 b-17).
beytü'l-muḳaddes (A.) :	beyne'n-nās (A.) : halk arasında (17 b-17). mukaddes ev, Kudüs (28 b-17).
beyzā (< beyzā' : A.) :	daha ak, çok beyaz (3 a-12).
beze- :	süslemek, donatmak (5 b-5).
bezm (F.) :	içkili, eğlenceli meclis (24 b-20). bezm kıl- : toplanmak (18 a-12). üst dudak üzerinde çıkan kıllar (21 b-3).
bıyık :	bıyık bur- : böbürlenmek, gururlanmak (21 b-3). olduğu gibi, tıpkı (21 a-7). yakuttan daha az değerli kırmızı bir taş (24 b-8).
bi-aynihī (A.) :	çaresiz, zavallı (28 b-7).
bīcāde (F.) :	benzersiz, eşsiz (24 a-4).
bī-çāre (F.) :	zalim (17 a-2).
bī-çün (F.) :	bey, ileri gelen (18 a-17).
bī-dād (F.) :	sınırsız, pek çok (15 b-19).
big :	sınırsız, pek çok (7 a-2).
bī-ḥad (< bī-ḥadd : A.) :	arsız, utanmaz (22 a-21).
bī-ḥadd (A.) :	gibi (33 a-4).
bī-ḥayā (A.) :	şüphesiz (29 a-11).
bigi :	habersiz, bilgisiz (18 b-18).
bī-gümān (F.) :	daha iyi, pek iyi (12 a-13).
bī-ḥaber (A.) :	hünersiz, marifetsiz (13 b-12).
bihter (F.) :	kararsız (15 b-11).
bī-hüner (F.) :	genç kız, kız oğlan kız (19 b-4).
bī-ḳarār (A.) :	kusursuz (14 a-18).
bikr (A.) :	bel, insan vücudunun göğüsle karın arasındaki dar alanı, orta kısmı (25 a-15).
bī-ḳuşūr (A.) :	bir şeyden haberi olmak, bilgi sahibi olmak (24 a-7).
bil :	kişi adı (12 b-6).
bil- :	teşbihsiz, benzersiz (24 a-15).
Bilād Şāh Aşferī :	aynı zamanda, da, de, dahi (27 b-3).
bilā-teşbih (A.) :	bilek (19 a-18).
bile :	
bilek :	

bileş- :	tanışmak (13 a-13).
bilin- :	anlaşılmaq, öğrenilmek (33 b-9).
biliş- :	tanışmak (21 a-19).
billūr (A.) :	parlak ve şeffaf taş veya pek saf ve temiz beyaz cam (15 a-16).
bīmār (F.) :	hasta (25 a-16).
bin (A.) :	oğul (5 b-7).
biñ :	sayı olarak bin (25 a-6).
bin- :	biñ bir : pek çok, çok sayıda (25 b-15). yüksek bir şeyin veya bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak (21 b-8).
binā (< binā' : A.) :	yapı, ev (13 a-16).
bī-nihāyet (F.) :	binā ol- : yapmak, kurmak (13 a-16). nihayetsiz, sonsuz (3 b-18).
bī-niyāz (F.) :	yalvarmasız, yakarmasız (12a-1).
bī-nukūṭ (< bī-nukūd : F.) :	parasız, nakitsiz (26 b-16).
bir :	bir, tek (1 b-7).
birer :	bir ara : kısa bir süre (33 a-18).
birinci :	bir biri : birbiri, karşılıklı olarak biri ötekini (27 b-20).
birisi :	bir kaç : az sayıda, çok olmayan (22 a-2).
bī-riyā (F.) :	bir kimse : herhangi bir kişi, kimse (25 a-5).
birle :	bir sayısının üleştirme sayı sıfatı, her birine bir (14 b-7).
birlik :	zaman, yer, sıra bakımından başkalarından önce gelen (33 b-12).
bīrüz (F.) :	bir, bilinmeyen bir kişi (27 b-17).
bīrūze (F.) :	riyasız, yalansız (23 b-5).
bisāt (A.) :	ile (25 a-2).
biş :	tek, bir olma durumu, vahdaniyyet (21 b-12).
bişinci :	zümürde benzeyen değersiz yeşil bir taş, gök zümrüt (4 a-18).
bī-şümār (F.) :	gök zümrüt (22 a-4).
bişür- :	kilim, minder, döşeme (5 a-5).
	beş, dördten sonra gelen sayı (25 b-2).
	beşinci, beş sayısının sıra sıfatı (27 a-20).
	sayısız, pek çok (15 b-11).
	pişirmek (17 b-18).

bit- :	bitki, tüy, sa gibi Şeyler için çıkıp yetiŐmek (1 b-7).
bit- :	bitmek, tükenmek (25 a-17).
biz :	oğul birinci kişi zamiri (28 b-7).
biz (< bezz : A.) :	bez, pamuk veya keten ipliğinden yapılan dokuma (17 a-1).
biz- :	bıkıp usanmak, bezgin duruma gelmek (19 a-21).
b�z�r (F.) :	rahatsız, bıkmıŐ, usanmıŐ (15 b-1).
b�-zer (F.) :	altınsız (25 a-16).
boğun :	boğum, eklem (28 a-14).
boş :	içinde, üstünde hiç kimse veya hiçbir Şey bulunmayan (3 a-17).
boyun :	boyun, gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi (27 b-1).
	boyun eg- : isteyerek veya istemeyerek uymak, katlanmak (14 a-12).
boylaŐ- :	boy �l�Őmek (13 a-13).
boynuz :	bazı hayvanların başında bulunan, tırnaksı bir m�ddeden, uzun, kıvrık veya çatalı koruma organı (27 b-2).
boyun :	gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi (27 b-14).
boz- :	bir Şeyi kendisinden beklenen işi yapamayacak duruma getirmek (13 a-2); bir yerin bir Şeyin düzenini karıştırmak, bozmak (3 b-10).
	bozmak işine konu olmak (21 b-20).
bozıl- :	böcek, haŐere (17 a-16).
böcek :	kendi kendine bağırmak (28 b-12).
b�gren- :	bağırmak, anlaşılmaz bir biçimde ses çıkarmak (27 b-11).
b�g�r- :	kısım, bölük (4 a-7).
bölük :	bunun gibi, buna benzer (25 b-12).
böyle :	yerde, zamanda, anlatımda en yakında olanı belirten işaret sıfatı (1 b-5).
bu :	bu gün : içinde bulunulan gün (33 a-9).
	bu kadar : bu denli (25 b-7).
b� (< eb� : A.) :	baba (25 a-2).
b� 'Al� Ca'fer :	kişi adı (25 a-2).
bucağ :	köşe (27 b-2).
buğday :	buğday (29 a-1).

buḥār (A.) :	buğday efilü : buğday benizli, esmer (29 a-1). ısı etkisiyle, sıvıların ve bazı katıların dönüştükleri gaz durumu (24 b-9).
bul :	pul (27 b-20).
bul- :	bir şeyi elde etmek (1 b-5).
bular :	bunlar, “bu” işaret zamirinin çokluk eki almış hâli (25 a-5).
bulın- :	bir yerde olmak (26 a-5).
bulış- :	bir araya gelmek, karşılaşmak (26 a-16).
bulma- :	arayarak veya aramadan, bir şeyle, bir kimse ile karşılaşmak; bir şeyi elde etmek (33 b-8).
bulud :	bulut (24 b-9).
bulut :	bulut (30 b-12).
buña :	“bu” zamirinin yönelme eki almış hâli (27 b-13).
buncılayın :	bunun gibi, böyle (17 a-17).
bunlar :	“bu” zamirinin çokluk eki almış hâli (27 a-11).
burc (A.) :	zodyak üzerinde yer alan on iki takım yıldıza verilen ortak ad (14 b-1).
buruc (< burc : A.) :	burç (5 a-21).
burun :	alınla üst dudak arasında bulunan, çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum organı (33 b-20).
buṭ :	hayvanların, bacaklarının gövdeye bitişik olan dolgun, etli bölümü (18 b-20).
būse (F.) :	öpme, öpüş, öpücük (15 b-3).
bū-sitān (F.) :	gül ve çiçek kokularının çok olduğu yer (4 a-18).
būstān (F.) :	bahçe, gül ve çiçek kokularının çok olduğu yer (31 b-15).
buy- :	insan ve hayvan soğuktan donmak (29 b-16).
buyur- :	gitmek, geçmek (23 a-10).
buz :	donarak katı duruma gelmiş su (29 b-2).
bühtān (A.) :	iftira, yalan (22 a-10).
	bühtān eyle- : iftira etmek, yalan söylemek (22 a- 13).
	bühtān it- : iftira etmek (22 a-12).
bük- :	katlamak (28 a-2).
bülbül (F.) :	güzel ve yanık ötüşüyle tanınan bir kuş, bülbül (1 b-12).
bülend (F.) :	yüksek, yüce (24 b-3).
bülend-aḥter (F.) :	yıldızı yüksek, talihi uygun (24 b-13).

bünyād (F.) :	bina, yapı (26 b-3).
bünyād eyle-	: var etmek, ortaya koymak (26 b-3).
bünyād ol-	: ortaya konulmak (4 a-15).
büren-	sarmak, kaplamak (22 a-16).
büri-	bürümek, sarmak, kaplamak (14 b-15).
bürü-	sarmak, kaplamak, örtmek (13 a-5).
bürün-	bir görünüşe girmek (30 b-12).
bürüncek :	koza gibi yumaklanmış şey, bürümcek (17 a-2).
büyük :	boyutları benzerlerinden daha büyük olan (27 b-13).

C c

cā-be-cā (F.) :	yer yer (3 b-17).
Cābūd bin Nāşin :	kişi adı (12 a-17).
cāh (A.) :	itibar, makam, mevki (24 b-20).
cāhīl (A.) :	bilgisiz (33 a-12).
cā'iz (A.) :	din, yasa, töre veya başka bakımdan işlenmesinde, yapılmasında, sakınca olmayan, yerinde sayılan, yakışık olan (3 a-3).
cām (F.) :	kadeh, bardak (16 b-7).
cāmūs (A.) :	manda, su sığırtı (21 b-1).
cāmūs-ser (F.) :	manda başı (27 b-8).
cān (< cānn : A.) :	cin tayifesi (30 a-21).
cān (F.) :	can, ruh (25 a-1).
	cān alıcı : Azrail (14 a-21).
	cān vir- : ölmek (27 b-10).
	cānı ağzına gel- : büyük bir tehlike karşısında ölecekmiş gibi bir korkuya kapılmak (15 a-1).
cān-aver (< cān-āver : F.) :	zararlı hayvan, canavar (27 a-3).
cān-āver (F.) :	canavar (13 a-5).
cān-bāz (F.) :	can ile oynayan, canını tehlikeye koyan (16 b-18).
cān-bāz-vār (F.) :	cambaz gibi (16 b-19).
cānib (A.) :	taraf, yön, cihet (26 a-8).
cāriye (A.) :	halayık, hizmetçi kız (4 a-5).
cāvidān (F.) :	daimî kalacak olan, ebedî (16 a-8).

cavk :	küme, bölük (18 a-21).
	cavk cavk : çok çok, küme küme, takım takım (18 a-21).
cāzū (F.) :	cadı (24 a-16).
cebīn (A.) :	alın (24 b-18).
Cebraīl-emīn-şifat (A.) :	Cebrail gibi güvenilir olan (14 a-3).
cedd (A.) :	dede, büyük baba (29 a-12).
cehd (A.) :	çalışma, çabalama (26 b-1).
	cehd eyle- : çalışmak, çaba göstermek (26 b-1).
	cehd kııl- : çalışmak, çabalamak (33 a-11).
cehennem (A.) :	dinî inanışlara göre, kötülük yapanların öldükten sonra ceza görecekleri yer, tamu (27 a-18).
cehil (< cehl : A.) :	bilgisiz (33 a-13).
cehl (A.) :	bilgisizlik, cehalet (33 a-14).
celāl (A.) :	büyüklük, ululuk (15 b-7).
Celāle'd-dīn (< Celālū'd-dīn : A.) :	kişi adı (12 b-5).
cellād (A.) :	insanı asan, kesen kimse; çok merhametsiz (19 a-15).
celle celālehu (A.) :	“onun şanı, yüksekliği, büyüklüğü artsın” anlamına gelen Tanrı için kullanılan saygı sözü (21 b-12).
cem' (A.) :	toplama, bir araya getirme (33 b-6).
	cem' it- : toplamak, bir araya getirmek (33 b-6).
	cem' ol- : toplanmak, bir araya gelmek (29 b-18).
cemāl (A.) :	yüz güzelliği (24 a-20).
cemī' (A.) :	cümle, hep, bütün (26a-7).
Cemşīd-veş (F.) :	Cemşid gibi (24 b-20).
ceng (F.) :	savaş, vuruşma (33 b-18).
	ceng it- : savaşmak, mücadele etmek (33 b-18).
cennet (A.) :	çok ferah ve havadar yer, bahçe (24 a-2).
cennet fāvusu-misāl (A.) :	cennet tavusu gibi, tavus bir efsaneye göre cennette bir kuş iken şeytanın cennete girmesine alet olmuş, Adem ile Havva'nın yasak meyveyi yemelerinden sonra cennetten çıkarılmıştır. Klâsik edebiyatta cennet ile tavus birlikte kullanılan unsurlardan biridir (12 b-11).
cennet-mişāl (A.) :	cennet gibi (18 a-10).
cennet-şifat (A.) :	cennet gibi (14 a-8).

Cercīs :	kişi adı (15 b-11).
Cercīs-i Hekīm (F.) :	kişi adı (12 a-12).
cevāb (A.) :	bir soruya, bir isteğe, söz veya yazı ile verilen karşılık, yanıt (26 a-14).
	cevāb vir- : karşılık olarak bildirmek, söylemek (26 a-16).
cevāhir (A.) :	cevherler, kıymetli taşlar (31 a-3).
cevelān (A.) :	dolaşma, dolanma (16 a-3).
	cevelān it- : dolaşmak (16 a-3).
	cevlān ur- : dolaşmak, gezinmek (16 a-16).
cevher (A.) :	öz, maya (1 b-2); elmas, değerli taş (25 a-4).
cevherī (A.) :	cevhere, değerli taşta ait, değerli (26 a-1).
cevr (A.) :	cefa, eziyet, sitem (24 a-13).
cevşen (F.) :	örme zırh, vaktiyle giyilen savaş elbisesi (1 b-9).
Ceyş (A.) :	kişi adı (22 a-2).
cezīre (A.) :	ada (25 b-18).
cift (< cūft : F.) :	tek olmayan, ikili (14 a-15).
ciger (F.) :	ciğer, bağır (14 a-10).
ciger-hūn (F.) :	ciğeri kanlı, çok acıklı (14 a-11).
cihān (F.) :	dünya, âlem (1 b-9).
	cihān dut- : dünyayı tutmak, çok yayılmak, her yere dağılmak (1 b-9).
	cihānı tūt- : yer yüzünü kaplamak, çok yayılmak (20 b-5).
cihān-baḥş (F.) :	dünyayı bahşeden, bağışlayan (25 a-3).
cihān-dār (F.) :	dünyayı tutan hükümdar, padişah (24 b-1).
cihān-dāver (F.) :	dünya hükümdarı, dünyanın hakimi (24 b-1).
cihān-efrūz (F.) :	dünyayı parlatan (24 a-21).
cihān-gīr (F.) :	dünyayı zapteden (24 b-1).
cihān-peymān (F.) :	dünya yemini (24 b-12).
cihān-sūz (F.) :	cihamı yakan (27 a-1).
cihet (A.) :	yön, taraf (25 b-3).
cild (A.) :	kitap (26 a-15).
Cimşīd-ābād (F.) :	İran hükümdarı Cemşid'in ihtişamının, saltanatının bol olduğu yer (27 a-3).
cin (< cinn : A.) :	gözle görünmeyen yaratık (25 b-11).
cinān (A.) :	cennetler (18 a-9).

cinān-miṣāl (A.) :	cennetler gibi (18 a-15).
cinn (A.) :	gözle görünmeyen yaratık (28 b-17).
cinni (< cinnī : A.) :	cine ait, mensup (30 a-16).
cinnī (A.) :	cine mensup (1 b-2).
cinnī-rengīn (F.) :	cinnī renkli (14 a-4).
cins (A.) :	çeşit, tür, soy (33 a-17).
	cins cins : türlerine göre (2 a-20).
cinsiyyet (A.) :	bir cins ile ilgili olma (33 a-16).
cism (A.) :	madde (33 a-11).
culāh (< cūlāh : F.) :	örümcek (17 a-1).
cūṣiṣ (F.) :	çoşma, çoşku (24 a-16).
cūbbe (A.) :	eskiden din adamlarının, elbise üstüne giydikleri uzun üstlük (14 a-3).
cūdā (F.) :	ayrı düşmüş, ayrı (25 a-10).
	cūdā ol- : ayrılmak, ayrı düşmüş olmak (25 a-10).
cümle (A.) :	bütün, hep (24 a-6).
cünbiṣ (F.) :	cümbüş, kıvıldanma, hareket (12 b-21).
cünbüṣ (F.) :	cümbüş, hareket, kıvıldanma (17 b-14).
	cünbüṣ it- : hareket etmek, kıvıldanmak (17 b-14).
cür'a (A.) :	yudum, içim (2 b-8).
Cürcüs :	kişi adı (15 b-18).
cür'et (A.) :	yüreklilik, ataklık, cesaret (15 b-12).
	cür'et göster- : yüreklilik göstermek, ataklık etmek (15 b-12).
cürm (A.) :	suç (7 a-12).
cüsse (A.) :	beden, gövde, kalıp (3 a-12).
cüst (F.) :	arama, araştırma (20 a-14).
cüst ü cū (F.) :	arayıp sorma, araştırma (16 a-19).
cüvān (F.) :	genç, taze (31 b-2).
cüvān-devlet (A.) :	yeni, genç devlet (24 b-2).

Ç ç

çābük (F.) :	çabuk, seri (16 a-19).
çābüklik :	çabuk olma durumu (16 b-21).

çāç-be-çāç (F.) :	yığın yığın, küme küme (2 b-4).
çağır- :	birinin gelmesini kendisine yüksek sesle söylemek, seslenmek (27 b-4).
çağırış- :	hep birden bağırarak yaygara etmek (31 a-15).
çah (< çāh : F.):	kuyu, çukur (6 a-21).
çāk (F.) :	yarık, yırtık (27 a-17).
	çāk it- : yarmak, ayırmak (30 a-9).
	çāk ol- : ayrılmak, yırtılmak (27 a-17).
çāker (F.) :	kul, köle (24 a-5).
çaķıl :	küçük veya orta boyda taş parçası (3 a-11).
	çaķıl taşı : deniz kıyılarında veya derelerde suyun aşındırması ile sivrilikleri kaybolmuş ufak bir taş türü (3 a-11).
çaķır :	çaķırdoğan (13 b-11).
çal- :	vurarak veya sürterek ses çıkarmak (23 b-12).
çañ :	içinden sarkan tokmağının kenarlara vurmalarıyla ses çıkaran madenden araç (23 b-12).
çāre (F.) :	yardım (28 b-7).
	çāre eyle- : çözüm bulmak (28b-7).
çār-gūşe (F.) :	dört köşe (32 b-17).
çarḥ (F.) :	felek, gök (24 b-15).
	çarḥ-ı ğaddār (F.) : zalim felek, kötü talih (13 b-10).
çārı'unşur (< çār-'unşur : F.) :	dört unsur (7 a-11).
çārı-'unşur (< çār-'unşur : F.) :	dört unsur, dört eleman (1b-6).
çārıyār (< çār-yār : F.) :	dört dost, dört büyük halife (Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali)(24 a-8).
çarp- :	hızla değmek, vurmak (13 a-21).
çat- :	birbirine bağlamak, tutturmak (31 a-8).
çavd- :	ileri fırlatmak, yönünü değiştirmek (28 a-2).
çavuş	Osmanlı devleti teşkilatında çeşitli hizmetler yapan görevli (12 a-17).
	çavuş başı : Divan-ı Hümayun çavuşlarının başı (12 a-17).
çaylak :	yırtıcılardan, uzun kanatlı, çengel gagalı, küçük kuşları ve fare gibi zararlı hayvanları avlayan tavuk büyüklüğünde bir kuş (13 b-11).
çehān (F.) :	kuyular, Divan şiirinde kıssası olan çeşitli kuyular vardır. Bunlar, "çāh-ı Yūsuf, çāh-ı Bîjen, çāh-ı

	Bâbil, çâh-ı rasâd, çâh-ı Zemzem, çâh-ı Zenehdân" dir (31 b-4).
çehre-güşâyân (F.) :	yüzünü açanlar, yüz açıcılar (33 b-13).
çek- :	bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek (16 a-14); (kötü, güç bir duruma) dayanmak, katlanmak (4 a-12).
çekirge :	çekirge (18 b-20).
çekre (F.) :	küçük su damlası, serpinti (20 b-2).
çenâre (F.) :	çınar ağacı (12 b-20).
çenber (F.) :	tahtadan veya demirden yapılan daire veya halka (13 a-12).
çene (< çâne : F.) :	çenber kıl- : kuşatmak (13 a-12).
çeng (F.) :	çene (21 a-5).
çerende (F.) :	eğri büğrü (25 a-15).
çeri :	otlayıcı, otlayan (1 b-10).
	asker (15 a-19).
çeşm (F.) :	çeri başı : çeribaşı, alay beyi (12 a-16).
çetük :	göz (24 a-13).
çevre :	kedi (1 b-6).
çevür- :	bir şeyin yakını, dolayı, etraf (27 b-14).
çeyan :	bir şeyin yönünü değiştirmek (28 a-1).
çık- :	çıyan (19 a-20).
	bir şeyin yukarısına varmak veya yükselmek (27 a-12); olmak, görünür ; olmak, meydana gelmek (19 a-5).
çıkâr- :	çık gel- : beklenmedik bir zamanda çıkıp gelmek (30 b-13).
	çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak (29 b-4).
çınâr (F.) :	çınar ağacı (12 b-18).
çıfıra- :	çınlamak, şingırdamak (27 b-4).
çiçek (A.) :	çiçek açan kır veya bahçe bitkisi (1 b-11).
çigin :	omuz, omuz başı (31 a-18).
çik- :	çekmek, bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek (12 b-1).
Çil-dest :	kişi adı (33 b-18).
çil-pâ (F.) :	kırk ayak (19 b-14).
Çin (A.) :	Çin ülkesi (33 b-5).
çirâğ (F.) :	kandil, mum (24 b-15).

çirāk (< çirāg : F.) :

çiz- :

çok :

çökert- :

çuğur :

cul (< cül : A.) :

çü (F.) :

çün (F.) :

çün-ki (F.) :

çün-kim (F.) :

mum (23 b-13).

resmini yapmak, resmetmek (5 b-2).

çok, fazla (33 b-3).

çöktürüp oturtmak (2 a-3).

çevresine göre aşağı çökmüş olan yer (17 b-7).

genellikle kıldan yapılmış kaba dokuma (23 a-5).

çünkü (24 a-1).

çünkü, mademki (26 b-9).

çünkü, mademki (33 a-15).

çünkü (25 b-7).

D d , D d

dād (F.) :

dād-ger (F.) :

dağı :

Dāhī :

dā'ī (A.) :

dāhil (A.) :

adalet, doğruluk (26 b-8).

insafılı, doğru, adaletli (24 a-3).

dahi, da, de (25 b-16).

dev ismi (27 a-16).

davet eden (24 a-5).

iç, içeri, içinde (22 b-19).

dāhil ol- : katılmak, girmek veya içinde olmak (22 b-19).

ince ve anlaşılması güç olan şeyler (33 b-13).

dev ismi (27 a-5).

bilen, bilici (12 a-11).

tane (23 a-3).

Dārâ ve Dārâ-yı Ekber olarak da anılan, ihtişam ve büyüklük sembolü olarak anılan İran hükümdarlarından biri (24 b-4).

Dārâ'nın sancağı, bayrağı (24 b-2).

kuvvet, güç (20 b-8).

kale döven (20 b-2).

ilaç (33 b-20).

ahiret (26 b-4).

dünya (26 b-4).

destan, hikâye (25 b-2).

tatlı (29 a-2).

dakāyık (A.) :

Dal :

dānā (F.) :

dāne (F.) :

Dārāb (F.) :

Dārā-rāy (A.) :

darb (A.) :

darbı-zen (< darb-zen : F.) :

dārū (F.) :

dārū'l-bekā (A.) :

dārū'l-fenā (A.) :

dāsītān (< dāstān : F.) :

datlu :

da'vī (A.) :	bir kimsenin hakkını araması (13 b-12).
Dāvud (< Dāvūd : A.) :	İsrailoğullarının peygamberi olup, kendisine dört semavî kitaptan biri olan Zebur adlı kitap indirilmiştir (26 a-15).
Dāvudī (A.) :	Davud peygamberin sesini andıran kalın ses (31 a-9).
dāyım (< dā'im : A.) :	devamlı, sürekli (24 a-16).
dāyire (< dā'ire : A.) :	çember (27 b-14).
def (< deff : A.) :	tef, zilli veya pullu bir çembere gerilmiş, deriden oluşan çalgı (25 a-5).
def ^o (A.) :	giderme, ortadan kaldırma (29 a-15).
defīne (A.) :	def ^o it- : kovmak; savmak, savuşturmak (22 b-7).
defter (A.) :	toprak altına gömülerek saklanmış, para veya değerli şeyler, gömü (32 b-16).
defter-dar (< defter-dār : F.) :	yazı yazmak için kullanılan kâğıt, defter (25 a-8).
defter-dār (F.) :	bir vilayetin para işlerini idare eden kimse (25 a-14).
deg- :	defterdar (12 a-15).
degirmen :	ulaşmak, erişmek (20 a-21).
degme :	içinde öğütme işi yapılan yer (28 a-8).
degül :	degirmen taşı : değirmende, dönerek taneleri ezen yuvarlak taş (28 a-8).
dehān (F.) :	her bir, herhangi bir, rastgele (22 a-10).
Dehdehe-i Mekkār (F.) :	değil, isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuz anlam veren edat (24 a-11).
Dehneş :	ağız (24 a-20).
dehşet (A.) :	kişi adı (33 b-21).
dek :	cin ismi (12 b-13).
delik :	bir tehlike veya korkunç bir şey karşısında duyulan ürküntü (19 b-1).
delim :	dehşet al- : çok korkmak (19 b-1).
dellāl (A.) :	kadar, dek (26 b-7).
delük :	dar, küçük açıklık (28 a-6).
dem (F.) :	çok, fazla (33 b-7).
dem (F.) :	tellal, satılacak şeyi satan (31 a-15).
	delik (28 a-5).
	an, zaman (1 b-5).
	soluk, nefes (27 a-6).

	dem çek-	: nefes almak (27 a-5).
	dem çık-	: dem çekmek, soluk almak (30a-14).
	dem ur-	: bir şeyden söz etmek, konu açmak (7 a-4).
dem-be-dem (F.) :		zaman zaman, daima (21 b-15).
demin :		az önce (20 b-5).
Demir-Bâṭ :		dev ismi (12 b-17).
Demr-Baṭ :		dev ismi (30 a-5).
dem-sāz (F.) :		arkadaş, dost (14 a-5).
demür :		demir (27 b-7).
Demür-Bâṭ :		dev ismi (27 a-5).
demürci :		demir satan, demir eşya yapan veya onaran kimse (15 a-7).
dendān (F.) :		diş (24 b-18).
deñiz :		deniz (24 b-8).
	deñiz şıgırı :	aslı deniz aygırı ya da deniz ayısı olma ihtimali bulunan bir efsane hayvanı (20 a-7).
defilü :		kadar, denli (20 a-9).
dep- :		hücum etmek, saldırmak (17 b-2).
depe :		tepe (27 b-1).
der :		ter, derinin gözeneklerinden sızan, kendine özgü kokusu olan renksiz, tuzlu sıvı (24 a-15).
der-āguş (F.) :		kucaklama, sarma (21 b-4).
der-ber (F.) :		göğüste (24 a-12).
der-beyān (F.) :		anlatımda (25 a-21).
derc (A.) :		toplama, biriktirme (26 b-11).
	derc eyle-	: toplamak, biriktirmek (26 b-11).
	derc it-	: toplamak (12 a-10).
derd (F.) :		gam, keder, sıkıntı (30 a-7).
derdā (F.) :		yazık, vah vah! (25 a-14).
derd-mend (F.) :		dert sahibi, kaygılı, tasalı (25 a-20).
der-gāh (F.) :		tekke (25 a-1).
deri :		insan ve hayvan vücudunu kaplayan tüy, kıl veya pulla kaplı örtü (28 a-10).
der-miyān (F.) :		ortada, arada (6 b-3).
derpe- :		deprenmek, hareket etmek, kımıldanmak, sarsılmak (30 a-15).

ders (A.) :	bir konuda öğretmenin öğrenciye belirli bir sürede verdiği bilgi (12 a-6).
der-sebeb (F.) :	bundan dolayı, neden (25 a-21).
dersü :	hepsi, tümü, baştan başa (18 a-8).
deryā (F.) :	deniz (25 b-15).
	deryā-yı ummān (F.) : umman denizi, açık deniz (27 a-3).
dest (F.) :	el (29 b-3).
destān (F.) :	hikāye, kıssa (1 b-13).
	destān it- : hikāye etmek, bir şeyi anlata anlata bitirememek (1 b-13).
dest-gīr (F.) :	elinden tutan, yardımcı (26 b-19).
destires (< dest-res : F.) :	kuvvet ve zenginlik (33 a-16).
deşt (F.) :	bozkır, çöl (32 a-5).
devā (< devā' : A.) :	ilaç; çare (3 b-15).
deve :	boyunu uzun, sırtında bir ya da iki hörgücü olan, yük taşımakta kullanılan hayvan (31 a-13).
	deve kuşu : Afrika ve Arabistan bozkırlarında yaşayan iri bir kuş, deve kuşu (14 b-18).
deverān (A.) :	dönüp dolaşma, dolanma (25 b-10).
devlet (A.) :	toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasî bakımdan teşkilatlanmış millet veya topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık (24 b-14); mutluluk, talih (22 a-20).
	devlet bul- : mutluluk bulmak (22 a-20).
devlügec :	çaylak türünden bir alıcı kuş (13 b-13).
devr (A.) :	zaman, devir, dönem (24 b-5).
	devr it- : dönmek, dolaşmak (18 b-1).
dezgāh (< dest-gāh : F.) :	tezgah, dokuma aleti (17 a-1).
dırāz (F.) :	uzun (28 b-18).
	dırāz it- : uzatmak (17 b-14).
	dırāz kıl- : uzatmak (28 b-18).
dırnağ :	tırnak (28 a-14).
di- :	söylemek (1 b-1).
dīb :	oyuk ya da çukur bir şeyin en alt bölümü (32 b-19).
dībāc (A.) :	dallı, çiçekli bir çeşit ipek kumaş (30 b-14).
dībāce (A.) :	başlangıç, ön söz (26 b-16).

dib̄ir (< deb̄ir : F.) :	dībāce bağla- : giriş yazmak, başlangıç oluşturmak (26 b-16).
Dicle (A.) :	kâtip, yazıcı (33 a-9).
dīdār (F.) :	Dicle nehri (25 a-15).
dīde (F.) :	yüz, çehre (13 b-2).
diger (F.) :	göz (25 a-7)
dik :	diğer, başka, öteki (19 a-7).
dik- :	eğik olmayan, dik (27 b-15).
diken :	bir cismi dik olarak durdurmak (19 b-13).
dikil- :	diken, kılçık (1 b-4).
dil :	dikmek işi yapılmak (3 b-17).
	ağız içinde bulunan, yutkunmaya ve konuşmaya yardımcı olan tat alma uzvu (1 b-12).
	dile gel- : konuşmak, dillenmek (29 b-11).
	dile getir- : belirtmek, anlatmak, açıklamak (14 a-12).
dil (F.) :	gönül (26 b-8).
dil- :	bir bütünü küçük ve yassı parçalara ayırarak kesmek, yarmak (22 a-13).
dil-ārā (F.) :	gönül alan, gönlü okşayan (25 a-2).
dil-āver (F.) :	yürekli, yiğit (27 a-1).
dil-ber (F.) :	gönlü alıp götüren, güzel, sevgili (25 a-10).
dile- :	birinden bir şeyin yapılmasını istemek, rica etmek (25 a-13).
dilek :	bir kimsenin dilediği şey, istek, murat (18 b-1).
dil-keş (F.) :	gönül çekici (25a-13).
dil-perišan (F.) :	gönlü dağınık, karışık (14 a-7).
dil-rübā (F.) :	gönül kapan, gönül alan (17 b-21).
dil-şād (F.) :	gönlü hoş, sevinmiş (14 a-13).
dimāg (A.) :	beyin (15 b-8).
dīnār (A.) :	eski zamanın çeyrek lirası değerinde bulunan bir çeşit altın para (23 b-1).
dinil- :	denilmek, söylenmek, sözü edilmek (33 a-4).
diñle- :	işitmek için kulak vermek, dinlemek (28 b-2);
dir- :	toplamak, biriktirmek (23 a-21).
diraht-istān (F.) :	ağaçlık yer (18 a-9).
direk :	direk, sütun (20 a-10).

diri :	yaşayan, canlı (17 b-14).
dirīgā (F.) :	yazık, eyvahlar olsun! (25 a-14).
diril- :	öldüğü samlan şey canlılık kazanmak (17 b-7).
dirlik :	yaşayış, hayat, sağlık, varlık (17 b-8).
diş :	ağızın içinde, alt ve üst çene kemiklerinin kenarına sıralanmış, koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert beyaz organlardan her biri (24 a-13).
dit- :	çok küçük parçalara ayırmak (19 a-14).
ditre- :	titremek, küçük ve hızlı salınım hareketleri yapmak (1 b-10).
dīv (F.) :	dev, cin (33 b-17).
dīvān (A.) :	büyük meclis (32 a-16).
dīvü'r-recim (A.) :	şeytan (30 a-4).
diyār (A.) :	memleket, ülke (14 a-10).
diz :	kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği yer (28 b-13).
	diz çök- : dizlerini yere koyarak oturmak (31 a-12).
diz- :	yan yana ya da üst üste sıralamak (23 a-20).
dizil- :	sıraya girmek (15 b-19).
doқи- :	vurmak, birbirine geçirmek (16 b-12).
doқu- :	tezgahta ipliği, çözü ve atkı durumunda kullanarak kumaş yapmak (17 a-1).
doқun- :	değmek, el sürmek, temas etmek (28 a-7).
dolāb-vār (F.) :	devreden, dönen gibi (17 b-1).
dolan- :	dolaşmak, karışmak (2 b-18).
dolaşdur- :	gezdirmek (31b-15).
doldır- :	dolmasını sağlamak, dolu duruma getirmek (16 b-7).
domruқ :	tomruk, ağaç kütüğü (19 a-5).
dost (< dōst : F.) :	dost, sevilen kimse (14 a-17).
dostlıg :	dostluk, dost olma durumu (2 a-12).
dostlık :	dostluk (33 a-16).
dök- :	bir sıvıyı veya taneli şeyleri yüksek bir yerden aşağıda bulunan bir yere boşaltmak (24 a-8); atmak, bırakmak (24 b-5).
dön- :	bir şeyin etrafında hareket etmek (24 b-8); kendi eksenini etrafında hareket etmek (24 b-15); bir şeyi andıracak duruma girmek, benzemek (28 a-6); yönelmek (28 b-15); geri gelmek, geri gitmek (30

dönder- :	a-10).
dördüncü :	değiştirmek, başka bir şekle çevirmek (13 a-5).
dört :	dört sayısının sıra sıfatı, sırada üçüncüden sonra gelen (27 a-20).
döşe- :	üçten sonra gelen sayı (25 b-12).
döşek :	sermek, yaymak, açmak (23 a-2).
döy- :	yatak (24 a-3).
du'ā (< du'ā' : A.) :	dayanmak, sabretmek, tahammül etmek (20 b-8).
	Allah'a yalvarma, niyaz (26 b-6).
	du'ā it- : Allah'a yalvarmak (26 b-6).
	du'ā kııl- : dua etmek, Allah'a yalvarmak (28 b-4).
dudak :	ağzın, dişleri örten ve dışarıya doğru az veya çok kıvrılan üst ve alt kenarlarından her biri (28 a-7).
duhter (F.) :	kız (18 b-13).
duhūl (A.) :	içeri girme, içine girme (5 b-1).
dūn (A.) :	aşağı, aşağılık (13 b-20).
dūr (F.) :	uzak (25 a-10).
dur- :	bir yerde kalmak, hareketsiz kalmak, yürümez olmak (1b-7).
durğır- :	durdurmak (13 a-2).
-durur :	isimlere gelen bildirme eki (1 b-9).
dut- :	ele geçirmek, elde bulundurmamak (1 b-4).
dūzāḥ (F.) :	cehennem, tamu (24 b-10).
duzakçı :	tuzak kuran kimse (17 a-3).
dūken- :	tükenmek, bitmek (3 b-8).
dūkkān (A.) :	dükkân (17 b-1).
dūlbend (F.) :	tülbent (3 b-4).
dūldül-hey'et (A.) :	Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye verdiği kır katır görüntüslü , o şekilde olan (21 b-6).
dūmen (< timone : İt.) :	dümen (13 b-5).
dūn :	gece (23 b-11).
dūnyā (A.) :	içinde yaşanan âlem, yer yuvarlağı, yer yüzü (28 b-17).
dūnyāvī (A.) :	dünyaya mensup, dünya ile ilgili (17 b-3).
dūnye (< dūnyā : A.) :	dünya, yer yüzü (6 b-5).
dūr (< dürr : A.) :	inci (24 a-18).
dürer (A.) :	büyük inci taneleri (33 b-6).

dürrer-bār (F.) :	inci gibi söz söyleyen, inci yağdıran (25 b-21).
düret- :	türetmek, yaratmak, meydana çıkarmak (30 a-6).
dürlü :	türlü, çeşitli (25 b-14).
dür-nişār (A.) :	inci serpen, saçan (7 a-4).
dürr (A.) :	inci (24 b-21).
	dürr-i meknün (F.) : muhafazalı parlak inci (12 a-8).
	dürr-i yetīm (F.) : sedefinde tek olarak çıkan iri, büyük inci (16 a-10).
dürrāc (A.) :	turaç kuşu, keklik cinsinden bir kuş, çil kuşu (30 b-17).
dürrī (A.) :	inci gibi parlayan, parlak, parıltılı (1 b-3).
dürüst (F.) :	doğru, düzgün, sağlam (2 a-1).
düş :	uyurken zihinde beliren olayların, düşüncelerin bütünü, rüya (13 a-20).
	düş ol- : hayal olmak, gerçekleşmemek (13 a-20).
düş- :	tutulmak, müptela olmak, kapılmak (24 a-14).
düş- :	dengesini yitirerek yere yıkılmak, yukarıdan aşağıya hızla inmek (24 b-12); bazı deyimlerde "yürümek, birlikte gelmek" anlamlarında kullanılır (18 b-15).
düşmān (F.) :	düşman, yağı (27 b-5).
düşmen (F.) :	düşman, yağı (25 a-16).
düşmenlik :	düşman olma durumu (13 a-13).
düt- :	duman veya buhar çıkarmak (27 a-13).
dütün :	tütün (27 a-13).
düvāzdeh (F.) :	on iki (20 a-19).
düz- :	oluşturmak, meydana getirmek (33 b-11).
düzet- :	meydana getirmek, yaratmak (26 a-18).
düzül- :	yapılmak, hazırlanmak (31 a-13).

E e

ebdān (A.) :	bedenler, vücutlar, cisimler (33 b-7).
ebedī (A.) :	sonu olmayan, ebede mensup (4 a-10).
ebhār (A.) :	denizler (6 a-14).

ebir (< ebr : F.) :	bulut (24 b-7).
ebrüşim (< ebrüşüm : F.) :	ibrişim, bükülmüş ipek (14 b-12).
ebter (A.) :	yararsız, faydasız (1b-10).
Ebū Bekr (A.) :	Hz. Ebu Bekir, dört halifenin birincisi olan ve "sıddîk" lâkabı ile anılan (24 a-8).
Ebū Sa'îd :	yer adı (31 b-18).
ebyât (A.) :	beyitler, iki mısradan meydana gelen manzum söz (26 b-16).
ecel (A.) :	ömrün sonu, hayatın sonu (24 b-7).
ecil (< ecl : A.) :	sebep (13 b-21).
ecl (A.) :	sebep (26 b-13).
edā (A.) :	kılma, yerine getirme (23 b-18).
	edā it- : ibadet etmek, namaz kılmak (23 b-18).
	edā kıl- : yapmak, yerine getirmek (12 a-17).
edeb (A.) :	toplum töresine uygun davranma, incelik (12 a-11).
efā'î (A.) :	engerek yılanları (19 a-13).
efdal (A.) :	daha üstün, daha yüce (12 a-6).
efgān (F.) :	acı ve üzüntü ile haykırma, bağırıp çağırma, inleme (14 a-11).
	efgān kıl- : acı ve üzüntü ile haykırmak, inlemek (14 a-11).
eflāk (A.) :	gökler, felekler (23 b-13).
Eflātūn-ı Yūnānī (A.) :	M.Ö. 430-438 yılları arasında yaşamış, Sokrat'ın öğrencisi, Aristo'nun hocası olan Yunanlı filozof (33 b-13).
Efrāsiyāb :	asıl adı Alp Er Tunga olan, efsanevî Turan hükümdarı (31 b-6).
Efrāsiyāb Türk :	Turan hükümdarı (12 b-7).
efrencī (A.) :	frenklere, Avrupalılara mahsus, onlarla ilgili (3 b-4).
efser (F.) :	taç (24 b-9).
eg- :	düz olan bir şeyi eğik duruma getirmek (14 a-4).
eger (F.) :	eğer, şayet anlamında şart edatı (24 a-2).
eger-çi (F.) :	her ne kadar, ise de (32 b-10).
eğışnā yā ğıyaşe'l-müsteġīşin (A.) :	"ey imdat dileyenlerin yardımına yetişen (Allah), imdadımıza yetiş" anlamında bir söz (24 a-4).
egil- :	belirli bir yönle açı oluşturacak bir durum almak, bir yöne doğru çarpılmak (19 b-11).
egin :	sırt, arka (13 b-6).

egri :	düz olmayan, çarpık (28 a-3).
egril- :	eğri duruma gelmek, iğrilmek (19 b-16).
egrü :	eğri, çarpık (27 b-7).
ehil (< ehl : A.) :	usta, becerikli, kabiliyetli (33 a-13).
ehl (A.) :	ehil, usta, becerikli (30 b-2).
	ehl-i 'irfān (F.) : irfan sahibi, bilgili (12 a-8).
	ehl-i hikmet (F.) : filozoflar (12 a-5).
	ehl-i ma'rifet (F.) : kabiliyetli kimseler (12 a-6).
ehremen (F.) :	Zerdüştlerin inandıkları kötülük ve karanlık tanrısı, şeytan, dev (12 b-17).
ejdehā (F.) :	büyük yılan (27 b-3).
ejdehā-ser (F.) :	yılan başlı (28 a-16).
ejder (F.) :	büyük yılan (1 b-6).
ekābir (A.) :	rütbe, görgü ve faziletçe ileri gelen kimseler, devletin önde gelenleri (17 b-16).
Ekber (A.) :	filozof ismi (32 b-9).
ekber (A.) :	daha, en büyük (1 b-1).
ekil- :	ekmek işi yapılmak (3 b-17).
ekmel (A.) :	daha mükemmel, en uygun (12 a-7).
ekşer (A.) :	en çok, daha fazla (3 a-9).
eksük :	eksik, tam olmayan (12 a-20).
Ekvān :	dev ismi (12 b-17).
el :	kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü (24 b-9).
	el götür- : el kaldırmak, elini göğe doğru açmak (26 b-6).
	el karşı- : elleri birbirine vurarak ses çıkarmak (30 a-3).
	el kavşu- : el kavuşturmak, el pençe divan durmak (20 b-13).
	el vir- : yardım etmek, fırsat vermek (3 a-19).
	elden gel- : yapabilmek, becerebilmek (33 b-11).
	elden git- : bir şeyi yitirmek, bir şeyden yoksun kalmak (26 b-19).
	ele al- : bir şey üzerinde çalışmaya başlamak, incelemek, araştırmak (29 a-14).
	ele getir- : ele geçirmek, elde etmek, kazanmak (32 a-6).

ela :	ele gir- : ele geçirmek, elde etmek (26 a-19).
el-emān (A.) :	eline al- : bir işin veya yerin yönetimini emri altına almak (28 b-16). açık kestane renginde (29 a-1). "aman, yardım" anlamında yardım ve şikâyet edatı (29 a-18).
elfāz (A.) :	kelimeler, sözler (25 b-21).
el-ḥaḳ (< el-ḥaḳḳ : A.) :	gerçekten, doğrusu (24 a-13).
elḥān (A.) :	nağmeler, ezgiler (31a-9).
Elhenci :	cin ismi (6 a-2).
Elhenic :	peri ismi (12 b-10).
elif (< elf : A.) :	Arap alfabesinin ilk harfi, elif düz, uzun bir çizgi olduğu için Divan edebiyatında sevgilinin boyu için kullanılmış (24 a-19). çok dert ve keder veren (4 a-12).
elīm (A.) :	kırk dokuzdan sonra gelen sayı (31 b-17).
elli :	elli, kırk dokuzdan sonra gelen sayı (29 a-2).
ellü :	elma (18 a-14).
elma :	değerli bir taş (14 a-4).
elmās (Yun.) :	elmas ile ilgili, elmasa ait (14 a-11).
elmāsī (A.) :	peygamber ismi (23 b-19).
Elyāhū :	kişi adı (12 a-3).
Elyesa' bin Memyesa' :	dudak, dil ve soluk yardımıyla bir şeyi içine çekmek, somurmak (15 b-3).
em- :	eminlik, korkusuzluk (26 b-8).
emān (A.) :	inanılır, güvenilir (28 b-2).
emīn (A.) :	emīn ol- : inanmak, güvenmek (28 b-2).
emir (< emr : A.) :	iş buyurma, buyruk (25 a-1).
emīr (A.) :	bir topluluğun başı, başkanı (24 b-3).
emīre (A.) :	kadın emir (26 a-16).
emlah (A.) :	son derece güzel (24 b-1).
emn (A.) :	emlahü'l-keḷām (A.) : sözün en güzeli (25 b-3). emin olma durumu, rahatlık, korkusuzluk (26 b-8).
emr (A.) :	buyruk, iş buyurma (1 b-9).
	emr eyle- : emir vermek (18 b-8).
	emr it- : buyurmak, emir vermek (32 a-15).

emşāl (A.) :	emrine ver- : görevlendirmek, atamak (26 b-14). eşler, benzerler (33 a-3).
em sem :	ilaç, çare (18 a-2).
emvāl (A.) :	mallar, mülkler (19 a-2).
eñ :	bitişik iki şey arasındaki çizgi (23 b-13).
enāniyyet (A.) :	kendini beğenme, bencillik (16 a-1).
enār (F.) :	nar (18 a-14).
enbiyā (< enbiyā' : A.) :	peygamberler (31 b-4).
endām (F.) :	biçim, görünüm (22 b-14).
Endelüsi (< Endelüsī : A.) :	kişi adı (12 b-6).
engeç :	yengeç (14 b-7).
engüş (F.) :	parmak (31 b-13).
enīs (A.) :	dost, arkadaş (26 b-7).
eñre- :	inremek, çınlamak, ses vermek (28 b-11).
ente (A.) :	sen (24 a-4).
envā' (A.) :	çeşitler, türler (12 a-9).
envā'ı (< envā'ī : A.) :	çeşitli (31 a-3).
envār (A.) :	aydınlıklar, ışıklar, parlaklıklar (17 a-16).
enver (A.) :	daha nurlu, çok parlak, çok ışıklı (1 b-12).
Enverī (A.) :	XV. asır şairlerinden biri (25 a-6).
epsem :	sessiz, ses çıkarmayan, susan (18 a-3).
er :	epsem tür- : susmak (21 b-11).
erbāb (A.) :	er, erkek; kahraman yiğit (24 b-9).
Erdebīl :	sahipler, malikler (25 b-1).
eren :	Azerbaycan'da bir şehir (24 b-6).
Erjeng :	kendini Tanrı'ya adanmış, ermiş, evliya (17 b-3).
erkān (A.) :	dev ismi (12 b-17).
erlik :	reisler, ileri gelenler (33 a-11).
ervāḥ (A.) :	erkān-ı milk (F.) : ülkenin, devletin ileri gelenleri (33 a-11).
es- :	er olma durumu, yiğitlik (27 b-14).
esb (F.) :	ruhlar, canlar (25 a-11).
esed (A.) :	hava akımı olmak, rüzgâr meydana gelmek (1 b-2).
	beygir, at (24 b-12).
	aslan (13 a-11).

esen :	sağlıklı, sıhhatli (30 a-10).
eşer (A.) :	esen kal- : sağlıklı kalmak (30 a-10). iz, işaret (29 b-20).
esirge- :	korumak, himaye etmek (26 b-15).
eski :	çoktan beri var olan, üzerinden çok zaman geçmiş bulunan (28 b-15).
esmā (< esmā' : A.) :	isimler (1 b-13).
eşmār (A.) :	meyveler (17 b-12).
eşnā (< esnā' : A.) :	ara, aralık, vakit (32 a-14).
eş'ar (A.) :	daha güzel şiir söyleyen (24 a-16).
eşcār (A.) :	ağaçlar (1 b-11).
eşher (A.) :	çok iyi tanınmış, meşhur (30 a-18).
Eşlīhā'-i Velī Derān bin 'Āmūrvār :	kişi adı (12 a-3).
eşyā (< eşyā' : A.) :	şeyler, bütün cansız varlıklar (1 b-12).
et :	insanlarda, hayvanlarda deri ile kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka (29 a-16).
et- :	etmek, yapmak (24 b-6).
etek :	dağ, tepe, yığın gibi yamaçlı şeylerin alt bölümü (27 a-11).
etkīyā (< etkīyā' : A.) :	Allah korkusuyla günah işlemekten çekinenler (30 b-13).
eṭrāf (A.) :	yanlar, uçlar, kıyıları (13 b-17).
ev :	sadece bir ailenin oturabileceği biçimde yapılmış yapı (26 b-9).
evāyil (< evā'il : A.) :	ilk vakitler, başlangıçlar (25 b-4).
evlā (< evlā' : A.) :	daha uygun, daha iyi (22 b-5).
evliyā (< evliyā' : A.) :	keramet sahibi olanlar, erenler (31 b-4).
evrād (A.) :	okunması adet olunan dualar (32 a-17).
evren :	ejderha, büyük yılan (28 a-16).
evşāf (A.) :	vasıflar, sıfatlar (24 a-11).
evvel (A.) :	önce, ilk, başlangıç (33 b-1).
evvelī (A.) :	evvel, en önce olan (27 a-20).
evvelki :	önceki, önce olan (29 b-10).
Evyāş :	peygamber ismi (5 b-16).
ey- :	söylemek (3 a-5).
eyā (A., F.) :	ey, hey !(24 a-14).
eyi :	iyi (24 a-1).

eyit- :	söylemek, demek (27 a-7).
eyle :	öyle (14 b-1).
eyle- :	etmek, yapmak, isimlerin birleşik fiil çekimlerinde kullanılmasını sağlayan yardımcı fiil (25 b-8).
eymān (A.) :	antlar, yeminler (17 a-19).
eyt- :	söylemek, demek (26 a-1).
eyü :	iyi (25 a-4).
eyvān (F.) :	kemerli yüksek bina, oturacak yüksek yer (31 a-4).
eyyām (A.) :	günler, gündüzler (12 a-10).
Eyyüb (A.) :	Kur'an-ı Kerim'de kendisinden "kulumuz" diye söz edilen, sabırlı oluşuyla bilinen İsrailoğulları peygamberlerinden biri (15 b-5).
	Eyyüb-u şābir (< Eyyüb-ı şābir : F.) : sabırlı, sabreden Eyyub (15 b-5).
ez (F.) :	dan, den (27 a-4).
	ez-ān-cānib (F.) : o yönden, o açıdan (27 a-4).
	ez-īn-cānib (F.) : bu yönden, bu açıdan (18 b-14).
ez- :	sıvı içinde bastırıp karıştırarak eritmek (17 b-20).
ezān (A.) :	Müslümanları namaza davet etmek için yüksek sesle okunan sözler (1 b-13).
ezber (F.) :	zihinde tutma, unutmamaya çalışma (1 b-13).
ezdehā (F.) :	ejderha, büyük yılan (27 a-20).
ezhār (A.) :	çiçekler (16 b-6).
ezheru mine'ş-şems (A.) :	"güneşten daha açık" anlamında bir söz (13 a-4).

F f

fağfūrī (F.) :	fağfura mensup, çini (15 b-1).
fahr (A.) :	övünme, böbürlenme, büyüklük (24 a-8).
fā'il (A.) :	bir hareketin anlattığı işi yapan (3 b-12).
	fā'il-i muhtar (F.) : istediğini yapmaktan serbest olan (3 b-12).
faķīr (A.) :	geçimini güçlkle sağlayan, yoksul (25 a-9).
fānī (A.) :	ölümlü, geçici (17 b-3).
fāriğ-bāl (A.) :	kaygısız, gönlü rahat (24 b-16).
farķ (A.) :	başkalık, ayırım (23 b-13).

	farğ it- : seçmek, ayırmak (16 a-4).
	farğ olun- : seçilip ayırt edilmek, anlaşılmak (23 b-13).
Fars (A.) :	İran (26 a-21).
fārūğ (A.) :	haklıyı haksızdan ayırmakta usta olan, Hz. Ömer'in lâkabı (24 a-9).
faşîh (A.) :	açık ve düzgün (31 b-11).
	faşîh ol- : açık ve düzgün olmak (31 b-11).
faşl (A.) :	dört mevsimden her biri (1 b-11); bölüm, kısım (33 a-7).
fāyık (< fā'ik : A.) :	fazla ,üstün, yüksek (26 a-18).
fazl (A.) :	fazla, ziyade (1 b-3).
fazla (A.) :	artık, çok, ziyade (16 b-5).
Fehşed bin Şālih :	kişi adı (12 a-3).
Felāhan (F.) :	dev ismi (27 a-10).
Felātūn (A.< Yun.) :	M.Ö. 430-438 yılları arasında yaşamış, Sokrat'ın öğrencisi, Aristo'nun hocası olan Yunanlı filozof (26 a-21).
felek (A.) :	gök yüzü, âlem, dünya (1 b-2).
felek-hūy (F.) :	felek mizaçlı, sözünde durmayan, dönecek, kimseye yar olmayan (24 b-13).
felek-rahş (F.) :	felek gibi hızlı olan gösterişli at (24 b-2).
felek-şifat (A.) :	felek gibi (14 a-4).
fellāh (A.) :	zenci, siyah Arap (19 b-9).
Femāhūn :	dev ismi (29 b-10).
fenā (< fenā' : A.) :	yok olma, yokluk, geçip gitme (25 a-6); yokluk, boşluk (31 a-8).
	fenā it- : yok etmek (25a-6).
ferah (A.) :	gönül açıklığı, sevinç, sevinme (13 b-12).
Ferāmerz (F.) :	Rüstem'in oğlu (33 b-17).
feres (A.) :	at, beygir (24 a-7).
fermān (F.) :	emir, buyruk (24 a-5).
	fermān it- : emir vermek (32 b-15).
	fermān ol- : emrolmak, emir verilmiş olmak (32 a-9).
fermān-ber (F.) :	aldığı emri yerine getiren (25 a-12).
fermān-dih (F.) :	hükümü geçen, emri yürüten (24 b-2).
ferruh (F.) :	uğurlu, kutlu (25 a-9).

ferruḥ-aḥter (F.) :	uğurlu yıldız (3 b-21).
fersaḥ (A.) :	uzunluk ölçüsü (27 a-17).
ferseng (F.) :	fersah (31 b-17).
ferş (A.) :	yer yüzü, kır (22 b-10).
feryād (F.) :	haykırış, çığlık (28 b-8).
	feryād it- : yüksek sesle haykırmak (28 b-8).
	feryād kııl- : yüksek sesle bağırarak (14 a-13).
feşāhat (A.) :	anlatışta düzgünlük ve açıklıkla birlikte amaca uygunluk (7 a-3).
	kuşatma (24 b-14).
fetiḥ (< feth : A.) :	müftü tarafından verilen dinsel hüküm (12 a-7).
fetvā (A.) :	fetvā vir- : bir işin yapılabilmesi için yargıda bulunmak (12 a-7).
	felsefe ile uğraşan, filozof, bilgin (32 b-9).
feylesof (A.) :	kişi adı (12 a-12).
Fejšāgüres Üstād :	kişi adı (32 b-9).
Fejšāgüres-i Tevhīd (F.) :	kişi adı (5 b-18).
Fejšāgüres-i Tevhīdī (F.) :	“hemen olur” anlamında (24 a-1).
feyyekün (A.) :	yaratılış, huy, mizaç (26 b-13).
fitrat (A.) :	iş, amel eylem (25 a-11).
fi'l (A.) :	nihayette, sonunda (26 a-11).
fi'l-cümle (A.) :	mesela, misaldeki gibi (6 b-4).
fi'l-meşel (A.) :	ıztırap ile bağırıp çağırma, inleme (29 a-19).
fiğān (F.) :	düşünce (31 b-12).
fikir (< fikr : A.) :	fil (27 b-8).
fīl (A.) :	fil başlı (14 b-8).
fīl-ser (F.) :	fil gibi (15 b-6).
fīl-şifat (A.) :	övme (24 a-10).
fī-medḥ (A.) :	eski Mısır hükümdarlarının genel adlarından.
Fir'avinī (A.) :	En meşhur Firavin Hz. Musa devrinde yaşamış ve onunla mücadele etmiştir (30 b-4).
	Firavun ile ilgili (15 b-16).
Fir'avnī (F.) :	ayrılık, ayrılma (24 a-16).
firāk (A.) :	anlayışlılık, çabuk sezış (25 b-1).
firāset (A.) :	cennet, bahçe (25 a-13).
firdevs (A.) :	Uzun Firdevsī (26 b-7).
Firdevsi (< Firdevsī : F.) :	

Firdevsî (F.) :	“Uzun Firdevsî, Firdevsî-i Tavîl, Firdevsî-i Rûmî” adıyla anılan, XV-XVI. yüz yılda yaşamış olan, “Süleymân-nâme-i Kebîr” adlı eseri kaleme alan kişi (25a-13).
firdevs-mişâl (A.) :	cennet gibi (3 b-17).
Firîdün (< Ferîdün : F.) :	Pişdadiyan soyunun altıncı hükümdarı olan, İran’da hüküm süren, Cemşid soyundan demirci Gâve’nin yardımıyla Dahhâk’ı öldüren kişi (24 b-13).
Firîdün-fer (< Ferîdün-fer : F.) :	Feridun gibi şanlı (24 a-11).
firişte (F.) :	melek (6 a-17).
fîrûze (A.) :	Nişabur’da çıkan açık mavi renkli ve değerli bir yüzük taşı (4 a-17).
fiske (< fuska : Yun.) :	fiske (16 a-15).
fitne (A.) :	fiske ur- : fiske vurmak (16 a-15).
fukḫā’î (A.) :	bela, mihnet, sıkıntı (24 a-16).
furşat (A.) :	arpa şarabı ile ilgili (17 b-20).
fuzalâ (< fuzalâ’ : A.) :	fırsat, uygun zaman, elverişli durum (29 a-21).
fülfül (A.) :	fazilet sahipleri, erdemli kimseler (5 b-18).
fütüh (A.) :	kara biber (3 b-19).
	zafer, üstünlük (24 b-10).

G g

gâh (F.) :	kimi, bazı, ara sıra (26 a-5).
gâh gâh (F.) :	zaman zaman (19 a-17).
geç- :	bir yerden başka bir yere gitmek (25 b-18).
geçir- :	yaşamış olmak (14 a-17).
geçmiş :	zaman bakımından geride kalmış (23 b-21).
geçür- :	etmek, yapmak (12 a-10).
gedük :	gedik, eksik, noksan (23 a-3).
geh (F.) :	bazı, ara sıra (4 a-11).
gehî (F.) :	bazen, ara sıra (24 a-16).
gel- :	bir yere gitmek, varmak (25 b-9).
gelecek :	daha gelmemiş, yaşanacak zaman (12 a-5).
gemi :	su üstünde yüzen, insan ve yük taşımaya yarayan büyük taşıt (25 b-18).

ger (F.) :	eğer (33 b-5).
ger- :	bir şeyin uçlarından veya kenarlarından çekerek gergin duruma getirmek (16 b-15).
ger-çi (F.) :	her ne kadar, doğrusu (25 b-20).
gerd (F.) :	toz, toprak (24 b-7).
gerdān (F.) :	dönen, dönücü (1 b-11).
gerden (F.) :	gerdan, boyun (16 b-12).
gerden-dirāz (F.) :	boynu uzun (13 a-8).
gerdiş (F.) :	dönme, dönüş, dolaşma (25 a-11).
gerdün (F.) :	felek, dünya, sema (1 b-11).
gerek :	bir şeyin yapılabilmesinin veya olabilmesinin bağlı olduğu şey, lâzım (33 a-15).
gereklü :	yapılması, olması veya bulunması uygun olan, yerinde olan, gerekli (22 a-14).
gergedan (< kergedan : F.) :	sıcak tülkelerde yaşayan, burnunun üstünde bir veya iki boynuzu bulunan, kalın derili, saldırgan bir hayvan (27 b-6).
gergedan-pā (F.) :	gergedan ayaklı (20 a-1).
gerim (< germ : F.) :	sıcak (1 b-6).
germ (F.) :	sıcak (24 a-13).
Germiyanoğlı :	Anadolu'da kurulan bir Türk beyliği (33 a-5).
getür- :	getirmek, uzaktan yakına ulaştırmak, gelmesini sağlamak (24 b-10).
gevde :	gövde, beden (28 a-12).
gevher (F.) :	değerli taş (1 b-4).
gey :	pek, çok, gayet (24 b-17).
gey- :	giymek, giyinmek (13 b-7).
geydür- :	geyinip kuşan- : özenle giyinmek (18 b-11).
geyesi :	giymek eylemini yapmak (23 a-9).
gez- :	elbise, giyecek (20 b-14).
gibi :	bir yerde dolaşmak, gezmek (25 b-20).
gice :	-e benzer, benzer biçimde (31 a-4).
giç- :	gece, güneş battıktan güneş ağarmaya başlayıncaya kadar geçen süre (25 a-19).
gider- :	geçmek, bir yerden başka bir yere gitmek (29 b-21).
giñ :	yok etmek, ortadan kaldırmak (24 a-15).
giñişlik :	geniş (29 b-9).
giñişlik :	genişlik (28 a-14).

gir- :	dışardan içeriye girmek, katılmak (24 b-15).
girān (F.) :	ağır, sert (29 a-13).
girçek :	gerçek, doğru (22 b-19).
giriftār (F.) :	tutulmuş, yakalanmış (15 a-21).
girü :	geri, bir şeyin sonra gelen bölümü (27 b-6).
giryān (F.) :	ağlayıcı, ağlayan (25 a-5).
git- :	bir yere doğru yönelmek (33 b-21).
giyāh (A.) :	bitki, taze ot (1 b-8).
göge :	altı mavna, üstü kalyon olan ve yirmi altı çift kürekle çekilen eski bir savaş gemisi (13 b-4)
gögüs :	gögüs (27 b-12).
	gögüs ger- : bir güçlüğe karşı koymak, dayanmak (21 b-3).
gök :	mavi veya yeşile çalan renk (1 b-7); içinde gök cisimlerinin hareket ettiği sonsuz boşluk, feza (28 b-10).
	gök gürle- : şimşek çaktıktan veya yıldırım düştükten önce veya sonra havada duyulan gürültü (28 b-10).
	gök yüzi : göğün görünen yüzeyi, gökyüzü (31 b-13).
göklü :	mavili (30 b-12).
göl :	göl (28 b-18).
gölge :	saydam olmayan, bir cisim tarafından ışığın engellenmesiyle ışıklı yerde oluşan karanlık (26 a-6).
gönder- :	yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak (27 a-8).
gönül :	gönül, insanın manevî varlığının ifadesi, inanç ve hislerinin kaynağı, kalp (24 a-17).
	gönül egle- : geçici bir ilgi ve sevgi göstererek hoşça vakit geçirmek (13 b-12).
	gönülden sür- : gönülden uzaklaştırmak (2 a-18).
gör- :	görmek, göz aracılığı ile bir şeyin varlığını hissetmek, algılamak (24 a-12).
	görünmez ol- : gözden kaybolmak (15 a-11).
görün- :	görülür duruma gelmek (31 a-4).
göster- :	görüldüğünü sağlamak, görmesine yol açmak (1 b-11).
götür- :	taşımak, ulaştırmak veya koymak (25 b-11).

gövde :	gövde, beden (14 b-7).
göz :	görme organı (24 a-15).
	göz gözi gör- : görülür olmak, fark edilir olmak (23 b-13).
	göze görün- : belli, açık olmak (16 a-10).
	gözlerin aç- : uyanmak; kendine gelmek (16 a-5).
	göz kaç- : gözle işaret etmek, göz kırpmak (30 b-3).
	göz süz- : baygın ve anlamlı bakmak (14 a-8).
	göz ur- : dikkatle bakmak, göz koymak (13 a-2).
	göz yaşı : gözyaşı (14 a-6).
gözcü :	gözcü, gözlemek veya gözetlemek işini yapan kimse (29 b-9).
	gözcü ol- : gözcülük yapmak (29 b-9).
gözet- :	korumak, bakmak, özen göstermek, himaye etmek (33 b-16).
gözle- :	beklemek (12 b-2).
güç :	birim zamanda yapılan iş (28 b-8); kuvvet, takat (7 a-1).
gügercin :	güvercin (5 a-8).
güher (F.) :	gevher, değerli taş (24 b-21).
güher-perver (F.) :	cevher seçen, cevher alan (24 a-21).
gül (F.) :	çiçek (1 b-4).
	gül-i ra'nā (F.) : güzel gül, dışı sarı, içi kırmızı renkte olan bir çeşit gül (24 a-20).
gül- :	gülmek, sevincini belli etmek (14 a-12).
	güler yüzlü : yakınlık gösteren, içten davranan (29 a-2).
gül-āb (F.) :	gül suyu (17 b-20).
gül-ārā (F.) :	gül bezeyen, gül süsleyen (24 a-21).
gül-bāng (F.) :	tekkelerde âyin sırasında, hep bir ağızdan yüksek sesle okunan ilâhî veya dua (21 a-3).
gül-'izār (F.) :	gül yanaklı (14 a-18).
gül-gün (F.) :	gül renkli, pembe (13 b-15).
gül-istān (F.) :	gül bahçesi, gül tarlası (31 b-15).
gül-kece (F.) :	eğri, değersiz, çarpık parça (30 a-8).

gül-zār (F.) :	gül bahçesi, gül tarlası (14 a-12).
gümān (F.) :	sanma, zan, şüphe (3 b-11).
gümiş :	gümān it- : sanmak, şüphelenmek (5 a-19).
gümren- :	gümüş (31 a-6)
gümüş :	homurdanmak (28 b-11).
gün :	gümüş (32 b-16).
Gündeki :	içinde bulunulan zaman (24 a-1).
gündüz :	dev ismi (32 b-12).
güneş :	günün sabahtan akşama kadar süren aydınlık bölümü (26 a-6).
Güneş-ṭal'at (A.) :	Dünya'nın da yer aldığı gök sisteminin merkezi olan, ısı ve ışık yayan büyük gök cismi (24 b-8).
günlük :	Güneş yüzü (20 b-17).
gür :	şemsiye, gölge yapmaya yarayan perde (32 a-3).
gürle- :	bol ve güçlü olarak çıkan veya fişkıran (15 a-5).
gürz (F.) :	kalın ve gür ses çıkarmak (28 b-10).
güşe (F.) :	silah olarak kullanılan uzun saplı, büyük demir topuz (24 b-10).
güzel :	köşe, bucak (27 b-17).
	hoşa giden, beğenilen, hayranlık uyandıran (14 b-14).

Ğ ğ

ğaddār (A.) :	çok zulmeden, merhametsiz (13 b-2).
ğaffār (A.) :	kulların günahlarını affeden, Allah (13 b-2).
ğāfil (A.) :	gaflette bulunan, dalgın, dikkatsiz (26 a-4).
ğaflet (A.) :	dalgınlık, dikkatsizlik, boş bulunma (16 a-5).
ğalaṭ (A.) :	yanlış (25 a-17).
ğālib (A.) :	üstün gelen, başarı kazanan (3 a-21).
ğam (<ğamm : A.) :	ğālib ol- : yenmek, üstün gelmek (3 a-21).
	tasa, kaygı, sıkıntı (25 a-10).
ğam-gin (<ğam-gīn : F.) :	ğam çek- : tasalanmak, üzülmek (29 b-9).
ğam-gīn (F.) :	gamlı, hüznü (29 a-19).
ğam-gīn-dil (F.) :	gamlı, hüznü (24 b-7).
ğammāz (A.) :	tasalı, hüznü gönül (4 a-12).
	çekiştiren, iftira eden, fitneci (19 b-15).

ğamz (A.) :	kaşla, gözle işaret etme, göz kırpmaya (24 a-15).
ğarāyib (< ğarā'ib : A.) :	ğamz it- : kaşla gözle işaret etmek, göz kırpmak (18 a-2).
ğarb (A.) :	tuhaf, şaşılacak şeyler (26 a-17).
ğarīb (A.) :	batı (20 b-19).
ğarra (< ğarrā : A.) :	tuhaf, bambaşka (30 b-19).
ğarrā (A.) :	ak, parlak (16 a-4).
ğavvāş (A.) :	ak, parlak (1 b-12).
ğāyet (A.) :	ğarra ol- : parlak olmak (16 a-4).
ğāyib (< ğā'ib : A.) :	dalgıç (33 b-6).
ğayr (A.) :	çok, fazla, son derece (24 a-2).
ğayret (A.) :	göz önünde olmayan, hazır bulunmayan (27a-16).
ğayri (A.) :	ğāyib it- : kaybetmek, yitirmek (27 a-16).
ğāzab (A.) :	ayrı, başka, özge (25 a-5).
ğazel-hūn (< ğazel-h ^w ān : F.) :	olağanüstü çalışma, çaba, çalışma isteği (30 a-12).
ğāzī (A.) :	ğayrete gel- : bir işi yapmaya veya bitirmeye özenmek; canlanmak (30 a-12).
Ġāzī-i Dānişmān (F.) :	başka, diğer (20 a-12).
ğīdā (< ğīdā' : A.) :	öfke, kızgınlık, hiddet (30 a-11).
ğīlmān (A.) :	ğāzaba gel- : öfkelenmek, kızmak (30 a-11).
ğonce (F.) :	ğazel okuyan (14 a-9).
ğonce-leb (F.) :	savaşan (21 b-7).
ğubār (A.) :	Danişmentli beyliğinin kurucusu olup, Selçuklu sultanı Melikşah'ın meliklerindedir (26 a-16).
ğūl (A.) :	besin, yiyilip içilen şeyler (24 a-3).
ğulām (A.) :	tüyü, bıyığı çıkmamış delikanlılar, gençler (26 b-7).
ğunc (A.) :	konca, tomurcuk, açılmamış çiçek (1 b-12).
ğurāb (A.) :	dudakları konca gibi olan, konca dudaklı (20 b-12).
	toz (24 b-9).
	hortlak, şeytan (29 b-19).
	köle, esir (24 a-2).
	naz, cilve, eda (14 a-12).
	ğunc it- : naz etmek (14 a-12).
	karga (13 b-19).

ğurbet (A.) :	yabancılık (25 a-15).
gür-hâne (F.) :	türbe (17 b-2).
ğurre (A.) :	aklık, parlaklık (1 b-12).
ğurūr (A.) :	kibir, gurur (18 b-16).
ğuşsa (A.) :	keder, tasa, kaygı (22 b-7).
ğūş (F.) :	işitme, dinleme (14 a-12).
	ğūş it- : işitmek (14 a-12).

H h , Ĥ ĥ , Ħ ħ

h ^w āb (< ĥāb : F.) :	uyku (24 a-15).
ħabbe (A.) :	tahıl tanesi (26 b-18).
	ħabbesi ħalma- : hiç kalmamak, tükenmek (26 b-18).
ħaber (A.) :	son ve yeni havadis, bilgi (33 b-17).
	ħaber ōor- : bilgi istemek, öğrenmek istemek (30 b-5).
	ħaber vir- : bildirmek, haber ulaştırmak (29 b-13).
Ĥabeş (A.) :	Habeş (17 b-12).
ħabīb (A.) :	sevgili (24 a-13).
ħabībū'l-lāh (A.) :	(Allah'ın sevgilisi) Hz. Muhammed (24 a-5).
ħabīr (A.) :	haberli, bilgili (26 b-12).
	ħabīr ol- : haberli olmak, bilgi sahibi olmak (26 b-12).
ħabis (< ĥabs : A.) :	bir yere kapatıp salıvermeme (27 a-7).
ħabs (A.) :	bir yere kapatıp salıvermeme (29 b-4).
	ħabs it- : bir yere kapatıp salıvermemek (29 b-4).
ħabṭ (A.) :	yanlış hareket etme, yanılma (33 a-2).
ħacer (A.) :	taş (1 b-4).
ħācet (A.) :	lüzum, ihtiyaç (25 a-13).
ħacil (< ĥacīl : A.) :	utanmış (24 b-18).
ħacīl (A.) :	utanmış, utancından yüzü kızarmış (30 a-10).
	ħacīl ol- : utanmış olmak (3 a-7).
ħāciyāne (F.) :	hacca giden gibi, hacı gibi (14 a-14).

ḥadd (A.) :	sınır, derece (27 a-12).
ḥadd (A.) :	yanak (24 b-18).
ḥadem (A.) :	hizmetçiler (30 b-6).
	ḥadem i ḥaşem (< ḥadem ü ḥaşem : F.) : hizmetçilerle maiyet halkı (30 b-6).
hādī (A.) :	doğru yolu gösteren, kılavuz (25 a-19).
ḥādim (A.) :	hizmet eden (24 a-7).
ḥadīş (A.) :	Hız. Muhammed'in genel kural değerindeki söz ve davranışları (24 b-1).
ḥāfız (A.) :	hifzeden, saklayan, koruyan (25 a-19).
ḥaḳ (< ḥakk : A.) :	(b.b.) Allah, Tanrı (24 a-7); doğru, gerçek (3 a-3).
	Ḥaḳ ta'ālā (< Ḥaḳ te'ālā : A.) :yüce Tanrı (27 a-16).
	Ḥaḳ ta'āl (< Ḥaḳ te'āl : A.) :yüce Tanrı (16 b-9).
ḥāk (F.) :	toprak (24 a-17).
	ḥāk-i pāy (F.) : ayak toprağı, tozu (26 b-21).
ḥaḳan (< kağan) :	Türk hükümdarlarına verilen unvan (24 b-16).
ḥakani (< ḥakani : F.) :	hakanla ilgili, hakana mensup (33 a-1).
ḥakani (F.) :	hakan ile ilgili, hakana mensup (13 a-7).
ḥakāyık (A.) :	hakikatler, gerçekler (33 b-13).
ḥaḳīkat (A.) :	bir şeyin aslı, gerçek, doğru (33 a-10).
ḥākim (A.) :	eğemenliğini yürüten, sözünü geçiren (29 a-8).
	ḥākim ol- : buyruğunu yürütmek, eğemenliğini sürdürmek (29 a-8).
ḥaḳīr (A.) :	itibarsız, değersiz, aşağı (25 a-14).
ḥaḳḳ (A.) :	(b.b.) Allah, Tanrı (1 b-4); doğruluk, gerçeklik (7 a-13).
	Ḥaḳḳ'a ir- : Allah'a kavuşmak (33 a-20).
ḥāl (A.) :	durum, vaziyet, bulunuş (25 a-21).
ḥāl (A.) :	vücutta oluşan ben, nokta (3 b-19).
ḥalāş (A.) :	kurtulma, kurtuluş (27 a-8).
	ḥalās it- : kurtarmak (29 b-5).
	ḥalāş kıl- : kurtarmak (27 a-8).
ḥālāt (A.) :	hâller, nitelikler, suretler (30 b-5).
ḥālī (< ḥālī : A.) :	boş, sahipsiz (24 a-11).
ḥālī (A.) :	boş (22 a-6).
ḥalīfe (A.) :	padişah (30 b-4).

hālik (A.) :	helāk olan, miskinlik içinde ölen (24 b-10).
Ḥālīk (A.) :	Allah, yaratıcı (1 b-1).
	Ḥālīk-ı eşyā (F.) : var olan her şeyi yaratan (1 b-2).
Ḥālīl (A.) :	İbrahim peygamberin lâkabı (31 a-17).
	ḥālīlū'r-raḥmān (A.) : İbrahim aleyhisselam (5 b-8).
ḥālis (A.) :	katışıksız, saf (6 b-7).
ḥalq (A.) :	insanlar (25 b-9); yaratma (21 a-13).
	ḥalq it- : yaratmak (21 a-13).
ḥalqa (A.) :	çeşitli metallerden veya tahtadan yapılmış çember (28 a-1).
	ḥalqa ol- : bir çember biçiminde dizilmek (28 a-1).
ḥall (A.) :	çözme, çözümlenme (24 b-15).
ḥallāk (A.) :	halk edici, yaratıcı, yaratan (21 a-13).
ḥalleda'l-lāhu mülkehū (A.) :	"Allah onun mülkünü, saltanatını ebedî kılsın" anlamında bir söz (24 a-10).
ḥalvet (A.) :	tenha yer, tenhalık (25 b-4).
ḥām (F.) :	boş, terbiye, tecrübe görmemiş acemi kimse (33 a-20).
ḥamā'il (A.) :	kılıç bağı, kılıç kayışı (5 b-8).
ḥamd (A.) :	Allah'a olan şükran duygularını belirtme (24 a-11).
ḥāme (F.) :	kalem (25 a-8).
ḥamel (A.) :	koç (21 b-1).
ḥamīd (A.) :	övülmeye değer (25 a-18).
Ḥāmid (A.) :	Hız. Muhammed'in adlarından biri (24 a-5).
ḥa-mim (A.) :	sure başlarındaki harflerdendir (24 a-4).
ḥamle (A.) :	ileri atılma, atılım (27 b-7).
	ḥamle it- : atılmak, saldırmak (27 b-7).
ḥammāl (A.) :	para karşılığında arkasıyla, eliyle yük taşıyan adam (26 b-5).
ḥammām (A.) :	hamam, banyo (27 b-14).
ḥān (F.) :	han, hükümdar (24 a-14).
ḥancer (A.) :	ucu sivri, iki yanı keskin bıçak (1 b-9).
ḥandān (F.) :	gülen, gülmüçü, sevinçli (14 a-9).
ḥāne (F.) :	ev (12 b-18).

ḥar (< ḥār : F.) :	diken (21 b-9).
ḥār (F.) :	diken (30 b-11).
ḥarāc (A.) :	haraç, Müslüman olmayanlardan alınan vergi (24 a-6).
	ḥarāc vir- : vergi vermek (24 a-6).
ḥarbe (A.) :	kısa mızrak, süngü (20 a-9).
ḥarc (A.) :	gider, harcama (12 a-11).
	ḥarc it- : harcamak (12 a-11).
ḥarçeng (F.) :	yengeç (1 b-4).
ḥarçeng-ser (F.) :	yengeç başlı (14 b-7).
ḥareket (A.) :	kımıldama, oynama (19 b-10).
	ḥarekete gel- : kımıldanmak, oynamak (19 b-10).
ḥarf (A.) :	söz (12 b-4).
ḥar-geh (F.) :	büyük çadır, otak (32 a-3).
ḥāric (A.) :	dış, dışarıda, dışarıdan (28 b-5).
ḥarīf (A.) :	meslektaş (16 a-19).
ḥarīr (A.) :	ipek (30 b-19).
ḥarīş (A.) :	hırslı, gereğinden fazla istekli (16 b-14).
ḥark (A.) :	yarıp yırtma, yırtılma (30 b-15).
	ḥark it- : yırtmak (30 b-15).
ḥār-keş (F.) :	yoksulluktan dolayı evine diken ve çalı çırpı taşıyan (21 b-10).
Hārūn (A.) :	Musa peygamberin büyük kardeşi (12 b-20).
ḥāş (A.) :	saf, halis (22 b-11).
	ḥaşş u 'ām (< ḥāşş u 'ām : F.) : herkes (30 b-8).
	ḥāşş u 'ām (F.) : herkes (33 b-3).
Ḥasan (< Ḥāsen : A.) :	Hız. Hasan, Hız. Ali'nin oğlu (24 a-12).
ḥased (A.) :	kıskançlık, çekemezlik (19 b-12).
ḥāsīd (A.) :	haset eden, kıskanan (19 b-12).
ḥāşıl (A.) :	ortaya çıkan, türeyen (26 b-17).
ḥaşm (A.) :	düşman (24 b-19).
ḥaşr (A.) :	etrafını çevirme (6 a-2).
ḥasret (A.) :	ele geçirilemeyen, elden kaçırılan şeyler için üzülmeye, özleyiş (24 a-16).
ḥaşşa (< ḥāşşa : A.) :	bir kimseye ya da bir şeye özel olan nitelik, güç (16 b-9).

ḥāṣṣeki (< ḥāṣṣe + gitar. : O.) :	Osmanlı devletinde bir görevde eskimiş olanlara verilen unvan (12 a-19).
ḥāṣṣiyyet (A.) :	özgünlük, hassa (31 a-19).
ḥaste (F.) :	sağlığı bozuk olan, hasta (5 a-17).
ḥasūd (A.) :	ḥaste ol- : hasta olmak (5 a-17).
ḥāṣāk (F.) :	kıskanç, çekemeyen (22 b-21).
ḥaṣem (A.) :	çöp, süprüntü (19 a-14).
ḥaṣerāt (A.) :	maiyet, yanında bulunanlar (29 a-9).
ḥaṣḥāṣ (A.) :	örümcek, akrep, karınca, fare, yılan ve benzerleri gibi hayvanlar (19 b-8).
ḥaṣmet (A.) :	gelincikgillerden, kapsüllerinden afyon, tohumlarından yağ çıkarılan bir yıllık, otsu kültür bitkisi (13 a-2).
ḥaṣr (A.) :	büyüklük, heybet (24 b-20).
ḥaṭ (< ḥaṭṭ : A.) :	ölülerin diriltirilip mahşere çıkarılması, kıyamet (26 b-7).
ḥaṭā (< ḥaṭā' : A.) :	çizgi, satır (24 a-21).
ḥaṭar (A.) :	yanlış, yanılma (33 b-5).
ḥātem (A.) :	ḥaṭā it- : yanlışlık yapmak, yanlışlığa düşmek (33 b-5).
ḥāṭır (A.) :	tehlike (32 a-20).
ḥaṭṭ (A.) :	mühür, üstü mühürlü yüzük (28 b-16).
ḥattā (A.) :	zihin, fikir (25 a-8).
ḥatun :	hat, çizgi (24 a-15).
ḥavāle (A.) :	ḥaṭṭ-ı sebz (F.) : delikanlılarda sakal ve bıyıktan önce çıkan ince tüy (24 a-21).
ḥavātīn (A.) :	bundan başka, fazla olarak (25 b-16).
ḥavf (A.) :	kadın (5 a-19).
Ḥavvā (< Ḥavvā' : A.) :	bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma, ısmarlama (14 a-21).
ḥavz (A.) :	ḥavāle ol- : yollamak, göndermek (14 a-21).
ḥay (< ḥayy : A.) :	hatunlar, şerefli kadınlar (30 b-2).
	korku, korkma (13 a-12).
	ḥavf it- : korkutmak (22 a-7).
	Hz. Adem'in eşi olup, Hz. Adem cennette uykuda iken sol taraf kaburgasından alınan bir kemikten yaratılmıştır (1 b-8).
	havuz (18 a-9).
	diri, canlı (1 b-8).

ḥayā (< ḥayā' : A.) :	utanma, sıkılma (17 a-19).
ḥayāl (A.) :	hayal, insanın zihninde tasarlayıp canlandırdığı şey (14 a-11).
ḥayāt (A.) :	yaşam, ömür (6 b-15).
Ḥaydar (A.) :	Hz. Ali (24 a-12).
ḥayf (A.) :	haksızlık, insafsızlık, yazık (6 b-18).
ḥayfā (A.) :	yazık ki, heyhat, vah (3 a-19).
ḥayır (< ḥayr : A.) :	iyi, faydalı, hayırlı (14 a-2).
ḥaykır- :	yüksek sesle bağırarak (28 b-13).
ḥayl (A.) :	at sürüsü, zümre, takım (29 a-9).
ḥayme (A.) :	çadır (32 a-3).
ḥayr (A.) :	faydalı, hayır, yarar (24 b-15).
	ḥayr eyle- : yararı olmak (16 a-8).
ḥayrān (A.) :	şaşmış, şaşırılmış (1 b-10); çok beğenen, hayranlık duyan (12 b-15).
	ḥayrān kal- : bir şey ya da bir kimsenin iyi, güzel ya da olağanüstü bir durum veya davranışı karşısında beğeni, saygı duymak (31 b-12).
	ḥayrān kıl- : beğendirmek (12 b-15).
ḥayret (A.) :	beklenmedik, garip bir şeyin neden olduğu şaşkınlık (13 a-10).
	ḥayrete var- : şaşırmak (13 a-11).
ḥayva :	ayva (18 a-14).
ḥayvānāt (A.) :	hayvanlar (13 a-11).
ḥayvānī (A.) :	hayvanla ilgili, canlıya ait (17 b-4).
ḥayyāt (A.) :	yılanlar (19 b-8).
ḥayyiz (A.) :	taraf, meydan, mekân (33 a-1).
ḥazān (A.) :	güz, sonbahar (12 b-16).
ḥāzır (A.) :	hazır bulunan, göz önünde olan (25 a-6).
	ḥāzır ol- : bir şeyi hemen yapabilecek durumda olmak (32 b-13).
ḥāzır-la- :	bir şeyi kullanılacak, yararlanılacak duruma getirmek (18 b-10).
ḥāzır-şifat (A.) :	meydanda, gözönünde bulunan gibi (14 a-7).
ḥazīn (A.) :	hüzünlü, kederli, gamlı (24 b-17).
ḥazīne (A.) :	devlet malının, devlet parasının saklandığı yer (26 a-13).
	ḥazīne-i 'āmire (F.) : devlet hazinesi (26 b-12).

ḥazret (A.) :	saygı, yüceltme amacıyla kullanılan bir kelime (26 a-8).
Ḥazret-i Enes (F.) :	Hız. Enes (19 a-6).
Ḥazret-i Süleymān (F.) :	Hız. Süleyman (25 b-15).
hediyeye (< hediye : A.) :	hediyeye, armağan (33 a-1).
heft (A.) :	yedi sayısı (25 a-3).
ḥekim (< ḥekīm : A.) :	alim, bilgin (33 b-6).
ḥekīm (A.) :	alim, bilgin (30 a-20).
Ḥekīm-i Üstād (F.) :	kişi adı (33 b-12).
helāk (A.) :	ölme, öldürme, yok etme (27 a-8).
	helāk it- : ölmek, ortadan kaldırmak (27 a-8).
	helāk kıl- : yok etmek, öldürmek (27 b-9).
	helāk ol- : yok olmak, ölmek (29 b-17).
hel etā (A.) :	"geçmedi mi "anlamında Kur'an'da İnsan suresinde geçmektedir (24 a-9).
helvācı :	helva yapan veya satan kimse (17 b-19).
hem (F.) :	ile, birlikte (25 a-10).
hemān (F.) :	hemen, derhal, o anda (29 a-15).
hem-çü (F.) :	gibi (33 b-2).
hem-çün (F.) :	gibi (31 b-7).
hem-çünān (F.) :	böylece (17 a-6).
hem-dem (F.) :	can ciğer arkadaş (24 a-16).
Hemedān (F.) :	İran'da Elvend dağının kuzey yamacında bulunan bir şehir (28 b-18).
hemīn (F.) :	tıpkı bu (25 a-17).
hemīşe (F.) :	daima, her zaman (25 a-9).
hem-ḳarīn (A.) :	bir birine yakın (33 a-18).
hem-niṣīn (F.) :	beraber oturup kalkan, teklifsiz arkadaş (33 a-15).
hem-rāh (F.) :	yoldaş, yol arkadaşı (2 b-10).
heng (F.) :	güç, kuvvet (30 a-19).
henüz (< henüz : F.) :	şimdiye kadar (27 a-17).
hep :	sürekli olarak, her zaman (19 a-11).
her (F.) :	hep, bütün (1 b-5).
	her biri : ayrı ayrı hepsi (30 a-19).
	her ne : herhangi, hangi (26 a-17).
Herfeyā'il :	melek ismi (6 a-15).

hergiz (F.) :	asla, katiyen, hiçbir zaman (1 b-10).
Heşt-pāy (F.) :	kişi adı (33 b-18).
hevā (A.) :	hava (1 b-6).
hevām (< hevāmm : A.) :	böcekler, haşereler (15 a-15).
hevdec (A.) :	kadınlar için deve üzerine yapılan mahfe (23 a-7).
heves (A.) :	arzu, istek; gelip geçici istek (33 a-16).
	heves eyle- : heves etmek, bir şeye karşı istek duymak (33 a-16).
	heves it- : heveslenmek (22 b-8).
hey'et (A.) :	görünüş, hâl, durum (27 a-16).
heybet (A.) :	korcu ve saygı uyandıran durum veya görünüş (27 b-4).
	heybet al- : büyüklenmek, ululanmak (32 b-4).
heybetlü :	heybetli, büyük, ulu (15 a-9).
hezār (F.) :	bülbül (1 b-13); bin (29 b-3).
hezārān (F.) :	bin (24 b-4).
hezār-pā (F.) :	bin ayaklı, ayakları çok olan (19 b-13).
hıfz (A.) :	saklama (26 b-8).
	hıfz it- : saklamak (26 b-8).
hına (A.) :	kına (14 a-8).
hınzır (A.) :	domuz (21 a-6).
hınzır-şifāt (A.) :	domuz gibi (28 a-9).
hıred-mend (F.) :	akıllı, anlayışlı (12 a-11).
hırka (A.) :	kalın kumaştan yapılmış, bazen içi pamukla beslenmiş, ceket biçiminde giysi (13 b-18).
	hırılıyla ses çıkarmak (27 b-5).
hırıl- :	kızgınlık, öfke (24 b-17).
hışm (F.) :	hışma gel- : öfkelenmek, kızmak (29 a-3).
	hışım, kızgınlık (19 a-15).
hışım (< hışm : A.) :	Çin'in kuzeyi ile Türkistan topraklarına verilen ad (3 b-9).
Hıta (< Hata : F.) :	Hata ülkesi (26 a-21).
Hıta (< Hata : F.) :	ölümsüzlük verdiği inanan abıhayatı için, bu şekilde diri kalarak karada zor durumda bulunanlara yardım etmekle bilinen peygamber veya eren (31 b-5).
Hızır (A.) :	Hızır peygamber (26 a-4).
Hızır (A.) :	sevgililer (6 b-16).
hibān (< hibbān : F.) :	

hicīn (< hecīn : A.) :	arkasında iki hörgücü olan ve çok hızlı koşan bir cins deve (23 a-7).
hicr (A.) :	ayrılık (24 a-16).
hicrān (A.) :	ayrılık (25 a-10).
hicret (A.) :	memleketten memlekete göç (25 b-3).
	hicret-i Nebī (F.) : Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göç etmesi (25 b-3).
hiç (< hīç : F.) :	yok olan (25 a-10).
hīç (F.) :	asla (25 a-5); yok denecek kadar az, yok (26 a-14).
	hīç bir : hiçbir, bir isimden önce getirilerek o ismin bildirdiği varlıktan bir tanesinin daha olmadığını bildirir (32 b-6).
hidem (A.) :	hizmetliler, hizmetler (30 b-1).
hikāyet (A.) :	anlatma (33 b-13).
	hikāyet kıl- : anlatmak (27 a-7).
hikmet (A.) :	sebep (25 b-3).
hikmet-āmīz (F.) :	hikmetle karışık (33 a-4).
hīl'at (A.) :	süslü elbise, kaftan (24 b-19).
hīlkat (A.) :	yaratılış, tabiat (21 a-13).
hilm (A.) :	insanın tabiatında olan yavaşlık, yumuşaklık (33 a-12).
hīmār (A.) :	erkek eşek (27 b-9).
hīmār-ser (F.) :	erkek eşek başı (28 b-13).
himmet (A.) :	gayret, emek, çalışma (24 b-3).
	himmet it- : yardım etmek, emek vermek (26 b-4).
him-nāk (< hemm-nāk : F.) :	sanılandan daha büyük bir şekilde olan (30 b-19).
Hin :	dev ismi (27 a-14).
Hind (A.) :	Hint (14 a-16).
Hindī (A.) :	Hindistan ile veya Hintliler ile ilgili olan (23 a-5).
Hindustān (< Hindūstan : F.) :	Hindistan (20 a-19).
Hindūstān (F.) :	Hindistan (14 a-10).
hīnk (A.) :	kır at (21 b-6).
hīre (F.) :	donuk (24 b-18).
Hirmān (A.) :	yer adı (31 b-16).
Hirmāne (A.) :	yer adı (12 b-19).

Hirmās :	dev ismi (29 b-6).
hirmen (F.) :	harman (2 a-21).
hısāb (A.) :	hesap, sayma (13 b-12).
hişār (A.) :	kale (26 a-3).
hiss (A.) :	his, duygu (6 b-11).
hitāb (A.) :	sözü birine veya birilerine yöneltme, seslenme (26 a-8).
hizmet (A.) :	iş, iş görme (24 b-14).
	hizmet it- : hizmette bulunmak, iş yapmak (24 b-14).
	hizmet itdür- : çalıştırmak (29 a-3).
	hizmet kııl- : hizmet etmek (26 a-7).
	hizmetçi (25 a-12).
hizmet-ger (F.) :	hoca, ders veren (31 a-15).
hōca (< h ^w āce : F.) :	kendi (24 a-14).
hod (< hōd : F.) :	kendi (3 a-3).
hōd (F.) :	kendini beğenmiş, bencil (16 a-4).
hōd-bīn (F.) :	metal, cam veya topraktan yapılmış küçük kap (1 b-11).
hoḳka (A.) :	yemek (16 b-8).
hōn (< h ^w ān : F.) :	değersiz, bayağı [kimse] (24 b-17).
hor (F.) :	İran'ın doğusunda bulunan bir şehir (13 b-9).
Ḥorasān (< Ḥorasān : F.) :	fil burnu, hortum (27 b-8).
hortūm (A.) :	güzel, iyi (25 a-7).
hoş (< hōş : F.) :	hōş gör- : gücenilecek veya karşılık verilecek bir davranışı hoşgörü ile karşılamak, anlayışla karşılamak (26 b-3).
hōş-hōn (< hōş-h ^w ān : F.) :	okuyuşu güzel (21 b-10).
hoş-ter (< hōş-ter : F.) :	daha hoş, çok hoş (1 b-6).
hotaz :	bazı kuşların tepelerinde bulunan uzunca tüy, hotoz, sorguç (20 a-7).
Ḥoten (F.) :	doğu Türkistan'a verilen ad (14 a-5).
hū (F.) :	sığınma yalvarma (3 a-3).
hub (< hūb : F.) :	hoş, güzel (14 a-16).
hūb (F.) :	hoş, güzel, iyi (25 a-1).
hūd (F.) :	zırh başlık, miğfer (23 b-14).
Ḥudā (A.) :	Allah, Tanrı (24 a-7).

ḥudāvendī (F.) :	hükümdarlık, sahiplik (24 b-13).
ḥulḳ (A.) :	tabiat, huy, yaratılış (24 a-12).
ḥulle (A.) :	cennet elbisesi (30 b-14).
ḥumār (A.) :	içki veya uyku sersemliği (2 b-9).
ḥūn (F.) :	kan (15 b-6).
ḥūnī (F.) :	gaddar, zalim (24 a-16).
ḥūn-īn (F.) :	kanlı, kana bulaşmış (25 a-5).
ḥūr (A.) :	ahu gözlüler, gözlerinin akı karasından çok olanlar (26 b-7).
ḥūrān (F.) :	iri gözlü cennet kızları (18 a-15).
ḥurd (F.) :	küçük, ufak (27 b-8).
ḥurde (F.) :	ufak değersiz şey, kırıntı (16 a-10).
ḥūri (< ḥūrī : F.) :	cennet kızı, huri (20 b-20).
ḥūrī (F.) :	cennet kızı (24 a-2).
ḥurmā (A.) :	hurma ağacının yemişi (1 b-4).
ḥurrem (F.) :	şen, sevinçli (25 a-9).
ḥurşīd (< ḥūrşīd : F.) :	ḥurrem ol- : sevinçli olmak (14 a-9).
ḥurūs (F.) :	güneş (24 b-20).
ḥusūf (A.) :	horoz (1 b-13).
ḥuṣūṣ (A.) :	Ay tutulması (5 a-21).
ḥuṣūṣā (A.) :	konu (22 a-16).
ḥuṣ-ber (F.) :	ayrıca (14 a-20).
ḥuṣḳ (F.) :	aklı mahveden, bozan ilaç (33 b-20).
ḥuṣū' (A.) :	kuru (24 a-13).
ḥūt (A.) :	Tanrı huzurunda boyun eğme, nefisini hor ve hakir görme (12 a-5).
ḥūy (F.) :	büyük balık (17 a-6).
Ḥuzā (F.) :	tabiat, mizaç (24 b-17).
Ḥuzāvend (A.) :	Allah, Tanrı (24 a-1).
Ḥuzāvendā (F.) :	Allah (24 b-1).
ḥuzūr (A.) :	ey Allah !, Allahım! (25 a-19).
ḥücürāt (A.) :	gönül rahatlığı, rahatlık (12 a-5).
ḥüdhüd (A.) :	gözler, odacıklar (17 b-15).
ḥükemā (< ḥükemā' : A.) :	çavuşkuşu, ibibik, Süleyman peygamber ile Seba melikesi Belkis arasında haber getirip götürken kuş (32 a-18).
	alimler, bilginler (28 b-3).

hüküm (A.) :	hüküm, yargı, emir (25 b-11).
	hüküm eyle- : hükmetmek, egemenliği altında bulundurmak (25 b-14).
	hüküm kııl : hükmetmek, hüküm sürmek (28 b-16).
hümā (F.) :	devlet kuşu, saadet, mutluluk getireceğine inanılan kuş (15 b-21).
hümām (A.) :	himmetli, azimli (23 b-2).
hümāyūn (F.) :	padişaha ait (6 a-12).
hümāyūn-fāl (F.) :	padişah talihi, uğuru (24 b-16).
Hümāyūn Şāh :	kişi adı (32 b-11).
hüner (F.) :	marifet, ustalık (33 b-9).
	hüner göster- : becerisini, ustalığını ortaya koymak (33 b-9).
hüner-mendān (F.) :	hünerliler, marifetliler (25 a-3).
hüner-perver (F.) :	hüneri seven, hüneri koruyan (25 a-4).
Hüseyn (A.) :	Hz. Hüseyin, Hz. Ali'nin oğlu (24 a-12).
hüseynī (A.) :	Türk müziğinin altı numaralı basit makamı (31 a-9).
hüsn (A.) :	güzel, iyi (25 a-4).
	hüsn-i hülk (F.) : güzel huy, iyi karakter (25 a-4).
hüsrev (F.) :	(b.b.) İran'ın efsanevî hükümdarı (24 a-6); padişah, hükümdar (24 b-13); (b.b.) Hüsrev ü Şîrîn mesnevîsinin erkek kahramanı (7 a-8).
Hüsrev ü Şîrîn (F.) :	İran ve Türk edbiyatında Sasani hükümdarı Hüsrev Perviz ile Ermen melikesi Şîrîn'in efsanevî aşklarını anlatan mesnevî (33 a-5).
hüsün (< hüsn : A.) :	güzel, iyi, hoş (24 a-18).
hüve'l-âhîr (A.) :	O (Allah), sondur (1 b-1).
hüve'l-bâttın (A.) :	O (Allah), gizlidir (1 b-1).
hüve'l-evvel (A.) :	O (Allah), ilktir (1 b-1).
hüve'l-ezher (A.) :	O (Allah), açıktır (1 b-1).
hüzün (A.) :	gam, keder, sıkıntı (7 a-13).

I 1

ı (< u : F.) :

ve, ile (20 b-9).

'idāl (A.) :

denklik, eşitlik (24 b-16).

ilan :	yılan (19 a-20).
ıldırım :	yıldırım (29 b-21).
ılduz :	yıldız (31 b-8).
ırak :	uzak (17 a-16).
ırğan- :	sallanmak, kımıldanmak (24 b-8).
ırğur- :	sallanmak (13 a-3).
ırmağ :	ırmak (31 b-16).
İsfahān (F.) :	İsfahan şehri, İran sınırları içinde kalan çok süslü ve mamur olan, sürmenin imâl edildiği bir şehir (20 b-14).
ıslāh (A.) :	düzeltilme, iyileştirme (33 a-3).
ısmarla- :	ıslāh it- : iyi bir duruma getirmek, iyileştirmek (33 a-3).
'ışk (A.) :	bir şeyin yapılmasını veya getirilmesini, bu işlerle uğraşan birine söylemek, sipariş etmek (23 a-4).
'ıyd (A.) :	aşk, sevgi (24 a-14).
'ıyş (A.) :	bayram (25 a-19).
	yaşama (18 a-11).
	'ıyş u nüş (F.) : yeme içme (18 a-11).

İ i , ĩ

i (< ü : F.) :	ve (25 a-2).
'ibād (A.) :	ibadet edenler (23 b-12).
'ibādet (A.) :	Tanrı buyruklarını yerine getirme (32 a-17).
'ibāret (A.) :	-den meydana gelmiş, bir şeyin aynı (25 a-8).
ıblīs (A.) :	şeytan (16 b-12).
ıblīs-veş (F.) :	şeytan gibi (33 a-14).
ibn (A.) :	oğul (29 a-7).
İbrāhīm (A.) :	peygamber ismi (12 a-18).
'ibret (A.) :	kötü bir olaydan, durumdan alınan ders (1 b-5).
	'ibret al- : ders almak (1 b-5).
ibtida (< ibtidā' : A.) :	önce, başta (26 b-2).
ibtidā (A.) :	önce, başta (25 a-8).
icād (A.) :	yeniden bir şey çıkarma (24 a-1).
	icāda getir- : yeni bir şey ortaya çıkarma (24 a-

icāzet (A.) :	1). izin, ruhsat (27a-4).
iç :	icāzet vir- : izin vermek, onay vermek (32 a-2). oyuk olan ve oyuk sayılabilen şeylerin boşluğu (3 a-12).
iç- :	sıvı bir şeyi ağza alarak yutmak (24 a-8).
içerü :	içeri (32 a-18).
içinde :	içinde, ortasında (25 b-20).
içre :	içinde, arasında (1 b-7).
içün :	için, sebebiyle, -dan, -den dolayı (26 b-5).
İdrīs (A.) :	peygamber ismi (12 a-9).
İdrīs-veş (F.) :	İdris gibi (33 a-14).
‘ifrīt (A.) :	Doğu masal ve efsanelerinde, kötü ve korkunç cin (12b-17).
igen :	çok, daha fazla (25 a-14).
iḥāṭa (A.) :	kuşatma, çevirme, sarma (28 a-2). iḥāṭa it- : kuşatmak, sarmak (31 b-18). iḥāṭa kıl- : çevirmek, kuşatmak, sarmak (28 a-3). iyilik, lütuf, bağış (25 a-9).
iḥsān (A.) :	iḥsān it- : iyilik etmek, bağış yapmak (25 a-9). özen, dikkatli davranma (7 a-14).
iḥtimām (A.) :	çekinme, sakınma (22 b-16).
iḥtirāz (A.) :	iḥtirāz kıl- : çekinmek, sakınmak (22 b-16). yaşlı (17 b-3).
iḥtiyār (A.) :	iḥtiyār it- : yaşlı olmak, yaşlanmak (17 b-3). sakınma (3 a-15).
iḥtiyāt (A.) :	iḥtiyāt kıl- : sakınmak (3 a-15). kişi adı (12 a-15).
İhyāyā ibn Si‘ā :	hazırlama, hazır etme (17 b-21).
iḥzār (A.) :	iḥzār it- : hazırlamak, hazır etmek (17 b-21). eziyet, azap, cefa (24 a-2).
‘iḳāb (A.) :	baht, talih (25 a-7).
iḳbāl (A.) :	birden sonra gelen sayı (25 b-14).
iki :	iki sayısının sıra sıfatı (27 a-20).
ikinci :	iki sayısının sıra sıfatı (27 a-20).
iḳlīm (A.) :	yer, memleket, ülke (13 a-19).
iḳrāh (A.) :	tiksınme, iğrenme (19 a-21).

ikrār (A.) :	ikrāh it- : tiksirmek, iğrenmek (19 a-21). benimseme, kabul (6 a-3).
iksīr (A.) :	ikrār it- : kabul etmek (6 a-3). Ortaçağ kimyacılarının çok tesirli ve herhangi bir maddeyi altına dönüştürecek kadar kuvvetli olduğuna inandıkları bir madde (24 a-17).
iktidār (A.) :	gücü yetme, yapabilme (26 b-18).
il :	vilayet, il (33 b-11).
'ilāc (A.) :	il yazıcılık : il yazıcısı olma durumu, kâtiplik (26 a-15). derde deva olan şey, ilaç (2 a-11).
ilçî :	elçi, bir uzlaşma sağlamak ya da iş bitirmek için birinin yanına gönderilen kişi (33 b-16).
ile :	ile (27 a-11).
ilerü :	ileri (27 a-9).
ilet- :	götürmek, ulaştırmak (28 b-18).
'ilm (< 'ilm : A.) :	bilme, biliş (24 b-19).
ilkā (< ilkā' : A.) :	telkin etme, ilham etme (21 b-10).
illā (A.) :	ilkā it- : telkin etmek (21 b-10). mutlaka, ille (27 b-20).
'ilm (A.) :	ilim, bilme, biliş (25 a-2).
'illet (A.) :	'ilme'l-yakīn (A.) : kesin bilgi (22 a-12). 'ilm-i ebdān (F.) : hekimlik bilgisi (12 a-6). 'ilm-i edyān (F.) : din bilgisi (12 a-7). sebeup, neden (33 a-15).
ilt- :	iletmek, ulaştırmak (29 b-9).
İlyās (A.) :	peygamber ismi (31 b-5).
imām (A.) :	namazda kendisine uyulan kişi (24 a-4).
imāme (< 'imāme : A.) :	sarık, başlık (4 a-3).
'imāme (A.) :	sarık, başlık (31 a-17).
īmān (A.) :	dinin ortaya koyduğu doğmalara inanma, kutsal inanç, inanç (6 a-3). īmāna gel- : sonradan bir şeyi kabul edip uymak (6 a-3).
imdi :	şimdi, artık (27 a-8).
imkān (A.) :	olanak (25 b-19).
'İmrān (A.) :	Hz. Musa ile Meryem'in babasının adı (26 a-20).

imtişāl (A.) :	alınan buyruğa bütünüyle uyma (26 a-12).
imtişāl it-	uymak, benzemeye çalışmak (26 b-12).
in (F.) :	bu (25 a-21).
in-	yukarıdan aşağıya doğru gelmek (27a-12).
in'ām (A.) :	nimet verme, iyilik etme (7 a-11).
inan-	bir şeyin varlığını, doğruluğunu kabul etmek (29 b-6).
inandur-	inanmasını sağlamak (22 b-18).
'ināyet (A.) :	iyilik, ihsan, yardım (6 a-20).
	'ināyet eyle- : iyilik ve yardım etmek (7 a-3).
ince :	kendi cinsinden olanlara göre, dar ve uzun olan, kalınlığı az olan (29a-2).
incin-	birinin herhangi bir davranışı yüzünden üzüntü duymak, kırılmak (30 a-5).
incü :	istiridye gibi bazı kabuklu deniz hayvanlarının içerisinde oluşan, küçük, sert, kıymetli bir süs tanesi (24 b-18).
indi :	şimdi (20 b-9).
indür-	yüksekten, yukarıdan aşağıya inmesini sağlamak (30 b-1).
iñlet-	çok eziyet vermek, eziyet çektirmek (19 a-19).
innemā (A.) :	ancak (24 a-9)
iñren-	çınlamak, ses vermek (28 b-11).
ins (A.) :	insan (26 a-10).
inşāf (A.) :	merhamete, vicdana veya mantığa dayanan adalet (21 b-3).
	inşāf it- : acımak, hakkını tanımak (21 b-3).
insān (A.) :	kişi , adam (1 b-8).
intikāl (A.) :	bir yerden başka bir yere geçme, geçiş (6 b-14).
intikām (A.) :	öç alma (27 a-9).
ip :	dokuma maddelerinin bükülmüş liflerinden yapılan bağ, iplik (16 b-20).
ipek :	kumaş dokumakta kullanılan parlak ve ince tel (1 b-5).
iplik :	pamuk, keten, yün, ipek, naylon vb. dokuma maddelerinin uzun, ince liflerinden her biri (16 b-15).
ir-	bilmek, kavramak (24 b-11); ermek, erişmek, ulaşmak (4 a-11).
irgür-	ulaştırmak, eriştirmek (15 b-19).

iri :	çok hacimli, aşırı derecede büyük (30 b-19).
iriş- :	erişmek, ulaşmak (30 a-16).
irişdür- :	eriştirmek, ulaştırmak (14 a-6).
irkek :	erkek (15 a-19).
'Īsā (< Īsā' : A.) :	dört büyük peygamberden biri olup, kendisine İncil adlı kitap indirilmiştir (1 b-2).
İşfendiyār (F.) :	Keyâniyân sülalesinden Güştasb'ın oğlu olup, İranlıların efsanevî kahramanlarından biri (25 b-5).
İshāk (A.) :	Hz. İshak (21 b-6).
'Īsī (< 'Īsā : A.) :	Hz. İsa (33 a-9).
'Īsī-şifat (A.) :	Hz. İsa gibi (21 b-9).
İskender (F.) :	Zülkarneyn ve Sikender olarak da anılan eski hükümdarlardan biri (24 b-4).
	İskenderān-ı sed (F.) : Büyük İskender'in yaptırmış olduğu set (21 a-17).
İskenderī (A.) :	İskender'e ait, İskender ile ilgili (27 b-1).
İskenderī-sed (F.) :	İskender'in Ye'cuc ve Me'cuc için yaptırmış olduğu set (13 a-16).
ism (A.) :	isim, ad (33 a-7).
ismu'l-lāh (A.) :	Allah'ın ismi (31 a-19).
İsmā'īl-nām (F.) :	İsmail isimli, ismi İsmail olan (6 a-18).
'ismet (A.) :	günahsızlık, temizlik (6 a-21).
isnād (A.) :	bir düşüncüyü, bir konuyu bir kişi veya sebebe dayandırma, yükleme (5 b-5).
İsrāfil-veş (F.) :	İsrafil gibi (13 a-15).
issi :	sahip, malik (20 b-8).
iste- :	arzu etmek, istemek (24 a-7).
isteş- :	karşılıklı olarak istemek (22 a-1).
istihrāc(A.) :	çıkarma, çıkarsama (26 a-13).
	istihrāc it- : sonuç çıkarmak (26 a-15).
istimdād (A.) :	imdat isteme, yardıma çağırma (25 b-7).
iş :	durum, vaziyet (33 a-19); bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma (22 b-21).
işbu :	işte bu (30 b-8).
işig :	eşik, giriş yeri (24 a-17).
işik :	eşik (2 a-11).
işit- :	duymak, haber almak (26 b-17).

işle- :	(ince ve süslü şeyler için) yapmak, nakışlamak (23 b-3).
işlen- :	işlemek işi yapılmak (23 b-2).
işlet- :	işlemesini sağlamak, çalıştırmak (28 b-18).
İşmevîl :	peygamber ismi (23 b-19).
it- :	etmek, yapmak (1 b-2).
it- :	söylemek, demek, anlatmak (33 b-6).
itâ'at (A.) :	boyun eğme, alınan emre göre davranma (31 a-19).
i'tibār (A.) :	saygı gösterme, önem verme (31 a-17).
i'timād (A.) :	i'tibār it- : saygı göstermek (31 a-17). güvenme, güven (25 a-11).
ittifāk (A.) :	i'timād it- : güvenmek (25 a-11). birleşme, uyuşma (30 a-21).
ittikā (< ittikā' : A.) :	dayanma, yaslanma (12 a-2).
ivme :	ivmek eylemi (18 a-3).
iy :	ey (33 a-9).
İyşā (A.) :	kişi adı (12 a-14).
İzid (F.) :	Allah (24 a-6).
izle- :	birinin veya bir şeyin arkasından gitmek, takip etmek (12 b-2).
izn (A.) :	bir şey yapmak için verilen ya da alınan özgürlük, müsaade (26 a-5).
'izz (A.) :	izn-i Rabbānī (F.) : Allah'ın izni (26 a-5).
'izzet (A.) :	yücelik, değer, kıymet (24 b-20). hürmet, saygı (32 b-10).

K k , K k

ķā'a (A.) :	ova, sahra (18 a- 6).
Ka'be (A.) :	Müslümanların namaza başlarken yöneldikleri taraf (24 a-4).
ķabīh (A.) :	çirkin, yakışsız (24 a-3).
ķabir (< ķabr : A.) :	mezar (17 b-7).
ķabr (A.) :	mezar, sin (26 b-7).
ķabūl (A.) :	razı olma, onaylama (33 a-1).
ķabūl it- :	bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı

	olma (23 a-19).
	ķabŭl ol- : kabul etmek, almak (31 b-3).
ķabz (A.) :	el ile alma, avuē iēine alma (31 b-4).
	ķabz u baş (F.) : kapanıp aēılma, daralıp genişleme (31 b-4).
ķaē- :	bir yerden ayrılmak, firar etmek (24 b-6).
ķaēan :	ne zaman, her ne zaman (24 b-6).
ķad (< ķadd : A.) :	boy (20 a-4).
ķadar (A.) :	kadar, miktar, denli, (25 b-13).
ķadd (A.) :	boy (24 a-19).
	ķadd ũ ķāmet (F.) : boy pos (29 a-1).
ķadeh (A.) :	bardak, kŭēŭk bardak (24 b-21).
ķadem (A.) :	ayak (28 b-4).
	ķadem baş- : ayak basmak, ulaşmak (31 a-11).
ķader-ķudret (A.) :	gŭēlŭ talih, bahtı iyi olan (24 b-2).
ķadife (< ķaēife : A.) :	yŭzeyi belirli uzunlukta bırakılmış ham madde lifleriyle kaplı, parlak, yumuşak kumaş (3 b-4).
ķadīm (A.) :	eski (25 b-16).
	ķadīmŭ'z-zemān (A.) : eski zamanlar (32 b-15).
ķādir (A.) :	gŭēlŭ, kuvvetli (12 a-9).
ķadr (A.) :	deēer, itibar (24 b-20).
ķādr (A.) :	Kadir gecesi, Ramazan ayının kutsal sayılan yirmi yedinci gecesi (25 a-19).
ķāēī (A.) :	yerine getiren, şeriat hakimi (25 a-14).
ķāf (< ķāf : A.) :	dŭnyanın etrafını ēevrelediēine ve aşılmasının imkānsızlıēına inanılan, zŭmrŭd-i anka kuşunun yařadıēına inanılan efsanevī daē (24 b-6).
	ķaftan ķāfa : baştan başa, bŭtŭnŭyle (25 a-16).
ķāf (A.) :	Kaf daēı (33 b-21).
	ķāftan ķāfa : baştan başa, bŭtŭnŭyle (25 b-10).
ķāfā (A.) :	tepe, uē (13 a-2); baş, kafa (31 a-7).
ķāfile (A.) :	birlikte yolculuk eden topluluk (6 a-8).
ķāfir (A.) :	insafsız, merhametsiz, zalim (24 a-16).
ķaftan (A.) :	genellikle ipek olan bir ēeřit uzun sŭslŭ giysi (25 a-16).
ķāfŭrī (A.) :	kāfurdan yapılma, kāfurla ilgili (16 b-5).
ķāēan arslan :	kızılmıř, kŭkremiř, ēok ūfkeli aslan (15 b-13).
ķāhel (< kāhil : A.) :	olgun, erişkin (17 a-1).

Ḳahhār-ı Tinnīn-ten (F.) :	kişi adı (33 b-18).
ḳahr (< ḳahr : A.) :	zorlama, mahvetme (25 a-15).
ḳāhir (A.) :	kahreden, zorlayan, yok eden, ortadan kaldıran (1 b-9).
Ḳāhir (A.) :	k.a. (33 b-19).
Ḳāhir bin Sām-u Süvār (F.) :	Neriman'ın oğlu olan, "Tekvuruşlu Sam, Süvār" adlarıyla da anılan İran'ın efsanevî kahramanlarından biri(33 b-17).
Ḳāhir bin Sām (A.) :	kişi adı (5 b-21).
ḳahr (A.) :	zorlama, helâk etme, ezme (1 b-8).
kahramān (F.) :	ḳahr it- : ezmek, perişan etmek (6 b-2).
Ḳahramān (F.) :	yiğit, cesur (20 a-2).
	Pişdadiyan sülalesinden Tahmurs'un oğlu olarak bilinen mitolojik bir kişi olup Kahraman-ı Kâtil olarak da anılır (27 b-21).
	Ḳahramān-ı Ḳātil (F.) : kişi adı (28 a-14).
ḳahramānī (A.) :	kahramanlık, yiğitlik (16 a-14).
Ḳahramānī (A.) :	Kahraman adlı kişi ile ilgili, ona ait (28 a-9).
ḳaḳ- :	vurmak, itmek, tepmek (16 a-15).
ḳaḳı- :	öfkelenmek, kızmak (3 a-2).
ḳaḳnūs (F.) :	adı doğu masallarında geçen, çok delikli gağasından rüzgâr estikçe türlü sesler çıkaran, oldukça iri bir kuş (27 a-1).
ḳal- :	bir durumda bulunmak (25 a-16); varlığını korumak, sürdürmek (33 b-1).
ḳal'a (A.) :	kale, hisar (33 b-19).
	ḳal'a-i Ḳirmān (F.) : Hirman kalesi (30 b-7).
ḳalb (A.) :	kalp, yürek (24 a-11).
ḳaldur- :	yukarı doğru hareket ettirmek (27 b-7).
ḳāleb (A.) :	kalıp, biçim, örnek (22 b-15).
ḳalem (A.) :	kalem (25 a-20).
ḳālīb (A.) :	vücut, gövde (27 b-1); biçim, kalıp (22 a-5).
ḳalīl (A.) :	az, çok olmayan (3 a-9).
ḳalk- :	girişmek, başlamak, yeltenmek (23 b-12).
ḳalkān :	bir tür balık (20 a-7).
ḳamer (A.) :	Ay (1 b-1).
ḳamer-behçet (A.) :	Ay'ın güzelliği (20 b-16).
ḳāmet (A.) :	boy, boy pos (27 a-17).

kāmī (F.) :	lezzet, zevk (17 b-19).
kāmīl (A.) :	kemale ermiş, olgun (24 b-13).
ķamıř : ķam-kār (F.) :	nemli yerlerde yetişen, boğumlu, sert gövdesi olan bitkilere verilen ad (21 b-7). isteğine ulaşmış, mutlu (24 b-3).
ķamu :	bütün, hep, herkes (1 b-4).
kām-yāb (F.) :	talihli, isteğine ulaşmış, mutlu (33 a-8).
kān (F.) :	maden ocağı, kaynak (24 b-18).
ķan :	vücuttaki kırmızı renkli hayatı sıvı, kan (24 b-8).
	ķan ağla- : büyük bir üzüntü içinde bulunmak (15 b-1).
	ķan ķaşan- : korkudan kan işemek (32 b-6).
	ķan ķaşandur- : korkudan kan işetmek (29 a-3).
	ķana ķana : kanıncaya kadar, doya doya (15 b-8).
ķanā'at (A.) :	kısmete razı olma, bir şeyi yeter görüp fazlasını istememe (16 b-14).
ķanad :	kanat, kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan organ (27 a-5).
	ķanad aç- : uçmak (27 a-5).
k'anca :	ki öyle, o kadar (28 a-19).
ķand (A.) :	şeker (24 a-20).
ķanda :	nerede ? (27 a-10).
ķandan :	nereden ? (32 b-1).
ķandī (A.) :	şekerle ilgili, şekerden yapılmış (1 b-3).
ķanı :	hani, nerede (7 a-12).
kānī (A.) :	kinayeli söyleyen, dokunaklı söz söyleyen (25 a-17).
ķānī' (< ķānī': A.) :	kanaat eden (17 a-6).
ķankı :	hangi (5 a-21).
ķapķara :	kömür gibi kara, simsiyah (13 a-5).
ķaplan :	enine çizgili, koyu sarı postu olan, çevik ve yırtıcı hayvan (27 a-20).
ķaplan-veş (F.) :	ķaplan gibi (17 a-4).
ķaplumbağa :	ķaplumbağa (19 a-9).
ķapu :	ķapı, bir yere girip çıkmaya yarayan açıklık (24 b-16).
ķapucı :	ķapıcı, Osmanlı devlet teşkilatında saray ķapılarını bekleyen görevli sınıf (23 a-7).
kār (F.) :	iş, güç (29 b-19).

kar :	beyaz, billur biçiminde donarak yağın su buharı (27 a-12).
ka'r (A.) :	çukur şeyin dibi, dip, derinlik (32 b-18).
kara :	en koyu renk, siyah (25 a-16).
karalık :	kara haber : ölüm ya da felaket haberi (14 a-2). kara olma durumu (13 b-21).
karār (A.) :	değişmeyen, düzenli durum, düzenlilik (31 a-6). karār it- : durmak (23 b-15). karār kııl- : birçok şeyi deneyip birini seçmek (31 a-6).
karar- :	renge karaya dönmek, siyahlaşmak (24 a-1).
Karasi (< Kara İse, Kara İsa) :	merkezi Balıkesir olan bir sancak (25b-4).
karavaş :	cariye, hizmetçi (31b-8).
karcaş- :	karışmak, birbirine girmek (19 a-20).
kardeş :	kardeş (13a-13). kardeş okuş- : birbirini kardeş saymak (21 a-18). dünya (6 b-4).
kār-gāh (F.) :	karın (14 b-7).
karın :	karınca (1 b-6).
karınca :	kardeş (12 a-14).
karındaş :	birbirinin içine girmek, bir araya gelmek (15 a-19).
karış- :	karşı, bir yerin, bir kimsenin esas tutulan yüzünün ilerisi (28 a-4); ön, kat, huzur (29 a-5).
karşu :	kamış, saz, şeker kamışı (1 b-3).
kaşab (A.) :	bildirme, anlatma, hikâye etme (26 a-13).
kaşaş (A.) :	amaç, istek (26 b-16).
kaşd (A.) :	kaşd it- : kastetmek, amaçlamak, demek istemek (27 a-5). kaşd kııl- : kastetmek, istemek (26 b-17).
kāsım (A.) :	taksim eden, bölen, ayıran (24 a-5).
Kaşır (< Kaşr : A.) :	yer adı (26 a-3).
kāşır (A.) :	kısa (1 b-10).
kāşid (A.) :	kasdeden, tasarlayan (22 b-8).
kaşīde (A.) :	en az on beş beyitten oluşan, bütün beyitlerin ikinci dizeleri en baştaki beyit ile kafiyeli bulunan, büyükleri övmek için yazılan şiir türü (24 a-21).
Kaşkās :	cin ismi (27 a-10).

Kaşr (A.):	yer adı (26 a-3).
kaşr (A.):	köşk, saray (18 a-6).
kaş :	kaş (24 a-4).
	kaş çat- : kızmak, öfkelenmek (2 a-7).
kāşī (F.):	İran'ın Kâşân şehrinde yapılan bir çeşit çini (3 b-4).
kartal :	iri, yırtıcı bir kuş (13 b-17).
Kartūs-ı 'Ādī (F.):	kişi adı (12 b-9).
Karūn (A.):	İsrailoğulları'nda zenginliğiyle meşhur olmuş kişi, Krezüs (27 a-1).
kaş :	ön, huzur, makam (27 a-12); nicelikce kez, defa (23 a-15).
	kaş kaş : çok, pek çok (23 a-15).
kaş- :	ilave etmek, karıştırmak, eklemek (17 b-20).
kaş'ā (A.):	hiçbir zaman, asla (24 a-12).
kaşār (A.):	birbiri ardınca sıralanmış hayvan sürüsü (25 b-19).
kaş-ender-kaş :	(galat) kat kat (16 a-13).
kaşatı :	çok, aşırı derecede (28 a-18); sert, şiddetli (30 b-11).
	kaşatı kaşatı : sert sert (30 b-11).
kaşatır :	kısarak ile erkek eşeğin çiftleşmesinden doğan melez hayvan (23 a-4).
kātib (A.):	yazan, yazıcı (25 a-8).
kātil (A.):	katleden, öldüren (13 a-19).
kaşrān (A.):	katran (24 a-3).
kaşre (A.):	damla, damlayan şey (18 a-1).
kaşī (A.):	kuvvetli, güçlü (24 a-16).
kaşī-ṭāli' (F.):	güçlü talih, şansı kuvvetli olan (24 b-13).
kaşl (A.):	lâf, söz (33 b-12).
kaşm (A.):	insan topluluğu (30 b-5).
kaşs (A.):	yay (14 b-3).
	kaşs-ı kuşah (F.): ebem kuşağı, gök kuşağı (4 b-19).
	kaşs-u kuşah (< kaşs-ı kuşah: F.): ebem kuşağı (31 a-4).
	kaşs-u kuşah-miṣāl (< kaşs-ı kuşah-miṣāl: A.): ebem kuşağı gibi (13 a-18).
Kāvus (F.):	İran padişahlarından biri (19 b-10).
kaşya :	büyük ve sert taş kütlesi (20 b-2).
kaşyd (A.):	düşünce, endişe (32 b-3).

ḳāyım (< ḳā'im : A.) :	ḳaydufı ḳayur- : çaresine bakmak, hizmeti yerine getirmek (32 b-3).
ḳaynak :	mevcut bulunan, ayakta duran (24 b-14).
ḳaynaş- :	yırtıcı hayvan pençesi (13 b-4).
Ḳayşer (A.) :	uyuşmak, yakın ilişki kurmak (15 a-19).
ḳayşer (A.) :	eski Roma ve Bizans imparatorlarının lâkabı (24 a-6)
Ḳayser-i Rûm (F.) :	eski Bizans ve Roma imparatorlarının lâkabı (24 b-16).
ḳayur- :	kişi adı (12 b-7).
Ḳayyûm (A.) :	kayırmak, mukayyet olmak, ilgilenmek (32 b-3).
Kāz (A.) :	Allah (7 a-3).
ḳaz :	peygamber ismi (5 b-16).
ḳaz- :	Perdeayaklılardan, ördekten iri bir kümes hayvanı (33 a-17).
ḳazā (< ḳazā' : A.):	herhangi bir araçla toprağı açmak, oymak (28 b-8).
ḳazan :	can veya mal kaybına veya zararına neden olan kötü olay, tehlike (24 b-5).
ḳazan- :	büyük, derin, kulplu kap (15 a-4).
ḳazā-savlet (A.) :	ele geçirmek; edinmek (5 b-6).
ḳazğan :	tehlike saldırı, hücum (24 b-2).
ḳazı- :	kazan (31 a-13).
ḳazıyye (A.) :	çizmek, yazı yazmak (5 a-17).
ḳazzāz (A.) :	iş, mesele (22 b-16).
kebāb (A.) :	ipekçi, ipek işleyen, ipek satan (17 b-1).
kebg (F.) :	yanmış, yanık (15 b-4).
kebīr (A.) :	keklik (24 b-16).
kebūd (F.) :	büyük (1 b, başlıkta).
kef (F.) :	gök rengi, mavi (3 b-1).
kef (< keff : A.) :	köpük (25 a-10).
	el içi, avuç (26 b-5).
	kef çal- : el çırpma (18 a-13).
kefen (A.) :	kef vir- : el vermek, el uzatmak (21 b-17).
Keflīs :	ölüyü sarmak için kullanılan beyaz bez (24 b-19).
Kehrem-i 'Ādī (F.) :	cin ismi (6 a-2).
keklik :	kişi adı (12 b-9).
kelām (A.) :	keklik (2 b-2).
	söz, lâf (24 b-1).

kelīm (A.) :	söz söyleyen, konuşan (13 a-8).
kelimāt (A.) :	kelimeler, sözler (25 a-21).
kemāl (A.) :	kelimāt it- : söz söylemek, konuşmak (17 b-10). tamlik, eksiksizlik, en yüksek değer, mükemmellik (1 b-1).
kemāl (A.) :	kemāl-i kudret (F.) : gücünün son derecesi, gücünün yüceliği (1 b-1).
kemān (F.) :	yay, kavis (1 b-4).
kemer (F.) :	bele takılan kuşak, kayış (25 a-18); kapı, pencere, köprü gibi şeylerin oyuğu, tavanı (31 a-4). kemer kuşan- : işe hazırlanmak (31 a-18).
kemer-bağış (F.) :	kemer bahşeden, veren (24 b-2).
kemīn (F.) :	çok az, pek küçük (25 a-14).
kemīne (F.) :	aciz, zavallı (24 b-17).
kem-ter (F.) :	daha aşağıda bulunan, hakir (24 b-17).
kemük :	kemik (27 b-21).
kenār (F.) :	kıyı, çevre (30 b-1).
Kenāz :	peygamber ismi (23 b-19).
kend :	kent, şehir (26 a-3).
kendü :	kendi, kendisi (27 a-15).
kendüyi :	kendini, kendisini (22 a-16). kendüyi yitir- : kendini kaybetmek, aklı başından gitmek (21 a-20). kendüyi yitür- : kendini kaybetmek, aklı başından gitmek (13 a-14). kendisi (28 a-21).
kendüzi :	kendisi (28 a-21).
kenīz (F.) :	evlenmemiş kız, bâkire (24 a-2).
kerem (A.) :	cömertlik, bağış, el açıklığı (24 b-18). kerem eyle- : bağışta, iyilikte bulunmak (7 a-13). akbaba (33 a-18).
kerkes (A.) :	akbaba (33 a-18).
kerpiç :	duvar örmekte kullanılmak için kalıplara dökülüp güneşte kurutulmuş saman ve balçık karışımı ilkel tuğla (32 b-17).
kerre (A.) :	defa, kez (31 b-15).
Kerrimān (< Kerīmān : F.) :	Neriman'ın babası, Rüstem'in dedesinin dedesi (29 a-12).
kerrübiyyūn (A.) :	Allah'a en yakın kabul edilen meleklerin en büyükleri (26 b-6).

kes- :	ara veya son vermek (30 b-12).
kesād (A.) :	yokluk, kıtlık (24 b-18).
kesb (A.) :	kazanma (6 b-11).
	kesb eyle- : kazanmak (6 b-11).
keşef (F.) :	kaplumbağa (1 b-9).
keseğen :	fare (21 b-4).
keşf (A.) :	keşif, gizli olan bir şeyi ortaya çıkarma (6 b-13).
keskin :	çok kesici, iyi kesen (16 a-15).
kethuzā (< ked-ḥüdā : F.) :	kâhya (23 a-8).
kethüdā (< ked-ḥüdā : F.) :	kâhya (12 a-17).
kevākib (A.) :	yıldızlar (12 a-9).
	kevākib-i seyyāre (F.) : Güneş, Ay ve beş gezegen (12 a-9).
kevşer (A.) :	cennette bir suyun adı (24 a-2).
Key'ahşā'il (A.) :	melek ismi (5 b-12).
Keykânūs (F.) :	kişi adı (33 b-18).
Keykāvus (F.) :	İran padişahlarından biri (5 b-19).
Keyḳubād (F.) :	Şehnâme'de adı geçen İran hükümdarlarından biri (31 b-6).
k'eyle- :	ki eylemek, yapmak (1 b-7).
Keyümers (F.) :	Şehnâme'ye göre Acemlerin ilk padişahı, aynı zamanda mitolojiye göre ilk insandır. Bir rivayete göre Keyümers yerden ot gibi bitmiştir (24 a-11).
keyūs (< kiyūs : F.) :	eğri, çarpık (21 b-2).
keyvān (F.) :	Zühal(Satürn) gezegeni (15 b-20).
keyyūs (< kiyūs : F.) :	eğri, çarpık (13 b-6).
keyyūsī (< kiyūsī : F.) :	çarpıklık, eğrilik olan (19 b-10).
kez :	defa, kere (5 a-13).
kezzāb (A.) :	çok yalan söyleyen, yalancı (13 b-20).
ḳıbbe (< ḳubbe : A.) :	yarım küre biçiminde olan ve yapıyı örten dam (13 a-16).
ḳible (A.) :	namaza başlarken, yönelinen taraf (31 a-2).
ḳıbtī (A.) :	ḳıbt soyundan, çingene (30 b-4).
ḳıl :	ḳıl (27 b-20).
ḳıl- :	etmek, eylemek, yapmak (1 b-5).
ḳılıç :	bir veya iki yüzü keskin, saplı, yassı ve uzunca, çelikten yapılmış savaş aleti (24 b-9).

kıllu :	kıllı, kılı olan, kıl ile kaplı (29 a-2).
kırintı :	bir şeyden ayrılan küçük parça (19 b-6).
kırk :	otuz dokuzdan sonra gelen sayı (29 b-16).
kısaç :	kısaç, kerpeten (14 b-2).
kısal- :	azalmak, kısa duruma gelmek (3 a-4).
kısmet (A.) :	nasip, kader, talih (16 b-3).
kışsa (A.) :	hikâye, rivayet (25 b-5).
kış :	yılın en soğuk mevsimi (25 a-17).
kıtrıb :	kuş ismi (13 b-13).
kıy- :	esirgememek, feda etmek (15 b-5).
kıyām (A.) :	ayağa kalkma, ayakta durma (24 a-19).
kıyāmet (A.) :	dünyanın sonu, bütün ölümlerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman (25 a-10).
	kıyāmet kop- : kıyamet günü gelmek (29 a-4).
kıyās (A.) :	karşılaştırma (26 a-10).
	kıyās it- : kıyaslamak, karşılaştırmak (26 a-10).
kıyıkım :	şiddet, heybet, görkem (21 b-19).
kıymetī (<kıymetī : A.) :	değerli, kıymetli (21 a-14).
kıymetī (A.) :	değerli (31 a-3).
kız :	kız, dişi kişi (23 a-10).
kızıl :	parlak kırmızı renk (30 b-12).
ki (F.) :	ki, bağlama edatı (1 b-2).
kibār (A.) :	büyükler, ulular (29 b-19).
kibr (A.) :	büyüklük, ululuk (2 a-17).
kiçi :	küçük (20 a-19).
kih-ter (F.) :	çok küçük (31 a-7).
kilāb (A.) :	köpekler (13 b-20).
Kil'ad-ı Parçilī (F.) :	kişi adı (20 b-6).
Kil'ad-ı Parḥablī (F.) :	kişi adı (19 b-7).
Kil'ad-ı Parḥablu (F.) :	kişi adı (18 b-8).
kilār (F.) :	kiler (12 a-15).
kilse (<kilise : F.) :	kilise (23 b-12).
kim :	ki (1 b-1).
kim :	kimse, kişi (24 a-7).
kimhā (<kemhā : F.) :	ipek kumaş, havsız kadife (3 b-4).

kimi :	kimi, kimisi (27 b-15).
kimse :	herhangi biri, kişi (26 a-8).
kimsene :	kimse (22 a-12).
kimyā (< kimyā' : A.) :	üstün özellikler taşıyan çok değerli şey (23 a-6).
kimyā-nazar (A.) :	kimya bilgisi, kimya ilmi (24 b-21).
kīn (F.) :	gizli düşmanlık, garaz (2 a-17).
kīne-sāz (F.) :	kin duyan, kin besleyen (21 b-16).
Kirdigār (< Kirdgār : F.) :	Allah (19 b-20).
kiremid (Yun.) :	yapıların çatılarını örtmekte kullanılan, kızıl toprağın renginde, pişmiş balçık levha, kiremit (18 b-5).
kirim (< kirm : F.) :	kurt (böcek) (1 b-5).
kirm (F.) :	kurt (böcek) (7 a-12).
kirpi :	kirpi (1 b-4).
kirpik :	göz kapağının kenarındaki kıllar (27 b-20).
kirpü :	kirpi (15 a-2).
kirpük :	kirpik (15 a-2).
Kisrī (A.) :	eski İran hükümdarlarından Nûşirevân-ı Âdil'in lâkabı (24 a-6).
kişi :	kişi (33 a-13).
kişver (F.) :	iklim, ülke (25 a-3).
kitāb (A.) :	kitap (25 a-21).
	kitāb-ı Kerīm (F.) : ulu kitap, Kur'an (25 b-16).
kiyāset (A.) :	uyanıklılık, zeyreklik, anlayışlılık (25 b-1).
Kiyūmerş (F.) :	Şehnâme'ye göre Acemlerin ilk padişahı, aynı zamanda mitolojiye göre ilk insandır. Bir rivayete göre Kiyūmers yerden ot gibi bitmiştir (1 b-8).
	bırakmak (31 b-19).
ķo- :	
ķociş- :	kucaklaşmak, sarmaşmak (18 a-14).
ķoç :	damızlık erkek koyun (27 a-21).
ķoķu :	koku (3 a-12).
ķoku :	koku (3 a-10).
ķol :	insan vücudunun omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölümü (24 b-9).
ķolan :	yaban eķeđi (21 b-1).
ķolaş- :	kollaşmak, ortaya çıkmasını beklemek, gözetmek (2 a-8).
ķon- :	koyamak işi, yerleştirmek (31 a-14); bir yere inmek (15 b-15).

ķondur- :	ķonmak işini yaptırmak (30 b-1).
ķop- :	birden bire başlamak, ortaya ķıkmak (24 a-1).
ķopar- :	kopmasını sağlamak, kopmasına yol aķmak (27 b-7).
ķorķu :	korku (22 a-16).
ķori- :	bir kimseyi ya da bir şeyi dış etkilerden, ya da zor bir durumdan uzak tutmak (17 b-12).
ķork- :	korku duymak, dehşete kapılmak (24 b-5).
ķorku :	bir tehlike veya bir tehlike dūřuncesi karřısında uyanan kaygı duygusu (31 a-17).
ķorkunç :	korku veren, dehřete dūřüren (28 a-19).
ķorkut- :	korkmasına yol aķmak (27 b-11).
ķořantin (Yun.) :	İstanbul (26 b-12).
ķoř- :	adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek (29 b-6).
	ķoř ver- : ķořmak (27 a-10).
ķovan-hāne (F.) :	arılara barınak olarak yapılan yer (16 b-4).
ķoy- :	bir şeyi bir yere bırakmak (25 a-1).
ķoyın :	koyun (21 a-18).
ķoyul- :	koymak eylemine konu olmak, belli bir yere yerleştirilmek (20 b-16).
ķoyun :	koyun (13 a-13).
ķöklü :	köktü olan, kökleşmiş (20 b-2).
ķömür :	ķömür (13 a-5).
ķöp :	ķok (20 a-20).
ķöprü :	ķöprü (19 a-17).
ķör :	görme duygusu olmayan, görmeyen (29 a-20).
	ķör ol- : görememek (29 a-20).
ķörük :	ateşi canlandırmak için kullanılan ve aķılıp kapandıķça içindeki havayı üfleyen araķ (15 a-7).
ķöřk (<ķuřk : F.) :	bağ, bahçe gibi bir yerde yaz için yapılmış ev, kır evi (30 b-2).
ķöz :	ķüçük kor parçası (22 b-12).
ķubād (F.) :	Keykubād, İnan'ın efsanevî hükümdarlarından biri olup, metinlerde ululuk, azamet ve debdebe sembolü olarak geķer (24 a-6).
ķubbe (A.) :	kubbe (27 b-14).
ķudret (A.) :	kuvvet, güç (1 b-1).
ķudsī (A.) :	kutsal (26 b-6).
ķufl (A.) :	kilit, sürgü (3 a-17).

kūh (F.) :	dağ (25 b-19).
	kūh-ı Billūr (F.) : Billur dağı (27 a-11).
	kūh-ı Elbürz (F.) : Elbürz dağı, hakkında çeşitli hikâyeler anlatılan, İran ile Hindistan arasındaki dağ silsilesi (27 a-11).
	kūh-ı Kāf (F.) : Kaf dağı (33 b-7).
	kūh-ı Sütun (F.) : Sütun dağı (33 b-18).
	kūh kūh-sārı aş- : dağı aşmak (25 b-19).
	kūh-u Elbürz (< kūh-ı Elbürz : F.) : Elbürz dağı (30 a-19).
	kūh-u Şu'ā' (< kūh-ı Şu'ā' : F.) : Şu'ā' dağı (32 b-20).
kūh-sār (F.) :	dağlık, dağ tepesi (25 b-19).
kul :	kul, yaratılmış insan (24 a-2).
kuġaġuz :	kuġavuz, rehber (29 b-7).
kuġak :	başın her iki yanında bulunan işitme organı (28 a-10).
	kuġak dik- : konuşulanları dinlemek için dikkat kesilmek (28 b-10).
	kuġak ur- : dinlemek (29 a-6).
kuġlāb (A.) :	çengel, kanca, ucu eğri nesne (16 b-21).
kuġlan- :	bir kimseyi bir hizmette bulundurmak, çalıştırmak (12 b-1).
kuġulle (A.) :	dağ tepesi , doruk (27 a-11).
kuġulp :	kapların, sap gibi halka biçiminde olan tutulacak yeri (15 a-4).
kuġulzüm (A.) :	Kızıldeniz (33 b-6).
kuġum :	kum (16 a-12).
kuġumāş (A.) :	pamuk, yün, ipek gibi şeylerden makinede dokunmuş her türlü dokuma (31 a-15).
kuġumkuġuma (A.) :	içine zenzem, mürekkep gibi şeyler konulan yuvarlak testi (4 a-13).
kuġumral :	koyu sarı veya açık kestane rengi (29 a-2).
kuġumrī (F.) :	güvercinden küçük, boz, gri renkli bir kuş (31 a-9).
kuġunūt (A.) :	yatsı namazından sonra kılınan ve salāt-ı vitir denilen üç rekatlık namaz (17 a-7).
kuġur- :	hazırlamak (24 b-20); bir şeyin oluşmasına yardım eden parçaları birleştirerek bütün durumuna getirmek, monte etmek (32 a-3).
kuġurd :	kurt (27 a-20).

ķurı- :	kurumak, kuru duruma gelmek (19 a-6).
ķurıl- :	hazırlanmak, hazır hâle gelmek (19 b-10).
ķurtar- :	kurtulmasını sağlamak, uzaklaştırmak (27 a-2).
ķuru :	suyu, nemi olmayan, kara (25 b-15).
kūs (F.) :	kös, eski savaşlarda alaylarda deve veya araba üstünde taşınarak çalınan büyük davul (24 b-7).
kūsūf (A.) :	Güneş tutulması (5 a-21).
ķuşūr (A.) :	eksiklik, ayıp (1 b-7).
ķuş :	vücudu tüylerle örtülü, yumurtadan üreyen, omurgalı uçucu hayvan (26 a-6).
ķuşa- :	ķuşatmak, çevirmek (5 b-8).
ķuşlık :	günün sabahla öğle arasındaki bölümü (30 b-11).
	ķuşlık vakti : günün ilk ışıkları ile güneşin bir mızrak boyu yükselmesi arasında kalan süre (30 b-11).
ķūt (A.) :	yiyecek (17 a-7).
ķuṭas :	dev ismi (29 b-6).
ķuṭb (A.) :	en büyük veli (31 b-5).
	ķuṭbu'l-aḳṭāb (A.) : Allah'ın, kendisine tasarruf gücü vermiş olduğu veli (31 b-5).
ķuṭnī (A.) :	pamuğa ait, pamuktan yapılma (3 b-4).
ķuvvet (A.) :	güç, sağlamlık (1 b-5).
kūy (F.) :	köy (31 b-18).
ķuyruk :	kuyruk (28 a-2).
ķuyumcu :	değerli metal ve taşlardan yapılan süs eşyası satan kimse (22 b-15).
ķuz :	koyun (20 a-19).
ķüçücik :	çok küçük (21 a-8).
ķüçük :	boyutları, benzerlerininkinden daha ufak olan (27 a-15).
ķüdūret (A.) :	gam, tasa, kaygı (13 a-13).
ķühūl :	kişi adı (16 b-11).
ķül :	yanan şeylerden arta kalan toz madde (20 b-5).
ķül'ad-ı Parçılı (F.) :	kişi adı (23 a-8).
ķül'ād-ı Parḫıblī (F.) :	kişi adı (12 a-17).
ķülhān (F.) :	hamamlarda suyu ısıtmak için ateş yakılan yer, hamam ocağı (31 a-2).
	ķülhān ocağı : hamam ocağı (12 b-20).
ķüllī (< ķüllī : A.) :	bütün, tam (26 b-17).

küllü (<küllī : A.) :	bütün, tam (25 b-15).
kümelā (A.) :	kemale ermişler, olgunlar (12 a-7).
kün (A.) :	ol, olsun ! Allah'ın kâinatı yaratırken verdiği emir (1 b-1).
künc (F.) :	köşe, bucak (25 a-12).
künd (F.) :	biçimsiz, elverişsiz (25 a-8).
küre (A.) :	küre, yuvarlak (6 a-11).
kürre :	küre-i nesīm (F.) : hava küre, atmosfer (6 a-11).
kürreci :	demirci ocağı, maden ocağı (32 b-16).
kürsī (A.) :	maden ocağı ile uğraşan (23 a-21).
	oturulacak yüksekçe yer, taht (31 a-6).

L 1

lā-büdd (A.) :	lâzım, gerekli (12 b-4).
lâciverd (<lâceverd : A.) :	lâcivert, koyu mavi değerli bir süs taşı (24 b-8).
lâciverdī (F.) :	lâcivert renkte olan (13 b-15).
lâf (F.) :	söz, lâkırdı (33 b-7).
lā-fenā (A.) :	lâf kıl- : söz söylemek, konuşmak (33 b-7).
lâfz (A.) :	yok olmayan (24 a-9).
lāgar (F.) :	söz (25 a-8).
lā-hadd (A.) :	ağır, yavaş (25 a-5).
lahze (A.) :	sınırsız (15 a-19).
la'in (<la'īn : A.) :	göz ucu ile bir kere bakıncaya kadar geçen zaman (12 a-20).
la'īn (A.) :	kovulmuş, nefret kazanmış, şeytan (28 b-2).
laqab (A.) :	şeytan (21 b-10).
lākin (A.) :	bir kişiye kendi asıl ismi dışında takılan başka bir isim (24 a-4).
la'l (A.) :	ama, fakat, ancak (14 b-13).
	kırmızı renkli kıymetli taş (1 b-4); kırmızı, al (24 a-18).
	la'l-i Bedaḥşān (F.) : Bedaḥşān yakutu (2 b-2).
	la'l-i bedaḥşī (F.) : Bedaḥşān yakutu (4 a-19).
	la'l-i rūmmānī (F.) : nar renginde olan değerli bir süs taşı (32 b-21).
	la'l-i yāḳūt (F.) : kıymetli bir taş, grena taşı (23 a-

	20).
	la'l-i yevākīt (F.) : kıymetli taşlar, grena taşları (32 b-21).
	la'l-ü yāķūt (< la'l-i yāķūt : F.) : grena taşı (22 b-12). dilsiz (31 a-4).
lāl (A.) :	lāle (1 b-12).
lāle (F.) :	lāle yanaklı (20 b-12).
lāle-ħad (< lāle-ħadd : F.) :	kırmızı renkli (14 a-8).
la'lin (< la'līn : A.) :	kırmızı renkli (24 b-7).
la'līn (A.) :	mekānsız (17 a-17).
lā-mekān (A.) :	benzeri, eşi olmayan (17 a-17).
lā-şerīk (A.) :	güzel, hoş, yumuşak (25 a-1).
laṭīf (A.) :	vezirsiz (3 b-12).
lā-vezīr (A.) :	yakışır, yaraşır (24 b-20).
lāyık (A.) :	lāyık ol- : uygun olmak (31 b-8). sayılmaz, hesaba gelemes (15 a-19).
lā-yuḥṣā (A.) :	gerek, gerekli olan şey (33 b-7).
lāzım (A.) :	dudak (24 a-12).
leb (F.) :	dudaklar (24a-20).
lebān (F.) :	satrancı icat ettiğine inanılan kişi (25 a-2).
Leclāc (A.) :	küçük leğen (19 b-3).
legence :	(O), doğurmadı (24 a-1).
lem-yelid (A.) :	(O), doğrulmadı (24 a-1).
lem-yüled (A.) :	lenger gibi (13 b-4).
lenger-miṣāl (A.) :	kokmuş hayvan ölüsü (13 b-21).
leş (F.) :	asker (27 a-10).
leşker (F.) :	üzerine resim, yazı gibi şeyler yazılabilen nesne (6 b-6).
levḥ (A.) :	Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin kadın kahramanı (3 b-20).
Leylâ (< Leylâ' : A.) :	lezzetli, tatlı (17 b-19).
leẓīz (A.) :	tat, keyif (26 a-18).
lezzet (A.) :	lezzet al- : hoşlanmak (26 a-18).
libās (A.) :	giysi (30 b-19).
līk (F.) :	fakat, ama, ancak (33 b-4).
līki (F.) :	fakat, ama, ancak (3 a-5).

likin (< līkin : F.) :	lâkin, ama, fakat (17 b-13).
lisān (A.) :	konuşulan dil (32 a-20).
livā (A.) :	mülkî idarede kaza ile vilayet arasında bir derece, sancak (25 b-4).
loḡma (A.) :	lokma (17 b-18).
Loḡmān bin 'Ād (A.) :	Lokman Hekim (12 a-12).
Loḡmān ibn-i 'Ād (F.) :	Lokman Hekim (33 b-12).
Loḡmān-ı Hekīm (F.) :	Lokman Hekim, hikmet ve hekimliğin sembolü olarak bilinen, Kur'an-ı Kerīm'de adı geçen kişi (26 a-20).
luṭf (A.) :	iyilik, yardım (1 b-8); hoşluk, güzellik (24 a-12).
luṭuf (< luṭf :A.) :	lütuf, iyilik (26 b-9).
lü'lü (A.) :	luṭuf it- : iyilik etmek, yardım etmek (26 b-9).
lü'lü'en (A.) :	inci (24 a-14).
	inci gibi düzgün olarak (25 b-2).
M m	
ma'ādin (A.) :	madenler (32 b-19).
ma'a'l-ḡıṣṣa (A.) :	kıssa ile, kıssayla birlikte (2 b-10).
ma'ārif (A.) :	marifetler, bilimler (33 a-10).
ma'āz-Allāh (A.) :	Allah korusun, Allah esirgesin, Allah saklasın (24 a-2).
mā-beyn (A.) :	iki şeyin arası, aradaki şey (31 b-18).
Māçīn (A.) :	Çin'in güney bölgesine verilen ad (33 b-5).
ma'den (A.) :	cevher (1 b-4).
ma'denī (A.) :	madenle ilgili, madenden yapılmış (24 b-18).
maḡāre (A.) :	bir yamaca ya da kaya içine doğru uzanan, barınak olarak kullanılan yer kovuğu, in (28 a-5).
maḡfūr (A.) :	yarlıganmış, ölmüş (26 b-9).
	maḡfūr ol- : ölmüş olmak (26 b-9).
maḡrib (A.) :	garp, batı (26 a-5).
Maḡrib (A.) :	batı tarafında olan memleketler (27 a-2).
maḡrūr (A.) :	gururlu (18 b-18).
	maḡrūr ol- : gururlu olmak (18 b-18).
maḡz (F.) :	beyin, dimağ (12 b-10).
māh (F.) :	ay (24 b-15).

maḥal (< maḥall : A.) :	yer (25 b-6).
mā-ḥaṣal (A.) :	meydana gelen şey, netice (13 a-5).
maḥbūb (A.) :	sevilen, sevgili (24 a-19).
maḥbūbe (A.) :	muhabbet edilmiş, sevilen, sevilmiş [kadın](3 b-14).
maḥbūb-şūret (A.) :	sevilen, sevilmiş görünüşlü, o şekilde olan (20 b-16).
māhir (A.) :	hünerli, becerikli (12 a-9).
maḥkūm (A.) :	birinin hükmü altında bulunan, hüküm giymiş (24 b-4).
	maḥkūm it- : cezalandırmak, hüküm giydirmek (25 a-3).
maḥlaş (A.) :	eskiden şairlerin şiirlerinde kullandıkları ad (33 a-4).
maḥlūk (A.) :	yaratılmış, yaratık (24 a-5).
maḥlūkāt (A.) :	yaratılmış şeyler, canlılar (26 a-7).
Maḥmūd (A.) :	Hz. Muhammed'in adlarından biri (24 a-5).
Maḥmūd Paşa (A.) :	Fatih Sultan Mehmet'in sadrazamı (25 b-6).
maḥrec (A.) :	ağızdan harflerin çıktığı yer, boğumlama yeri (12 a-10).
maḥrem (A.) :	haram, şeriatin yasak ettiği şey (31 b-4).
maḥşer (A.) :	kıyamet gününde ölümlerin dirilip toplanacakları yer (24 a-1).
maḥāl (A.) :	söz, lâf (33 a-21).
maḥām (A.) :	yer, kat (24 a-3).
maḥar (< maḥarr : A.) :	karar edilen, durulan yer (26 b-14).
maḥşūd (A.) :	kastolunan, istenilen şey (24 a-7).
māl (A.) :	mal, varlık, servet (32 a-14).
	māl ü menāl (F.) : sahip olunan her şey, bütün varlık (18 b-16).
māl-dār (F.) :	mallı, malı olan (17 b-16).
mālik (A.) :	sahip, bir şeye sahip olan (24 b-10).
	mālikü'l-mülk (A.) : Allah (1 b-11).
ma'lūm (A.) :	bilinen, belli (25 b-1).
	ma'lūm ol- : içine doğmak, bilmek (29 a-4).
mā-melek (A.) :	nesi varsa varı yoğu, olanı biteni (20 b-18).
ma'mūr (A.) :	bayındır, şenlikli (33 a-19).
ma'ni (< ma' nā : A.) :	manalı, anlamlı (6 b-9).
ma'nī (< ma'nā : A.) :	mana, anlam (25 a-8).
manşib (A.) :	makam, derece, rütbe (25 a-4).

manzar (A.) :	görünüş (24 b-19).
manzara (A.) :	pencere (30 b-3).
manzūm (A.) :	nazm olunmuş, şiir haline getirilmiş (26 b-11).
mār (F.) :	yılan (26 a-10).
ma'reke (A.) :	savaş meydanı (24 b-6).
ma'rifet (A.) :	ustalık, bilme, biliş (33 a-10).
ma'rūf (A.) :	herkesçe bilinen, belli, ünlü (25 b-7).
maşnū'āt (A.) :	sanatla yapılmış şeyler (16 b-16).
maşriq (A.) :	doğu (26 a-5).
ma'sūk (A.) :	sevilen, âşık olunan (30 b-3).
maṭbah (A.) :	mutfak (31 a-13).
maṭbū' (A.) :	basılmış (25 a-13).
maṭla'(A.) :	kaside veya gazelin kafiyeli olan ilk beyti (33 a-8).
maṭlūb (A.) :	istenilen, aranan şey (18 a-2).
maymun (Yun.) :	maymun (21 a-5).
māzī (A.) :	geçmiş (6 b-3).
ma'zūl (A.) :	azledilmiş, işinden çıkarılmış (25 a-20).
ma'zūr (A.) :	özürlü, özürü olan (32 b-1).
mecāl (A.) :	güç, kuvvet, fırsat (26 b-20).
meclis (A.) :	bir araya getirilmiş, topluluk (25 b-2).
mecnūn (A.) :	sevdadan ötürü kendini kaybetmiş, çılgın (3 b-20).
	mecnūn ol- : kendini kaybetmek, delirmek, çıldırmak (3 b-20).
Me'cūc (A.) :	Kur'an'da adı geçen kavim adı (21 a-2).
medār (A.) :	bir şeyin döneceği, üzerinde hareket edeceği yer, etrafında dönülen nokta (24 a-4).
meddāḥ (A.) :	çok metheden (25 a-17).
meded (A.) :	yardım, imdat (14 b-5).
medḥ (A.) :	övme (24 b-1).
	medḥ it- : methetmek, övmek (30 b-20).
Meflīs :	cin ismi (6 a-2).
meger (F.) :	meğer, oysa ki, halbuki (24 a-21).
meges (F.) :	sinek (6 a-6).
meh (F.) :	ay (1 b-11).
mehāb (< mehābb : A.) :	rüzgârın estiği yerler (1 b-9).
mehār (F.) :	devenin burnuna geçirilmiş burunluk (25 b-19).

mekān (A.) :	yer, mahal (24 a-2).
melaḥ (F.) :	çekirge (17 a-12).
melālet (A.) :	usanma, bıkmama (29 b-1).
melāyike (< melā'ike : A.) :	melekler (30 b-14).
melek (A.) :	Allah'ın nurdan yarattığı varlıklar (1 b-2).
melek-haysiyet (A.) :	melek gibi değerli, onurlu (14 a-5).
melek-ḳadr (A.) :	melek haysiyetli, melek kadar değerli (24 b-2).
melek-naẓar (A.) :	melek bakışlı (3 b-21).
melek-rif'at (A.) :	melek gibi yüce, üstün (24 b-13).
melek-şüret (A.) :	melek yüzlü (12 b-11).
melekūt (A.) :	ruhların ve meleklerin âlemi (31 a-9).
melek-zāde (F.) :	melekten doğmuş (27 a-2).
melīḥ (A.) :	güzel, şirin, sevimli (30 a-20).
melik (A.) :	padişah, hükümdar (24 a-6).
melik-i Ahnef (F.) :	kişi adı (12 b-14).
melik-i Eyliyā (F.) :	kişi adı (12 a-14).
melik-i Şehmüreş (F.) :	kişi adı (12 b-14).
melik-i Sipīd (F.) :	kişi adı (32 b-12).
Meliki'l-meymūni'l-'azam (A.) :	kişi adı (12 b-14).
Meliki'l-meymūnü'l-'azam (A.) :	kişi adı (32 b-12).
melike (A.) :	kadın hükümdar (15 b-15).
mellāḥ (A.) :	gemici, denizci (27 a-3).
memleket (A.) :	ülke (25 b-19).
me'mūr (A.) :	emir almış kimse (1 b-9).
men :	me'mūr ol- : bir işle görevlendirilmiş olmak (1 b-9).
men' (A.) :	ben (25 a-9).
	yasaklama (29 b-14).
	men' it- : menetmek, yasaklamak, izin vermemek (29 b-14).
menāre (A.) :	minare (27 b-1).
menāre-veş (F.) :	minare gibi (27 b-14).
menşūr (A.) :	nesir hâline getirilmiş, vezinsiz, kafiyesiz söz (25 b-2).
men talebe vecede (A.) :	" isteyen bulur" anlamında bir söz (15 a-19).
Menuçehr (< Mīnūçīhr : F.) :	İran hükümdarı Feridun'un torunu, İreç'in oğlu olan Şehname kahramanlarından biri (25 b-5).

merātib (A.) :	rütbeler, dereceler (12 b-3).
mercān (A.) :	tropik ve ılık denizlerde yaşayan bir hayvanın kırmızı kalker iskeletinden elde edilen bir madde (33 b-6).
merd (F.) :	insan, özü, sözü doğru, yiğit (24 b-12).
merğüb (A.) :	beğenilmiş, sevilmiş (24 a-21).
merḥamet (A.) :	şefkat gösterme, acıma (18 a-3).
	merḥamet kıl- : acımak (18 a-3).
merḥūm (A.) :	Allah'ın rahmetine kavuşmuş, ölmüş (25 b-4).
Merīḥ (A.) :	Dünya'dan sonra Güneş'e en yakın gezegen (30 a-1).
Merīḥ-şavlet (A.) :	Merih hücumu, saldırısı (20 b-17).
merḳad (A.) :	mezar, kabir (26 b-7).
merkeḳ (A.) :	binilecek şey, binek (5 a-2).
merkez (A.) :	belirli bir yerin ortası (16 b-17).
merkib (< merkeḳ : A.) :	binilecek şey, binek (25 b-9).
Merrīḥ (< Merīḥ : A.) :	Dünya'dan sonra güneşe en yakın olan gezegen (13 a-21).
mertebe (A.) :	derece, rütbe (23 a-14).
mescid (A.) :	namaz kılınacak, secde edilecek yer, minaresiz küçük cami (24 a-4).
meşelā (A.) :	misal olarak, örnek olarak, söz gelişi (26 a-2).
mesken (A.) :	oturalacak yer (7 a-1).
meskūn (A.) :	içinde insan oturan yer (33 a-11).
mest-āne (F.) :	sarhoş gibi, kendinden geçmeşçesine (14 a-8).
meştūr (A.) :	yazılmış, çizilmiş (31 a-19).
meşdüdī (A.) :	Bursa ipeğinden yapılmış bir çeşit kumaş (17 b-1).
meşğūl (A.) :	bir işle uğraşan, iş görmekte olan (26 b-10).
	meşğūl ol- : vaktini vermek, uğraşmak (26 b-10).
meşhūr (A.) :	şöhretli, ünlü (25 b-7).
meşveret (A.) :	bir konu hakkında birinin düşüncesini sorma, danışma (32 b-10).
	meşveret eyle- : danışmak (32 b-10).
metā' (A.) :	satılacak mal, eşya (17 b-17).
metin (< metn : A.) :	basılı ya da el yazması parça (14 a-14).
me'ūmen (< me'men : A.) :	emin, güvenilir, sağlam (6 b-20).
mevcūd (A.) :	var olan, bulunan (1 b-1).
mevḳūf (A.) :	tutulmuş, hapsedilmiş, durdurulmuş (24 b-7).
mevzū (< mevzū' : A.) :	vazedilmiş, konulmuş, konu (25 b-7).

mevzūn (A.) :	biçimli, uygun, düzgün (12 a-7).
mey (F.) :	şarap (24 a-20).
meydān (A.) :	geniş, düz alan (24 b-20).
Meyetuturūş :	meydān vir- : bir durum için imkân ve zaman bırakmak (2 a-16).
meyyit (A.) :	hükümdar ismi (12 b-14).
	ölmüş, hareketsiz (17 b-14).
	meyyit-i müteharrik (F.) : ölmüş de duruyor, hareketsiz, tembel (17 b -14).
mezellet (A.) :	horluk, hakirlik, alçaklık (19 b-17).
mezīd (A.) :	artma, çoğalma (25 a-12).
mı :	soru eki (33 a-17).
mihmān-hāne (F.) :	misafirhane, otel (32 a-15).
miḥnet (A.) :	dert, keder, sıkıntı (24 b-19).
mihr (F.) :	güneş, sevgi (24 a-8).
miḥrāb (A.) :	cami, mescit gibi yerlerde Kâbe yönünü gösteren, duvarda bulunan ve imama ayrılmış olan oyuk veya girintili yer (31 a-11).
mihter (F.) :	yüksek rütbeli hizmetkâr (31 a-7).
miḫdār (A.) :	parça, kısım (27 a-17).
mil (< mīl : A.) :	mil (19 a-9).
mīl (A.) :	türlü işlerde kullanılmak için yapılan ince ve uzun metal çubuk (12 b-19); bir kilometreye yakın uzaklık (14 a-20).
mīl-dān (F.) :	millik, mil kabı, mil konan kap (24 b-19).
milk (A.) :	bir devletin ülkesi (26 b-8).
milket (A.) :	mülk, mal (31 a-21).
millet (A.) :	aynı dine mensup insanların bütünü (25 b-14).
mi'mārlik :	mimar olma durumu (17 b-2).
minber (A.) :	camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü (24 a-4).
minhüm (A.) :	onlardan (13 b-14)
minḫār (A.) :	yırtıcı kuş gagası (13 b-8).
minnet (A.) :	şükür, teşekkür etme (27 a-8).
mi'rāc (A.) :	göge çıkma (24 a-7).
	mi'rāc ol- : göge çıkmak (24 a-7).
mīr-āḫūr (F.) :	sarayın ahır müdürü (23 a-4).

Mısr (< Mısr : A.) :	Mısır ülkesi (30 a-18).
Mısr (A.) :	Mısır ülkesi (26 a-2).
Mısrī (A.) :	Mısır ülkesiyle ilgili (15 b-21).
mişāl (A.) :	benzer, örnek, gibi (24 a-12).
mişil (<mişl : A.) :	benzer, gibi (33 b-2).
misk (A.) :	misk, Asya'nın yüksek dağlarında yaşayan bir cins erkek ceylanın karın derisi altındaki bezden elde edilen güzel kokulu madde (3 a-12). yirmi dört kıratlık bir ağırlık ölçüsü (32 b-17).
mişkāl (A.) :	misk saçan, dağıtan (14 a-6).
mişk-efşān (F.) :	misk gibi siyah renkli (14 a-11).
miskī (A.) :	miskli (23 a-7).
miskīn (A.) :	benzer, gibi (25 a-7).
mişl (A.) :	ıtrlı, güzel kokulu (3 a-12).
mu'aṭṭar (A.) :	netice (15 a-19).
mūceb (A.) :	sebeup, gereken, icap eden (26 b-8).
mūcib (A.) :	mucize (24 a-8).
mu'ciz (A.) :	mucizeler (31 a-11).
mu'cizāt (A.) :	Tanrı emriyle, peygamberler tarafından gerçekleştirilen olağanüstü iş, hareket, durum (6 a-17).
mu'cize (A.) :	deve dikenini (19 b-9).
muğaylān (F.) :	sevgi (13 a-15).
muḥabbet (A.) :	mümkün olmayan, olmayacak (6 b-11).
muḥāl (A.) :	birçok defalar övülmüş anlamına gelen bu kelime, İslam peygamberinin adıdır (24 a-5).
Muḥammed (A.) :	Fatih Sultan Mehmet (24 a-10).
Muḥammed Ḥān-ı Ğāzī :	beşli, beş katlı (22 b-12).
muḥammes (A.) :	haram kılınmış, kamer ayının birinci ayı (26 b-9).
muḥarrem (A.) :	yazı yazan, yazar (25 a-21).
muḥarrir (A.) :	sözün kısası, özü (32 b-13).
muḥaṣṣal (A.) :	muḥaṣṣal-ı kelām (F.) : sözün kısası (32 b-13).
muḥayyir (A.) :	hayret veren, şaşırtan (2 b-17).
muḥayyir (A.) :	muḥayyir ḳal- : hayret etmek, şaşırmış olmak (2 b-17).
muḥdeṣāt (A.) :	sonradan meydana gelmiş şeyler, yeni şeyler (6 b-10).
muḥkem (A.) :	sağlam, sağlamlaştırılmış (27 b-21).

muhtâc (A.) :	ihtiyacı olan, bir eksiği olup onu tamamlamak isteyen (26 b-9).
muhtâr (A.) :	seçilmiş, seçkin (33 b-15).
muhtelife (A.) :	çeşitli, türlü (6 a-4).
mu'în (A.) :	yardım eden, yardımcı (25 a-19).
mukâbele (A.) :	karşı, karşı gelme (31 b-14).
mukâbil (A.) :	bir şeye karşılık olarak yapılan, bir şeyin karşılığı olan (28 a-19).
	mukâbil gel- : bir şeyin karşısında durmak (5 a-17).
	mukâbil ol- : bir şeye karşılık olarak yapmak (28 a-19).
muqaddes (A.) :	mübarek, kutsal, temiz (1 b-10).
muqaddisât (< muqaddesât : A.) :	kutsal şeyler (25 a-1).
muqarreb (A.) :	yaklaşmış, yakın (6 a-18).
muqarrir (A.) :	anlatan, bir şeyi etraflıca anlatan (25 a-21).
muqîm (A.) :	ikamet eden, oturan (4 a-11).
mûm (F.) :	mum (16 b-5).
mûnis (A.) :	cana yakın, sevimli (31 b-5).
muntazır (A.) :	gözleyen, bekleyen (13 b-9).
mûr (F.) :	karınca (1 b-7).
murabba' (A.) :	dörtlü, dört köşeli (30 b-18).
murâd (A.) :	istek, dilek (26 b-3).
Murâd Hân :	3. Murad (33 a-6).
muraşşa' (A.) :	kıymetli taşlarla bezenmiş (14 a-3).
mürçe (F.) :	küçük karınca (26 a-4).
mürçe-gân (F.) :	küçük karıncalar (15 a-18).
mürçe-veş (F.) :	küçük karınca gibi (26 a-12).
murdâr (F.) :	mundar, kirli, pis (22 b-5).
Müsâ (A.) :	İsrailoğullarının peygamberlerinden biridir. Asasını yılan şekline sokması mucizesi ile ünlü olan, Tur dağında Allah'ın tecellisine kavuşarak kendisine Evâmir-i Aşere (on emir) adındaki ahlâk ve prensip kuralları bildirilen peygamber (12 a-18).
muşaffâ (A.) :	süzülmüş, yabancı maddelerden ayrılmış (17 b-19).
muşanna' (A.) :	sanat eseri olarak meydana getirilmiş (13 b-14).
muşannif (A.) :	kitap yazan, müellif (25 a-21).
muşavvir (A.) :	tasvir eden, varlıklara biçim veren manasına gelen Allah'ın sıfatlarından biri (1 b-2).

Mūsī (< Mūsā : A.) :	Hz. Musa (33 a-10).
Mūsī-şifat (A.) :	Musa gibi (17 a-13).
Muşţafā (A.) :	Hz. Muhammed'in isimlerinden biri (26 b-9).
Muşţafā Çelebi :	Fatih Sultan Mehmet'in ortanca oğlu (33 a-5).
mūş (F.) :	fare (13 a-15).
muşt (F.) :	yumruk, tokat (21 b-20).
muţahhar (A.) :	muşt ur- : tokat, yumruk atmak (21 b-20).
muţavvel (A.) :	temizlenmiş, temiz (26 b-6).
mu'teber (A.) :	uzatılmış (25 a-9).
mu'tekid (A.) :	inanılır, güvenilir (33 a-9).
muţī' (A.) :	inançlı, dini bütün (12 a-2).
muţlak (A.) :	itaat eden, boyun eğen (24 b-5).
muţţali' (A.) :	kayıtsız, şartsız (20 a-6).
	öğrenmiş, haber almış, bilgili (22 b-16).
	muţţali' ol- : öğrenmiş olmak, haber almış olmak (22 b-16).
mużāf (A.) :	bağlanmış, bağlı (6 a-9).
mużţar (< mużţarr : A.) :	çaresiz kalmış (25a-20).
mübārek (A.) :	bereketli, uğurlu, hayırlı (24 b-14).
mübārek-pey (F.) :	kutlu, bereketli pey akçesi (24 b-13).
müberrā (A.) :	berf kılınmış, arınmış (1 b-13).
mübtelā (A.) :	tutkun, tutulmuş (18 a-1).
mücelled (A.) :	ciltlenmiş (25 b-1).
mücrim (A.) :	suç işlemiş, suçlu (24 a-2).
müdām (A.) :	şarap (24 b-18).
müdebbir (A.) :	tedbir alan, tedbirli (3 b-11).
müderris (A.) :	ders veren (25 a-14).
müdevver (A.) :	döndürülmüş, yuvarlak (15 a-5).
mü'ezzin (A.) :	ezan okuyan (23 b-11).
müflis (A.) :	iflas etmiş, parasız (26 b-17).
müft (F.) :	bedava, beleş (18 a-1).
müfti (A.) :	fetva veren, müftü (25 a-14).
mühendis (A.) :	hendese bilen, mühendis (16 b-10).
müheymin (A.) :	birini korkudan koruyan (Allah'ın adlarındandır)(1 b-11).
mühlet (A.) :	süre, vade (7 a-5).

mühmel (A.) :	mühlet vir- : belli bir süre tanımak (7 a-5). bakılmamış, bırakılmış (13 b-21).
müht (F.) :	mühür, imza (27 b-16).
mükemmel (A.) :	müht-i Süleymân (F.) : Hz. Süleyman'ın mühründe bulunduğu söylenen birbirine girmiş iki üçgen şekli (27 b-16).
mülâhaza (A.) :	kemale ermiş, tam, kusursuz, eksiksiz (25 a-18). iyice düşünme, düşünce (4 a-5).
mülk (A.) :	mülâhaza it- : düşünmek (4 a-5). ev, dükkân, arazi gibi taşınmaz mal (1 b-9).
mü'min (A.) :	iman etmiş, inanan (5 b-21).
mümkün (A.) :	mümkün, olabilir, olan (25 b-19).
münağkaş (A.) :	nakışlı, resimli, işlemeli (13 b-14).
münevver (A.) :	nurlandırılmış, aydınlatılmış(1 b-12).
münezzeh (A.) :	her şeyden tenzih edilmiş, herhangi bir sıfatla vasıflandırılmayan (1 b-13).
münkâd (A.) :	boyun eğen (23 a-18).
münzel (A.) :	aşağı indirilmiş, gökten indirilmiş (24 a-9).
Münzir bin Nu'mân :	Belkıs'ın elçisi olan kişi (30 a-21).
münzire (A.) :	sonunun kötülüğünü söyleyerek korkutan (15 a-17).
Münzir ibn-i Nu'mân :	kişi adı (5 a-2).
mürekkeb (A.) :	iki veya daha çok şeyin karışmasından meydana gelen (17 b-9).
mürğ (F.) :	kuş (27 a-1).
mürğân (F.) :	kuşlar (5 b-13).
mürsel (A.) :	gönderilmiş, yollanmış (12 a-5).
mürüvvet (A.) :	cömertlik, iyilik (24 b-18).
müsâfir (A.) :	misafir (17 b-16).
müsebbih (A.) :	tesbih eden, sübhanallah diyen (1 b-12).
müseddes (A.) :	altı kısımdan meydana gelmiş (27 b-1).
müşelles (A.) :	üçleştirilen, üçlü (20 a-19).
müsevvedât (A.) :	karalamalar, taslaklar (26 b-2).
müstahsen (A.) :	güzel sayılmış, beğenilmiş (32 b-11).
müstakîl (< müstakîll : A.) :	başlı başına, kendi başına (26 a-13).
müstakîm (A.) :	temiz, namuslu, doğru (12 b-2).
müste'ân (A.) :	kendisinden yardım beklenen, yardım istenen (Allah'ın sıfatlarındandır) (17 a-17).

müstecāb (A.) :	dileği kabul olunmuş (16 a-9).
müşg (F.) :	misk (3 a-10).
müşgü-bu (< müşg-bū : F.) :	misk kokulu (24 a-14).
müşkil (A.) :	güç, zor (22 b-13).
müştak (A.) :	özleyen, göreceği gelen, istekli (24 a-5).
müşteri (A.) :	satın alan, alıcı (31 a-16).
Müşterī-rif'at (A.) :	Müşterī yıldızı yüksekliğinde, yüceliğinde (20 b-17).
mütāla'a (A.) :	okuma (25 b-5).
müte'allik (A.) :	asılı, bağlı (32 a-20).
müte'ellim (A.) :	elemlenen, acı duyan (22 b-1).
mütemekkin (A.) :	müte'ellim ol- : acı, üzüntü duymak (3 a-18).
müvekkel (A.) :	yerleşen, yerleşmiş (26 b-2).
müvekkelün (A.) :	vekil tayin edilen (32 b-15).
müyesser (A.) :	vekil edilen kimseler (6 a-15).
müzd (F.) :	kolay gelen, kolaylıkla olan (19 b-20).
müzeyyen (A.) :	mükafat (16 b-12).
	süslenmiş, süslü (13 b-8).
	müzeyyen it- : süslemek (4 b-10).

N n

n'it- :	ne etmek, ne yapmak ? (25 a-8).
na'āyim (A.) :	nimetler (17 b-19).
nā-çār (F.) :	çaresiz, ister istemez (19 b-10).
nādir (A.) :	seyrek, az bulunan (7 a-7).
nā-ehl (A.) :	ehil olmayan, ehliyetsiz (33 a-13).
nafaqa (A.) :	geçinmek için gerekli olan şeylerin bütünü, geçimlik (32 a-6).
nāfe (F.) :	misk ahusu denilen hayvanın göbeğinden çıkarılan bir çeşit misk, koku (33 b-5).
nāfi'(A.) :	faydalı, kârlı (6 a-3).
nā-gāh (F.) :	ansızın, birden bire (30 b-13).
nā-gehān (F.) :	ansızın, birdenbire (32 a-17).
Nağmağā'il :	melek ismi (5 b-11).
nā-ḥased (A.) :	haset olmayan (2 a-8).
naḥl (< naḥl : A.) :	arı, bal arısı (1 b-3).

naḥl-bendān (F.) :	hurma ağacı süsleyen, düzenleyen kimseler (33 b-13).
naḥl (< naḥl : A.) :	aktarma, taşıma (7 a-8).
nāḥlān (F.) :	naḥl it- : aktarmak (7 a-8).
naḥl (A.) :	işittiğini anlatan, nakledici (33 b-15).
	bir şeyi başka bir yere götürme, taşıma, aktarma (33 b-13).
	naḥl it- : anlatmak, aktarmak (29 a-4).
naḥş (A.) :	noksan, eksiklik (22 a-14).
naḥş (A.) :	resim, işleme (16 b-8).
	naḥş it- : nakış yapmak, süslemek (5 a-21).
nāḥş (A.) :	Hıristiyanlarda ibadet vaktini bildirmek üzere kilisede çalınan çan (23 b-12).
naʿl (A.) :	nal, ayakkabı (24 b-20).
nālān (F.) :	inleyen, inleyici (25 a-5).
nāle (F.) :	inleme, inilti (24 a-16).
namāz (F.) :	namaz (32 a-17).
	namāz ḳıl- : namaz ibadetini yerine getirmek (18 b-10).
nām-dār (F.) :	namlı, ünlü (24 b-3).
nā-müyesser (A.) :	elden gelmeyen (6 b-10).
nām-ver (F.) :	namlı, ünlü (24 b-3).
nā-pāydār (F.) :	kararsız, süreksiz (13 b-2).
nār (A.) :	od, ateş (23 a-21).
naʿre (A.) :	haykıрма, bağırma (27 b-4).
	naʿre ur- : haykırmak, bağırmak (27 b-4).
nārenc (F.) :	turunç (4 a-21).
nārenci (F.) :	turuncu, turunç renginde (4 b-1).
nārven (F.) :	karaağaç (24 a-19).
Nāşen :	peygamber ismi (5 b-16).
nāşır (A.) :	yardım eden, yardımcı (25 a-19).
naşīb (A.) :	Allah'ın kısmet ettiği şey (31 b-1).
	naşīb it- : (Allah) kısmet etmek (31 b-1).
naşīhat (A.) :	öğüt (13 b-2).
	naşīhat it- : öğüt vermek (22 b-20).
Nāşin :	peygamber adı (23 b-18).
nāş-ker (< nāliš-ker : F.) :	güçlülükle, sıkıntıyla (3 b-17).

Naykaḥ bin 'Amī Hūd :	kişi adı (12 a-3).
nāz (F.) :	yalvarma, rica (24 a-13).
nazar (A.) :	bakma, göz atma (1 b-5).
	nazar eyle- : nazar etmek, bakmak (24 b-21).
	nazar ir- : bakmak (1 b-5).
	nazar it- : bakmak (31 b-14).
	nazar kı1- : bakmak (1 b-5).
	nazar ur- : bakmak (30 b-11).
nazaru'l-lāh (A.) :	Allah'ın nazarı (24 a-7).
nāzır (A.) :	nazar eden, bakan, gözeden (25 a-6).
nāzil (A.) :	inen, inici, bir yerde konaklayan (25 a-6).
naẓm (A.) :	şiiir (25 a-8).
nāzūk (F.) :	naziklik, incelik (29 b-9).
ne :	ne, nasıl (1 b-3).
	ne kadar : çok, oldukça (26 b-1).
	ne ki : her ne (26 b-20).
	ne kim : ne kadar (24 b-16).
	nenüfi gibi : ne gibi, nasıl (31 b-13).
Nebā Yāhū bin Yehū Bādī' :	kişi adı (12 a-16).
nebātāt (A.) :	bitkiler (6 a-13).
nebī (A.) :	peygamber (25 b-8).
nebīü's-seyf (A.) :	peygamber kılıcı (24 a-6).
nebiyya'l-lāh (A.) :	Allah'ın elçisi, peygamberi (32 b-1).
necāt (A.) :	kurtulma, kurtuluş (33 a-20).
	necāt bul- : kurtulmak (2 a-18).
Necef (A.) :	Kûfe civarında Hz. Ali'nin türbesinin bulunduğu yer (4 b-4).
neden :	neden, niçin (29 a-6).
nedīm (A.) :	meclis arkadaşı, sohbet arkadaşı (12 b-3).
nef(A.) :	menfaat, fayda, kazanç (2 a-12).
nefer (A.) :	insan sayısı bildiren sözler için kullanılır (23 a-12); rütbesi olmayan asker, er (14 b-12).
nefes (A.) :	soluk (24 a-12).
	nefes al- : havayı ciğerlerine çekmek, soluk almak (27 b-2).
nefi (< nefī : A.) :	çıkar ile ilgili, faydacı (16 a-7).

nefīs (A.) :	hoş, hoşça giden, beğenilen (23 a-9).
nefs (A.) :	ruh, can (25 a-4).
neheng (F.) :	timsah (1 b-9).
neheng-ser (F.) :	timsah başlı (13 a-8).
neheng-veş (F.) :	timsah gibi (13 b-18).
nehr (A.) :	akarsu, ırmak (26 a-3).
neh-ser (< nüh-ser : F.) :	dokuz başlı (33 b-18).
nehy (A.) :	yasaklama, yasak etme (24 b-15).
neķāvet (A.) :	paklık, temizlik (23 a-13).
nemil (< neml : A.) :	karınca (1 b-5).
neml (A.) :	karınca (13 b-1).
Nemrūd (A.) :	İbrahim peygamber döneminde tanrılık iddia eden Babil kralı olup, Hz. İbrahim'i ateşe attırması, Tanrı'yı görmek amacıyla göklere çıkmak için bir kule yaptırması ve bir sivrisinek tarafından beyni kemirilerek öldürülmesi konularıyla anılan kişi (15 b-6).
nem-ter (F.) :	çok nemli (24 b-9).
nerdübān (< nerd-bān : F.) :	merdiven (4 b-7).
nereye :	"Hangi yere?" anlamında yer zarfı (29 a-10).
nerges (< nergis : F.) :	nergisgillerden, soğanla üretilen, sarı veya beyaz çiçekli bir süs bitkisi (24 a-14).
nerim (< nerm : F.) :	yumuşak, hoş (1 b-6).
nerīmān (F.) :	pehlivan, yiğit (20 a-2).
nerm (F.) :	yumuşak (21 b-19).
nerre (F.) :	erkek (12 b-19).
Nerrimān (< Nerimān : F.) :	Rüstem'in dedesi Sam'ın babası olan ünlü kahraman (29 a-12).
nerrīmān (< nerīmān : F.) :	pehlivan, yiğit (21 b-17).
nesīm (A.) :	hafif rüzgâr (3 a-9).
nesl (A.) :	nesil, soy (24 a-11).
nesne :	nesl-i Oğuzhān : Oğuzhan soyu (24 a-11).
neşr (A.) :	şey, nesne (33 a-15).
nessāc-veş (F.) :	manzum olmayan söz (25 b-2).
netāc (A.) :	dokumacı gibi (17 a-1).
nev (F.) :	hayvanın -kendi kendine- doğurması (1 b-5).
	yeni (20 a-10).

nev' (A.) :	çeşit, tür, cins (1 b-7).
nevā (F.) :	ses, makam, ahenk (31 a-9).
Nev-rūz (F.) :	yeni gün, Eski bir İran takvimine göre, yılın ve baharın ilk günü sayılan martın yirmi ikisine rastlayan gün (25 a-19).
nevvera'l-lāhu kabrehū (A.) :	Allah kabrini nurlandırısın, aydınlatsın (26 a-11).
ney (F.) :	kamıştan yapılmış üflelemeli bir çalgı (25 a-5).
neye :	niye, neden (28 b-6).
nısf (A.) :	yarı (23 b-9).
	nısfü'l-leyl (A.) : gece yarısı (23 b-9).
ni'āl (A.) :	nallar (15 b-18).
nice :	nasıl, ne kadar, ne şekilde (26 a-10).
niçe :	birçok, çok, hayli (33 a-15).
niçün :	niçin, neden dolayı (25 b-12).
nidi :	nite, nasıl (30 a-17).
nigāh (F.) :	bakış, bakma (6 b-3).
	nigāh it- : bakmak (6 b-3).
nigār (F.) :	sevgili (26 b-19).
nihād (F.) :	huy, yaratılış (30 a-17).
nihān (F.) :	görünmeyen, gizli (30 b-14).
nihāyet (A.) :	son uç, sınır (27 a-12).
nih-ser (< nūh-ser : F.) :	dokuz başlı (29 b-5).
nīk (F.) :	iyi, güzel, beğenilen (29 a-8).
nikāb (A.) :	peçe, yüz örtüsü (4 a-1).
nīk-nām (F.) :	iyi nam kazanmış, iyi adlı (33 b-10).
Niksar :	Nev Kayser 'den, Canik'te bir kaza (26 a-15).
nikū-ṭāli' (A.) :	kısmeti, bahtı açık (25 a-9).
Nīl (A.) :	Mısır'dan geçip Akdeniz'e dökülen nehir (30 b-1).
ni'met (A.) :	azık, yiyecek içecek (31 a-14).
nīm-ten (F.) :	yarım beden (13 a-8).
nireden :	"Hangi yerden?" anlamında yer zarfı (28 b-5).
nirre (< nerre : F.) :	erkek (29 a-3).
nişār (A.) :	saçma, serpme (25 a-1).
nisbet (A.) :	kıyaslama, ölçü (32 b-3).
Nisrān :	yer adı (31 b-16).
nīş (F.) :	zehir, ağı (15 b-3).

nişān (F.) :	iz, işaret, belirti (29 a-18).
nişāncı :	nişān vir- : belirtmek, iz bırakmak (18 a-9). padişah divanı üyesi olan, antlaşma, berat, menşur, name ve fermanların başına tuğra çeken görevli (12 a-14).
nişter (< nişter : F.) :	neşter, hekim bıçağı (28 a-1).
nişter (F.) :	neşter (1 b-9).
n'it- :	ne etmek, ne yapmak ? (25 a-8).
nite :	nasıl (27 a-4).
niyāz (F.) :	nite kim : nasıl ki (25 b-16). yalvarma, yakarma (3 a-5).
niyet (< niyyet : A.) :	bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat (30 a-14).
	niyet it- : düşünmek, tasarlamak (30 a-14).
	niyet tut- : olması istenilen şeyi aklından geçirmek (3 b-1).
nizām (A.) :	düzen, sıra (24 a-4).
Nizāmī (A.) :	niżām vir- : düzenlemek (7 a-5). Karamanlı Nizāmī adıyla tanınan, Fatih Sultan Mehmet devri şairlerinden biri (25 a-6).
nīze (F.) :	kargı, mızrak, süngü (1 b-9).
noқта (A.) :	nokta, benek, leke (17 b-9).
nöker :	hizmetçi (12 b-1).
Nūh (A.) :	Nuh peygamber, Hz. Nuh (5 b-8).
nūn (A.) :	balık (13 a-21).
nūr (A.) :	aydınlık, parıltı, parlaklık (33 a-14)
nūrāni (< nūrānī : A.) :	nurlu, ışıklı (14 a-3).
nūrānī (A.) :	nurlu, ışıklı (30 b-14).
nūr-baḥş (F.) :	nur veren, etrafı aydınlatan (6 b-6).
Nūr-nā'il :	melek ismi (6 a-15).
nuşret (A.) :	başarı, üstünlük (24 b-14).
Nūşīnrevān-ı 'Ādil (F.) :	İran'ın Sasani sülalesinden olup ilk kez Kisra lâkabını alan, adaletiyle ün salmış bir hükümdar (25 b-5).
nutḳ (A.) :	söz, konuşma (33 a-9).
Nūzer :	nutḳa gel- : söze gelmek, konuşmak (33 a-9).
nübüvvet (A.) :	k.a. (24 a-6). peygamberlik (28 b-16).

nüfûs (A.) :	ruhlar, canlar (25 a-11).
nüh (F.) :	dokuz (18 b-1).
nüşha (A.) :	yazılı, yazılmış olan şey (26 a-12).
nüzûl (A.) :	aşağı inme (31 b-20).

O o

o :	uzakta olan, hakkında konuşulan kimse veya şeyi belirten sıfat (1 b-9); o, teklik üçüncü kişiyi karşılayan zamir (24 a-5).
ocak :	ateş yakmaya yarayan, pişirme, ısıtma, ısınma gibi amaçlarla kullanılan yer (28 a-2). ocak taşı : ocağın çevresine yerleştirilen ateşe dayanıklı taş (31 a-13).
od :	ateş (1 b-2).
oğlan :	çocuk (23 a-8).
Oğuzhân :	Oğuzhan (24 a-11).
ok :	ok, yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa değnek (1 b-4).
okı- :	okumak (27 a-15).
oku- :	söylemek, ifade etmek, demek (1 b-13); bir konuyu öğrenmek için okulda, bir öğretmenin yanında veya yazılı şeyler üzerinde çalışmak, öğrenim görmek (33 b-7).
ol :	o, teklik üçüncü şahıs zamiri (1 b-1).
ol :	işaret sıfatı (25 b-19). ol araya : oraya (33 b-15). ol kadar : aşırılığı belirtir, o denli (28 b-8). ol zemân : o an, hemen (27 a-4).
ol- :	olmak, meydana gelmek (1 b-1), herhangi bir durumda bulunmak (1 b-5).
oluk :	bir şeyin üzerinde oyulmuş yol (15 a-6).
omuz :	boynun iki yanında, kolların gövdeye bağlandığı bölüm (27 b-6). omuz ur- : omuz vurmak, Çarpmak (13 a-2).
on :	dokuzdan sonra gelen sayı (26 b-2).
oñ- :	iyileşmek, şifa bulmak (2 a-10).
onar :	on sayısının üleştirme sayı sıfatı (31 a-13).
ordu :	çok sayıda, kalabalık (26 a-18).

orta :	iki uçtan eşit uzaklıkta olan yer veya durum (27 b-18).
‘Osmān (A.):	Hz. Osman, dört halifenin üçüncüsü olan, Hz. Muhammed’in iki kızı ile evlendiği için “zi’n-nûreyn” lâkabı ile anılan (24 a-8).
ot :	ot, toprak üstündeki bölümleri odunlaşmayıp yumuşak kalan, ilkbaharda bitip bir iki mevsimden sonra kuruyan küçük bitkilerin ortak adı (14 b-6).
otağ :	büyük ve süslü çadır (33 b-20).
otağ :	padişahlara ve vezirlere ait olan büyük ve süslü çadır (30 b-1).
otur- :	bir yerde sürekli olarak kalmak; vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek (27 a-17).
otuz :	yirmi dokuzdan sonra gelen sayı (25 b-14).
oynaş- :	birbiriyle oynamak (15 a-20).
oynat- :	oynamasını sağlamak (16 b-18).

Ö ö

öd :	öd, safra (27 b-10).
ödi şıd- :	ödü kopmak, ansızın çok korkmak (27 b-16).
ödi şıyd- :	ödü kopmak, çok korkmak (28 a-21).
ögür- :	bağırarak, yüksek sesle haykırmak (28 b-13).
ökçe :	ökçe, topuğun arka bölümü (21 b-20).
ökçe kaç- :	kımıldamak (21 b-20).
öküz :	çift sürmekte, araba çekmekte kullanılan, etinden yararlanılan erkek sığır (30 a-8).
öl- :	hayatı sona ermek, can vermek (24 b-6).
‘Ömer (A.):	Hz. Ömer, dört halifenin ikincisi olan ve adaleti sağladığı için “farûk” lâkabı ile anılan (24 a-8).
‘Ömer Ümeyye-i Zâhîrî :	kişi adı (16 b-21).
‘ömr (A.):	ömür, hayat, yaşama, yaşayış (24 a-17).
‘ömr vir- :	yaşam, yaşam süresi vermek (7 a-13).
‘ömr-harc (A.):	ömür harcayan, gideren (26 b-11).
öñ :	önce, başta (33 b-19).
önce :	ilk olarak, başlangıçta (12 b-10).
öñdin :	önce, ilk önce, önceden (17 a-20).

öpüş-	birbirini öpmek (18 a-14).
ördek :	perde ayaklılardan, evcil ve yabanî türleri bulunan su kuşu (33 a-17).
ört-	görünmez duruma getirmek veya gizlemek için üstüne bir şey koymak, kaplamak (19 a-14).
örtülü :	örtülmüş, bir şeyle kaplanmış (19 a-9).
örümcek :	örümcek (16 b-17).
öt-	(kuş ve böcekler için) değişik tonda ses çıkarmak (23 b-11).
öteki :	bilinenden, sözü edilenden ayrı, öbür (29 b-16).
ötiş-	birlikte veya karşılıklı ötmek (31 a-10).
öz :	esas, öz (33 a-11); kendi (29 a-17).
özdek :	gövde, kök, öz (4 a-18).
özge :	başka, gayri (7 a-7).
'özr (A.) :	bir kusurun, bir suçun elde olmadan yapıldığını ileri sürme veya bu kusurun hoş görülmesini gerektiren sebep (30 a-17).
	'özr dile- : yaptığı bir yanlıştan ötürü bağışlanmasını istemek (30 a-17).

P p

pādişāh (< pād-şāh : F.) :	padişah, hükümdar (25 b-9).
pādişeh (< pād-şeh : F.) :	padişah, hükümdar (24 b-3).
pāk (F.) :	temiz, arı, saf (26 b-6).
pākīze (F.) :	temiz, saf (18 b-13).
pāre (F.) :	parça (3 b-5).
parmağ :	insanda, kimi hayvanlarda ellerin ve ayakların son bölümünü oluşturan, boğumlu, oynak, uzunca organların her biri (15 a-8).
par par :	parıl parıl (27 b-18).
	par par yan- : yüksek ateşi olmak (27 b-18); parıl parıl yanmak (13 b-16).
pās-bān (F.) :	gece bekçisi (23 b-12).
pāy (F.) :	ayak (14 a-8).
	pāy-ı taht (F.) : tahtın ayağı, başkent (32 a-19).
pāyān (F.) :	son, nihayet, uç (16 a-12).
pehlevān (F.) :	güreşçi, savaşçı (29 a-12).

peleng (F.) :	panter (1 b-9).
peleng-miṣāl (A.) :	panter gibi (19 b-12).
pencere (F.) :	pencere (18 a-7).
pençe (F.) :	pençe, yırtıcı hayvanların ön ayaklarının parmaklarıyla tırnakları (28 a-16).
per (< perr : F.) :	kanat (24 b-19).
perān (< perrān : F.) :	uçan, uçucu (24 b-5).
perde (F.) :	kapı, pencere gibi yerlere asılan örtü (30 b-2).
peren (F.) :	Ülker yıldızı (1 b-10).
perende (F.) :	uçucu, uçan (23 a-15).
perī (F.) :	doğüstü güçleri olduğuna inanılan dişi cin (1 b-8).
perī-hān (F.) :	peri padişahı (32 b-21).
perī-hey'et (A.) :	peri görüntüştü (14 a-3).
perī-peyker (F.) :	peri yüzlü, peri suratlı (3 b-21).
perī-şifat (A.) :	peri gibi (13 b-8).
perī-şān-dil (F.) :	gönlü dağınık, karışık (3 a-6).
perī-veş (F.) :	peri gibi (16 b-2).
perr (F.) :	kanat (16 a-1).
	perr ü bāl (F.) : kanat ve kol (12 b-12).
perrān (F.) :	uçan, uçucu (13 a-20).
perrī (< perī : F.) :	dişi cin (32 b-11).
pervāne (F.) :	dönen, dönücü (15 a-20).
	pervāne ol- : dönmek (15 b-2).
pervāsız :	çekinmez, sakınmaz, korkusuz (16 a-1).
pervāz (F.) :	saçak (23 a-16).
perver (F.) :	koruyan, besleyen (24 b-3).
pes (F.) :	sonuç olarak, sonra (26 b-20).
peşşe (F.) :	sivrisinek (17 a-5).
peyām (F.) :	haber, başkasından alınan bilgi (33 a-10).
peygām-ber (F.) :	peygamber, Allah'ın elçisi (24 a-5).
peyker (F.) :	yüz, surat (24 a-3).
pil (< pīl : F.) :	fil (24 b-8).
pīl (F.) :	fil (27 b-8).
pīl-pā (F.) :	fil ayaklı (13 a-8).
pīl-ten (F.) :	fil vücutlu, fil gibi (27 a-1).

pīngāh (< bengāh : F.) :	emirlere ve büyük rütbeli kimseler mahsus çadır (30 b-1).
pīr (F.) :	yaşlı, ihtiyar (25 a-20).
pīrūze (F.) :	mavi renkli ve değerli bir süs taşı, firuze (32 b-21).
pīş (F.) :	ön, ileri, ön taraf (6 b-20).
pīşān (F.) :	pīş ü kem (< bīş ü kem : F.) : fazla ve eksik (30 a-1). en ileri, en ön (24 a-20).
pīş-keş (F.) :	hediye, armağan (32 a-13).
pişür- :	bir besin maddesini gerektiği kadar ısıda tutarak yenebilecek bir duruma getirmek (31 a-14).
pōst (F.) :	tüylü hayvan derisi (13 b-6).
pul :	pul (19 b-6).
pūlād (F.) :	polat, çelik (12 b-17).
pullu :	pulu olan (28 a-11).
pūş (F.) :	örtü, zırh (5 b-21).
pūr (F.) :	dolu (16 b-7).
pūr-hüner (F.) :	pūr it- : doldurmak (16 b-7).
pūr-nūr (A.) :	hünerli, hüner dolu (33 a-9).
pūr-yarak :	nur dolu, nurlu, aydınlık (33 a-19).
	tam teçhizatlı, silahlı (21 b-16).

R r

Rabb (A.) :	Allah (3 a-5); efendi, sahip (7 a-14).
Rabbāni (< Rabbānī : A.) :	Rabbü'l-ālem (A.) : âlemin sahibi (Allah) (7 a-14).
Rabbānī (A.) :	Rabb ile ilgili (6 b-13).
ra'd (A.) :	Rab ile ilgili (26 a-5).
radī' (A.) :	gök gürlemesi (24 b-7).
rağbet (A.) :	süt emen çocuk (16 a-18).
	istek, arzu (22 b-2).
rāh (F.) :	rağbet bul- : istenilmek, beğenilmek (22 b-2).
rāhat (A.) :	yol (12 b-2).
rāhib (A.) :	üzüntüsüz, gönlü rahat (2 a-8).
rāhim (A.) :	Hristiyanlarda genellikle manastırda yaşayan din adamı, keşiş (23 b-12).
	merhamet eden, esirgeyen, koruyan (24 a-3).

	rāḥimū'r-rahmān (A.) : rahman ve rahim olan (Allah)(24 a-3).
rahīmī (A.) :	esirgeyen, koruyan, merhamet edenle ilgili (24 a-3).
rahm (< ruḥm : A.) :	acıma, esirgeme (3 b-20).
	rahm it- : acımak (3 b-20).
rahmet (A.) :	acıma, esirgeme, koruma (24 a-3).
	rahmet eyle- : merhamet etmek, bağışlamak (26 b-7).
	rahmet it- : bağışlamak, merhamet etmek (17 a-8).
	rahmet ol- : bağışlanmak (26 b-9).
	rahmete ir- : bağışlanmış olmak (26 b-14).
	rahmetu'l-lāh (A.) : Allah'ın rahmeti (26 b-12).
rahmeten (A.) :	bağışlayarak, rahmet ederek (26 b-14).
rahne kuşu :	kuş ismi (13 b-13).
rahş (F.) :	gösterişli, güzel at (24 b-12).
raht (F.) :	yol levazımı, eşya (25 b-11).
rā'ī (A.) :	çoban, sığırtmaç (24 b-3).
rāki' (A.) :	namazda rükû eden, ellerini dizlerine dayayarak eğilen (1 b-12).
rakīb (A.) :	rakip, aynı şeyi isteyen, aynı şeyi elde etmek için bir biriyle yarışan (24 a-13).
rakḳāş (A.) :	oynayan, dans eden (24 b-21).
rakş (A.) :	dans (14 a-5).
	rakş it- : dans etmek (18 a-12).
ra'nā (A.) :	güzel, hoş görünen (24 a-20).
raşt (< rāst : F.) :	gerçek, doğru (12 a-9).
	raşt bağla- : gerçeği ortaya koymak (12 a-9).
rāst (F.) :	sağ (27 b-12); uygunluk (2 a-6).
	rāst ol- : uygun olmak (2 a-6).
rāsti (<rāstī : F.) :	doğruluk, gerçeklik (33 a-16).
rāst-kāmet (A.) :	doğru, düzgün boylu (12 b-4).
rāvī (A.) :	rivayet eden, anlatan (25 a-8).
rāviyān (F.) :	hikāye anlatanlar, söyleyenler (33 b-14).
ravza (A.) :	ağacı, çayırı, çimeni bol olan yer, bahçe (26 b-6).
rāy (A.) :	rey, fikir (24 b-15).
rāyiḥa (A.) :	koku (3 a-8).
rāzıḳ (A.) :	rızık veren (21 a-14).

rebī'ū'l-evvel (A.) :	Ay takviminin üçüncü ayı (25 b-4).
Rec'ā bin Zāhid :	kişi adı (5 b-18).
Recīm (A.) :	dev ismi (27 a-9).
recīmū'l-la'īn (A.) :	lanetlenmiş şeytan (27 a-11).
red (<redd : A.) :	geri çevirme, kabul etmeme (15 b-15).
	red it- : geri çevirmek, geri döndürmek (15 b-15).
refīk (A.) :	arkadaş, yoldaş (27 a-11).
refref (A.) :	Hz. Muhammed'in Mirac gecesi bindiği dört binekten sonuncusu (24 a-7).
rehā (F.) :	kurtulma, kurtuluş (18 a-20).
reh-ber (F.) :	yol gösterici, kılavuz (1 b-5).
Rehmil :	dev ismi (28 b-15).
Reh-nümā :	peygamber ismi (23 b-18).
Rehnümūn :	kişi adı (12 a-12).
re'īs (A.) :	baş, başkan (15 a-16).
remz (A.) :	işaret, işaretle anlatma (13 b-11).
	remz it- : işaret etmek (13 b-11).
renc (F.) :	ağrı, sızı, sıkıntı (2 a-11).
reng (F.) :	renk (31 a-3).
rengīn (F.) :	renkli, güzel, hoş (16 b-6).
res (<re's : A.) :	baş (30 a-17).
re's (A.) :	baş, kafa (15 a-11).
resm (A.) :	yazma, çizme (5 b-2).
	resm it- : çizmek (5 b-2).
resūl (A.) :	elçi, peygamber (24 a-4).
	resūl-ı hālik (A.) : Allah'ın elçisi (24 a-4).
	resūlu'l-lāh (A.) : Allah'ın elçisi (24 a-8).
resūm (<resm : A.) :	resim (14 b-7).
revā (F.) :	yakışır, uygun, yerinde (7 a-10).
revān (F.) :	ruh, can (24 a-12).
revzen (F.) :	pencere (26 b-7).
revzene (A.) :	pencere (18 a-7).
reyhān (A.) :	fesleğen (1 b-7).
rezzāk (A.) :	bütün yaratılmışların rızkını veren Allah (16 b-4).
rıdvān (A.) :	cennetin kapıcısı olan büyük melek (24 a-2).

rıhlet (A.) :	rıdvānu'l-lāhı 'aleyhim ecma'ın (A.) : "Allah'ın rızası hepsinin üzerine olsun" anlamında bir söz (12 a-4). göçme, ölme (26 b-4).
rızā (A.) :	rıhlet eyle- : ölmek (26 b-5).
rızķ (A.) :	razı olma, istek (1 b-4).
ridā (< ridā' : A.) :	azık, yiyecek içecek şey (32 a-9).
rif'at (A.) :	hırka, örtü (15 a-20).
rikāb (A.) :	büyüklik, yücelik (24 a-18).
rīsimān (< rīsmān : F.) :	üzengi (24 b-20).
rište (F.) :	ip, halat (16 b-19).
rivāyet (A.) :	iplik (19 a-20).
riyāzet (A.) :	söylenti (30 a-20).
rub'(A.) :	nefsi kırma, dünya lezzetlerinden ve rahatından sakınma (6 b-12).
rūh (A.) :	dörtte bir, çeyrek (33 a-11).
ruh (F.) :	rub'-ı meskūn (F.) : Dünya'nın insan bulunan dörtte bir kısmı (33 a-11).
ruhāmī (A.) :	can, nefes (26 b-6).
ruhbān (A.) :	rūh-ı kudsī (F.) : ilāhî gerçeği kavrayan ruh (17 b-4).
ruh kuşu :	yanak, yüz (24 a-13).
Rūh-şāh (F.) :	mermere ait, mermerden yapılmış (19 b-6).
ruk'a-veş (F.) :	evlenmeyen papazlar (19 b-12).
rūmī (A.) :	kuş ismi (27 a-1).
rūšen (F.) :	cin ismi (32 b-12).
rūy (F.) :	kâğıt, deri parçası gibi (33 b-3).
rūyī (F.) :	bir çeşit süsleme motifi (3 b-5).
rūz (F.) :	aydın, parlak (24 a-20).
rūmh (A.) :	yüz, çehre (24 a-18).
rūmmānī (A.) :	tunç ile ilgili (31 a-6).
Rüstem (F.) :	gündüz (33 b-8).
	rūz u şeb (F.) : gündüz ve gece (33 b-8).
	kargı, mızrak (24 b-12).
	nar çiçeği renginde olan (2 b-13).
	Zal'in oğlu olan, İran'ın ünlü destan kahramanı (33 b-19).
	Rüstem-i destān (F.) : İran'ın ünlü destan kahramanı,

Rüstem-manend (F.) :	Rüstem-i Zal ve Tehemten olarak da anılır (24 b-11).
rüzigār (< rüz-gār : F.) :	Rüstem-i Tehem-ten (F.) : İran'ın ünlü destan kahramanı (33 b-17).
rüzigār-dīde (< rüzgār-dīde : F.) :	Rüstem'e benzeyen, Rüstem gibi (13 b-6). devir, zaman (33 a-5). görüp geçirmiş kimse (13 b-10).

S s , Ş ş , S s

sa'adet (A.) :	mutluluk (24 b-14).
sā'at (A.) :	saat, vakit, zaman (5 a-10).
Şabā (< Sabā' : A.) :	Belkıs'ın hükmü altında olan, Hicaz ile Yemen arasında kalan bir bölgenin adı (33 b-16). sabah (32 b-3).
şabāḥ (A.) :	sabır, dayanma, katlanma (24 b-17).
şabır (< şabr : A.) :	ispat edilmiş, anlaşılmış (24 b-19).
şābit (A.) :	sabır, dayanma, katlanma (24 a-15).
şabr (A.) :	şabr it- : sabır göstermek, dayanmak (15 b-5). secde eden (1 b-2).
sācid (A.) :	baş derisini kaplayan kıllar (24 a-18).
saç :	yaymak, yayılmak (27 b-3).
şaç- :	hep birlikte saçmak, dağıtmak (5 a-1).
şaçış- :	(sayı) yüz (24 b-4).
şad (F.) :	ses, yankı (24 b-7).
şadā (A.) :	şadā it- : ses vermek, seslenmek (26 b-5). sedef, inci kabuğu (1 b-3).
şadef (A.) :	sadakati, içten bağlılığı olan (23 b-20).
şādık (A.) :	dizi, sıra (23 a-15).
şaf (< şaff : A.) :	şaf bağla- : sıralanmak, sıraya girmek (23 a-15). safa veren, eğlendiren (25 a-2).
şafā-baḥş (F.) :	safa yayan, neşe yayan (25 a-2).
şafā-güster (F.) :	dizi, sıra (21 b-8).
şaff (A.) :	temiz, katıksız, saf (22 b-15).
şāfi (A.) :	temiz, pak, saf (28 b-16).
şafiyy (A.) :	düşman saflarını bozan, yaran (21 b-16).
şaf-şiken (< şaff-şiken : F.) :	sol karşıtı, sağ (27 a-20).
şag :	

şah (< şahh : A.) :	doğru (33 b-13).
şahā (< saha' : A.) :	cömertlik, el açıklığı (24 b-19).
Şahbāṭā'il :	melek ismi (5 b-11).
şaḥḥāf (A.) :	kitap alıp satan kimse, kitapçı (26 a-14).
şāhib (A.) :	sahip, iye, malik (26 a-17).
şāhib-dīvān (A.) :	divan sahibi (12 a-8).
şāhib-kemāl (A.) :	kemal sahibi, olgun kimse (33 a-21).
şāhib-kırān (F.) :	her zaman başarı, üstünlük kazanan hükümdar (12 b-8)
şaḥīh (A.) :	gerçek, doğru (30 a-20).
şahn (A.) :	orta, meydan (18 a-12).
şahrā (< sahrā' : A.) :	çöl, ova (28 a-4).
saht (F.) :	katı, sert, sağlam (1 b-6).
Saḥṭāhelā'il :	melek ismi (5 b-12).
Saḥṭāhilā'il :	melek ismi (6 a-15).
Sa'id (A.) :	yer adı (32 a-5).
şaḥal :	yetişkin erkeklerde yanak ve çenede çıkan kılların tümü (29 a-2).
şaḥar :	alında uğursuz sayılan nişan ve kendisinde bu nişan bulunan (29 b-2).
şaḥin- :	olabileceği düşünülen kötülöklere karşı önlem almak (22 a-12).
sāḥī (A.) :	içki sunan, içki dağıtan (24 b-21).
şaḥīm (A.) :	hasta, hastalıklı (4 a-11).
sākin (A.) :	hareketsiz olan, oynamayan, kendi hâlinde olan (1 b-2).
	sākin ol- : sakin duruma gelmek (30 a-3).
sāl (F.) :	yıl (25 a-12).
şal- :	musallat etmek, göndermek (24 a-15).
şalā (< šalā' : A.) :	cemaati bayram veya cuma namazına çağırarak veya cenaze için kılınacak namazı haber vermek amacıyla minarelerde okunan namaz (26 b-5).
	şalā vir- : minarelerde salât okuyarak namazı haber vermek (26 b-5).
sālār (F.) :	baş, kumandan (25 b-13).
şalāvāt (A.) :	Hz. Muhammed'e ve onun soyundan gelenlere saygı bildirmek için okunan dua (28 b-2).
	şalāvāt vir- : dua okumak (28 b-2).
	şallalāhū 'aleyhi vesellem (A.) : Hz. Muhammed için

şalāvāt (A.) :	okunan dualardan biri (25 b-3). namazlar (31 a-13).
şalāvāt getir-	: tehlikeli bir durumda salavat okumak (23 b-21).
şalāvātu'l-lāh (A.) :	Hız. Muhammed için okunan dualar (25 b-9).
şalāvātu'l-lāh 'aleyh (A.) :	"Allah'ın duaları üzerine olsun !" anlamında bir söz (18 b-7).
şalāvātu'l-lāh 'aleyhim ecma'în (A.) :	"Allah'ın duaları hepsinin üstünde olsun !" anlamında bir söz (23 b-20).
şalın-	yürürken uyumlu hareketlerle hafifçe bir yandan bir yana eğilmek (18 a-14).
Şalşal (A.) :	dev ismi (27 a-5).
salţanat (A.) :	sultanlık, hükümdarlık (25 b-13).
şalyar :	salya (19 b-14).
Sām (F.) :	İran'ın efsanevî kahramanlarından, Neriman'ın oğlu, Sām-ı süvār olarak da anılır (24 b-11).
	Sām-ı süvār (F.) : İran'ın efsanevî kahramanlarından olan, Sam (30 a-2).
	Sām-u süvār (< Sām-ı süvār : F.) : Sam (28 a-20).
şamed (A.) :	kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah (6 a-20).
şan-	gibi gelmek, zannetmek (27 a-7).
şan'at (A.) :	ustalık, hüner, marifet (17 a-18).
saña :	ikinci teklik şahsın yönelme hâli (24 b-4).
şanavber (F.) :	çam fıstığı ağacı, sevgilinin boyu (24 a-19).
sanç-	saplamak (24 b-6).
sancağ :	Osmanlı yönetim teşkilatında illerle ilçeler arasında yer alan yönetim bölümü (12 a-17).
	sancağ begi : sancak beyi, sancağın asker ve askerinin dışındaki yönetiminden sorumlu olan görevli (12 a-17).
şandal (A.) :	sandal ağacından yapılmış sandalye (23 b-17).
sandūk (A.) :	sandık (23 a-4).
şanem (A.) :	güzel kimse (17 b-21).
şāni' (A.) :	yaratıcı, yaratan, Allah (1 b-1).
şanki :	düşüncenin gerçekte var olmayıp öyle sanıldığını gösterir, sözde (28 b-17).
şar-	hastalanmak, rengi sarıya dönmek (24 b-12).

şar-	yumak yapmak (17 b-1).
şarar-	sarı olmak, rengi sarıya dönmek (12 b-16).
sarāy (F.):	saray, büyük konak (24 b-4).
şarıl-	şarf it- : tüketmek, harcamak (33 a-11). dolanmak, sarılmak (19 b-9).
şarın-	kendi üstüne sarmak (18 b-11).
şarkıt-	bir şeyin sarkmasını sağlamak (13 b-5).
şarmaş-	birbirine sarılmak, kucaklaşmak (16 b-21).
şarmaşdur-	dolaştırmak (19 b-12).
şarş-	birden bire ve güçle kımuldatmak, sallamak, titretmek (13 a-1).
şarşar (A.):	şiddetli, gürültülü rüzgâr (1 b-2).
şaru :	sarı (28 a-3).
şatḥ (A.):	bir şeyin dış tarafı, dış yüzeyi, yüzey (17 a-14).
şat-	bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek (26 b-1).
şatranc (A.):	satranç oyunu (25 b-6).
sav :	düşünce, iddia (30 b-11).
savaş-	çarpışmak, mücadele etmek (29 b-3).
şavt (A.):	ses, bağırma, haykırma (15 b-20).
sāye-bān (F.):	büyük çadır (31 a-4).
sāyir (< sā'ir : A.):	başka, diğer (13 b-14).
şayyād (A.):	avcı (17 a-2).
şe'ābīn (A.):	büyük yılanlar, ejderhalar (19 a-21).
seb' (A.):	yedi (21 a-17).
Sebā (A.):	Hz. Süleyman'ın eşi olan Belkıs'ın Yemen'de hükümü altında bulundurduğu şehir (21 a-16).
seba'(A.):	yırtıcı hayvanlar, canavarlar (6 a-5).
şebāt (A.):	yerinde durma, hareket etmeme (24 b-15).
sebeb (A.):	sebep, neden (25 b-2).
sebū' (A.):	yırtıcı hayvan, canavar (13 a-11).
sebz (A.):	yeşil (24 a-21).
sebz-reng (F.):	yeşil renkli (14 a-7).
seccāde (A.):	üzerinde namaz kılınan küçük kilim (31 a-11).
secde (A.):	namaz kılarken alını, el ayalarını dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan durum (5 a-19).
	secde it- : namaz kılarken alını, el ayalarını dizleri ve

- ayak parmaklarını yere getirmek (5 a-19).
 secdeye yüz ur- : secdeye kapanmak, yere kapanmak (32 a-7).
 seç- : benzerleri arasında hoş a gideni almak veya yararlanmak için ayırmak (16 b-6).
 sed (< sedd : A.) : set, tümsek (14 b-4).
 sedd-i İskender (F.) : İskender-i Zülkarneyn'in Ye'cuc ve Me'cuc için yaptırmış olduğu set (14 b-1).
 sedd-i İskenderī (F.) : İskender'e ait set (12 b-18).
 sefā kuşu : bir tür kuş (6 a-10).
 sefer (A.) : yolculuk (25 a-15).
 sefer eyle- : yolculuk etmek, yola çıkmak (26 b-14).
 sefer kııl- : yolculuk etmek (33 b-5).
 segirt- : hareket etmek, saldırmak (20 a-14).
 seg-ser (F.) : köpek başlı (13 a-8).
 şehāb (A.) : bulut (20 b-20).
 şehir (A.) : tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit (23 b-10).
 şehir-gāh (F.) : seher vakti, sabahın erken saati (1 b-13).
 sehv (A.) : yanlış, yanılma (33 a-2).
 sekiz : yediden sonra gelen sayı (25 b-3).
 seksen : yetmiş dokuzdan sonra gelen sayı (26 b-12).
 selām (A.) : selam (23 b-6).
 selām vir- : selamlamak (32 b-10).
 selāmet (A.) : eminlik, korku ve endişeden uzak olma (4 a-11).
 selātin (A.) : sultanlar (25 a-3).
 Selīm (A.) : Yavuz Sultan Selim (24 a-11).
 semā' (A.) : işitme, duyma (19 b-13).
 Semāhā (A.) : kişi adı (12 a-14).
 semavāt (A.) : gökler (31 a-9).
 semek (A.) : balık (1 b-2).
 semend (F.) : çevik ve güzel at, kula at (24 b-11).
 semenderī (F.) : ateşte yaşayan, yanmayan bir masal hayvanı ile ilgili, yanmayan (15 a-20).
 Semendūn : cin ismi (20 b-6).
 Semendūn-ı hezār (F.) : cin ismi (12 b-15).
 Şemendūn : cin ismi (29 b-3).
 semen-sā (F.) : yasemin döşeyen (24 a-21).

semer (A.) :	meyve, yemiş (23 a-5).
sen :	teklik ikinci şahıs zamiri (24 a-21).
şenā (A.) :	övme , övüş (30 b-18).
ser (F.) :	baş, kafa, tepe, uç (24 a-12).
	ser i sāmān (< ser ü sāmān : F.) : gerekli olan araç ve güç (25 a-2).
ser-āgāz (F.) :	yeniden, baştan başlama (18 a-12).
serā-perde (F.) :	padişah çadırı, otağ (30 b-1).
ser-bülend (F.) :	başı yüksek, yüce (18 a-9).
ser-cümle (A.) :	bütün, hepsi (26 b-16).
serd (F.) :	soğuk (24 a-13).
serdüyye (F.) :	kafadar, arkadaş, dost (18 a-13).
seretān (A.) :	yengeç (32 a-6).
ser-firāz (F.) :	başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerinden üstün olan (33 a-17).
ser-gerdān (F.) :	başı dönen, şaşkın, perişan (18 a-2).
serheng (F.) :	çavuş, yasakçı (27 a-10).
serīr (A.) :	taht (31 a-3).
ser-leşker (F.) :	baş asker (20 a-15).
ser-muhyī (A.) :	başta hayat veren (4 b-10).
ser-nefer (A.) :	baş asker (31 a-7).
ser-tāb (F.) :	inatçı (27 a-3).
ser-tā-kağem (A.) :	baştan ayağa, bütünüyle (13 a-5).
ser-tīz (F.) :	baş tarafı sivri, keskin (28 a-1).
serv (F.) :	servi, selvi, sevgilinin boyu (24 a-19).
	serv-i sehī (F.) : doğru büyümüş iki daldan ibaret selvi, sevgilinin boyu için kullanılır (18 a-9).
server (F.) :	baş, başkan, reis (24 a-14).
servi-kaç (< serv-kaç : A.) :	servi boylu (20 b-12).
ses :	kulağın duyabildiği titreşim, ses (30 a-3).
	ses it- : seslenmek (30 a-3).
sev- :	sevgi ve bağlılık duymak (31 a-21).
sevāb (A.) :	hayırlı bir davranış karşısında Tanrı tarafından verileceğine inanılan ödül (16 a-8).
	sevāb kağan- : hayırlı bir davranışta bulunmak (16 a-8).
sevdā (F.) :	aşk, sevgi (24 a-15).

sevniş-	birlikte sevinmek, sevinmek (15 a-20).
şevr (A.) :	öktüz, boğa (1 b-3).
seyir (< seyr : A.) :	gidiş, yürüyüş (33 b-7).
seyl (A.) :	sel (3 a-21).
seyr (A.) :	yürüme, yürüyüş, hareket (24 b-11).
	seyr it- : seyretmek, bakmak (25 a-11).
seyrân (< seyerân : A.) :	bakma, bakıp seyretme (25 b-10).
	seyrân it- : seyretmek, temaşa etmek (25 b-10).
	seyrân kıl- : seyretmek (32 b-3).
Seyyid Naşır Bağdādī :	kişi adı (26 a-21).
şı-	yenmek, mağlup etmek (28 a-20).
sıbt (A.) :	torun (33 b-19).
şiddik (A.) :	pek doğru, sözünün eri olan kimse, Hz. Ebu Bekir'in lâkabı (24 a-9).
şiddk (A.) :	doğruluk, gerçeklik (2 a-1).
şifat (A.) :	şekil, varlık (32 a-2).
şığ-	bir kaba, bir yere bütünüyle girebilmek veya içinden geçebilmek (33 a-18).
şığın-	korunmak amacıyla bir yere ya da birine başvurmak (29 b-13).
şığır :	geviş getiren, boynuzlu büyük baş evcil hayvanların genel adı (31 a-14).
şığun :	şığın, yabanî geyik ve şığır (13a-12).
şığun-	tehlikeden kaçarak güvenilir bir yere çekilmek, şığınmak (21 a-18).
şık :	çok bulunan, sık (15 a-5).
şık-	baskı altına almak (27 b-8).
şıkıl- :	sıkıntıya düşmek (20 b-16).
şın-	yenilmek, zayıf düşmek (27 b-6).
şınıf (< şımf : A.) :	sınıf (15 b-6).
şıntır-	kırmak, parçalamak, bozmak (23 b-1).
şınur :	sınır, hudut (28 b-14).
	şınur taşı : sınırı belirlemek için koyulan taş veya benzeri madde, sınır taşı (16 a-2).
sır (< sırr : A.) :	sır, gizli tutulan şey (6 b-18).
sırça :	cam, camdan yapılmış (5 a-3).
sırit-	dişlerini göstererek aptallık, şaşkınlık, kurnazlık ya da alay belirtir biçimde gülmek (28 b-15).

şırma :	sırmadan yapılmış veya sırma gibi olan (16 a-20).
şirt :	sırt, üst bölüm (28 a-11).
sırtlan :	sırtlangillerden, daha çok leşle beslenen, etçil, postu benekli bir hayvan (27 a-20).
şıva- :	sıva ile kaplamak, sıva vurmak (16 b-8).
şızır- :	eritmek, eritip akıtmak, süzmek (32 b-17).
sidre (A.) :	en yüksek makam (26 b-6).
Sikender (F.) :	Makedonyalı Büyük İskender, Makedonya kralı Filip'in oğlu olup, eski hükümdarlardan biri (24 a-11).
Sikender-i Yūnānī (F.) :	Yunanlı İskender, Büyük İskender (25 b-12).
Sikender-baht (F.) :	İskender talihli, bahtlı (24 b-2).
Sikenderī (A.) :	İskender ile ilgili (19 a-16).
Sikender-nāme (F.) :	İskendernāme, İran, Türk ve Hint edebiyatlarında adı anılan İskender-i Zülkarneyn'in hayatını ve seferlerini anlatan manzum eser (25 b-12).
sil- :	silme (18 b-10).
sīlī (F.) :	bela, felaket (12 b-9).
sille (< sīlī : F.) :	açık elin iç yüzüyle vurulan tokat (15 b-16).
sīm (F.) :	sille ur- : tokat vurmak (15 b-16).
sīmīn (F.) :	gümüş (24 a-18).
sīmürğ (F.) :	gümüşe benzer, gümüş gibi (25 a-15).
sīmürğ-ser (F.) :	anka kuşu (1 b-6).
sīmürğ-şūret (A.) :	simürğ başlı (21 a-11).
sīmürğ-veş (F.) :	anka kuşu biçiminde, görünümünde (14 a-4).
sin :	anka kuşu gibi (12 b-11).
siñ- :	mezar, kabir (16 a-6).
Sind (F.) :	gizlenmek, saklanmak (16 b-17).
siñek :	Hindistan'ın kuzey batısında yer alan bir eyalet (17 b-16).
sini :	sinek (1 b-4).
siñir :	büyük tepsi (19 b-2).
siñir- :	sinir (27 b-21).
sinle :	içine işletmek, içine akıtmak (19 b-9).
sipāh (F.) :	mezarlık, kabir (16 a-6).
sipāhī (F.) :	asker (31 b-6).
	timar sahibi süvari askeri (21 b-16).

siper (F.) :	koruyucu engel (24 b-9).
sip̄id (< sep̄id : F.) :	beyaz, ak (25 a-16).
Sip̄id :	cinlerin vekili hükümdar (32 b-15).
s̄iret (A.) :	bir kimsenin hâli, tavrı (30 b-17).
sitem (F.) :	zulüm, haksızlık, eziyet (13 a-14).
sivri :	ucu keskin ve batıcı olan (15 b-11).
	sivri siñek : sivrisinek (15 b-11).
siyāh (F.) :	kara (13 b-8).
siyeh (F.) :	siyah, kara (24 a-15).
siz :	çokluk ikinci kişi zamiri (27 a-8).
şoşşurul- :	sokuşturulmak (27 b-20).
şol :	sağ karşıtı, sol (27 a-21).
şol- :	rengin, parlaklığın veya tazeliğın kaybolması (24 b-4).
şol- :	tazeliğini, diriliğini, parlaklığını yitirmek (6 b-16).
soñ :	son (33 b-1).
şoñra :	sonra (25 b-8).
şor- :	bir konuda bilgi istemek için soru yöneltmek (24 b-17).
şor- :	emmek, emer gibi çekmek (30 b-11).
şor- :	sormak, sual etmek (19 b-7).
şoriş- :	birbirine sormak (18 b-15).
şovuk :	soğuk (29 b-16).
soyğa :	karga (13 b-17).
söyle- :	düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak (25 b-3).
söyleş- :	karşılıklı konuşmak (21 a-2).
söz :	anlam ifade eden, bir veya daha fazla heceden meydana gelen kelime veya kelimeler topluluğu (24 a-20).
	söz dut- : söylenen bir sözü, verilen bir öğüdü benimsemek (17 a-8).
	söze gel- : dile gelmek, söylemeye başlamak (15 -9).
sözde :	gerçekte öyle olmayıp öyle bilinen (7 a-4).
şu :	doğal sıcaklıkta sıvı hâlde bulunan tatsız, renksiz, kokusuz olan, hidrojen ve oksijenden oluşan madde (1 b-2); deniz, akarsu (32 a-6).
su'āl (A.) :	soru (26 a-16).
	su'āl it- : sormak (26 a-16).

şu'bān (A.) :	büyük yılan, ejderha (13 a-11).
şubḥ(A.) :	sabah, sabah vakti (30 b-8).
sūd (F.) :	fayda, kâr, kazanç (2 a-12).
şūfī (A.) :	tasavvuf ehli, sofu (19 b-14).
şuḥf (A.) :	sayfa, yaprak (5 b-15).
şula- :	su vermek (27 b-11).
sultān (A.) :	padişah, hükümdar (24 b-16).
Sultān Bayezîd Hân :	Sultan 2. Bâyezîd Han (26 b-12).
Sultān Muḥammed Hân-ı Ğāzi :	Fatih Sultan Mehmet (25 b-4).
Sultān Murād Hân :	Fatih Sultan Mehmet'in babası olan Osmanlı padişahı (33 a-6).
Sultān Selīm (A.) :	Yavuz Sultan Selim (24 b-1).
Sultān Selim Hân (A.) :	Yavuz Sultan Selim (25 a-5).
şun- :	vermek, takdim etmek (16 b-4).
şun' (A.) :	yapma, yapış (1 b-2).
sunḳur :	akdoğan (13 b-12).
şūr (A.) :	boynuzdan yapılmış büyük boru (13 a-15).
şūret (A.) :	görünüş, biçim (27 a-6).
	şüretine gir- : bir şeyin görünüşüne girmek, biçimine benzemek (27 a-6).
şūretā (A.) :	görünüşte (16 a-19).
sūret-melek (F.) :	melek yüzlü (24 a-18).
şuş- :	ses ya da gürültüyü kesmek, ses çıkarmamak (28 a-4).
sūsen (F.) :	süsen, yaprakları kılıç biçiminde, çiçekleri iri ve mor renkli, güzel görünümlü ve kokulu bir süs bitkisi (1 b-7).
şūsenī (F.) :	süsen renkli (14 a-4).
şuver (A.) :	suretler (33 b-13).
sūbhān (A.) :	Allah (1 b-9).
sūbhānī (A.) :	Allah'a ait, Allah'la ilgili (5 b-10).
sūbhāne'l-lezi (A.) :	O(Allah), her türlü kusur ve ayıptan uzaktır (24 a-6).
sūflī (A.) :	aşağıda bulunan, alçak (26 b-8).
sūglin :	sültün, tavukgillerden boylu ve erkekleri süslü, eti yenilen, uzun kuyruklu kuş (14 b-19).
sūglün :	sültün (30 b-17).
sūḥan (F.) :	söz, lâf (24 a-12).

sūhan-güster (F.) :	söz yayan (25 a-9).
Sūhrāb :	kişi adı (12 b-6).
sūkker (A.) :	şeker (17 b-20).
süksün :	ense (4 b-20).
sükün (A.) :	hareketsiz kalma, durgunluk (24 b-11).
süküt (A.) :	susma, konuşmama, sessizlik (17 a-5).
Süleymān (A.) :	süküt it- : susmak, konuşmamak (17 a-5). İsrailoğulları peygamberlerinden olup Davut peygamberin oğludur. Kendisinin cinlere ve rüzgâra hükmetme, kuşlarla ve diğer hayvanlarla konuşma, havada tahtını rüzgârın taşıması gibi mucizeleri vardır. Kendisi hem peygamber hem de padişahdır. Divan edebiyatında mühr-i Süleymān, Süleyman-karınca, Süleyman-taht gibi ilgilerle üzerinde durulmuştur (25 b-8).
Süleymānī (A.) :	Hz. Süleyman ile ilgili (26 a-12).
Süleymānī'n-nebī (A.) :	Süleyman peygamber (30 a-18).
süleymān-nāme (F.) :	Süleyman peygamberi konu edinen eserlerin genel adı (1 b, başlıkta).
Süleymān-sān (F.) :	Süleyman gibi (24 a-11).
Süleymān-taht (F.) :	Süleyman Peygamberin havada uçtuğuna inanılan tahtı (24 b-2).
süm (F.) :	dört ayaklı hayvanların tırnağı (24 b-12).
sümbül (F.) :	sümbül (3 b-19).
sümbülāt (A.) :	sümbüller (3 b-16).
sünnī (A.) :	sünnet ehlinde olan kimse (6 a-1).
süñü :	süğü, kargı, mızrak (1 b-4).
süñük :	kemik (1 b-8).
sür- :	dokundurmak, değdirmek (24 a-17); yerinden kaldırmadan hareket ettirmek (27 b-8).
sürç- :	yürürken yanlış adım atıp dengesini bozmak (24 b-12).
süre (A.) :	Kur'an'ın ayrıldığı 114 bölümden her biri (16 b-11).
sürh (F.) :	kırmızı, kızıl (15 b-21).
Sürh-bād (F.) :	cin ismi (27 a-4).
Sürhi-bād (< Sürh-bād : F.) :	cin ismi (30 a-14).
süril- :	uzaklaştırılmak (23 b-11).
sürin- :	sürünmek, karnı üzerinde sürünerek hareket etmek (1 b-8).

sürme (F.) :	sürme (20 b-14).
sürt- :	dokundurmak (15 b-14).
süs- :	boynuzlamak, sivri bir şeyle dürtmek (27 b-9).
süst (F.) :	anlamsız, değersiz (25 a-8).
	süst it- : anlamsızlaştırmak, değersizleştirmek (29 a-17).
süt :	süt (17 a-9).
sütün (F.) :	direk (12 b-18).
süvār (F.) :	binici, binen (26 a-4).
	süvār ol- : binmek, ata binmek (27 a-1).
Süvār (F.) :	İran'ın efsanevî hükümdarlarından biri olan Sam'ın lâkabı (33 b-21).

Ş ş

şād (F.) :	sevinçli (28 b-1).
	şād ol- : sevinmek, memnun ve mutlu olmak (16 a-9).
şādān (F.) :	sevinçli, keyifli (26 b-8).
şādirvān (< şādirvān : F.) :	genellikle cami avlularında bulunan, çevresindeki musluklardan ve ortasındaki fiskiyeden su akan, üzeri kubbeli veya açık havuz (18 a-9).
şādi (< şādī : F.) :	memnunluk, sevinçlilik, gönül ferahlığı (4 a-9).
şādī (F.) :	memnunluk, sevinçlilik (18 a-15).
şāfī (A.) :	şifa veren, hastayı iyileştiren (16 b-9).
şāh (F.) :	padişah (24 a-9).
	şāh-ı mārān (F.) : yılanların şahı, ejderha (26 a-6).
şāḥ (F.) :	geyik ve benzeri gibi hayvanların dallı boynuzu (14 b-17).
şāhā (F.) :	ey şah!, ey padişah ! (25 a-7).
şāh-bāz (F.) :	gösteriş, heybet (24 b-5).
Şāh Cem :	Büyük İskender'in lâkabı (30 a-1).
şāhid (A.) :	şahit, tanık (15 a-12).
şāhin (< şāhīn : F.) :	doğan, yırtıcı bir kuş (13 b-12).
şāhīn (F.) :	şahin (33 a-17).
şāhin-fer (F.) :	şahin gücü, kuvveti (24 b-16).
şahlık :	şah olma durumu (19 b-20).

şāh-mārān (F.) :	yılanların şahı (29 b-19).
şāh-nāme (F.) :	hükümdarların biyografisini manzum olarak anlatan eser (25 b-5).
Şāh-nāme (F.) :	Firdevsî tarafından manzum olarak yazılan İran destanı (25 b-7).
şahne (A.) :	inzibat memuru, emniyet memuru (25 a-14).
şahş (A.) :	kişi, kimse (33 b-8).
şa'ir (< şā'ir : A.) :	şair (19 b-18).
şā'ir (A.) :	şair (22 b-6).
şak (< şakḳ : A.) :	yarık, çatlak (15 a-8).
	şakḳu'l-kamer (A.) : Hz. Muhammed'in parmak işaretleriyle Ay'ı ikiye bölmesi şeklinde gösterdiği mucize (24 a-8).
şakāyık (< şakā'ik : A.) :	şakayık (3 b-16).
	şakāyık-ı nu'mān (< şakā'ik-ı nu'mān : F.) : gelincik (3 b-16).
şakı- :	(ötücü kuşlar için) ezgili ses çıkarmak, ötmek (31 a-10).
şakış- :	karşılıklı ötmek, ezgili ses çıkarmak (14 a-16).
şākird (F.) :	öğrenci, çırak (17 a-1).
şām (F.) :	akşam (30 b-8).
Şāmī (A.) :	Şam ile ilgili, Şam'a ait (14 a-14).
şān (A.) :	şan, şöhret, ün (24 a-9).
şarāb (A.) :	şarap, içilecek şey (24 a-2).
şarḳ (A.) :	doğu (30 b-3).
şart (A.) :	şart, koşul (27 a-8).
şavḳ :	ışık, parıltı, şule (30 b-12).
	şavḳ vir- : ışık, parıltı vermek (20 a-8).
şeb (F.) :	gece (24 a-20).
	şeb-i tārīk (F.) : karanlık gece (15 a-21).
	şeb-i tire (F.) : karanlık gece (24 a-20).
	şeb-i vuşlat (F.) : kavuşma gecesi (25 a-10).
şeb-çirāk (< şeb-çirāg : F.) :	gece parlayan yakut (17 b-8).
şeb-reng (F.) :	gece renginde olan, siyah (18 b-11).
şecer (A.) :	ağaç (1 b-4).
şecī' (A.) :	cesur, yürekli (16 a-18).
şecir (< şecīr : A.) :	kısa, küçük ağaç (21 b-5).

Şeddād :	Yemen'de Ad kavminin hükümdarı (12 b-8).
şeffāf-nīm (F.) :	yarı şeffaf, yarı saydam (17 a-13).
şefī' (A.) :	birinin suçunun bağışlanması ya da dileğinin yerine getirilmesi için aracılık eden (26 b-9).
şefkat (A.) :	acıyarak ve koruyarak sevmek (26 b-9).
	şefkat kıl-: acıyarak ve koruyarak sevmek (26 b-9).
şegāl (F.) :	çakal (28 b-1).
şeh (F.) :	şah, padişah (24 a-6).
Şeh Süleymān :	Hz. Süleyman (33 a-8).
şehā (F.) :	ey şah, ey padişah (24 a-16).
şeh-bāz (F.) :	bir cins iri ve beyaz doğan (30 b-18).
şehd (A.) :	bal (15 b-3).
şehdī (A.) :	bal ile ilgili (1 b-3).
Şeh-i Cemşīd (F.) :	Tahmurs'un oğlu olup, Pişdadiyan sülalesinden dördüncü hükümdardır. Şarabı bulmuştur. Divan edebiyatında genellikle mey ve cām unsurlarıyla birlikte anılmıştır (25 a-2).
Şeh-i Sencer (F.) :	Şeh Sencer, Büyük Selçuklular devletinin altıncı hükümdarı olan kişi (24 b-13).
şehlā (< şehlā' : A.) :	tatlı şaşı (14 a-7).
şeh-per (F.) :	kuş kanadının en uzun tüyü (24 b-5).
şehr (F.) :	şehir, il (26 a-2).
şehriyār (< şehri-yār : F.) :	padişah, hükümdar (31 b-2).
Şeh-ruḥ :	kişi adı (24 b-16).
şehvet (A.) :	aşırı istek (6 b-8).
şek (< şekk : A.) :	şüphe, tereddüt (28 a-20).
şeker (F.) :	şeker (24 a-20).
şeker-efşān (F.) :	şeker saçan (14 a-8).
şekil (< şekl : A.) :	şekil, biçim (5 a-18).
şekker (F.) :	şeker (24 b-18).
şekl (A.) :	şekil, biçim (27 a-9).
şem' (A.) :	balmumu, mum (15 b-1).
şem'a (A.) :	muma batırılmış fitil (15 b-3).
şem'i (< şem'ī : A.) :	ışıkla, mumla ilgili (23 b-14).
Şem'īl :	peygamber ismi (23 b-19).
şemāyil (< şemā'il : A.) :	huylar, tabiatler (14 b-10).
Şemāyil-i Banū (F.) :	k.a.(33 b-20).

şems (A.) :	güneş (1 b-12).
Şems Çelebi :	kişi adı (26 b-17).
şer (A.) :	kötülük, fenalık (24 b-15).
Şerāṭā'il :	melek ismi (5 b-12).
şerbet (A.) :	şerbet, içilecek tatlı şey (16 b-9).
şerbetçi :	şerbet yapan, ya da satan kimse (17 b-20).
şerḥ (A.) :	açma, yorumlama (28 a-13).
	şerḥ it- : açmak, yorumlamak (28 a-13).
şerī'at (A.) :	doğru yol (12 a-18).
şerīf (A.) :	şerefli, kutsal, soylu (26 b-21).
şerim (< şerm : F.) :	utanma (24 a-19).
şerm (F.) :	utanma (33 a-9).
şerr (A.) :	kötülük, fenalık (13 b-20).
şevk (A.) :	şiddetli arzu, sevinç, keyif (25 b-1).
şevket (A.) :	büyüklik, heybet (32 b-5).
şey (< şey' : A.) :	şey, nesne (1 b-13).
şeyāṭīn (A.) :	şeytanlar (5 b-13).
Şeyḫī (A.) :	XV. asrın ilk büyük şairi, "Harnâme" ve "Hüsrev ve Şîrîn" adlı mesnevîleri olan kişi (25 a-6).
şeytān (A.) :	şeytan (28 a-18).
şeytān'il-la'īn (A.) :	lanetlenmiş şeytan (27 a-5).
şeytānū'r-recīm (A.) :	lanetlenmiş şeytan (28 b-3).
şiddet (A.) :	fazlalık, sertlik (28 a-7).
şifā (< şifā' : A.) :	hastalıktan kurtulma, iyi olma, sağalma (24 a-17).
	şifā bul- : iyi olmak, onmak (3 b-15).
	şifā kıl- : şifa vermek, iyi etmek (24 a-17).
şikār (F.) :	avlama (16 b-15).
	şikār it- : avlamak (16 b-15).
şikāyet (A.) :	sızlanma, yakınma (28 b-6).
	şikāyet kıl- : sızlanmak (28 b-6).
şimāl (A.) :	kuzey (27 a-13).
şimālī (A.) :	kuzey ile ilgili (29 b-12).
şimdi :	şu anda, şimdi (30 a-9).
şimşād (F.) :	şimşir ağacı, sevgilinin boyu (24 a-19).
şimşādī (F.) :	şimşir ağacı ile ilgili (12 a-4).

şî'r (A.):	şiiir (27 a-15).
şîr (F.):	aslan (15 b-14).
şîrîn (F.):	tatlı, hoş, güzel (24 a-18); (b.b.) Ferhad ile Şirin veya Hüsrev ü Şîrîn adları ile bilinen aşk hikayesinin kadın kahramanı (7 a-8).
şîrîn-ter (F.):	daha şirin, daha tatlı, daha sevimli (17 b-19).
şîr-ner (F.):	erkek aslan (1 b-6).
şirret (A.):	şerirlik, kötülük (13 b-20).
Şît (A.):	Hz. Adem'in üçüncü oğlu olan peygamber (17 a-1).
Şîtü'l-nebî (A.):	Şit peygamber (31 a-17).
şîve (F.):	naz, eda (17 b-21).
şol :	şu, o (25 b-13).
şöyle :	şunun gibi, şu biçimde (27 a-19).
şu :	biraz uzakta olan bir şeyin yerini ve zamanını belirten sıfat (1 b-7).
şu'arâ (A.):	şairler, ozanlar (12 a-9).
şugûl (A.):	işler, meşgul olacak şeyler (12 a-10).
şu'le (A.):	alev (17 a-14).
şübhe (A.):	şu'le vir- : ateş vermek, alevlenmek (17a -15).
şükr (A.):	şüphe, kuşku (2 a-15).
	görülen iyiliğe karşı gösterilen memnunluk (32 a-9).
	şükr it- : Tanrı'ya minnet duygusunu sunmak (32 a-7).
şükûfe (F.):	çiçek (16 b-6).
şükür (< şükr : A.):	görülen iyiliğe karşı gösterilen minnettarlık (25 a-7).
şümâr (F.):	hesap, sayı (19 a-4).
şürkat (A.):	şirkat (2 b-8).
şürû' (A.):	başlama (26 b-4).
şütür (F.):	deve (25 a-18).
şütür-mürğ (F.):	deve kuşu (3 a-11).
şütür-pâ (F.):	deve ayaklı (20 a-1).
şütür-pây (F.):	deve ayaklı (33 b-18).
şütür-ser (F.):	deve başlı (13 a-8).

tā (F.) :	kadar, değin (25 a-10).
ta'ālā (A.) :	tā ki (F.) : olduğu vakit, ne zaman ki (31 b-9). "yüksek, yüce olsun !" anlamında (25 b-10).
ta'āl-allāh (A.) :	Allah yükseltsin (1 b-1).
ta'ām (A.) :	yemek, aş (16 b-5).
tā'at (A.) :	Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibadet (33 b-8). tā'at it- : ibadet etmek (23 b-12). tā'at kııl- : ibadet etmek (33 b-8). tabiat, yaratılış (24 b-17).
tab' (A.) :	yiyecek koymaya yarayan, az derin ve yayvan kap (13 a-16).
tabāk (A.) :	ayağın alt yüzü (14 b-9).
taban :	tokat, şamar, sille (15 b-16).
tabanca (<T. taban ve F. çe'den) :	tabanca ur- : tokat atmak, sille vurmak (15 b-16). birinin emri altında bulunan, birine uyan (25 a-12); bağımlı (32 b-5).
tābi' (A.) :	tābi' ol- : bir kimseye veya bir şeye bağlı olmak (32 b-5). yaratılış, huy, mizaç (12 a-7).
tabī'at (A.) :	birinin emri altında bulunanla ilgili, birine uyanla ilgili (21 a-14).
tabi'ī (A.) :	davul (29 a-9).
tabl (A.) :	ölü taşınan sandık (26 b-5).
tābūt (A.) :	hükümdarların başlarına giydikleri kıymetli taşlarla süslenmiş başlık (24 a-9).
tāc (A.) :	ticaretle uğraşan (31 a-15).
tācir (A.) :	padişah, hükümdar (25 a-17).
tāc-ver (F.) :	dev ismi (27 a-6).
Ṭaftafa 'Ayār :	dağ (24 b-6).
tağ :	tağ başı : dağın doruğu (19 a-10). bir şeyin veya bir yerin düzenini bozmak (32 a-16). kişi adı (33 b-18).
tağıt- :	Kur'an-ı Kerîm'in 20. suresi (24 a-4).
Ṭağtağa-i 'Ayyār (F.) :	hayran olma, hayrete düşme (31 b-12).
Ṭā-Hā (A.) :	doğru, gerçek (24 a-2).
taḥayyür (A.) :	öğrenim (33 a-21).
taḥkīk (A.) :	
taḥsīl (A.) :	taḥsīl eyle- : öğrenim görmek, ders almak (33 a-21).

taht (A.) :	taht-ı Süleymān (F.) : Süleyman peygamberin havada uçtuğuna inanılan tahtı (30 b-21).
tahallüs (A.) :	taht-ı Süleymānī (F.) : Süleyman peygamberin havada uçtuğuna inanılan tahtı (31 a-8).
taht (F.) :	taht yerı, baş şehir (6 b-3).
taht-gāh (F.) :	çok temiz (16 b-6).
tahūr (A.) :	bina kemeri, kubbe (31 a-4).
tāk (A.) :	güç, kuvvet (24 b-10).
tākāt (A.) :	değer verme, değer biçme (3 b-10).
takdīr (A.) :	kendine takmak (5 b-9).
taqın- :	başı ve elleri yere koyduktan sonra ayakları kaldırıp vücudu üstten aşırarak öne ya da arkaya yapılan dönme hareketi (16 b-19).
taqla :	taqla ur- : takla atmak (16 b-20).
taqrīr (A.) :	anlatma, anlatış (33 b-14).
taqrīr (A.) :	taqrīr eyle- : anlatmak (29 b-6).
taqrīr (A.) :	taqrīr kııl- : anlatmak, ders vermek (33 b-14).
taqrīr (A.) :	kısaltma, kısma (26 b-13).
taqrīr (A.) :	cin ismi (32 b-13).
taqrīr (A.) :	eğriyi düzeltme, doğrultma, biçime koyma (15 a-1).
taqrīr (A.) :	boşanma (17 b-3).
taqrīr (A.) :	taqrīr vir- : boş vermek (17 b-3).
taqrīr (A.) :	güzellik (24 a-12); yüz, çehre (24 b-14).
taqrīr (A.) :	isteme, istek, dilek (26 a-12).
taqrīr (A.) :	talih, kısmet, kader (26 b-10).
taqrīr (A.) :	isteyen, istekli (31 b-9).
taqrīr (A.) :	taqrīr ol- : istemek (31 b-9).
tām (< tāmm : A.) :	eksiksiz, tam (26 a-19).
taqrīr (A.) :	damlamak, damla damla akmak (17 b-9).
taqrīr (A.) :	melek ismi (5 b-12).
taqrīr (A.) :	melek ismi (5 b-13).

Ṭamāhānebā'il :	melek ismi (5 b-13).
tamām (A.) :	bitme, bitirme, son (25 a-18).
	tamām it- : tamamlamak, sona erdirmek (26 b-17).
	tamām kııl- : tamamlamak (33 a-6).
	tamām ol- : sona ermek (25 a-18).
ṭamar :	damar (19 a-6).
ṭāmi' (A.) :	tamah eden (19 a-2).
ṭamu :	cehennem (29 b-2).
ṭa'n (A.) :	ayıplama, kınama (24 a-13).
ṭaḥ :	şafak vakti (23 b-11).
ṭaḥla- :	hayret etmek, şaşırmaq (5 a-3).
ṭapu :	huzur, makam, kat (24 b-16).
ṭara- :	bir şeyin tellerini birbirinden ayırıp karışıklığı gidermek (19 b-15).
Ṭarablus :	Libya'nın kuzeybatısında yer alan bölgenin adı (33 b-19).
ṭaraf (A.) :	yön, yan (27 a-20).
ṭarīḥ (A.) :	bir olayın gününü, ayını ve yılını bildiren söz veya gün (33 a-3).
	ṭarīḥ bağla- : önemli bir olayı çoğunlukla nazım biçiminde söylenen sözlerle, ebcet hesabına göre tarihini belirtme (33 a-3).
ṭartıcı :	alıkoyucu, menedici (23 a-15).
ṭartma :	düzgün olmayan, pürüzlü, kaba saba, biçimsiz (19 b-5).
ṭās (A.) :	tas, genellikle içine sulu şeyler konulan metal vb.den yapılmış kap (27 b-4).
ṭaşavvur (A.) :	gözöne getirmek, düşünmek (18 b-17).
	ṭaşavvur kııl- : zihinde canlandırmak (18 b-17).
ṭa-sin (A.) :	sure başlarındaki harflerdendir (24 a-4).
ṭaşnīf (A.) :	bölümleme, sınıflama (25 b-1).
	ṭaşnīf eyle- : tasnif etmek, sınıflamak (33 b-3).
ṭaş :	taş (28 a-4).
ṭaş- :	kabarmak (24 b-8).
ṭaşra :	dışarı (13 a-4).
ṭaşu- :	taşımak, bir şeyi bir yerden alıp başka bir yere götürmek (25 b-11).
tat- :	duymak, hissetmek, anlamak (18 b-1).

tatlu :	tatlı (15 b-3).
ṭavāf (A.) :	etrafını dolaşma (25 a-13).
	ṭavāf it- : bir şeyin etrafını dolaşmak (25 a-13).
ṭavar :	koyun ve keçiye verilen ortak ad (31 b-19).
ṭavāyif (< ṭavā'if : A.) :	tayfalar, bölükler (6 a-4).
ṭavīl (A.) :	uzun (14 b-2).
ṭavşan :	tavşan (13a-13).
ṭavşancıl :	çoğu tavşan avlamakla beslenen kartal, akbaba gibi yırtıcı kuşlara verilen ad (13 b-17).
ṭāvus (A.) :	tavus kuşu (26 b-6).
ṭāvus-veş (F.) :	tavus kuşu gibi (20 b-19).
ṭāyif (< ṭā'if : A.) :	topluluk, kavim (18 b-15).
ṭāyife (< ṭā'ife : A.) :	kavim, topluluk, takım (25 b-14).
ta'yīn (A.) :	belli etme, belirleme (24 b-7).
	ta'yīn it- : belirlemek (17 b-18).
	ta'yīn kıl- : belli etmek, belirlemek (26 b-2).
ṭayr (A.) :	kuş (26 a-10).
tāze (F.) :	genç, yeni (28 b-15).
tazı (< tāzī : F.) :	genellikle tavşan avında kullanılan, uzun bacaklı, çekik karınlı, çok çevik bir köpek türü (13a-13).
tazu (< tāzī : F.) :	tazı, genellikle tavşan avında kullanılan, uzun bacaklı, çekik karınlı, çevik bir köpek türü (24 b-6).
te'ālā (A.) :	"yüksek olsun!" anlamına gelen bir söz olup Allah adıyla birlikte kullanılır (27 b-13).
tebdīl (A.) :	değiştirme (2 b-8).
	tebdīl ol- : değiştirmek (2 b-8).
teber (F.) :	balta (20 a-9).
Tebrīz (F.) :	İran'da bir şehir (26 b-17).
tecnīs (A.) :	cinas yapma (26 b-16).
tecnīsiyyāt (A.) :	cinas yapmalar, iki manalı söz söylemeler (26 b-20).
tedārük (A.) :	hazırlama, ele geçirme, bulma (25 a-2).
tebdīr (A.) :	bir şeyi önleyecek yol, önlem (24 b-15).
	tebdīr it- : tedbir almak, önlem almak (32 b-11).
tefāvūt (A.) :	iki şey arasındaki fark (25 b-13).
teferrüc (A.) :	gezinti (25 b-18).
	teferrüc eyle- : gezinmek (25 b-18).
	teferrüc it- : gezinmek (27 a-3).

tefsīr (A.) :	yorum (26 b-15).
teftīş (A.) :	bir görevin yolunda yürütülüp yürütülmediğini anlamak için yapılan araştırma, denetleme (26 a-14).
Tehem-ten (F.) :	teftīş it- : bir görevin yolunda yürütülüp yürütülmediğini araştırmak, denetlemek (26 a-14).
tehem-tenī (A.) :	İran kahramanı Zal oğlu Rüstem'in lâkabı (25 a-4).
tehlīl (A.) :	iri yarı, boylu boslu olanla ilgili (13 b-7).
tekbīr (A.) :	"lâilâhe-ill-Allah" sözünü tekrarlama (30 b-16).
	İslâmiyette Tanrı'nın büyüklüğünü, yüceliğini anmak için söylenen ve "Allahu ekber" sözü ile başlayan duanın adı (26 b-5).
	tekbīr getir- : "Allahu ekber" sözü ile başlayan duayı özel makamı ile okumak (30 b-20).
	tekbīr it- : tekbir getirmek (26 b-5).
tekrār (A.) :	aynı olayın, işin, eylemin yeniden ortaya çıkışı, yinelenmesi (25 b-7).
	tekrār it- : tekrarlamak (13 b-2).
tekvīn (A.) :	var etme, yaratma (32 b-13).
tel :	tel, ince ve uzun iplik gibi madde (17 b-1).
telef (A.) :	yok etme, öldürme, boş yere harcama (33 a-12).
	telef kıl- : telef etmek, yok etmek (33 a-12).
te'lif (< te'līf : A.) :	kitap yazma (25 b-2).
te'līf (A.) :	kitap yazma (25 b-8).
	te'līf eyle- : kitap yazmak (26 a-20).
	te'līf it- : kitap yazmak (26 a-17).
temāmet (A.) :	tamamen, noksansız olarak, bütün (20 a-16).
temāşā (A.) :	bakıp seyretme (18 a-10).
	temāşā it- : seyretmek (18 a-10).
temcīd (A.) :	uzatma, sürdürme (22 a-10).
temkīn (A.) :	ihtiyat, tedbir (24 b-20).
temşilāt (A.) :	temsiller (6 b-3).
ten :	beden, vücut, gövde (24 a-12).
teng (F.) :	küçük (24 a-20).
ter (F.) :	nemli (24 a-13); taze (25 a-7).
	ter it- : tazelendirmek (3 a-8).
terahḥum (A.) :	merhamet etme, acıma (27 a-7).
terāne (F.) :	ezgi, ahenk, makam (18 a-14).

terāzū (F.) :	terāne it- : ahenkli, ezgili söz söylemek (18 a-14). terazi (16 b-19).
tercūme (A.) :	çevirme (26 a-21).
	tercūme eyle- : çevirmek (26 a-21).
	tercūme kı1- : tercūme etmek, çevirmek (26 a-21).
terk (A.) :	bırakma, vazgeçme, ayrılma (13 a-14).
	terk it- : bırakmak, vazgeçmek (13 a-14).
terkīb (A.) :	birkaç şeyi birleştirip karışık bir şey meydana getirme (12 a-8).
	terkīb bağla- : birleştirmek, bir araya getirmek (12 a-8).
	terkīb it- : birleştirmek, meydana getirmek (4 b-5).
terkin (A.) :	belli bir yerde ve saatte buluşma sözleşmesi (30 a-14).
	terkin ur- : sözleşmek (30 a-14).
tersī° (A.) :	iki bölümün kelimelerini vezin ve kafiye bakımından denkleştirme (26 b-16).
tertib (A.) :	uygun bir sıraya, düzene koyma, sıralama (2 b-17).
tesbīh (A.) :	“sübhanallah” kelimesini söyleyerek Allah’ı yüceltme (1 b-12).
	tesbīh eyle- : Allah’ın sıfatlarını söylemek (14 a-19).
	tesbīh it- : Allah’ın sıfatlarını söylemek (1 b-12).
tesellā (A.) :	avuntu, avunma (22 a-16).
	tesellā kı1- : avutmak, avundurmak (22 a-16).
te’sīr (A.) :	işleme, dokunma, etki (29 b-17).
teslīm (A.) :	bir şeyi sahibine verme, bırakma, devretme (26 b-2).
	teslīm it- : teslim etmek, bir şeyi sahibine vermek, devretmek (26 b-3).
	teslīm ol- : teslim etmek, bırakmak (26 b-12).
teşrīf (A.) :	şerefendirme, şeref verme (24 a-6).
tevābi° (A.) :	bir kimsenin hizmetinde bulunanlar (30 b-10).
tevārīh (A.) :	tarihler (26 a-1).
tevažu° (A.) :	alçakgönüllülük (22 b-5).
tevekkül (A.) :	her şeyi Allah’a bırakma, kadere boyun eğme (12 a-2).
	tevekkül kı1- : tevekkül etmek, kadere boyun eğmek (12 a-2).
	Allah’ın birliğine inanma (26 a-8).
tevḥīd (A.) :	

Tevrāt (A.) :	Hız. Musa'ya gönderilmiş olup dört kutsal kitaptan biridir (26 a-15).
Tevrit (A.) :	Tevrat (23 b-21).
tezeltül (A.) :	sarsılma, sallanma (1b-9).
tezyīn (A.) :	bezeme, süsleme (23 a-2).
	tezyīn it- : süslemek, donatmak (23 a-2).
	tezyīn kııl- : süslemek, donatmak(4 b-6).
	tezyīn ol- : süslenmek, donanmak (23 b-3).
tılısm (A.) :	tılsım, sihir, büyü (5 a-16).
tılısmāt (A.) :	tılsımlar (12 a-9).
tırnağ :	tırnak (28 a-16).
tırtıcı :	hafifçe kazan, kazıcı (21 a-15).
tırynağ :	tırnak (21 b-7).
tiftik (< teftīk : A.) :	tiftik keçisinin ince, yumuşak, parlak yünü (14 b-14).
	tiftik kişisi : uzun, ince, yumuşak tüyleri olan bir keçi türü (14 b-14).
tīğ (F.) :	kılıç (24 b-6).
tīğ-zen (F.) :	iyi kılıç kullanan (21 b-16).
tīmār (F.) :	Anadolu Selçukluları ve Osmanlılarda, belirli görev ve hizmet karşılığında kişilere verilen, yıllık geliri 3-20 bin akçe olan toprak (25 a-16).
timsāh (A.) :	timsah (27 a-20).
timsāh-ser (F.) :	timsah başlı (20 a-1).
tinnīn (A.) :	büyük yılan, ejderha (1 b-6).
Tinnīn-ten (F.) :	dev ismi (27 a-6).
tīr (F.) :	ok (19 b-16).
tīre (F.) :	bulanık, kara, karanlık (24 b-18).
tīr-endāz (F.) :	ok atıcı, ok atan (21 b-16).
tīr-keş (F.) :	ok atan kimse, okçu (31 a-5).
tīr-kış (< tīr-keş : F.) :	okçu (12 b-12).
tiskir- :	tüskürmek, geri çevirmek, geri çekilmek zorunda bırakmak (27 b-5).
tīz (F.) :	tez, çabuk (24 b-17).
toğ- :	(Güneş, Ay, yıldız) ufuktan yükselerek görünmek (23 b-13).
toğan :	doğan, kartalgillerden, alıştırılarak kuş avında kullanılan yırtıcı bir kuş (13 b-19).
toğrı :	doğru (27 a-3).

toğrıl- :	dık bır duruma gelmek (19 b-11).
toğrılık :	doğru olma durumu, doğru olana yakışır davranış (12 b-3).
toğru :	dosdoğru, herhangi bır yere sapmadan (33 b-21).
toğrul- :	dık bır duruma gelmek; dözleşmek (19 b-16).
toğı- :	dokumak (17 b-6).
toğın- :	değmek, temas etmek, el sürmek (19 a-11).
toğsan :	seksen dokuzdan sonra gelen sayı (25 b-1).
toğun- :	dokunmak, temas etmek (13 b-3).
toğuz :	sekizden sonra gelen sayı (25 b-1).
toğuzar :	dokuz sayısının üleştirme biçimi (19 a-8).
toğ- :	бір yere iyice yayılmak, kaplamak (13 b-5).
toğan- :	dolaşmak (31 b-16).
toğaş- :	karışmak (19 a-20).
toğlı :	бір yerde sayıca çok, dolu (31 b-6).
toğon :	renk (23 a-13).
toğı- :	donmak (29 b-17).
toğnat- :	süslemek, giydirip kuşatmak (23 a-5).
toğprağ :	yer kabuğunun, toz durumuna gelerek canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü, toprak (23 a-6).
toğbağa :	kaplumbağa (14 b-7).
Tubba' bin Aşda' :	kişi adı (12 b-6).
Tübı (< Tübā : A.) :	cennette Sidre'de bulunan ve dalları bütün cenneti gölgeleyen ağa (24 a-19).
tüfan (A.) :	Nuh peygamber zamanında yağdığı ve bütün dünyayı su baskını altında bıraktığı anlatılan zorlu yağmur (5 b-3).
tuğrıl-şayd (A.) :	tuğrul avı (24 b-16).
tuğfe (A.) :	hediye, armağan (3 b-2).
	tuğfetü'l-fakır (A.) : fakirin hediyesi, armağanı (33 a-1).
tül (A.) :	uzunluk, boy (31 b-17).
tulufı :	şakak (29 a-2).
tur- :	durmak (24 b-7).
turāc (< dürrāc : A.) :	eti gevrek, keklik cinsinden bır kuş, çil kuşu, turaç kuşu (1 b-13).
Turan :	Turancıların dünyadaki bütün Türkleri birleştirerek kurmayı amaçladıkları devletin adı (12 b-7).

tırğur- :	ortaya çıkarmak, göstermek (23 b-9).
turna :	bir kuş türü (6 a-10).
tut- :	elde etmek, kullanmak (1 b-3).
tuṭak :	dudak (21 b-7).
tutuş- :	birbirini tutmak, birbirine ilişip dokunmak (18 a-13).
tūṭi (< tūṭī : F.) :	dudu, papağan (7 a-4).
tūṭī (F.) :	dudu, papağan (33 a-17).
tūṭī-ser (F.) :	dudu başlı (14 b-19).
tuy- :	duymak, işitmek, ses almak (33 b-20).
tuyūr (A.) :	kuşlar (14 a-18).
tü :	tüy, kıl, yün (15 b-21).
tümen :	on bin, pek çok (24 a-16).
tünd (F.) :	sert, şiddetli, haşin (31 a-4).
türāb (A.) :	toprak (1 b-2).
tüsker- :	tüskürmek, geri çevirmek (27 b-6).
tüskir- :	tüskürmek, geri çevirmek (28 b-11).
tüskür- :	geri çevirmek, püskürtmek (28 b-12).
tüy :	kıl, tüy (13 b-11).

U u

u (F.) :	ve, ile (1 b-11).
uç :	uç, bir şeyin başı, tepesi (1 b-8).
uç- :	havada hareket etmek, uçmak (1 b-8).
uçış- :	hep birlikte uçmak (31 a-9).
uçmak :	cennet (22 b-10).
uçucu :	uçma yeteneği ya da özelliği olan (33 a-17).
uçur- :	ölümden sonra göge yükselmek eylemini yaptırmak (17 b-7).
uğra- :	tesadüf etmek, rastlamak; bir yerde bulunmak (19 a-3).
uğrın :	gizli, gizlice (14 a-1).
uğrula- :	uğrın uğrın : gizli gizli (14 a-1).
uğurlayın :	ele geçirmek (33 b-18).
	gizlice, sessizce (2 a-7).

uğurlık :	hırsızlık (22 b-18).
'ukāb (A.) :	kara kuş, kartal , tavşancıl kuşu (30 b-18).
'uqālā (< 'uqālā' : A.) :	akıllı olanlar, akıllılar (12 a-8).
'uqālā' (A.) :	akıllılar (15 b-16).
'uqūl (A.) :	zihinler, akıllar (1 b-10).
	'uqūl ir- : kavrayabilmek, anlayabilmek (1 b-10).
ulaş- :	ulaşmak, erişmek, kavuşmak (19 b-15).
'ulemā (A.) :	alimler, bilginler (12 a-6).
ulu :	yüce, çok büyük (25 a-4).
ulu- :	(köpek, kurt, çakal vb.) uzun, iniltili, ağlar gibi bir ses çıkarmak (27 b-5).
ululuk :	büyükklük, yücelik (27 b-1).
ululuk :	büyükklük (22 a-18).
'ulūm (A.) :	ilimler, bilgiler (12 a-10).
'ulvī (A.) :	yüksek, yüce (26 b-9).
um- :	bir şeyin olmasını umutla beklemek (25 a-13).
unut- :	unutmak, aklında kalmamak, anımsamamak(28 a-21).
'unşur (A.) :	öge, eleman (25 a-11).
ur- :	vurmak (27 b-9).
urğan :	keten, kenevir, pamuk gibi türlü dokuma maddelerinden yapılan ince halat (16 b-18).
urın- :	giyinmek; takınmak (20 b-14).
urul- :	dikilmek, kurulmak, yapılmak (16 b-15).
urun- :	giyinmek (23 a-8).
'uryān (A.) :	çıplak (25 a-16).
ušturlāb (A.) :	eskiden, yıldızların yer yüzüne göre yükseklik derecesini bulmakta kullanılan alet (12 a-9).
uşak :	ufak, küçük (30 b-19).
uşan- :	kırılmak, parçalanmak, dağılmak (20 a-2).
'uşşāk (A.) :	âşıklar (18 a-1).
utan- :	utanmak, mahcup olmak (30 a-10).
'Uṭārid-fiṭnat (A.) :	Utarid anlayışı, zeyrekliği (20 b-17).
uyḥu :	uyku (33 b-9).
uyluk :	kalçadan dize kadar olan bacak bölümü (28 a-15).
uzan- :	uzamak (19 b-10).
uzat- :	başı, kolları ya da bacakları bir yere yöneltmek (28 b-9).

uzın- :	uzamak (21 a-5).
‘uzlet (A.) :	tenhada yaşama, yalnızlık köşesine çekilme (25 b-5).
‘Uzr Yāhū bin Nāşin :	kişi adı (12a -17).
uzun :	iki ucu arasında fazla uzaklık olan (27 b-1).
Uzun Hasan :	Akkoyunlu Türk devleti hükümdarı (26 b-1).

Ü ü

ü (F.) :	ve, ile (1 b-1).
üç :	üç, ikiden sonra gelen sayı (26a-15).
üçer :	üç sayısının üleştirme biçimi (19 a-15).
üçünci :	üç sayısının sıra sıfatı (27a-20).
ümem (A.) :	ümme'tler (25b-9).
ümerā (A.) :	emirler, beğler (23b-16).
ümīz (F.) :	umut, umma (33a-1).
ümme't (A.) :	bir peygambere inanıp bağlananlar (25b-11).
ün :	ses, seda (24b-8).
	ün ur- : yüksek ses çıkarmak, bağırarak, haykırmak (14 a-6).
ürk- :	şaşkınlık ve korku duymak (15 b-21).
üst :	bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı (28 a-11).
üstād (F.) :	usta, sanatkâr (16 b-10).
üstühān (F.) :	kemik (14 b-5).
üstühān-ten (F.) :	kemik vücutlu (19 a-7).
üş- :	her yandan bir araya gelmek, toplanmak (29a-15).
üşen- :	çekinmek, sakınmak, korkmak (2 a-6).
üşendür- :	tedirgin etmek, rahatsız etmek (29a-3).
üştür (F.) :	deve (21 b-1).
üz- :	yüzmek, ayırmak, koparmak (12b-10).
üzerinde :	üstünde (27b-19).
üzerine :	üstüne (31a-3).
üzre :	üzerine, üstüne (24b-10).
üzüm :	asmanın taze ya da kuru olarak yenilen ve salkım durumunda bulunan meyvesi (4 a-20).

V v

vā ḥasretā vuṣlat (A.) :	“ey kavuşma özlemi” anlamında bir söz (15 b-4).
vaḥdāniyyet (A.) :	birlik, Allah’ın bir oluşu (6 a-3).
vaḥş (A.) :	yabanî, ürkek hayvan (26 a-10).
vā’iz (A.) :	dini öğütlerde bulunan (1 b-5).
vaḳf (A.) :	bir malı veya mülkü satılmamak kaydıyla bir hayır işine bağışlama, bırakma (26 b-4)
vāḳı’ā (A.) :	gerçi, her ne kadar (25 b-12).
vāḳıf (A.) :	bir şeyi bilen, bir şeyden haberli olan (19 a-1).
vāḳı’(A.) :	vāḳıf ol- : bilmek, öğrenmek (19 a-1). olan, gerçekleşen (33 a-1).
vaḳt (A.) :	vāḳı’ ol- : gerçekleşmek, meydana gelmek (27 b-13).
vaḳtī (A.) :	vakit, zaman (26 a-5).
vaḳtī ki (A.) :	vakitle ilgili, o vakit (27 b-2).
vālih (A.) :	ne zaman ki, olduğu zaman (15 a-9).
va’l-lāh (A.) :	şaşakalmış, şaşırılmış (1 b-10).
var :	vālih ol- : şaşırarak (31 a-21).
var- :	“Allah için, Allah hakkı için ” anlamına gelen büyük yemin (24 a-7).
varlık :	mevcut olan, bulunan (24 b-16).
vasaḫ (A.) :	erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak (25 b-6).
vaşf (A.) :	var olan her şey (17 b-3).
vāsi’an (A.) :	orta, iki şeyin arası (27 a-13).
vaşıyyet (A.) :	nitelik, sıfat (25 a-6).
vaşl (A.) :	vasf-ı ḥamīde : övülmeye değer vasıf (25 a-7).
vaṭan (A.) :	geniş olarak, genişçe (26 b-14).
vāz’ (A.) :	bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey (5 a-18).
vāzīfe (A.) :	ulaşma, kavuşma (20 b-18).
ve (A.) :	yurt (32 a-5).
	vaṭan dut- : kendine vatan edinmek, yurt tutmak (32 a-5).
	koyma, konulma (21 a-4).
	görev, yapılması gereken iş (26 b-2).
	ve, ile (25 b-21).

ve's-selām (A.) :	işte o kadar, söz budur (33 b-21).
vech (A.) :	sebepe (33 b-13).
vefā (A.) :	dostluğu devam ettirme, sözünde durma (24 b-19).
vefāt (A.) :	ölüm (33 a-6).
	vefāt eyle- : ölmek (33 a-6).
vehm (A.) :	yersiz korku, kuruntu (27 b-16).
	vehm al- : korkmak (14 b-21).
vel'ādiyāti dabhan (A.) :	Âdiyât suresinin birinci ayeti (21 b-8).
velekin (F.) :	lâkin, ama, fakat (23 a-11).
velī (F.) :	ancak, fakat (28 a-4).
velikin (< velīkin : F.) :	ama, ancak , fakat (15 a-1).
velīkin (F.) :	lâkin, ama, ancak (26 a-4).
velvele (A.) :	şaşkınlık, hayret (26 b-13).
verd (A.) :	gül (6 b-16).
veyā (F.) :	veya, ya da (22 b-10).
Veyl (A.) :	cehennemde bir derenin adı (30 a-6).
Veysel Karanī :	gözlerinin kör olduğu, bir aslanla birlikte dolaştığı söylenen, VII. yüzyılda yaşamış bir veli (26 b-3).
vezeğ (F.) :	kurbağa (1 b-6).
vezin (<vezn : A.) :	ölçü (22 a-5).
vezn (A.) :	vezin, ölçü (32 b-17).
vızıldeş- :	karşılıklı olarak vız diye ses çıkarmak (16 a-4).
vilāyet (A.) :	il (31 a-11).
vir- :	vermek, birisine iletmek, teslim etmek (24 a-6).
vird (A.) :	belli zamanlarda okunması âdet olan Kur'an duaları (17 a-7).
vū (F.) :	ve (1 b-8).
vuşūl (A.) :	ulaşma, varma, erişme (6 b-12).
vū (F.) :	ve (24 a-9).
vücūd (A.) :	insan veya hayvan gövdesi (24 b-21).
vūs'(A.) :	güç, kuvvet (33 a-21).
vūs'at (O.)	boş meydan, fırsat (7 a-6).
vüzerā (< vüzerā' : A.) :	vezirler (32 b-9).

yā (F.):	veya, yahut (25 b-14).
yā (A.):	ey, hey !; yardım isteme belirtir (26 b-6).
	yā Hāḫ (A.) : ey Tanrım ! Sen yardım et Tanrım ! (14 a-14).
	yā Hāliḳu'l-envār (A.) : ey nurlu Allah ! (15 a-20).
	yā ḥayy (A.) : ey Allah ! (19 b-7).
	yā ḥayy bākī (A.) : ey diri ve ebedî olan (Allah) (17 a-21).
	yā ḥayy u ma'būd-i bī-zevāl (A.) : "ey diri ve zevalsiz Allah" anlamında bir söz (19 b-18).
	yā Ḳayyūm (A.) : ey Allah ! (19 b-7).
	yā Rab (A.) : ey Tanrım ! (26b-6).
yabān (< yābān : F.) :	yabanî (13 b-6).
yacan- :	çekinmek, kaçınmak, saklanmak (28 a-18).
yād (F.) :	anma, sözünü etme (33 a-8).
	yād eyle- : anmak, hatırlamak (30 a-17).
	yād it- : hatırlamak, anmak (14 a-12).
	yād ol- : hatırlanmak, anılmak (33 a-21).
yādigār (< yād-gār : F.) :	bir kimseyi ya da bir olayı hatırlatan nesne veya kişi (33 a-5).
	yādigār ḳal- : bir kimseyi, bir olayı anımsatan bir nesne kalmak (33 a-5).
yağ- :	(yağmur, kar, dolu) için gökten düşmek (5 b-3).
yağı :	düşman (5 b-3).
yağmur :	yağmur (5 b-3).
yağşı :	iyi, güzel (32 a-10).
yā-hū (A.) :	hey, baksan a!, a canım (13 a-13).
yaḳ- :	yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak, tutuşturmak (31 a-2).
yaḳın :	uzak olmayan (33 a-15).
yaḳın- :	sızlanarak anlatmak, şikâyet etmek (13 a-15).
yaḳīn (A.) :	sağlam, kesin bilgi (7 a-1).
Ya'ḳub (A.) :	Hz. Yusuf'un babası (12 a-13).
yāḳūt (A.) :	yakut, değerli süs taşı (13 b-1).
	yāḳūt-ı aḥmer (F.) : kırmızı yakut (4 a-19).
yala- :	dilini gezdirerek bir şeyin üzerindeki almak (15 b-6).

yalan :	aldatmak amacıyla, bilerek ve gerçeğe aykırı olarak söylenen söz (22 b-19).
yalancı :	yalan söyleyen (22 b-19).
yalñı :	alev (15 a-10).
yalñılan- :	parlamak, ışık saçmak, alevlenmek (28 b-20).
yalñıuz :	yalnız (29a-16).
yalman :	süngünün ağzı ya da ucu (4 b-21).
yalñıuz :	yalnız, tek (21 b-18).
yalu :	yalı, hayvanlarda boyun üzerindeki saç, yele (15 a-5).
yaluñ :	alev (13 a-4).
yalvar- :	birinden ısrarla, kendini acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek (16 a-12).
yaman :	kötü, fena, korkunç (24 a-16).
yan :	taraf, yön (27 b-12).
yan- :	ateş durumuna geçmek, tutuşmak (1 b-10).
yaña :	tarafa, yöne (29 b-12).
ya'ni (A.) :	demek, şu demek (5 a-5).
yanķılan- :	yankılanmak, ses yansımak (27 b-11).
yañı :	yüksek ses (23 b-12).
yañı yañı :	avaz avaz, yüksek sesle bağırarak (23 b-12).
yap- :	ortaya koymak, meydana getirmek (28 b-8).
yapdur- :	yaptırmak, yapmasını sağlamak (28 b-17).
yapış- :	ayrılmayacak bir biçimde bir yere tutunup kalmak (14 b-6).
yaprağ :	bitkilerde solunumu, karbon özümlemesi, terleme gibi olayların oluştuğu, çoğu klorofilli, yeşil ve türlü biçimdeki bölümler (1 b-11).
yaprak :	yaprak (4 a-21).
yapu :	yapı (28 a-12).
yar- :	yarık açmak (33 b-20).
yara- :	yararlı olmak, yarar sağlamak (33 b-8).
yarag :	silah (27 b-9).
yarak :	silah, teçhizat (20 b-1).
yaramazlık :	kötülük, fenalık (2 b-7).
yārān (F.) :	dostlar (14 a-10).
yarasa :	yarasa (16 b-13).
yarat- :	olmayan bir şeyi var etmek (27a-16).

yarın :	bugünden sonra gelecek ilk gün (26 b-9).
yārī (F.) :	yardım, dostluk (26 b-10).
yarlığa- :	yārī ol- : yardımcı olmak (3 a-19). suç bağışlamak, affetmek (26 b-9).
yas :	ölüm ya da bir felaketten doğan acı ve bu acıyı belirten davranış, matem (26 b-15).
yasak :	kural, buyruk, ferman (13 a-12).
yaşan- :	bezenmek, düzenlenmek (3 b-17).
Yāsīn (A.) :	Kur'an'ın 36. suresi (24 a-4).
yaşşı :	yayvan ve düz (29 a-2).
yaş :	gözden akan su, göz yaşı (24 a-18).
yat- :	yaş dök- : ağlamak (15 b-1).
yatur- :	yaş şal- : göz yaşı dökmek, ağlamak (30 a-5).
yāver (F.) :	yatay veya yataya yakın bir duruma gelmek (12 b-12); bulunmak, var olmak (19 a-20).
yay :	eğmek, yatık duruma getirmek (28 a-3).
yay- :	yardımcı (24 a-7).
yaz :	ok atmaya yarayan, iki ucu arasına kiriş gerilmiş, eğri ağaç veya metal çubuk (14 b-3).
yaz- :	bir şeyi açarak, düzelterek bir alanı örtecek biçimde sermek (12 b-11).
yaz :	ilkbahar ile sonbahar arasındaki sıcak mevsim (25 a-17).
yaz- :	sözü, düşünceyi özel im ya da harflerle anlatmak (5 a-17).
yazdur- :	yazdırmak (26 b-12).
yazıcı :	yazı işleri ile uğraşan (12 a-15).
Ye'cūc (A.) :	Kur'an'da adı geçen kısa boylu kavim, Çinliler (21 a-2).
yed (A.) :	el (31a-19).
yef'alü'llāhü mā-yeşā (A.) :	yed-i beyzā' (F.) : en beyaz el, Hz. Musa'nın Firavuna karşı mucize olarak ışıklı görünen parlak eli (17 a-9).
yegdeş :	yed-i beyzā'-i Mūsī (F.) : Hz. Musa'nın beyaz eli (21 b-5).
Yehū Bādi' bin benī Yāhū :	"Allah dilediğini yapar" anlamında bir ayet (6 b-3).
Yehū Şafat bin Beş'iyā :	benzer, eş (3 b-20).
	kişi adı (12 a-3).
	kişi adı (12 a-3).

Yehū Yada' :	kişi adı (18 b-8).
Yehūdā (A.) :	Hız. Yakub'un on iki oğlunun en büyüğü (12 a-13).
Yehūşāfit bin Aḥilūd :	kişi adı (12 a-16).
yek-pā (A.) :	tek ayaklı (3 b-16).
yemek :	yemek (2 b-8).
Yemen (A.) :	Arap yarımadasının güney batısında bulunan bir devlet (18 b-15).
Yemenī (A.) :	Yemen'e ait, Yemen ile ilgili (3 b-4).
yene :	yine (21 a-5).
yereḳan :	sarı (2 b-3).
yeşil :	sarı ile mavi rengin karışmasından oluşan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk (1 b-11).
yeşim :	açık yeşil ve pembe renkli, kolay işlenebilen değerli bir taş (4 b-8).
Yezdān (F.) :	Tanrı (24 a-11).
Yezdānī (A.) :	Allah'la ilgili (2 a-4).
yezdī (F.) :	İran'da üretilen bir kumaş türü (3 b-4).
yıĝ- :	bir tepe oluşturacak biçimde, üst üste koymak (2 b-4).
yıĝıl- :	birikmek, toplanmak (3 b-5).
yıĝın :	bir şeyin yığılmasıyla oluşturulan küme, tepe (3 b-5).
yıl :	yığın yığın : küme küme (3 b-5). sene, yıl (25 a-18).
yıldırım :	gök gürültüsü ve şimşekle görülen, hava ile yer arasındaki elektrik boşalması (16 a-2).
yılduz :	yıldız (31 b-7).
yırt- :	yılduz böceği : yıldız böceği, ateş böceği (31 b-7). parçalamak (30 a-9).
yırtıcı :	etleriyle beslenmek için başka hayvanları parçalayarak yiyen hayvan (26 a-6).
yi- :	yemek yeme, karın doyurma eylemi (29 a-16).
yid- :	çekmek, götürmek (23 b-8).
yidi :	yedi, altıdan sonra gelen sayı (26 b-4).
yidinci :	yidi kat çarḥ : inanışa göre, yedi kattan oluştuğu kabul edilen göğün bütünü (13 a-3).
yidişer :	yedi sayısının sıra sıfatı (2 b-15).
yig :	yedi sayısının üleştirme biçimi (13 a-17). daha iyi, üstün (33 b-19).

yigirmi :	yirmi, on dokuzdan sonra gelen sayı (25 b-12).
yik-dest (< yek-dest : F.) :	tek elli (12 b-15).
yik-ser (< yek-ser : F.) :	tek başına, yalnız (1 b-4).
yil :	yel, hareket hâlindeki hava, rüzgâr (1 b-2).
	yiler yil : hızla esen rüzgâr (20 a-14).
yil- :	esmek (20 a-14).
yilek :	yelek, kuş kanadının büyük tüyü (31 a-9).
yilken :	yelken (13 b-4).
yilpuze :	yelpaze (14 b-11).
yilten- :	yapamayacağı bir işe girişmek, özenmek, meyletmek (22 b-21).
yine :	tekrar, gene, bir daha (28 a-10).
yir :	yer, yer yüzü (1 b-13).
	yir dut- : yer ayırmak (31 b-18).
	yire geç- : çok utanmak (33 a-14).
	yir yir : yer yer, birçok yerde (31 a-15).
	yir yüzi : yer yüzü (25 b-11).
yirlü :	taşınamayan, başka bir yere götürülemeyen (20 b-2).
	yirlü yirinde : bulunduğu veya uygun yerde (14 b-20).
yit- :	ulaşmak, erişmek (33 a-21).
yitmiş :	yetmiş, altmış dokuzdan sonra gelen sayı (25 b-3).
yitür- :	ulaştırmak, eriştirmek (25 b-17).
yiv :	bir yüzeyin üzerindeki ince çizgi (23 b-13).
yyücek :	yenmeye elverişli olan her şey (16 b-16).
yoğ :	yok, bulunmayan, mevcut olmayan (23 a-13).
yoğun :	artmış, çoğalmış bir durumda olan (28 a-13).
yok :	yok, bulunmayan, var olmayan (1 b-7).
yol :	karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılacak uzaklık (26 a-6).
	yol arkadaşı, dost (29 b-10).
yoldaş :	belli bir noktaya göre olan yer, taraf (30 b-10).
yön :	etraf, civar (27 a-14).
yöre :	
yu- :	yıkamak (21 b-4).
yukarı :	yukarı, bir şeyin üst bölümü (27 b-15).
yum- :	kapamak (20 b-4).

yumrı :	yumru, yuvarlak, şişkin şey (27 b-20).
yumurda :	yumurta (2 b-2).
Yūnān :	Yunan (26 a-21).
Yūnān Kūṭaṭ :	kişi adı (12 b-6).
yurt :	insanın doğup büyüdüğü, yaşadığı yer, memleket (32 a-5).
Yūsuf (A.) :	yurt dut- : bir yeri kendine yurt edinmek (32 a-5). Hz. Yusuf, İsrailoğulları peygamberlerinden Yakup peygamberin oğludur. Hz. Yusuf güzelliğin sembolüdür (24 a-12).
yūsufī (A.) :	altı dar, üstü geniş ve dilimli bir çeşit başlık (23 a-6).
yut- :	ağızda bulunan bir şeyi yutağa geçirmek (15 a-13).
yüce :	yüksek, büyük, ulu (25 a-4).
yük :	araba, hayvan vb.'nin taşıdığı şeylerin tümü (26 a-16).
yüklen- :	yüklemek işi yapılmak veya yüklemek işine konu olmak (23 b-8).
yüklet- :	yükletmek, yüklemek işi yaptırmak (23 a-6).
yüklü :	yükü olan (18 b-12).
yüksek :	belirli bir yere göre daha yukarıda bulunan (14 b-1).
yüflü :	tüylü (14 b-15).
yürek :	kalp, gönül (24 a-13).
yüri- :	yürümek, adım atarak ilerlemek (16 b-19).
yürü- :	adım atarak ilerlemek, gitmek (1 b-8).
yüz :	başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm, surat, çehre (24 a-14).
yüz- :	yüz döndür- : yüz çevirmek, terketmek (21 b-18).
yüz-be-yüz :	yüz sür- : birinin önünde saygıyla eğilmek (24 a-17).
yüz :	yüz ur- : yüz tutmak, yönelmek, (16 b-1).
yüz- :	doksan dokuzdan sonra gelen sayı (25 b-2).
yüz-be-yüz :	kol, bacak, yüzgeç gibi organların özel hareketleriyle su yüzeyinde ve su içinde ilerlemek (1 b-8).
	yüz yüze (30 a-3).

Z z , z , ž , Z z

zabt (A.) :	zor kullanarak ele geçirme, tutma (26 a-17).
zabt it- :	zabıt it- : zorla almak, tutmak (26 a-18).

zafer (A.) :	zabt kıl- : zorla almak, ele geçirmek (31 b-1).
zāg (F.) :	düşmanı yenme, üstün gelme (24 b-14).
zāhīm-dār (< zāhīm-dār : F.):	karga (33 a-17).
zāhir (A.) :	yaralı (24 b-9).
	görünen, açık, belli, meydanda (24 b-5).
zāhīre (A.) :	zāhir ol- : ortaya çıkmak, görünmek (23 b-17).
	gerektiği zaman harcanmak üzere ambarda saklanan hububat, yiyecek (15 a-19).
zāhm (F.) :	yara (15 b-8).
	zāhm ur- : yaralamak (15 b-13).
zāhmet (A.) :	sıkıntı, güçlük (33 b-9).
	zāhmet çek- : sıkıntıya katlanmak, güçlükle karşılaşmak (33 b-9).
zāhum (< zāhm : F.) :	yara (24b-7).
zā'if (A.) :	zayıf, güçsüz, kuvvetsiz (1 b-5).
zā'iflik :	zayıf, güçsüz olma durumu (22 b-5).
zākūm (A.) :	cehennemliklerin yemeği (24 a-3).
Zāl (F.) :	Rüstem'in babası olan, Şehnâme'de adı geçen kahramanlardan biri (16 a-1).
	Zāl-i destān (F.) : Rüstem'in babası (5 b-21).
	Zāl-ü destān (< Zāl-i destān : F.) : kişi adı (28 b-1).
zamm (A.) :	katma, ekleme (4 a-8).
	zamm it- : katmak (4 a-8).
zanbak (A.) :	zambak, güzel ve iri çiçekli bir süs bitkisi (1 b-7).
zāniye (A.) :	zina eden [kadın] (5 a-20).
zār (F.) :	ağlayan, inleyen (28 a-21); inleme, ağlayış (29 a-19).
zāt (A.) :	kendi, öz, kişi (1 b-10).
zāviye (A.) :	küçük tekke (26 a-16).
Zāvül bin Nāmıķ :	kişi adı (12 a-16).
zāyid (< zā'id : A.) :	fazla, lüzumsuz, gereksiz (22 a-14).
zebān (F.) :	dil, lisan (1 b-12).
zebāni (< zebānī : A.) :	cehennemlikleri cehenneme atmaya memur edilen melek (27 a-18).
zebānī (A.) :	zebani (30 b-21).
zebānī-şüret (A.) :	zebani görünüşünde, biçiminde (19 a-6).
zeberced (A.) :	zümrütten daha açık yeşil olan ve zümrüt kadar değeri olmayan bir süs taşı (1 b-11).

zebūn (F.) :	zayıf, güçsüz (28 b-2).
Zebūr (A.) :	zebūn it- : güçsüz bırakmak, zavallı duruma düşürmek (16 a-18). Hz. Davud'a indirilen kutsal kitap (23b-21).
zecr (A.) :	eziyet, sıkıntı (24 b-19).
zehdem :	kuş ismi (13 b-13).
zehī (< zihī : A.) :	ne güzel, ne hoş (1 b-1).
zehr (F.) :	zehir, ağı (24 a-8).
zehre (F.) :	zehr-i kätıl (F.) : öldüren zehir (19 b-14). öd, safra (27a-17).
zehrī (A.) :	zehir ile ilgili (13 a-19).
Zelīhā (A.) :	Hz. Yusuf'un eşi (20 b-21).
Zelihā-şüret (A.) :	Zeliha'nın görünümünde, Zeliha'nın biçiminde (4 a-1).
zelīl (A.) :	hor, alçak, aşağılanan (26 b-17). zelīl kıl- : horlamak, aşağılamak (26 b-17).
zelle (A.) :	yanılma, yanlış (1 b-3).
zelzele (A.) :	sarsma, deprem (26 b-13).
zemān (A.) :	zaman, vakit (24 a-8).
zemherīr (A.) :	gün dönümünden sonraki şiddetli soğuklar, kara kış (29 b-15).
zemīn (F.) :	yer, yeryüzü (1 b-6).
zemzem (A.) :	yavaş ve hafif türkü söyleme (31 a-12).
Zemzeme-i 'Ayyār (F.) :	kişi adı (33 b-21).
zengi (< zengī : F.) :	zenci, siyah adam (14 a-2).
zer (F.) :	altın (25 a-1).
zer-bāft (F.) :	sırmalı kumaş (14 a-3).
zerk (A.) :	ikiyüzlülük, hile, rüya (22 b-4).
zer-nigār (F.) :	altınla işlenmiş, yaldızlı (17 b-20).
zerrāk (A.) :	ikiyüzlü (19 b-14).
zerre (A.) :	çok ufak parça (24 a-2).
zerrīn (F.) :	altından yapılmış, altın (25 a-15).
zewāhir (A.) :	çiçekler (18 a-8).
zewāl (A.) :	sona erme, bitme (6 b-14).
zevk (A.) :	tat, hoş giden durum, haz (25 b-1).
zeymurān (F.) :	bir tür koku yayan bitki (3 b-17).

zeyn (A.) :	süs, bezek (17 b-20).
	zeyn it- : süslemek, bezemek (17 b-20).
	zeyn ol- : süslenmek (2 b-17).
zeytün (A.) :	zeytin (4 a-20).
zıdd (A.) :	aksi, karşıt (30 a-7).
zıll (A.) :	gölge, koruma (24 a-11).
	zıll-ı Huzāvend (F.) : padişahlar ve halifeler için kullanılan sıfat, yer yüzünde Allah'ın gölgesi olan kişi, sultan (24 b-1).
	zıll-ı Yezdān (F.) : Allah'ın gölgesi (25 a-19).
zırh (< zirh : F.) :	zırh, demirden örme veya dökme savaş elbisesi (24 b-9).
zi'n-nüreyn (A.) :	Hz. Osman'ın lâkabı (24 a-9).
zībā (F.) :	süslü, güzel (25 a-1).
zihn (A.) :	zihin, anlayış, kavrayış (33 a-12).
zihir (< zehr : F.) :	zehir, ağı (13 a-19).
	zihir-i kâtil (F.) : öldüren zehir (13 a-19).
zi-ķādir (< zī-ķādir : A.) :	kuvvetli, güçlü, Allah (1 b-7).
zıkr (A.) :	anma, söyleme, sözünü etme (26 b-18).
	zıkr it- : sözünü etmek, anmak (26 b-18).
	zıkr ol- : anmak, hatırlamak (27 b-12).
zillet (A.) :	hakirlik, alçaklık, aşağılık (25 a-15).
zīn (F.) :	eyer (24 b-20).
zīnet (A.) :	süs, bezek (23 a-9).
	zīnet it- : süslemek (23 a-9).
	zīnet ol- : süslenmek (22 b-12).
zīrā (F.) :	çünkü, şundan dolayı (25 b-8).
zi-rāzıķ (< zī-rāzıķ : A.) :	rızık sahibi olan, rızıklı (1 b-3).
zīre (< zīrā : F.) :	zira (12 b-3).
ziyā (< ziyā' : A.) :	ışık, aydınlık (31 a-18).
	ziyā vir- : aydınlatmak, ışık vermek (31 a-19).
ziyād (A.) :	fazlalık, çokluk (33 b-8).
ziyāfet (A.) :	konukları yemekli, eğlenceli ağırlama (32 a-16).
ziyān (F.) :	zarar, kayıp (2 a-12).
Zübīn :	kişi adı (27 a-1).
zū-fünūn (A.) :	bilgi sahibi, bilgili (12 a-7).

zuhūr (A.) :	meydana çıkma, görünme (13 b-15).
zulm (A.) :	zuhūra gel- : meydana çıkmak, belirlemek, görünmek (13 b-15).
zulmet (A.) :	zulüm, haksızlık, eziyet (13 a-14).
zulumāt (A.) :	karanlık (13 a-19).
zūr (F.) :	karanlık (27 a-13).
zū'l-kaḫfiyeteyn (A.) :	kuvvet, güç (22 a-4).
Zū'l-kaḫneyn (A.) :	iki kafiye nazım (26 b-16).
zūbāb (A.) :	Büyük İskender'in lâkabı (14 b-4).
zūbān (F.) :	sinek (15 b-9).
zūcāc (A.) :	dil, lisan (14 b-14).
Zūḫal (A.) :	sırça, cam (4 a-15).
Zūḫal-rif'at (A.) :	Satürn gezegeni (24 b-21).
Zūhre-cebīnet (A.) :	Zūhal'in, yüksekliği yüceliği (24 b-2).
zūlf (F.) :	yüzü Zūhre yıldızı gibi parlak olan (20 b-17).
zūlif (< zūlf : F.) :	yüzün iki yanından sarkan saç lülesi (24 a-13).
zümre (A.) :	zūlf-i yār (F.) : sevgilinin saç (15 a-21).
zümürüd (A.) :	saç (3 a-13).
zūnnār (A.) :	topluluk, cemaat, grup (24 a-4).
zūrefā (A.) :	zūmrüt, yeşil renkli değerli bir süs taşı (31 a-3).
zūriyāt (A.) :	papazların bellerine bağladıkları uçları sarkık, ipten örme kuşak (19 b-16).
	zarifler, güzel konuşmayı bilen zeki kişiler (12 a-9).
	nesiller, kuşaklar, soylar (30 b-15).

KAYNAKLAR

Ahmet Vefik Paşa (2000), **Lehce-i Osmânî**, Haz. Recep Toparlı, TDK, Ankara.

AKAY, Asuman (1990), **Firdevsî: Süleymânnâme (44. cilt)**, yayınlanmamış doktora tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

AKAY, Asuman (1999), "Süleymân-nâme Nesrinde Ahengi Sağlayan Ses ve Söz Unsurları", **Türk Dünyası Araştırmaları**, 118, Şubat: 217-228.

Bursalı Mehmed Tahir Efendi (1972), **Osmanlı Müellifleri**, Haz.F. Yavuz, İ. Özen, c.II, İstanbul.

CLAUSON, Sir Gerard (1972), **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish**, Oxford.

ÇATIKKAŞ, Atâ (1983), "Türk Firdevsî'si ve Süleymân-nâme-i Kebîr", **Türk Dünyası Araştırmaları**, 25, Ağustos: 169-178.

ÇATIKKAŞ, Atâ (1979), **Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme-i Kebîr'i (72. cilt)**, yayınlanmamış doktora tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

DAĞLIOĞLU, Hikmet Turhan (1937), "Uzun Firdevsî (Firdevsî-i Rûmî)", **Uludağ Dergisi**, 10, Nisan.

DEVELLİOĞLU, Ferit (2000), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, 17. baskı, Aydın Kitabevi, Ankara.

DOĞAN, Mehmet (2001), **Büyük Türkçe Sözlük**, 15. baskı, Vadi Yayınları, Ankara.

ERGİN, Muharrem (1992), **Türk Dil Bilgisi**, 19. baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul.

ERSOYLU, Halil (1996), **Kız Destanı(Hazâ Hikâyet-i Kız ma'a Cühüd)**, TDK, Ankara.

ERSOYLU, Halil (2001), **Menâkıb-ı Mevlâna**, TDK, Ankara.

FİRDEVSÎ (1992), **Şehnâme**, Çev. Necati Lugal, c.I-IV, MEB, İstanbul.

GENÇ, Gülnaz (1995), **Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-nâme (25, 26. ciltler)**, yayınlanmamış doktora tezi, M.Ü.Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

GÜLEÇ, Hamdi (1994), **Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymânnâme'si, 42.cilt, -Dâsitân-ı Ceng-i Aheng-i Efrâsiyâb-ı Türk- Üzerinde Bir Metin İncelemesi**, yayınlanmamış doktora tezi, Ege Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

KARATAY, Fehmi Edhem (1961), **Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmalar Katalogu**, c. I, II, İstanbul.

KOCATÜRK, Vasfi Mahir (1954), "Süleymanname'de Efrasiyab-ı Türk Hikâyesi", **Türk Yurdu**, 3[236], Eylül: 200-208.

KÖPRÜLÜ, M.Fuad (1977), "Firdevsî", **İslâm Ansiklopedisi**, c.IV, 649-651.

LATİFÎ (1999), **Latifi Tezkiresi**, Haz. Mustafa İsen, I. baskı, Ankara.

Mütercim Âsım Efendi (2000), **Burhân-ı Katı**, Haz. M. Öztürk, D. Örs, TDK, Ankara.

NOYAN, Bedri (1986), **Firdevsi-i Rûmî, Manzum Hacı Bektaş Veli Vilayetnâmesi**, Aydın.

OKUMUŞ, Fatih (2002), **Süleyman ile Belkıs**, 1. baskı, Timaş Yayınları, İstanbul.

OLGUN, İ.- PARMAKSIZOĞLU, İ. (1980), **Kutb-nâme**, TTK, Ankara.

OLGUN, İbrahim (1978), "Uzun Firdevsî ve Türkçeciliği", **Ömer Asım Aksoy Armağanı**, 185-200.

PAKALIN, Mehmet Zeki (1971), **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, c.I-III, 2. baskı, İstanbul.

PALA, İskender (1995), **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, 3. baskı, Akçağ, Ankara.

REDHOUSE, Sir James W.(2001), **A Turkish and English Lexicon**, 2. baskı, İstanbul.

SAMÎ, Şemşeddin (1995), **Kamûs-ı Türkî**, 5. baskı, İstanbul.

STEINGASS, F.(1930), **Persian- English Dictionary**, two impression, London.

ŞÜKÛN, Ziya (1996), **Gencîne-i Güftâr (Ferheng-i Ziyâ)**, c.I-III, İstanbul.

TDK (1983), **Yeni Tarama Sözlüğü**, Der. Cem Dilçin, Ankara.

TDK (1993), **Derleme Sözlüğü**, c. I-XII, 2. baskı, Ankara.

TDK (1998), **Türkçe Sözlük**, 8. baskı, Ankara.

TDK (1995), **Tarama Sözlüğü**, c. I-VIII, 3. baskı, Ankara.

TDK (2000), **İmlâ Kılavuzu**, Ankara.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1979), **Osmanlı Türkçesi Grameri**, İstanbul.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1994), **Eski Türkiye Türkçesi**, Enderun, İstanbul.

TÖKEL, Dursun Ali (2000), **Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar**, 1. baskı, Akçağ, Ankara.

ULUDAĞ, Süleyman (2001), **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü** (genişletilmiş yeni basım), Kabcacı Yayınevi, İstanbul.

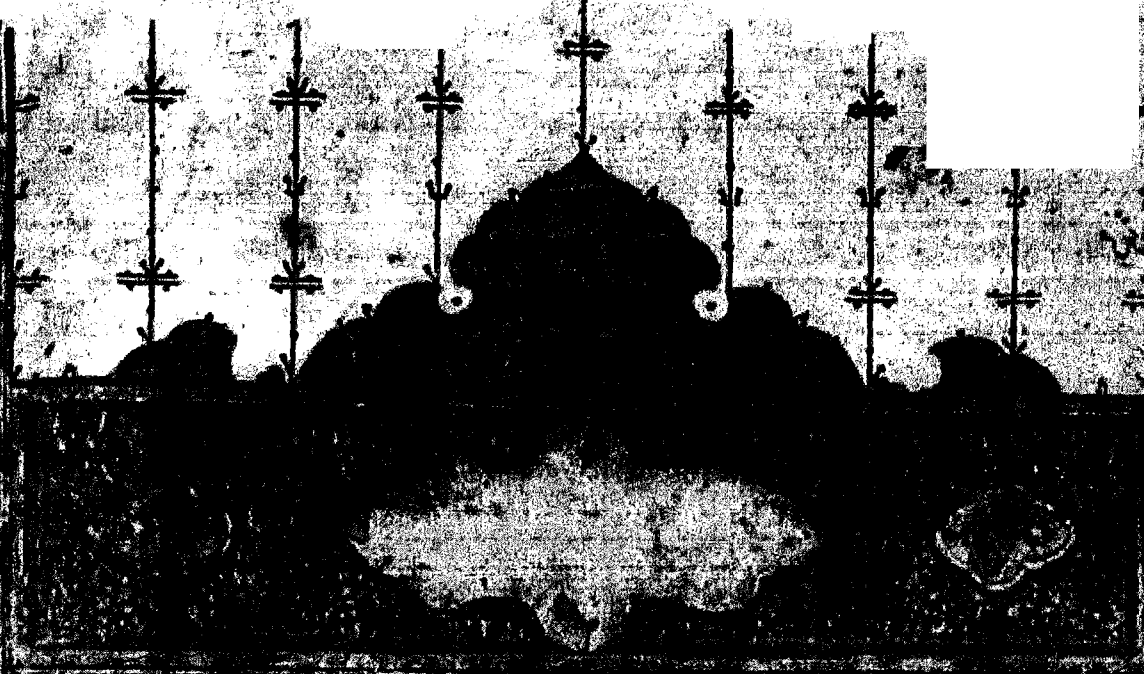
USTA, Halil İbrahim (1995), **Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-nâme (43-46. ciltler)**, yayınlanmamış doktora tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

YILMAZ, Mehmet (1992), **Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözcükler**, Enderun Kitabevi, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

1978 yılında İçel'in Tarsus ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Tarsus'ta tamamladı. 1996 yılında Mimar Sinan Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okumaya hak kazandı. 2000 yılında bu bölümden mezun oldu. Aynı yıl Mimar Sinan Üniversitesinde Türk Dili programında yüksek lisans yapmaya başladı. Yine aynı yıl Mimar Sinan Üniversitesinde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. Hâlen aynı üniversitede araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

<p> بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّالِمُونَ مَقْصُودُ صَانِعِ وَصْنِهِ كَمَا أَنَّ الْمَالِيقَ الْأَشْيَا قَسَبَ قَسَبًا مَقْدُودًا وَمَعْلُومًا مَعْلُومًا لَمْ يَكُنْ لَدَيْكَ مَقْدُودٌ وَفِي صَانِعِكَ قَوْلٌ يَكْتُمُ تَعْلِيلًا تَعْلِيلًا وَأَعْطَى كَرِيمٌ شَأْنًا أَيْدِيكَ بَرِيحًا عَنِ عَالَمِ أُمَّكَ صُنْفِي إِلَيْهِ أَوْلَادِي بَطْنِي كَمَا بَدَأَ بَنِي آدَمَ وَمَنْ مَرَّ بِالْأَصْفَرِ بَرِيحًا عَنِ حَقِّكَ لَطْفًا وَفِي أَمْرِكَ أَوْلَادِي مَرَّتْ بَيْنَ يَدَيْكَ خَيْرٌ كَشْفًا وَفِي أَمْرِكَ مَقْدُودٌ أَيْدِيكَ هَرَمٌ عَقُولًا وَتَرْتِيبًا عَاجِزٌ يَسِيلُ بِرَأْفَتِكَ أَلْجَاءُ حَيْثُكَ ذَرَبًا وَجَدَّ أَعْرَابِي مَسْجِدٌ ذَرَبًا قَوْلًا شَيْئًا أَيْدِيكَ تَسْبِيحٌ حَيْثُ بَعْدًا طَرَجَ أَسْمَاءُ مَرَّ بِرَأْفَتِكَ مَرَّ بِرَأْفَتِكَ </p>	<p> الْأَكْثَرُ عَلَى وَأَوْفَى مُسْلِمِينَ كَمَا أَقْدَمَ شَيْئًا كَرِيمًا أَيْدِيكَ تَرَانِيمًا أَوْفَى بِرَأْفَتِكَ بِرَأْفَتِكَ كَمَا صُنْفِيكَ بِرَأْفَتِكَ بِرَأْفَتِكَ كَمَا فِي حَقِّكَ أَوْفَى بِرَأْفَتِكَ تَعْلِيلًا تَعْلِيلًا وَأَعْطَى كَرِيمٌ شَأْنًا أَيْدِيكَ بَرِيحًا عَنِ عَالَمِ أُمَّكَ صُنْفِي إِلَيْهِ أَوْلَادِي بَطْنِي كَمَا بَدَأَ بَنِي آدَمَ وَمَنْ مَرَّ بِالْأَصْفَرِ بَرِيحًا عَنِ حَقِّكَ لَطْفًا وَفِي أَمْرِكَ أَوْلَادِي مَرَّتْ بَيْنَ يَدَيْكَ خَيْرٌ كَشْفًا وَفِي أَمْرِكَ مَقْدُودٌ أَيْدِيكَ هَرَمٌ عَقُولًا وَتَرْتِيبًا عَاجِزٌ يَسِيلُ بِرَأْفَتِكَ أَلْجَاءُ حَيْثُكَ ذَرَبًا وَجَدَّ أَعْرَابِي مَسْجِدٌ ذَرَبًا قَوْلًا شَيْئًا أَيْدِيكَ تَسْبِيحٌ حَيْثُ بَعْدًا طَرَجَ أَسْمَاءُ مَرَّ بِرَأْفَتِكَ مَرَّ بِرَأْفَتِكَ </p>	<p> أَوْفَى بِرَأْفَتِكَ كَمَا أَقْدَمَ شَيْئًا كَرِيمًا أَيْدِيكَ تَرَانِيمًا أَوْفَى بِرَأْفَتِكَ بِرَأْفَتِكَ كَمَا صُنْفِيكَ بِرَأْفَتِكَ بِرَأْفَتِكَ كَمَا فِي حَقِّكَ أَوْفَى بِرَأْفَتِكَ تَعْلِيلًا تَعْلِيلًا وَأَعْطَى كَرِيمٌ شَأْنًا أَيْدِيكَ بَرِيحًا عَنِ عَالَمِ أُمَّكَ صُنْفِي إِلَيْهِ أَوْلَادِي بَطْنِي كَمَا بَدَأَ بَنِي آدَمَ وَمَنْ مَرَّ بِالْأَصْفَرِ بَرِيحًا عَنِ حَقِّكَ لَطْفًا وَفِي أَمْرِكَ أَوْلَادِي مَرَّتْ بَيْنَ يَدَيْكَ خَيْرٌ كَشْفًا وَفِي أَمْرِكَ مَقْدُودٌ أَيْدِيكَ هَرَمٌ عَقُولًا وَتَرْتِيبًا عَاجِزٌ يَسِيلُ بِرَأْفَتِكَ أَلْجَاءُ حَيْثُكَ ذَرَبًا وَجَدَّ أَعْرَابِي مَسْجِدٌ ذَرَبًا قَوْلًا شَيْئًا أَيْدِيكَ تَسْبِيحٌ حَيْثُ بَعْدًا طَرَجَ أَسْمَاءُ مَرَّ بِرَأْفَتِكَ مَرَّ بِرَأْفَتِكَ </p>	<p> 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 </p>
---	--	---	--

1 سبب و ما حکم و از آنجا که در آن وقت
 2 متعجبش بر ما ماند و ما را وصفا کند
 3 او بلند امر که حکم از خود در ما کند
 4 بجای آنکه او خلقت او متعجب در هر
 5 بکم عهد کند و بکس بلوغ غیر که در هیچ
 6 اجل نظر روان حاضر قضا نازد تا آنکه
 7 شکر اقبال بخت آید بدین مبدد شاها
 8 قضا را وی ملک است خداوند ملک قدر
 9 نزومه لغت فیر از احوال اوله شکر اوله
 10 شب و صلت بد عایشیم هرگز از دلج بر
 11 بقاریق اعتمادی که بر فعلیه او سروری
 12 ملج و تابع و بعد مکر و دای و مکر
 13 بکم فرود برایش که ما فایده بر فرود
 14 فیر کند ز حقیقت که یکند از آن کتر
 15 بله چنگد و در تنگ و شک و جلا و مردم
 16 فرود آمدن میان طالع قرآنیم سید اشرف
 17 غلط دیدم در خلقت بر زمین زمین
 18 تکملات که خلقت از منصب شرف
 19 خداوند یک قدر و کونک در زمین
 20 عقل و اید در عاجز مزم قلم مضطر
 21 در میان عرض حال مصنف و در سبب کتاب سلیمان نامیه کبیر اما بعد تقریر این مقدمه است و تحریر این کتاب

1 کتور و جان در فریادیم قلم و علم کند
 2 و کل کتور شما علم و عقل زده خدا کند
 3 سلاطین جهان بخش و هنر مند این مکتور
 4 کار نشتر خنجر خلق در طالع بر کند
 5 قطع زبان بر زمین و کمالی که لا قدر
 6 ندانم و صفت کلاکت در سر یکدیگر و در کلام
 7 لکیده ز سر و سر بر سر غدا و زبان در
 8 بر تنگ پایند انتم بدم و همتا و نیاوی
 9 درو طرد لکین طبع و بکل طالع سر کند
 10 هیچ اوله شرف و کلام هم اوله شرف کند
 11 شعریه طبع از طالع و طرح کرد و شرف
 12 شکر کرد که در یاد بطلان و در آن کلام
 13 اینجند و در حاجت اوله شرف و در آن
 14 زحمت دیدن و اینها که بجا نیست هیچ انامدی
 15 سفر غربت عهد و کت قهر نیست هم در کلام
 16 نگر قضا و قضا آلب بکم سبب الا قضا
 17 شما انشرفند با از این مکر نفسی با طبع
 18 شما و صفت حیدر کون و بزم تمام از
 19 معینک نایس و هاجرا و احوال و بار
 20 فیر و در مبدد و بیره مغرور لایم کتی
 21 اما بعد تقریر این مقدمه است و تحریر این کتاب

1 لکین و غریب بر ما شک و در آن وقت
 2 شوخ و سبب که لایح از سر و نعل جسر
 3 شما لکین حکایت که بیدار و لایح در
 4 تهرات اعظم ما اندک مینک کار با شرف
 5 در بی سلطان سیم کلام که انصاف اوله شرف
 6 بنکای اخروی شیخی عکای او روی پاک
 7 کما و صفت حیدر کون و بزم تمام از
 8 عبارت بلوغ کلام و بکس است اوله شرف
 9 سبب و لایح و طبع و سر و کلام و کلام
 10 تنگ حیدر کون و بزم تمام از
 11 نگر غیر از طالع و طبع و طبع و طبع
 12 هزار کلام و هزار کلام و هزار کلام
 13 کلامی در آنک طبع اوله شرف و در آن
 14 نگر در شرف و طبع و طبع و طبع و طبع
 15 کرم تعیین بزم زمین و بزم زمین در آن
 16 ظم غریب از کرم و بزم زمین در آن
 17 کرم کای حیدر کون و بزم تمام از
 18 هزار کلام و هزار کلام و هزار کلام
 19 بزم زمین کرم و بزم زمین کرم
 20 مزم بزم زمین کرم و بزم زمین کرم
 21 اما بعد تقریر این مقدمه است و تحریر این کتاب

10

1 اصحابي كذبي كياست هاتبايش شوق و راست معلوم اولايكم بر طغسان طغوز مجد سليمان نامه تصنيفه
 2 اندكزه سبب و بويش نوز طغسان بيش تجليسا باستانه تا ليفاوت نثري لولا مشهور و نظمي احمر الحدي
 3 و امخ الكلام سر بلا سينه جيت جيتك بويديكم هجرت يحيى ملك الله عليه وسلم سكر نوز پيش النبي بلنده ربيع
 4 الاقلا اينك اكا بلنده مرحوم سلطان محمد خان غاري غزنده لار قرا سيدة نفيس بالي كسريده كنج خلودن مقام
 5 غزنده ساكن اولب شاه نامه مكالعه قلوب استغديا رقصه سندن تانوشين روان عا دلگ جيلنده منور خيزله
 6 لاج سطرخ جيت اندك كرى محله و رنجه بحر هجرت نظم اب محمد پاشا ابدن سلطان محمد خان غازيه عرض
 7 اولياق شاه نامه خود مشهور معروف كلابد تگارا لايجوز در و اما هر نكم بر قد استعدا دلگ طبع موز و نك
 8 اوليقدن صكره بر سليمان نامه تا ليفايله كم بقايت مقصودم در زر زيرايكم جهان سراينه سليمان بنى مبال صلوات
 9 الله عليه عظيم ادي شاه كلبه كيك بر اتم طوق عالم انك فرمان بويدي بيل فلكه تختك مركب اولب عالمي
 10 سيران اديبي قافدن وفا كند مبال جهان دوران ايلدي نظم
 11 كرم صاده بيل شور و تختي بيك بر امت حكيمه محكوم اولب جن مشهور بويدي زنده رختي
 12 نثر واقعا بولار لوق و بجز بديكم در وقت ملكند نامه اولا و بر مجد سليمان نامه لوكيا على الخصوص كى سيكندر
 13 يونايف نوله سليمان كى لك صلوات الله عليه سلطنت باينده تفاوت شول قد در كيم سيكندر بئسالا زور
 14 قد اولا يا اوكيا كم سيكندر لوزن ايت در لوطا يقية حكم ايلدي پيش اكي ملتك بعضه فرمان قلدي اتاكم
 15 حضرت سليمان عم بيك بيا سره ايت نوز بويدي در لوسى در ياده در نخر بيلدر و در نوز بويدي فرود بر جده كلينه
 16 فرمان اديب دلورن داخيل بويدي ناختي فرجه ملك دين حق تعالي بيلدي بيك كلام قديم و كتاب كرم اهرن كلور بوله
 17 تعالي يا ايها المل اذ غلوا مساكينكم و تختي بيل هواده كورتردي بولديك بزه قافدن قفا بويدي اولديك
 18 و بسليمن الريح غدوها شهر و رواحا شهر و در جى سيكندر بونالي شول جزيره و كار ب تفرج ايلديكم كيله كجكه
 19 ميكن اولديي و اول ملكت سيران قلديكم كوه كوهارن اسب باستره قطار مهار عسكركه و اولمخه ايمان
 20 اولدي نظم كرم كوي شاه سيكندر عالمي كور او ملكي و ادي نسل ادي بجز اچنده اولجيز بون ادي ستر
 21 كرم كجوي بخر بئس سورسه كى نثر و دي مرحوم سلطان محمد خان غازينك مبارك الفاظ مهر بارندن ملكن

- 1 باقیات اکسری بلیش و یا د
- 2 همچون فرود می مثل کامیاب
- 3 رفته و نشسته کوزر خاطر و عام
- 4 لیک هم تا لیکه وارد بر سبب
- 5 اول بدخشان بلکنه قیله سفر
- 6 جمع آدم مر جا نله دین در
- 7 علم ابدان او فر اول وارزد لیم
- 8 شخص کا مل بر لکنه حقدن مراد
- 9 کچه کندن ایخو مر ز حمت چکر
- 10 بر هنر دین در و مقصود تام
- 11 دونه الله کنده کچه بر کتاب
- 12 سلیمان نامه نك دوت یوزله شیخی مجلسینك ذکر نده در لقمان این عادل اول حکیم استاد قو لجنه
- 13 نخل بنیان ریحان حقایق بهر کسایان ضرورد قاین اول وجهله صح حکایت قو انا کلون یونانی نقلجنه سید
- 14 نصر بغدادی شول وجهله تقریر قلوب بوسکس بر شیخی جلد نده سلیمان نامه نك دوت بر شیخی مجلسینك در بیان اخبار
- 15 و ناولان مختار قصه اول ااید ذکر ایدر که سلیمان بیغام بر عم میل تختی کورب عظمتک مصر شهر نه کلوب کر مکه
- 16 و مصر خلق سلیمان تختی کوز مکه و صبا مملکت باد شاهنک الجیسی مصر شهر نه کلوب کر مکه و بلقیس
- 17 دخی سلیمان دن نه خبر کتوبه الجی دیو یول کوز مکه و قاهره بن سام سوار رستم تمنتن اله او علی فر امرد له کن
- 18 ستوند قهارینن تن نه سر لجنک اتمکده و طغطفه عیار کیکانوس ستر پایله جل دست هشت پای طوب او غریب
- 19 قاهره رستم کتر مکه و رفته عیار طر بلوس قلعه سی او کنده کجیله اون اکی سبطک بکری عرب و عمر با بکری
- 20 اور دوسه کر بجنجه شامیل بانونک او باغی بر رب بورنه دارومی هوش بویوب کسه طوبیما دن کورب قلعه
- 21 طوغر و کنده که وز مر مده عیار زده دهه مکار طوب عقینجه کتمکده و سام سوار دخی سیمرخ قافه

صوک کلندر اولی ذکر ایدر
 چون نظای نظم و رب خورش نظر
 چون سلیمان نامه تا لیف ایلدم
 کم در تحصیل اده لعل و کهر
 نیداره کچین ماچین و خطا
 حکمتی تحصیل ادم دین حکیم
 لازم لولر شیراید کور قاف
 خلقه سوزله بارینجه پر هنر
 هیچ گلدار زو بکم بو لیمیه
 بر مقامه کم کوزسه کامیاب
 عالم اجزه آله ایلارده اول

آدمک آدی قلو ز آدم کدر
 ایدرم تا لیف رعنا بر کتاب
 چون کتابی کچر تصنیف ایلدم
 کم سبب نشنه یوقدر بو عجب
 نافیچین استین اتمز خطا
 قلدر مک غواصنه وارب ادر
 چون کور کل سیمرخ قیلور سه لاف
 روز و شب طاعت قور حقه زیاد
 از هنر کتر مده بیلیمیه
 عالم اجزه قویه اول برینک نام
 اول کتابدن یاد اولاد لدرده اول

باقیات اکسری بلیش و یا د
 همچون فرود می مثل کامیاب
 رفته و نشسته کوزر خاطر و عام
 لیک هم تا لیکه وارد بر سبب
 اول بدخشان بلکنه قیله سفر
 جمع آدم مر جا نله دین در
 علم ابدان او فر اول وارزد لیم
 شخص کا مل بر لکنه حقدن مراد
 کچه کندن ایخو مر ز حمت چکر
 بر هنر دین در و مقصود تام
 دونه الله کنده کچه بر کتاب

اولی برده گذر قاره بی ناری دخی منار ایسکلاری کچی باشتا ورنه ویر عجیب دخی بوکه کندنک قالی سندن
سختی ایست بخلو اما که بر آبی دخی کور کینا بریسوز و قو حکیم قسرا لربیته حسی با شلر نیک اغزلندن و بر رن
کوندنک بیه نفسا کونب ویزد و قوی کجه جنگه کوه اول ازدها اغزلندن آتق صاحبیه ارسلان اغزلندن ارسلان
کچی اغز او رنجا اجرت و قبلان اغزلندن قبله کور قیبتله اکر ز سر نیکه فاک طاسی صداسندن حکم ز و قز با بندن
ور دخی اولدور فلان با شندن سر لانه کچی جزلر و قیاس کچی و قیاس که اغزنا اجرت نیکر دخی سندن دشمنان کنگرین
کوه صیب ننگر و بر عجیب دخی بوکه صلا امردی او شندن کچی با شلری کنگدن باشی و ز و قوی کجه دشمنان ز
کنگدن باشی کلد ز به نیکرنا اجرت قمانه حله اولدور هر حکیم دونه دیشیکه قبار ز و اکر دمردن طاع دخی اولدور
صیب مراد و یا اارزد و بیل پیشیک مرطون که قالدور سون سر اول کچی نغز او ز و قوی که جامون باشی عدکون
قالدور دشمن اولدور دخی بر آبی برین ز به اولب بوین ز به سوسب عدوی هلاک قلدور و یار باشی قلدور ز و قوی
با غزب اغز ایشد نلرک اولدی صیب سبندن جان ویدر والی بویند ز و قوی شکلی باشی که قالدور ز اغز
اللی بر آبی بوکر ز صداسندن فلک کرا یا نغزلن ب دشمن خلقن قر قودب قنا یور ز امانت که بود اهی دپوک
ایلا با نجه ازه هادر بر آبی نل بر آبی نل باشی که دکر اولدی بو باشلرک آتق راست کور کینر حن
سجانه و تقالی بوکنا بر آبی و بر باش و بریش که بر آبی قن اون بر آبی کور کینر واقع اولان بو نیک باشندنک
داین سندن قلعه قله سینک اول کجاری کچی واقع اولدور ز جو ر سندن منار و ش بوینر له تمام قبه سی کچی باشلری
طوونلر دخی ازدنه و کچی او کنه و کچی ساعته و کچی مناره اما که ازه با باشی مناره ایسکلان کچی دیک یقار و طوور ز
کوزلرک اولدی صیب هم اکر قامت که کور کینر اولان باشی که حن تقالی یا نغزلن د اولدور دخی مهر سکمانی
کچی سندن کت کوشه لو اکتی کوری وار بری برینک اوچ بری و انت اما که کوز لری دخی آتق بر بوجتلو و هر
بجا عین بر بیک و ارا و تقا سندن بر داین سی وار کجه جهتم اولدی سندن برز قاشی وار صاصیکه بار بار سناز
دیر عجیب دخی جو حکیم آتق بر بوجتلو هر کوزنک او ز رین ازه هاس کلندن برز قاشی وار صاصیکه الیه
اغزنا اجرت دیر یوزد و فتلری قلدن دشمن لای که یومری ازه ها بر لری کچی بر لری بریده صو شتر لیر
قاش کچی فاش و کز لر نیک کور کجاری دخی قسمان سکوت بگذا افر کردن اما که کور کون حکم بیک اوچلری

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21

1 ستر نشکر بگور و بر حسب دخی بر که هر بگور و در قشای سکه سخته او کسب بود اما که لکن ستاره که هر بگور
 2 آنچه ترا با شوار که هاد و کسه و بر و غن کا و دغ بجز قری بر کت مگر کرا و در هر بای و کاشی او ز نایه اکوب
 3 ایسکه فلز با آنرا اندر دل بجای بی دخی بر کسه بر بزرگ آراستن عشق بر بی کوه صا رو که کدن اگر بی بر بی عاز
 4 در بز نایه دل ک قار و لیا بخلا غن بی ک بوزن و دوز که ستارین بر صا رو و طاشکر طالع بر بی دن که صخر آید قری صخر
 5 در زو بر نینک هر چه که بی الت شر بو کما فلر مقاسا و کلر نه بگور و دوزدن قران سیر ک بر بی بگور بر بی عاز
 6 دوش و آذن عجب دخی بر که اول الترد لیکل بر قوس شکل بوزنیدن انفا الت بر کما فلر بر غری وار که
 7 هر بجا بی جهتم اغزه بگور سخته نشندن او دجهت و دوش و غن بر بی قران دوش بقار و اغزن ک و د افلری
 8 دخی الت شرقات هر بجا بی دگر من طاشنه بگور اغری اجندن در غلری دخی هر ما اما جهه بگور دلی او غلری
 9 ستر کما بی سگور بگور و اغزن ک ای طرفین ای بجز هر صفت ای آرو بی قار و بی نزل از ن سندن از لانا
 10 دینه بر باشینک ای طرفین سئل قلا بی بی الت شرقات سکر که در بیدن الکشر کما فلر قلا قلا بی و اوی
 11 هر بجا غنک اوی و لیک آزد هاصرن ک بی بر لور بود و بوک دخی جی بی اخصا بی بر لور اما که اغزن ک ای بگور
 12 دلی الت بجمک و بی بو ک کسند ک باشینک بو بی یق ک و ده سی دخی الت بر کما فلر بر بی ترا بی بی کوی و ای
 13 دخی قوی ای جارا دم اللری قلا بی کوی اما که غایت بو عون سوله که دلرا بی شرح اوه من لیک اما که بی الت قات
 14 کلشلی بر صخر آید بگور بر غلری او لیک کما التشر بقون لو و بیک در غلری قلمرمان قائل بجز نه بگور
 15 الری ستر نشکر بگور و آندن غری او بلف لری ک کدن او بلفیه بگور اما که آزد هاد بر غلری بی
 16 طریقی و بجه بی دار و دوز و غی دخی آندن و بر و غن بگور بقا او بندن بر با طوار د هاسر و قس کدی شمایه
 17 جنک اینه و بر و غی جود صا ر دی او ل آزد هاسر قیر و غن دن و نما ند آئل صا جری ما لان اوردی بنظر
 18 چونکه دای بی کلک کزدی حسیم قمر اول بیطال بقا آندن دلیم هینندن با جنب تر تر سخته
 19 کاجنه قور و بیج کرمیدی صکل دود بکا او کمن معابل سنج با ذ جمله د بودن قوی در ک ز یاد
 20 شه سلیمان بر له ادر سه جنک بو شک د کل که صیو صر ذای عمو اکثرین کوشه بر بی تمام و سوار
 21 شک د کل نیم او د صید با بی و آذ کوشه قاهر ای بود بوک بندن قور و سندن او ک کذر بر بی

1 نال و شکان آیت بر غله جنک بر شکان الله بر کلا بر و بکنک بر نکه دیو با اول شیطان کلا شاد
 2 بلدی اول ز کاز کاز ان سنج لاد در کله ایزدی بند اول شیطان لیزر و بر صوة قته سیندن اول امیر
 3 کتر سکا قرینه جنس جنم شیطان الرجم ماهی و بزک که شکان کردی بر خیر شکله کرب نظر و واریدی در بر لجه
 4 دما طلب قد سیندن یزدی شردی ماهی و پوددی قازدی با می ایندن او تو شردی آغوان لری صبه دیو کز فرشته
 5 طرد سکا دردی آبی کز دل صبه غایر بدن بر دیو کلدی یوزدن سزیدی دایمی صبه صردی که یز دن کلدر سن
 6 و کیه کلدرک در یز ماک نسیم اعلیاب سلیمان کز سکا بیت قلوب ایزدی بنی خضر نو کاسیلان خدمتین اولان
 7 دیو لور و غیره سیکر کز زدی لور که دایمی دیو بر ما ان الیسر که سلیمان الیزن عا جزی فی جان قلدق کچه کز ز
 8 طاعن زمتدن قلعه را با یقین اسکا کوجدن یوزدی بر یزب شیطان الرجم علیه اللغه اولقد ز فرهاد ایزدی کیم
 9 دایمی دیو سلیمان آدن ایزدب بل کلدی و اون کی با سینی صبه یوزنه متابل و توب برینن او زادن
 10 کلا قلمک و کوب اول معاره کوی اجوب کوشکدر کوز لری کوشکدر کی اغری ایله کوز لری وازدها باشی ایله
 11 بشکدری و اولان باشیله آردی و کلان باشیله کلدی و قرد باشیله اولدی سز لکان باشیله ایزدی شلخ
 12 باشیله نوسکدری کز لری شیل باشیله خراطین قلدرب سورا سرافیل کچی نفر او زدی و کز کدن باشن قلدرب
 13 اغرا اجوب خیسری و با یقیندی و با مؤس سز اغری ایله با غردی واز کردی و حمار سز اغری ایله اغری دیو دخی دیز
 14 زینک او زره کلدی کوشکدر کی معانه کچی اغزن ایزدی شیره نسبه او ذل صحریدی اول صحر طاشلری کچی سز لکان
 15 صحریدی و دلوب کچی و زرهله ایزدی بر سلیمان در د کزانه غلر قدن دز یوقه بر اشکی جهانه بر تان سلیمان داخچی
 16 کلدی نبوت خاتون الیه می آردی و یز بیز بر یزیه حکم می قلدی و یچک رحیم دخی داود اول سلیمان آدم صبی
 17 نسلیدن دنیایه کلد و کین نبوت خاتون الیه اکلدرن این صبه حکم قلد و عن بیت القدر می ما یوزد و عن و سکا
 18 بر لکان دیو کله اشکدر و کین طاعلرین و طاشلرین همدان کولنه الیزد و کین فی الجمله قصه در زار قلیله سلیمانک
 19 سلطنتین و مملکتین دایمی دین سنج ایزدی دایمی دیو د کلدی جهان سز اینه بر سلیمان دخی کلد و کچی که اکلدی
 20 قایتن و قوتین بل کلدی سیده ایله نسین لقتن جنم او باغی کچی اغری یا لکلندی دخی باشن قلدرب رحیم
 21 ایزدی اول سلیمان که جهان سز اینه کلدی نبوت خاتون الیه اکلدی سز لکان غلرین کوز زدیله دوی بر یوزر کینه

- 1 كَرِيمٌ يَسْتَكْبِرُ أَهْلَ الْاَوْثَانِ وَرَبُّ سَمَوَاتٍ مَّرْمُورَةٍ اُولَئِكَ مِنْ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 2 كَرِيمٌ يَسْتَكْبِرُ اُولَئِكَ مِنْ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 3 دَرِيءٌ لَمْ يَكُنْ بَيْنَ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 4 اُولَئِكَ مِنْ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 5 لَمْ يَكُنْ بَيْنَ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 6 جَوَابٌ وَرَبُّ رُكُودٍ اُولَئِكَ مِنْ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 7 مَصْرُورٌ كَرِيمٌ اُولَئِكَ مِنْ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 8 اَسْبُو مَصْرُورٌ كَرِيمٌ اُولَئِكَ مِنْ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 9 سَيَّرُوكَ كَوْمًا مَكْرُومًا اُولَئِكَ مِنْ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 10 تَوَابِعِيْلَهُ اُولَئِكَ مِنْ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 11 اُولَئِكَ مِنْ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 12 كَرِيمٌ يَسْتَكْبِرُ اُولَئِكَ مِنْ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 13 نَهْ عَلَمًا مَدْرُورًا نَاكَا اُولَئِكَ مِنْ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 14 عَيْنًا لَمْ يَكُنْ بَيْنَ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 15 قَلْبًا لَمْ يَكُنْ بَيْنَ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 16 اُولَئِكَ مِنْ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 17 صُورًا لَمْ يَكُنْ بَيْنَ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 18 عَقَابٌ لَمْ يَكُنْ بَيْنَ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 19 مَدْرُورٌ كَرِيمٌ اُولَئِكَ مِنْ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 20 مَدْرُورٌ كَرِيمٌ اُولَئِكَ مِنْ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ
- 21 وَتَمْرٌ كَرِيمٌ اُولَئِكَ مِنْ عَذَابِ عَذَابٍ اَلَمْ يَخْلُقْنَا مِنْ دُونِ اُولَئِكَ اِنْ قُدْرَتِي اَنْ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- 3 کردان ایوب خدا سینه آن ملک
- 4 هفت ببط آمرونی اولی که جهان
- 5 قطب آفتاب اولی مویز عی
- 6 کوهی آفریب کعبه
- 7 شه سلیمان او زنده وزیر جهان
- 8 بقیس الدز لاین اوله قارون
- 9 بلدی کدز شه سلیمان حضرت
- 10 شه سلیمان بولا نیک مراد
- 11 طوت سوزن فرد و سیک که اولی
- 12 بفر سلیمان النیک دم تختی سلطاننی که کردی عیسی میران قلوب بزمان عقل غرضنی فکر دزبانیه صالحون
- 13 آنکشت بزدهان او زدی بلدی که سلیمان تنک بی عظمه بادشاه دز و آندن په باش قلدری کوه بوز
- 14 نظر آندی که کوردی که برله کن آراسنه بیل تحت سلیمان کوردی و کوردی دخی مضر شهرتون مقابله سندن کلینک
- 15 بیل سر سلیمان بوز که یقین آیدر دی دخی اوچ کتره مضر شهرنی دولتد دی باغ برستاندن کور کلتا نلرن
- 16 طوکون سلیمان نه قریج آیدر دی دخی سرفدن یکا فرمان و نیران قلعه سنک اوکندا بیل ارماغینک کتا بدن تخمی
- 17 قوندز دی اقامه سلیمانک طایر عرض الی فرسنگ یزد و بوز قولن یوز فرسنگ یزد در سلیمان سرری مضر
- 18 شهرنی ایله ابو سعید و لا یبتک ما یبتک اولان بر لری دوتدی آلتیه الوب احاطه آندی کوی کینه
- 19 حلق کوار سر بکتین فلا دیو سلیمان جشم آندی بیل تختی بیل ارماغینک او زرنه قودی سولیکه الی
- 20 قوسک مقداری بر بیل سلیمان سرری آلتین قلدی و مضر شایر حلیقه لری قایتیه جمع اولک نعت و زول
- 21 باین کتب و مضر شهر لری دخی انواع در لو قاشلر فیه طاشلر الوب سلیمان و رب اصف بن برخیا ایله بوز

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1 سَلِمَانُ كَلْبَانَهُ وَأَرْدِيَهُ أَنْزَلَ جَابِبُ سَلِمَانَ حَضْرَتِ قُرْدِي بِسَمِيحٍ بِرِيهِ الْإِدْبَابُ وَأَرْدِيَهُ جَابِبُ سَلِمَانَ
 2 إِبْرَاهِيمَ وَرَدِيَهُ بِرِيهِ جَدِيدِ دُرَّتِ دُرُّ لَوْ صَبَّحَتْ مَخْلُوقَاتُهُ جِنْسًا جَدِيدًا بِرِيهِ سَلِمَانَ أَرْدِيَهُ سَلِمَانَ سَلِمَانَ
 3 لَنْ كَلْبُ لَنْ كَلْبُ أَلْبُ نِيلُ كَلْبُهُ وَأَرْدِيَهُ بَارُ نَيْكَا هَلُونَ أَرْدِيَهُ نَيْكَا وَنَمْرُكَ هَلُونَ قُرْدِيَهُ كَلْبُ كَلْبُ
 4 لَنْ قَالِدُ رُبُّ سَايَهُ بَابُ رِيهِ أَوْرَدِيَهُ وَذِي رَدِيَهُ فَاغْلُ فُلَهُ لَوْ نَهَ دَمُ حَكُوبٍ أَوْ جِدَلُ مَعَارِزُ رَايَهُ وَأَرْدِيَهُ
 5 يَرْتُ دُونَ دُولُ رَدِيَهُ لَرْدِيَهُ بِرِيهِ بَرُوعِيَهُ ضَمْنُ سِنْدِ وَطَنِ دُونَ دِيهِ كُرْدِيَهُ رِيهِ قَوْلُهُ قَنَادُ أَجْرًا أَوْ جَرَلُ دَسْتِ
 6 بِنَا بَاهُ نَجْرًا أَمَا كِهَ دِرُّ مَخْلُوقَاتِ سَلِمَانَ كِبِيرُهُ نِيلُ صُورِيهِ أَيْنَهُ وَأَرْدِيَهُ وَقَتْلُونَ أَلَهُ كَلْبُ رِيهِ دَلِيهِ
 7 حَقَّ قَالِي بِهِ شَكْرُ دُوبُ جَدِيدِيَهُ يُوَزُّ أَوْرَدِيَهُ وَنَحْرُ قُرْدِيَهُ دَخِي نِيلُ كَلْبُهُ رِيهِ وَأَرْدِيَهُ أَوْرَدِيَهُ وَقَتْلُونَ
 8 أَلَهُ كَلْبُ رِيهِ لَرْتَقُ مَشَهُ سَلِمَانَ بَرِيَهُ أَوْ كُنْ بِيكَ بِرَامَسَهُ مَرْبُورِيهِ جِنْسِ بَرِيَهُ بِرِيهِ كَلْبُ
 9 يَرْتُ دُونَ دُونَ أَمَوَهُ قَرْمَانَ أَوْلَادِيَهُ رِيهِ بُولُ شَكْرِيهِ بَرْدَانَ قَلْبِيَهُ أَلِيهِ جِنِّ وَنَمْلُ طَيْرُ وَرِيهِ مَارِ
 10 مَشَهُ سَلِمَانَ بَرِيَهُ أَوْ كُنْ هَرْنَا كِهَ وَارُ جِنْسِ بَرِيَهُ طَوْرُ بِنِ أَنْدِ وَطَنِ سَلِمَانَ أَوْلَادِيهِ لَرْمَرُ جِيهِ بِنِ
 11 دَوْلَهُ أَمْدِيَهُ مَشَهُ سَلِمَانَ بَرِيَهُ وَرِ مَلُوكُ مَسْطَفَايَهُ يَا بَرِيَهُ شَرُّ حَكْمًا وَنَيْكَا جَرِيَهُ سَلِمَانَ حَضْرَتِكَ
 12 تَحْتِي أَنْتَ نِيلُ أَرْدِيَهُ بِرِيهِ بِرَامَتِ بَكَلُونَ لَنْ كَلْبُ لَنْ كَلْبِي بَلَهُ كِهَ قَوْلُ دَرْدِيهِ أَنْدِ سَلِمَانَ حَضْرَتِيهِ مَضْرَبِ
 13 أَوْلَادِيهِ دَخِي أَصْفِيَهُ بَلِيغِيَهُ نَظَرُهُ كِهَ وَأَرْدِيَهُ بِرِيهِ كَلْبِي جَلْبُ عَرَبِ دَلِيهِ كِهَ دَعَا وَالنَّشْرُ وَجِيهِ لَر
 14 سَلِمَانَ بِنِي دَخِي بَرْدِيهِ حَوْلُ كُرْدِيهِ كِهَ خَلَقَتْ وَكَيْنَهُ مَالُ وَرْدِيهِ بُولَانَا دَهْ بِكُنْ لِي كَلْبُ دَخِي أَدْرِيهِ
 15 كَلْبِي سَلِمَانَ دَخِي أَلِيهِ دَنَ أَكْأَهُ أَوْلَادِيهِ مِضْرَبِيَهُ سَهْ أَمْرًا بَرِيَهُ بَلَقِيَهُ لِي سِنِ مَهْمَانَ مَانِيَهُ قَوْلُ دَرْدِيهِ
 16 ضِيَا قَتْلُ جُونِ تَرُولُ نَيْبُ كَلْبُ سَلِمَانَ حَضْرَتِيهِ أَنْدِ دِيَرَانَ طَاغِدُ خَلُونَهُ وَأَرْدِيَهُ وَوَلُ كَوْنُ
 17 أَخْشَا مَدَكِ عِبَادَةِ بَرُوسِيهِ وَهَبُونِكُمْ فَا رِنِ نَامِ أَدْبَابُ أَرَادُ أَوْ قَبِ دُعَا قَلْبِ أَلِ يُوَزُّ سُرْدِيهِ نَا كَلْبَانَ كَرْدِيهِ
 18 مَهْدُ كَلْبِي مَسْطَرْدَانِ أَجْرُ كُرْدِيهِ صَاغُ قَنَادُ جَرْمَنُ حَضْرَتِيهِ كَلْبِي بِرَقْرُ قَلْبُ رُبُ صَوْلًا قَنَادُ وَنِ أَلِيهِ
 19 بِنِي نَجَادَهُ رِيهِ كِبِيهِ بَرِيهِ دَلِيهِ بَرُوسِيهِ بَرُوسِيهِ سَلِمَانَ نَظَرُهُ قَرْمَانَ بَشِيرِ وَنَظَرُ رُبُ صَبِيحِ
 20 لِسَانِهِ دُعَا قَلْبِ أَيْدِيَهُ دُعَا نَا قِيَامَتِ دَوْلَتِهِ بَارِي طَوْرًا مَشَهُ جِهَانَ مَسْطَرْدَانِ حَضْرَتِيهِ كَلْبِي وَنَظَرُ رُبُ
 21 أَلِيهِ جِنِّ وَنَمْلُ طَيْرُ دِرْعُولُ مَوْزَارُ حَكْمُ أَجْرُ هَا كَرْدَانِ لَنْ نَمْرُكَ مَرَانَ شَرُّ حَكْمًا وَنَيْكَا أَنْدِ نَمْرُكَ سَلِمَانَ

- 1 قلندردی که باقی لوجری
- 2 مری می خدیش کوز لادوی
- 3 هیچ کوف برون کله یا ندینه
- 4 راست کاست اولوسه ایسایکار
- 5 القلق والقتلام مانع طرفین مژدی ملا طینر صفتد زین و سیر کسیرا و زیند رینر لطانی جلال الزین و بقدا و طینه
- 6 شیخ بی اسدع و عاقله سلطان شهاب شاه بونان قطا طله و بی اصغر ملک بلاد غنا و اصغری و اندلوس ملک شریف شاه الله
- 7 لوی و قیصر دزم و توران شاه آفراسیاب ترک که و بی اسرا بک اول کی سبطینک دلا و زری سرور شرفراز بگری او نور
- 8 دیند قیبه سلا طوند ما دیند تهلوانی کتاد صایب قراندر در حکوب در دینر آلرین کوز کوانه او زدی که اول بکلان
- 9 اولر می قاطوس مادی و کتیم مادی و یلم مادی در سول تهلواند ز که سیل صلت لر فلکده شرح بوزن بوز
- 10 قاریک قفسار او زان مزنه جقارب بالونک بفرن او زدر و دخا اول تهلواند ک مغابله سن بر می سلطانی الخیر بری
- 11 جهر می سخت او زیند او زوب کونش طلعت بری ملک صورت بریلر قناد لرن سیمرخ و ش یا رب بنت طاووس میا لایق
- 12 کلدرت برین او ز دوتوب بزبال دزد دین سلیمان حضرت کوز دین یا ویز کینه قیلین او قی بک بلکه و برنج و زدر
- 13 و اندن صکن اندن آلتین جبرتی سلطانی روح شاه جینی قزل آنون کونجا و زیند او زدی ملک آفر و ملک هنش و
- 14 ملک سیظلم و مل و ملک المودن الا عظم و ملک سید و ملک شهور و ملک آتخف هاشم و ملک قرار قلوب دوردی لند
- 15 و سمند و نزار بیک دست جینی دینی بیک بران قلندردی اول عیب هیشته و ضرب قورق صورتت سیرته خلوت سیران قلندردی
- 16 و جبرتی لر نسندن کون یزی بحر قریب قوزدی و عالمه و زور بری کتک بگری خزان کب صرددی و دخی انلر کت با شین
- 17 بولا کک سیرا او زیند دیو لرس هسکی در مابط دیو و اکوان دیو و صلصال دیو و آرزنگ دیو مثال اهر منلر عزل مغربت لند
- 18 دیو زری سیدان کدردی کب بر لور بری کوز دینر بر زخانه سونی کب شام چنار آغا جلرین تمام قیبه سیک طاشلر کوز
- 19 علقه ادرنجا منزله او زدی و آنجلادین و دیو کوز که هر برینک قانتی میل مناره کب باشلری قیبه هرمانه کوده بری
- 20 کون آبره و اغر لری هارون معاره کب و کوز لری مخلکان او با غمیشل نیز قور لری جیان هیشلری بیدی باشلر او رنه و
- 21 باقیرای آسلانده کب سیرا قیلا نیکوز سظم انجیلدین زه دیو که هر بری هیشدن یا عبود دیو بری

- 1 قان کاغذ برص کلا زنت کو زند و شبیه در نشه صفت بر پیری شکر گار زین که از هر یک بر نوزاد
- 2 بر سو قلکه او تراور سه پیدی قات جریخ روزی در غر زدی اگر حکیم قات قات کز او و نه خرد و شش اش اوتب و پویان
- 3 بر پیر بون از غر زدی و در حق اللوک الیک یا این اتنی مثل قات مگوری و از روی که نشکر که اجروا که بقیه سگاری
- 4 انظر من الشمس ظاهرا و لب کور نور خنجه نشکر که حاضر و زنده که کفان از غر زدن چهار او و یا کور که نشکر که
- 5 انظر لردن او و جوقوب و جود لردن سنا قدم بود و هونه جانور که انظر که بپوشه کله قبضه کوره دند و و جوق
- 6 ماعقل قبضه در زانیتوم و بخش ای مکت یوز یکرم درت در لو صلیت علو کات ملس کدری در بران سلیمان کور
- 7 ساقین جنبه جیبی بزه طوزدی کرد و جی بود بودی بخشیدن یکاد و نیک سلیمان از نه فلاقی اند یکد و در جیب
- 8 کلمه کو نشکر و نیم نشکر و بیل با کشته سر که سر که سر که سر که در انظر که نشکر که و بون لردن انسانی طایفه نشکر
- 9 حیوان و زین و آهین کور نشکر و نشکر او ز ز لردن سلیمان نشکر در جوقوب در دیکد و بران سلیمان انوار اربع
- 10 شکر قات کرب خالی که نشکر و صفا بفران صنوبر و سلیمان که ساطون ملک عظمین کور و ب غیرت که بجزیره
- 11 و در کور و جیب الی صافه حیوانات نشکر که سبغ است نه بان که باش با در قلدر رب قیر و عن قات
- 12 که جنت بر قلبی چشمه بیه بر یوزن بر یوز سلیمان و نشکر که دوزدی سلیمان که عیله یساعین صیون صیون
- 13 آهوه یا کور بر یوز قردش افند و زین و در له طوشان تار و بیه نشکر بر یوزدی که درت دیشکی او زان که
- 14 کور زین سلیمان یساعی و قور سندن بر جی جانور که ظلم سیرتی زان ارب کند و لردن بر زدی و نشکر که نشکر که
- 15 جنتک موشکه ماله ترا و لب بر یوز نشکر که نظر قلب با فید که بر یوز نشکر که نشکر که نشکر که نشکر که
- 16 درت عمود او زین بنا اولب قینه حرمان کب و انکه ری سد کب زین قراد قلبی در جی شاه ما ران لعل طبت
- 17 طبق این از دها قنای او زین قران قلب دوزدی و پیر با نشکر که نشکر که نشکر که نشکر که نشکر که
- 18 شاج نیل که جنت کور به سنجوب قور قور سنان قاتین جنت قلب در دیکر انجیل از دها لردن که اگر بزرگ
- 19 سیر بر اقلید دشه زهری او زین اول و لایت صولری بینه دن زهر قاتل اولب آفیدی و نشکر که نشکر که عالم اظلا
- 20 جنتک دوشه بر لوان برن لری قان قلب نشکر که نشکر که نشکر که نشکر که نشکر که نشکر که
- 21 قور کندن اند زین ات طرفه اند کور قور قور جنت کور دوزین کلا در کلا قلدر ساین بر نشکر که نشکر که

۱
۲
۳
۴
۵
۶
۷
۸
۹
۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۱۴
۱۵
۱۶
۱۷
۱۸
۱۹
۲۰
۲۱

لورنگه قور زورنگه کورنگه

سیر قورنگه

۱. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۲. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۳. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۴. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۵. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۶. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۷. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۸. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۹. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۱۰. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۱۱. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۱۲. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۱۳. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۱۴. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۱۵. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۱۶. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۱۷. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۱۸. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۱۹. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۲۰. لورنگه قور زورنگه کورنگه
 ۲۱. لورنگه قور زورنگه کورنگه

۱۷

۱ بانه آنچه گویید بود که تا بیک طرف طاعت آردی که فاسده تقویم این امان و لیکن بسکلی ستم سیکان
 ۲ آیت کوشکوا لک کوزی و آرزوی تو که بر بگری او فلو سجد بر او نما بگرز لیکه و بر آیت کوشکوا لک کوزی که ما
 ۳ اندر آن آیت فاشی دارا تا که کوزی آیت کوزی یک و الا که آبی قمری بی سائیکه طاسر حینه قول کان قودک
 ۴ شوبه قد فوج کوزی و بر دخی بر که شد عرب او باغی کب او کوزی بر بکار و کوشکوا لک کوزی او ستم کوزی و کوزی
 ۵ یک منقد و لیکن قلدری سرتان یا لوسته بگز غایت کوز و ستم و بر آغری دخی ما که معاریه بگوز و د افلری بر کوزی لیکه
 ۶ بگز فلک آیت شق و دینه کوزی که فاشی آرا سندن و کوزی کب بر بوزن کلب افش و بی ستم ده باقر طغان کب
 ۷ و دخی باشک که یا بشن سبیل قلدری یک قلدری و آرزوی بر عجب بوحی هر کلا فی دمری کوزی که فاشی آیت کوزی
 ۸ کجا بیج که هر کلا فی آیت شق و اللربیک بر منقلری دخی اللربیک و هر بر بی اللربیک بر منقلری او برین طوطی کوزی آرزوی
 ۹ بجه می در قلدری بگوز و کوزی سزه کله آوزی کوز کوزی بی ستم و بر عجب دخی بوز که و لوی که کلسن کلسن و رسته
 ۱۰ اغزندن جهتم آیت کب بال هر کلا فاشی ستم کفان آیت کب بالک بود و فاشی که کلسن ایچم آیت بزنیک آیت دل کوزی لیکه
 ۱۱ کوزی دوزخ جفت کفان دشتان جتا کب دوزخ جهانی دوزخ لیکه دوزخ انقضاء فاشی کوزی کوزی لوزی لفظ
 ۱۲ بر عجب و فاشی اول با نوارک ستمی فاره طافه بگوز بریدی درسه فاشی کوزی سلیمان حضرت ستمی که فاشی اول و نا هری
 ۱۳ بحر عاتک ستمی که آید و کاشی ستمی نه ستمی آرزو ها چند ستمی سوز درین کاشی اغزان بریدی و بی ستمی ستمی
 ۱۴ بود منبک اوله با کز این ستمی ستمی برده شعلی و لکن عالم کوزی بر آیتی دیکه ستمی ستمی در بیان شامل کفلی
 ۱۵ و صلوة الحمد اما که آید الله رحمتی شرح کوزی سلیمان حضرت ستمی در بیان ایچم مرام جنینک بعضی
 ۱۶ اذن ربانی برله کوزی که مانع اول لیکه دوی بر لوزی صاف بقلوب ربینک بر بلور بر برید حقه را اوزرین کوزی قلدری ستمی
 ۱۷ اوله صافده مرام جنینک اوزی قرینک برین سلیمان بیضا مبروس ستمی که ستمی را امیر قول با وقت حقه اوزرین
 ۱۸ کوزی سلیمان نظر نه قرینک دوزی خدمت کوزی بلین بقلوب شیخ حقی دینه کوزی رب مجلیه بوزرین سوزی و ستمی کوزی
 ۱۹ جرمی اوشاغ و اری لا احد ولا یحیی بریر که قرینک قیناندی ستمی طلب و ستمی ستمی دخیه اری که نل کیردن ابارت
 ۲۰ اوله دروب ستمی اویناندی و کوزی صافد بر زانه جنسی دخی ستمی بر داین چکنه صافد یا ستمی لا نواردی
 ۲۱ شیخ حقی دله اوزی کندن فاشی جفتلرین اجنوب هر ای زلف اری ستمی ربیک ایچم اجنوب اوله هر دوزی لیکه کوزی لوزی

1 تا کشت بری بر دانه سبزه و پندار و کلام زین همه از صاحب علم یک سر و سر کلام که سوزش و همان سبزه و او را که در کتب
 2 گامه سبزه کلام که زری او سبزه کلام فرقی است بر دانه که در کتب کلامی است و سبزه کلامی است و سبزه کلامی است
 3 از کلام آن که او را که کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است
 4 سخن او که کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است
 5 کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است
 6 بر او زین تا کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است
 7 نفع ناه که باقی او را که کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است
 8 چگونگی باقی کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است
 9 سخن او که کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است
 10 شرح کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است
 11 غایت نده او که کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است
 12 حال آنچه الله شایع او را که کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است
 13 سخن او که کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است
 14 حکایت او که کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است
 15 سخن او که کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است
 16 چگونگی کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است
 17 به کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است
 18 کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است
 19 صدرا که کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است
 20 پیش از کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است
 21 پادشاهی کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است و کلامی است

۱۷

M

- 1 پناه تجرید و در پیشگاه آن بگویم که در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 2 نیز در کتب و در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 3 برین کتاب در کتب و در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 4 اول کتاب قناعت آینه حریفی سبکی دولت او در کتب باقی ماندند البت که در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 5 و در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 6 دو قریب کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 7 پند و در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 8 اخلاقی کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 9 صاف و در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 10 سستی و در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 11 مریخی الا سیخ و در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 12 بقاییت بی نور و در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 13 بی بیضا و بی سبب که در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 14 مگرین از راجع به حال او و بی سبب که در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 15 ایشو و بی سبب که در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 16 بود و بی سبب که در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 17 سغدر و بی سبب که در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 18 جمله سغدر و بی سبب که در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 19 ریش و بی سبب که در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 20 اول و در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب
- 21 باقی و در کتب اینک از کتاب و بی سبب که در کتاب و در کتب

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

- 4 كبريت حياض منقاري ذلك ايدت ربح قدي كيب او جدر انقيدت علوه كجد لزن نظم
- 5 بولكل تردى كه وزدناي كان بولك حكك چو قدنا كه نامدا از الدين اولف براغن دوزه دوز
- 6 ملو قيب تكفين تيرن دوز دوز كدو واليه كوزخانه با براوك ايجنه كيرت قوسن با براوك
- 7 بعضي اولو تيرد كه اول چور ر بعضي بيته دريك جات اوچرد آدي ده شيله دوز بعضي اولو
- 8 بعضي دريلين وراك بولور ستر حككا اولفنه يدنجي كوه رده بر نوراني شب چراغك او زرينده كجك
- 9 قريجه لرشول دوز دين موزجه لزن بعضي چقوب كوه ر او ستره قلدن طهر قوه مركب نقطه اي كيب ايب او ك
- 10 كوه ر او زرينه قوندي بون حضرت سليمانك يكادوندي يا ايها المل اذ خلوا بين اوتيت اوله كليات ايدى
- 11 ولي سليمان سيريك اطر الله اول تدر جوتلني قريجه لشكري واليه حد و نهايتي يوق برونين قلوان دوز ايب كيب
- 12 بوردى حش ملكك قريجه اباي التيند كوكب اشجار و اناري تويريب هيج اولدي اكرجه سزجه قريجه لركه
- 13 واردى چوق كليبي او كجا جوق ايرسي بوقن لكن خدك كسزري يلكرند مشكرخدا و لرنده ايله ساكلىغله
- 14 طوزد لركه ساكله بيت مشكرك دوز خيش ادر زاجلرند بوردى بوق محصل كلام سوز دراز اتمه بومر اتمه نظر ايد
- 15 كوزدي كه سرر سليماندا تاجر لرا چون كرسى لومند قزو حجات تولىش بزارستان شكلىه عرب و
- 16 هجر تاجر لري هندو سداك خواجه لري اكا بزلري افسيانك مالدار لري و مسافر لري دكانلوك كاتته چوب او ترشلا
- 17 انون كيش او ادا نغني اورينه كوزد لرن دلاله انواع متاع لري بين الناس بيغامن بريد ايدت بهاسن نيته
- 18 انديسه اون او ن براوزرينه تعين ادر لرن و پينه بر طرفه دني اشجلا انواع درلو نفيس نقره لرن بشورب
- 19 نغايرد و زرشلر و حلاچي لرد دني عمل صفا دن كاي و باد ايمى و علا ديني لذيد شيرين تر بزه دكانلر
- 20 زين اشك و شر بغي لرد دني نقاي برده عن زر بكار قلوب سكر مضرى ازوب كلاب قاقوب شر بزلر
- 21 اخضا ايدن طوز لرن و اولن صم دوز بالريك دوز لركه و شويه يله نقاي بزد قلرن اغزه الوب لب او رب كه اهر لرن

۸
۲۰۰

- 1 چربی و گوشت که پس از آن که به
- 2 آرد خاصه در آن که مرغی آن که در آن
- 3 طبعش گرم و کاف باشد و در آن استخوان و استخوان و استخوان
- 4 انباشت کند و در آن که در آن استخوان و استخوان و استخوان
- 5 سلیمان چشمتی که در آن استخوان و استخوان و استخوان
- 6 از دماغه بگردانند آن چهره نیکی که در آن استخوان و استخوان
- 7 فلانچه و یکی سازد و البته بگردانند آن که در آن استخوان و استخوان
- 8 یکی تا آن که در آن استخوان و استخوان و استخوان
- 9 عجب بود که در آن استخوان و استخوان و استخوان
- 10 و از آنکه در آن استخوان و استخوان و استخوان
- 11 و از آنکه در آن استخوان و استخوان و استخوان
- 12 هر قدر که در آن استخوان و استخوان و استخوان
- 13 یکی در آن استخوان و استخوان و استخوان
- 14 آن در آن استخوان و استخوان و استخوان
- 15 در آن استخوان و استخوان و استخوان
- 16 برودن طبعش تمام و منور هر یک از این که در آن استخوان و استخوان
- 17 سحر حکما فریفته بخند که در آن استخوان و استخوان
- 18 بر آن ساینده مولد اول در آن استخوان و استخوان
- 19 شکر و نعیمت در آن استخوان و استخوان
- 20 یکی در آن استخوان و استخوان و استخوان
- 21 کوزلی در آن استخوان و استخوان و استخوان

اوله و توحید حق بود که در
بسی از کتب شیخ و پیغمبران
از دماغ او بیرون آمدند
توسعه کبیر تا در جسم کبیر

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21

از دماغ او بیرون آمدند

قبال ذکر کلماتی که در این کتاب

و کلماتی که در این کتاب

از جمله کلماتی که در این کتاب

کلماتی که در این کتاب

از جمله کلماتی که در این کتاب

از جمله کلماتی که در این کتاب

از جمله کلماتی که در این کتاب

از جمله کلماتی که در این کتاب

از جمله کلماتی که در این کتاب

از جمله کلماتی که در این کتاب

از جمله کلماتی که در این کتاب

از جمله کلماتی که در این کتاب

از جمله کلماتی که در این کتاب

از جمله کلماتی که در این کتاب

از جمله کلماتی که در این کتاب

از جمله کلماتی که در این کتاب

از جمله کلماتی که در این کتاب

از جمله کلماتی که در این کتاب

از جمله کلماتی که در این کتاب

از جمله کلماتی که در این کتاب

2 دوت و اولوت نما
 3 سلیان شود و کسالت کند و در تمام مقامی اعیان طوبی بجای می آید
 4 که در تمام این ارض اولاً آنکه طالع مرغی بر آید و در وقت که در وقت که در وقت که
 5 اندون سینه که زده شود و در وقت که سینه بر آید و در وقت که در وقت که در وقت که
 6 حنبریز اندون سینه که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که
 7 سوزی که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که
 8 در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که
 9 همان که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که
 10 پیشه ای سوزی که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که
 11 فرقی وقت آنجی که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که
 12 ضعیف و در آن ایضا که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که
 13 بر پشته بکوه نما نظر **بزرگه سوزی جمله سوزی** سخن از آن گویان که در وقت که در وقت که
 14 ساری او که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که
 15 لعی و در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که
 16 کردی که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که
 17 سنج اسد چینه بین بره او در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که
 18 اوب چینه سینه بر بردن بر وقت اوب آنکه سلیان کا دل بنا شدن چینه سینه ب الهیة و الهیة و الهیة و الهیة
 19 فوریله طوشن تا بدله پلوت بولوت کدورت دشمنی او در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که
 20 سینه که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که
 21 زبل داغی از قبل و در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که در وقت که

۱۰

- ۱ قیلندک قوزده ایستار ایشانک سکر حکما قوزده ایچن که بکیشن ایس جهل سلیمان اولدی
- ۲ اولدی کی یوزدن بیایه که کوزاوردی سلیمان کوزاوردی بون کلمات خورشیدی اولدی کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۳ بون کلمات خورشیدی اولدی کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۴ کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۵ ایسک انما که بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۶ بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۷ ناس حوت ایدوب دوه واروی کدو کدو بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۸ بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۹ بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۱۰ بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۱۱ بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۱۲ بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۱۳ بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۱۴ بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۱۵ بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۱۶ بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۱۷ بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۱۸ بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۱۹ بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۲۰ بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی
- ۲۱ بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی بون کوزاوردی

بیکوئی

وکت بولم که کشد

سلام

3 التوب نیکما یتد کر بیره کت بر کلاذید امرکت کت فوادیت کت شامیک دخی فواد واز مال رویتک
 4 دخی فواد واز اکی دخی اگر چه از جان کن آداده زنی فادون ورتن مینتک شکر کن اما که دورله دورله کوز کلا
 5 ورمینتک نفقه ال کوزتک اولاد ز ادوب که اولاد کوزله سنان مرز اولش بوجک لطف بال ز سفید لیله
 6 یتد که مرتب شایر ابد و شعیب وحت الاید بقو و جفت الفاد و دخی ال ذباب الشکر و هو صیف
 7 **نظ** بولم یلوت الی انک فکرتی کس غصه دخی ایتی و لوت ال سنک
 8 **م** اولک التوب فایند حق شه بوزن کورنایه ایدی مرتب سرحکنا قرینیه
 9 الی بوخالیک کلاذکن ناکاه مینان مین دکلیدی قزل التوبک بر حکم کورنی سیکه کت بر دوشین کبی
 10 لعلله ووردی ویا سیکه بر دوشین اجناسک رشی ودر بوزنه دوشین چون بین کلوت نظر ایدی کورنی که
 11 اوون یک تقاری خاص قزل التوبک کز بچاری بوزنه دوشین الیه التوبک کز بچاکه و زین یک سفال بفرستد
 12 بعضی ترغ بعضی محنت و یله مرتب کرمیک ایللی انواع یعنی لاشیرله دینت اولش لعل و اوت شعله بی کن بی بوزنه
 13 سینا و برش و برحبت دخی بکه بوسیدان دینت اذایه بر بزرگد که از که التوبک بید و شمس جلله شیدن شکل
 14 خایر بکه کلاذ کوزد که قزل التوبک کز بجه بوسیدان دینت کرمیک نایین دده تدار رف یوقه ورتن ایلانک
 15 قالین التوبک سانی لیلن حب برابر رف رف سنایین که جیبوسون قالیدند و بوزنی ایلید دوس الی
 16 قیتب سطلج ارنجید غایت اجترار بلی و سلماندن مورنی کد و نلیند فکرا ایدی که معلوم ترا و لیلی که بلمان
 17 یاشنک التوبک دخی قدری بوشن نظریه دخی الشرا اجترار برف و زدی بوسیدان دینت لیلن که کرمیک اکتوزن
 18 کورن لرفی بوندن الی سنه کز حنا زل عزا و بت سلیمان بکلون ایاد و ورتن بوزن طویر لغویر اوغر لیله حبه
 19 ذکریکم بلاه و اخل اولاد دخی کز بکوز اجترار بوزن که بلخی کسک خلق اجنک اجترار و لکن یتد کور دینیلر دوزن کرا
 20 لیکادب اگر چی بعضی کسک سلیمان خلقدن کلوت بصوت ایدی دخی لا قول ایدی و ترا که عاقل کلاذ که عسک
 21 غزیه الدینه حور خدیله بیا شد لیلنیه یتد کور دینیلر دوشینات من صیحه العدق بس الیه اوله لیلی دخی

بویکورد فالوب

- 1 بویکه ده قلوب حسود سوزید او میوین میدی حقه دوت قلوب میدق الکره بیک
- 2 کریداری کزوت بواکوی نماز ادوت امدت کدز بویکی قلوب امر اقیب زمین لارا
- 3 الموت کزنج وکلن دوه لری خور کدزن و مند قلری اندرون اول اول کریداری جیش دن دخی وکلن درتیک
- 4 اکسول برینه دوشول کدزیت بر دانی خوله واقع اولدی که بلتیک لیلیه سلیمان بیباستر دم کدز دیک
- 5 کچلر که بک بردانه ندمین کریداری حیح محسن مدین ادی جو تکه بک بردانه بر اول کدز بره کوروش
- 6 میدان زرین تمام برات اولدوین کوروت لیلی سلیمان دن ورث اوشتدی خوله که خوفیدن فان قشوی سلیمان
- 7 خانزاری دخی بر برینه قاشحیت باج حیت اوغر لیل سولیمکه الی کریداری بر کجه سلیمان زشدن الدن بر اول
- 8 اولشغه باشلار لملین شعله تا صد اشته بشلار زیرا که حودک زاجی یوقدز تاخذ ارنجه سته کوروش
- 9 لا راحه لیسده نطه ساید اولن اولنجبه بر جند دلخت اولما یسه یوقدز هیچ بکده
- 10 بوخذ شکل دوز غایت قوی دزدی رستر ذایم اولن زاجی کینک او کدز غیو هیچ ایشد
- 11 باذناه ایشیکه باش یعد مرزا بوخذ و بجه یوقدز هیچ بیلان اولده دوز اجزای مووسد وراج
- 12 دوشلغ امر کیم هر کور حود اولن زبای علم امدت نغ و سوه سدر سکا اولجه بلیتر
- 13 الیسی حود لاک غمز ادوت باش جنوب کور و اقد و غنه ایشدی و الدن بک بردانه قول الموت کورنج
- 14 حقد و غنه ایدی و امدن سکره کور بندن ایندی کش الموت کچلر الدن حقدیه حود کل لعل و جوا مید
- 15 مند قلری الومند دوز قیمی اربوت مددی جوق شک و لیمه برن سلیمان قشدا اول لعل و جوا هر له ایشکاز
- 16 بولده بویکه اولدک میدان زرین سران بدت سلیمان دوا حیه طوغز و کجوت کدز کن دینای حود و لیلیه طوغز
- 17 اینی بلز که غمز و رغبت کیمی بملاک اوزنینه کور ابدن هلاک المرونی الغیب تاقل کدز که کور و کین کورلار
- 18 سور مید قی ایدی تعالی به طوغز و طوغه که بلادن نجات اوله بتد کور دیشلر دوز نکالت المره بالصدقت
- 19 دیوت بکرا اولدکن تا کسان بیغاکو دخی کور دندی که جراحی اهلک یلد زلری بر بوزنه دوشین کیمی اکنانغ
- 20 دوزل حوت و بیبا بوزنی بتمین واربت کور دکه دوت فرخ میداری بره لعل و جوا هر جنین جنین جیشکله
- 21 حرم میداری برزه دوشمن منقر منقر بر صبح حیت بر دوس املاکو برینت اولیش تیه ایشد بر صبح

1 بریده الماس و عده بشمار بیخ ایلدیزی دستیند شرف و روز و آنک یاشد بزخرمین مقاری بر کالک با
 2 اسکان رنگین و آنک یاشد بزخرمین قدر بزه لعل بکشان ووشندان هر بیری کلک با
 3 یاشد بیوروه و یاشد دبر جبد ووشندان و بزخرمین قدر بیری دخی خانن لاجورد طاشین و بیری کان طاشین
 4 ووشندان بخلجه قصه دراز فلینا انواع جواهرن خرمین خرمین چاچ به چاچ جسی خیله یفشکن
 5 اما که بوبیدان جواهر یاشد بیدی خرمین مقاری زد ووشندان کنوکی واز الچی بوقصیه که مطلع اولدی
 6 سلیمان قند لعل و جواهرک دخی قیمتی بوغدوغن بلدی و بو اکنت بر لری کورب اوشندی و بو کور دکی
 7 لعل و جواهر لری بو اکنت بزورن الدی منه لر غمازلر غزیده سلیمان بکلری اینه لر الچی نک ابوادی برین
 8 تبدیل اوله دیو غایت غلین اولدی شویله که شاد بلی غصیه تبدیل اولدی زیرا که هر جوعده شرف و هر بیکله
 9 برقصه وارد دز نیمه کرد بشکر دز ای کل جریعه شرفه و مع کل اکل غصیه زیرا که کل خار سوز کی جمارن
 10 شادی خرمین اولدی که دنیا حلق بر نفس کل کی کورسه بریل بلبل کی اقلی حقدار مع القصه سوز دراز اتمیکه لر
 11 پس الچی بو بکری ادوبت همراه لرته عکدا بیدی اول جواهر مندوغن کورن بر دخی کار لرتک قطاریله مهار یله کوردر لر
 12 ضد قورن اندر ب آله الوبت کوردر لر دخی اول کورک بر لر یوردر لر اول الماس طاشین مند و فلز دت چقاروب
 13 بزخرمین مقاری بر الماس طاشین دوشاد لر اکی خرمین برینه قول باقوبت رتافی دوشاد لر اوجی خرمین برینه بیل
 14 زبرجد دوشاد لر دوشی خرمین برینه آسمانی لاجورد دوشاد لر پشچی خرمین برینه صا دویا قوت دوشاد لر البهی
 15 خرمین برینه اف دز بقیق دوشاد لر که هر بیری کلک بیره شجه اولا پدنجی خرمین برینه کوه رت جراف ای و کشدن
 16 براق قیمتی که هر ده شاد لر بخله الچی نک کور دکی جواهر مند فلزک هیچ بر دانه جوه من قلدی نماز اولدی جواهر
 17 میدانک دخی اکو کلری طوبک نماز تر بینه دین اولدی ولی کور لر نماز صحتر قلدی هر بیری اوشای اوست
 18 عقل غوامین فکر در یاسه صلدی و تحتین کوکلری انا دلندی که اگر زرین کرمدرن و اگر سیمین که پهلر دز جمله سی
 19 بر لعل و جواهر لر دخی بله بلقیس حکیمه حتی لر صلیند ز سلیمان خرید سندن المنشدن فومیند خدی بلقیس الین
 20 بو لشدن سلیمان بی ام بوله ای یلشدن بو اکنت بر لری لغین یلمشدن الچی دخی بو حاله مطلع اولشدن کورن
 21 واکرک بر لری الچی کور دکی لعل و جواهر له طولنی و آدون کمن کپهلر بر لری بره بوبت جیلر چینن بولت

۱ که کار تمام اولدی که وزینک و قالین جواهرین هیچ برین اولمورن کماوت بومدن کماوت اولدی که کماوت
 ۲ اولدی بنایت غصنه کلدی دللی که بولره قیبه غصنه کله لاکا کوی که بولر قیبه اولدی که کماوت اولدی که کماوت
 ۳ بسحق سوره خود قیقم جایز دکلذ که رش خود دینه که ایدز غصنه کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت
 ۴ قصلدی غصنه سی اودن دینت که ایدز طلال جوف من و صبر رجاءه بطه / اولدی غصنه کماوت اولدی که کماوت
 ۵ که بلعزین سن اند غصنه لیکه حقه سنبون اول غصنه رینه ایدی بنایت کی چکان
 ۶ کتر حکما قولغه بلعیت لیس لعل و جهر لری دخی کدی و کین کوی دین بریشان دل اولدی که کماوت
 ۷ طولدی خلق لچند جحیل اولدی و لیه قلبه بر فرحلت کدی که سیم و در و جواهر اولدی که کماوت اولدی که کماوت
 ۸ یوکی نافی چینه واز ایله نافی که هر هر شک رایحه سی بر کونک بولدی و طالعین تر اود و هر نافع قیقم اولدی که کماوت
 ۹ اولدی که بنای قیقم لکل اگر در دیوبت بومور و بولره صحرای جهر لری کماوت بر قیقم اولدی که کماوت اولدی که کماوت
 ۱۰ اشوب مشان تقوی جیبا فی طولدی و لیه تر اندی و لیه قیقم اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت
 ۱۱ خطایی دوشه و شله بی ایله جوفت که ایام آتیند جیقل طالعی کی بوز اعتباری بوفت اولدی که کماوت اولدی که کماوت
 ۱۲ بیضه بنجه واز اولاجندن خصوصاً که جیبعی تازه نافی چین اچی طولدی چین نفوس دمای معطر اولدی که کماوت
 ۱۳ عبوبت ذلین کی چین و لیه زنجب دخی بولره بومحرای نافی چیلک و سلیند برینداز بری آجوق و شکر نافی چین
 ۱۴ دوشمه شکر لالی اول قیقم دخی و ایف اولک سلیمان قیند نافی چین دخی اعتباری بومور وین لرب اولدی که کماوت
 ۱۵ دخی کورب سلیمان دن اجیل قلوب دخی دینلره حکم اولدی اول بن بر نفیر عرب دوشی بر طغیث نافی چین کماوت
 ۱۶ قیقم اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت
 ۱۷ صدق اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت
 ۱۸ اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت
 ۱۹ کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت
 ۲۰ جوق کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت
 ۲۱ قاصد اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت اولدی که کماوت

1 اِنْدِي آءِ كَر دُو غَنْدَن كُو كُو اِر زَمِي كُو كَر سَن حَكَا قَرِيحَ لِي بُو مَلَا لِي كِي نِي اَمَّا كِه كُو كَلِي بُو مَلَا لِي
 2 نَعَم سِي مِ دُو رُو وَا فَر حَسِي اَلْدَن كِي دِي سَه اَنوَا دُو لِي قِي مِي قِي مَانَن وِي مِي بِي زِي غَرِيب لُحْمَه لَلَسَا لِي بِيحِي دُو رُو
 3 اَوَا كِه سَلِي مَان كُو زِي نَه شِي رِي كُو رُو دِي رُو بُو تَا فَر حَسِي مَحْمَا سِي كِي بُو بِي كِي دُو كَر نَا كَمَان كُو رُو بِي كِه دُو رُو فَر حَسِي مَقْدَارِي
 4 يَه اَوِيحِي مَر مَع قَدِي نَه لُو وِي زِي دِي كِي خَال وَا كَا سِي قَطِي لُو دَمْنِي دَل دُو رُو وَا حَرِي زُو وِي مِي وِي مَعِي كِي كِه لُو
 5 وُو رُو قِي مَانَن دُو شَمِش شَرِي كِه بِي مِي اَمْر يَارِي كِي بِي مِي لِي لِي بُو مِي دَان حَرِي رِي وِي سَلِي مَانَن بِي مَقْدَارِي
 6 اَبُو حَرِي قُو شِي لُو اَلِي دِي دُو كُو رُو قِي نِي سَه مَلِي اَوَل بِي دِي كِه سَلِي مَانَن قِي حَرِي رِي دِي اَمْتَارِي بُو غَمِش بِي رِي
 7 دُو رُو لِي رُو حَكَا اِنْدِي اَوَل بِي دُو بُو كِي حَرِي رُو قِي مَانَن اِنْدِي اَوَل اَكْتَك يَزُو دُو شِي يُو زِي لُو دُو كَارُو
 8 دُو رُو زِي دُو لُو قِي كِه قِي مَانَن دُو كَدِي نَمَا اَوَل بَرِش يَزُو دُو دِي اَكْتَك قَلِي حَرِي رُو دُو شِي مَلُو دِي كَمَّا كِه اَلِي
 9 غَا يَت مَسَالَه اَوَل دِي وِي لِي كِن كِن دُو كَدُو يَه كُو كَلِي اِنْدِي كِه اَكْر حِي بِي سِي كِه خَطَا بَكْرِي كَت بَا مَلِك لِي كَت نَدِي بِي
 10 مَس كَطَلِي بِي نِي لُو رُو قَد بَر حَقَه نَه كَلِي سَه رِي مَانُو رُو لُو مَرِي بَر اَقْدَرِي حَق نَدِي بِي خَلِي بُو دُو رُو نِي كِه دُو شِي لُو
 11 اَر اَحَلِي اَلتَقَا بِي رُو مَلَا لِي اَبِي نَظَم اِمْتَه نَدِي بِي مَدِي رُو مَر مَان كِه اَوَل رُو قَد رِي حَق بُو قَد رُو مَان
 12 حَكَا اَنَك كِه فَا عِل مَحْتَا رَا وُو رُو لَا شَرِي كِي وَا وِي رُو لَا مَكَا ت سَن حَكَا قَرِيحَ اَكْر حِي
 13 بُو خُصُوصَه بَرِي شَان دِل اَوَل دِي وِي كُو كَلِي كِن دُو يَه اِنْدِي نَه عَمْر كِه اَلْمَدَن سِي وُو زِي لُو اَبَا فَر وَا كُو مَر نَا يَه
 14 حَسِي رُو حَرِي رُو اَلْمَلِك قِي مَانَن كِي دِي سَه بِيحِي شَكْر كِه بِي لُو رُو بِي كِه دُخْتَر مَحْبُوبَه لُو مَر دَار وِي لُو نَه دِي مَحْبُوبَت
 15 وَا مَطْلُوب اَوَعْلَا لَمَر وَا زِي كِه يُو زِي نَه نَظَر اَدِن دُو دُو وَا دِي حِي شَقَا بُو لُو زِي دِي وِي بُو بُو مَر وُو زِي كِي دُو كَر مَقَام حَرِي رِي
 16 كِي بُو بِي مِي دَانَه دَار دِي كِه كَل مَلِي مَانَن شَقَا يِن نَعْمَان اَنوَا سَلَا ت رِي حَا ت بِي يُو زِي نَه دُو شَمِش سَر وِي كِي سَا
 17 نَا شَكْر لَه جَانَجَا دِي كَلِي مِي لَالَه ضِي رَا ت اَكَلِي مِي اَبَا جَبْت فَر دُو مِي مَسَال مَلِي مَانَن بَرِي مَانَن بَعْمِش دِي بَر مِي دَانَن مَلَا رُو
 18 اَك مَر مِي دَانَن يَه مَعَا يَت مَحْبُوبَن وَا مَحْبُوبَه لُو مَر دُو رُو زِي نَه يُو لُو مَسَا ع مَر مِي دَانَن اَوَل بِي مَقْدَارِي مَحْبُوب قُو لُو صَا ج
 19 سَن لَالَه حَد خَال نَفَل سَر وِي مَدَن نَظَر مَر بِي حِي اَبَا بُو سَف وِي مَعُو بِي اَنَك
 20 كِي مَانَن شَوَا وَا لُو حِي مَانَن هِي كُو دُو لُو مَحْبُوبَن اَنَك اَلِي لِي لِي مَانَن كُو دُو مَحْبُوبَن اَوَل اَشْتَد لُو نَبَلَا مِي رَحْم اُو زُو كُو رُو سَه اَكْر اَبُو بِي اَنَك
 21 دُو رُو لُو لُو كَت مَحْبُوبَه سِي سَر اَر لُو وِي لُو مَدَل مَر مِي دَانَن دِي اَوَل بِي مَقْدَارِي بَا كِه دُخْتَر قَرَح اَحْتَر بِي بِي كَر مَلِك نَظَر

1 زَلَّجَا صَوْرَتِ دَهْرٍ جِيْتِ قِرْلُو دُرُو دُرُو كِه يَزْدَرِي تَن سِي كِن نَقَابِ بَا شَرِي دَرِي تَمَاحِ اَمَّا رِي هَك دِي اِي رُو كِه
 2 بُو مَحْبُوبِ لَرَكِ وَ مَحْبُوبَه لَرَكِ شِكْلِ شَنَا بِي صُوْرَتِ لَرِي تَدُو قَا مَنَ لَرِي وَ نِي دَ مَ لَرِي بَا شَرِي اَوْ شِي دَن تَا جَلَبِي
 3 دَا يَمَا مَ لَرِي وَ اِي كَلَرِي كِي دَ مَ لَرِي بَا شَرِي وَ مَ لَرِي كِن دُو وَ كُوْرُو دِي كِه بَلَقِي سَ كُوْرُو دِي اَوَّلِ بِي تَمَرِ مَ لَرِي
 4 دَلِي تَمَرِ كِي نِي كِه بُو نُوْرَكِ اَدَا رِي دَن مِي جِ مَرَقِ يُوْتِ وَ جَمَلِ سِي دَن عَجَابِ تَرِ دِي بُو كِه بُو مَحْبُوبِ قِرْلُو اِي لِي
 5 وَ مَحْبُوبَه جَا رِي لَرِ صَفِي دَن بِي زِ كَدِي يَزْ وَ اَزْ كِه يَكُرُ اَنَلُو صَغُرِ سِي لِي بُو لَرِي كُوْرِي تَمَا حَلَّةِ اِي دَبِ لَرِي كِه
 6 سِي مَانِ قِي تَمَ مَحْبُوبِ لَرَكِ وَ مَحْبُوبَه لَرَكِ دِي قِي بِي يُو عِي سِي كِه مَحْرَبِي مَحْبُوبِ وَ مَحْبُوبَه لَرَكِ مَابِتِ جُو شِي وَ يَزْ دِي بُو كَلَكِ
 7 يَزْ دَن عَابِتِ اَوْ شِي وَ اَنَدَن سِي مَانِ دَن خُوْرِ اِدُوْبِ اَوَّلِ مَحْبُوبَه قِرْلُو فِرَا نِ بَلُو كِه قَدِي وَ اَوْ طَلَرِي اَوْ طَلَرِ لُو كِه
 8 مَحْرَبِي دِي اَوَّلِ كَدِي بَرِي كِ اِي لَرِي تَمَامِ اَوَّلِي وَ مَسَانِ كِه بَلَقِي سَ كُوْرُو دِي قِرْلُو وَ جَا رِي كُوْرِي بُو نُوْرَدَن
 9 اَلْفِي دَرِي كِه مَكْرَه بَلَقِي سَ لِي اَنَدَن بُو لَمِي دَرِ سِي لِي بُو حَالِه وَ اَقِي اَوَّلِي عَابِتِ عِي كِن اَوَّلِي شَا دِي لِي عُمِي سَه
 10 تَبِي لِ اَوَّلِ دِي كِه جَمَانِ دَا وِيه سِي دَن اَبِي كِه شَا دُو لَمَا دِي تَمَ كُوْرِي مَلَكِ رَا يَا اَللّهُ يَا مَكْرَه بَلُو رَا يَا تَمَرِ
 11 دِي مَكْرَه كُوْرِي شِي دَن مَرَكِ اَوَّلِي مَنِي مِ كِه يُوْرُو صَا مَ وَ سَلَا تِ كِه يُوْرُو دُو لَرِي مِ كِه اَمَا اَوَّلِي شَا دُو مَحْرَبِي مَقْصُوْدَه اِي رُو كِه
 12 كَاهِ اَدَن عِي كِن دِلِ خَلَقْدَن جَكُوْرُو دِي اِي دَن سَ شَحْكِنَا قَوْلِي هَك مِ كِه اَلْحِي كِ اَلذَّن مَحْبُوبِ لَرَكِ وَ مَحْبُوبَه لَرَكِ
 13 جِي تُوْبِ كِه كِي دِي عَابِتِ بَرِي شَانِ ذِلِ اَوَّلِي دِي اَلذَّن يَزْ كُوْرِيه اَوَّلِ مَقْمَه اِي دَن مَوْ لَدِي دِي اِي لَرِ وَ اَرَبِ بَرِي قَرِي
 14 كِي دَرِ كِه دَر كَاهِ سِي مَانِيَه كَلَرِي تَبِي لَرِ بِي اَلْحِي سَطَرِ اِدُوْبِ كُوْرِي بِي كِه بَرِي عَطِي قَدَرِ شِي كُوْرِي دِي كِه طُوْلِ اَوْ مَرِ حِي اَلْحِي
 15 فَرِي حِ اَوَّلِ اِي لَرِ بُو سَرِي رِي وَ سَطَرِ دُ جَا جَدَن دَلَعَلِ وَ اِي قِرْلُو تَمَ بَرِي عَطِي دُو شِي بِنَا دَا اَوَّلِي وَ جُوْرِي سِي اَوَّلِ كُوْرِي شِي
 16 دَرِ تِ سَرِي اَوَّلِ وَ مَرِ سَرِي اِي كَشَرِ يُوْرُو اَلْحِي نَرِ كُوْرِي وَ اَن دَهْرِ كُوْرِي اَوْ شِي دَن بَرِي وَ اَن قِرْلُو اَلذَّن وَ مَرِ قِي تَمَ
 17 اَوْ شِي دَن يَزْ كُوْرِي هَرِ شَبِ جَرِي وَ اَزْ كِه كَشَرِ كَشَرِ عَالَمَه شَمَلَه يُوْرُو وَ بُو كُوْرِي شِي اَوْ شِي دَن زَمُرُو دَن زَمُرُو دَن وَ يُوْرُو
 18 اَخْبَارِ اَمَّا رِي كَلِ كَلِي اَن بَرِي شَانِ دُوْرِي مَلَكِ شُوْبِي لَه كِه اُوْرُو دِي قِرْلُو اَلذَّن وَ يَمَا قَلَرِي بِي لِي اَقْرَبِ وَ يُوْرُو دَن
 19 وَ قِرْلُو كَلَرِي لَعَلِ بِي حِي دَن اِي قَرِ اَحْمَرِ دَن رَا قِ كَلَرِي دُوْرِي شِي دَن وَ بُوْرِي اَخْبَارِ تَمَ اَرِي سِي دَن سَلَمَانِ حُ مَرِ جُوْرِي
 20 بَرِي حَتِ دُوْرِي مَلَكِ قِرْلُو اَلذَّن وَ دَرِ تِ بَا شِي دَن اَعَا جِ دِي كَشَرِ بَرِي حُ مَرِ بَرِي دِي سُوْرِي بَرِي اَمَمَه اَوْ مَلَرِي
 21 جَوَاهِرِ وَ يَمَا قَلَرِي زَمُرُو دَن وَ يُوْرُو دَن وَ اُوْرُو دِي مَرِ جَانِ دَن وَ قِرْلُو اَلذَّن دُوْرِي كُوْرِي مَارِي جِي شَرِ لَرِي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- 3 وَأَنْتَ أَوْلَىٰ بِغُلَامَيْهِ مِنَ الْآبِئَانِ يَوْمَ يُنْفَخُ الْأَشْجَارُ وَأَنْتَ أَعْلَمُ بِمَا فِي صُدُورِهَا وَرَبُّكَ الْغَفُورُ
- 4 دُونَ ذَلِكَ وَبِوَيْلِكَ الْمَأْتِكُ وَمَنْ أَوْلَىٰ مِنْ ذَلِكَ الْقَوْلِ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَئِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ الْإِسْلَامَ فَسَبِّحُوا بِحَمْدِ اللَّهِ فِي حَمْدِهِ وَكُلُوا وَشَرِبُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذْ يُخْرِجُ الْفُلَّ مِنَ الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ فَإِذَا هِيَ بِأَرْضِكُمْ وَأَنْتُمْ مُرْتَدِّينَ إِذْ كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ
- 5 وَرَبُّكَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
- 6 وَرَبُّكَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
- 7 وَرَبُّكَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
- 8 وَرَبُّكَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
- 9 وَرَبُّكَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
- 10 وَرَبُّكَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
- 11 وَرَبُّكَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
- 12 وَرَبُّكَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
- 13 وَرَبُّكَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
- 14 وَرَبُّكَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
- 15 وَرَبُّكَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
- 16 وَرَبُّكَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
- 17 وَرَبُّكَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
- 18 وَرَبُّكَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
- 19 وَرَبُّكَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
- 20 وَرَبُّكَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
- 21 وَرَبُّكَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

1 نصرت جفتی وکله آفرین با بیستم کی ایچوردن کتک جسته مصلد ایدنه دهر نازل علیته نطقه
 2 هر که نذد این نمان کوزد شعله بیله بیله ایلیک وین زنده بیله بیله ایلیک وین زنده بیله بیله ایلیک
 3 کله کله که چو طائر زنده او باغی و چو کرم کله کله که چو طائر زنده او باغی و چو کرم
 4 منقش اینک اشله نیشله که هر که اول زنده کتک ایلیک بیله بیله ایلیک وین زنده بیله بیله ایلیک
 5 ایچره کله کله که منقش کتک وین زنده کله کله که منقش کتک وین زنده کله کله که منقش کتک
 6 بیله اول بیله اول زنده سلیمان کرم کرم کرم کرم کرم کرم کرم کرم کرم کرم کرم کرم کرم
 7 و کشتن ایدی ایدی کتک وین زنده کتک وین زنده کتک وین زنده کتک وین زنده کتک
 8 ایله که کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک
 9 کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک
 10 اینک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک
 11 آرا زنده کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک
 12 ایچوردن وین زنده کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک
 13 ساعت اول اینه فناد فناد وین زنده کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک
 14 ساعت که اینه و اون ایله ساعت که کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک
 15 کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک
 16 کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک
 17 کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک
 18 کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک
 19 کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک
 20 زنده کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک
 21 روشن اولوز اوچی اینه ده بیله کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک

1	کار روزگار	کجایم که کجایم کجایم اولاد	مغز دکان او تو سلطان اولاد
2	مستی آن	نشد او در کوه دیوه و بر زنجیری	نکند او کدنا ترا اولاد اول حدنا
3	کیز بیچاره دوت	در میان تشنگی دایمان مایه	چون کیز بیچاره اندی نگاه
4	بلدی آنک	در المثل سخن سلیمان ایگاز	قارلی انبیانه بکند کک کاز
5	چون سلیمان سخن	سرف و غم زید سیرا دیکس کس رمان	نخند نیکه قارسه بن بز امک
6	دائیه اجزه ناکه	بزرگو کل لر چند اولون دین قس	اهل ذل کور زانی نوز بحر
7	کند سلیمان روح	بگریغا بغیرالی و ذاکلامیان	نیو المثل بقیض دنیا ریسین
8	سن نظر بلیله	درستی انبیانه و زمر دل سفین	عورتک شتر بندن ای جان کوی سفین
9	صایقه بن کس	سین کوزله دتند چوند ز صود	حقی بی که اولد ز قدیم و باله آک
10	تیه کارک	فکری ترک ایت ای اعدن بی هیت	تایتر سنا که اوله علیه البین
11	بوتله ز کورین	فکر ادا از حمله و هم و حیکال	عبل اولد ز ایلده سن ای کسب
12	کیم اوله سیکله	بومتارین اهن و حکمران مفرل	یل ریانت بوله سین آکا و موزک
13	کر ریانت بوله	فکله راحت سجا از نیلیه	عالمه ربانی اولوز بولک محال
14	ایر شوز اول	دولک اول کور ایتقالی بوق آنک	بغض اولد ز کور و والی بوق آنک
15	شاه اولد ز کور	ملکک قلنا دوال و باج بوق	ایتر پیک باغ اولاسکند حیات
16	زیرم و اربولنه	ایرینه کلزارینه هر کس خزان	مولیا کللا ری چون و بددی حیان
17	بوندن افضل	بوندن بیچون مجزله بکلانه سن	خامیز یکی جین دار البقا
18	حیف اوله کلن	کسوزن زودینک درک لایین	حمله انبیا مرتبه اکلا بکین
19	کد و فستوک	حقی سنده بولکن سنن بعین	حقدن ایر و سنده و ازین اولیه
20	نماه مثلک	چونکه حقد ز قامو و ازین بین وین	نماه من دیکلد ز اول سوزی کس
21	چونکه حقد ز اول	کرحقیقت باطن و ظاهری	قامو و ازین شاهک اولدی چون همین

1	شاکه نه وارن فلوز نوزک بکین	ماه مندک بر لاین ماه من	فین شکینات که مشک بکین
2	دربستان بچیلن اغیز	حسده و بی حد اول خدا به لوقا	دوت یه دوز بچیلن او کوی فکر
3	حون مبات ایلدی بوم حن	آبر اولدی بچیلن اکلار وقت	چون قناعت افرین اکلار اشکار
4	سوز بر بک ایلدی که دوزن باز	میر قندک دنا اورن سوز دیمک	طوبی مبل سوزده سکر بچینه
5	چون نظامی ویرن نکلنم نظار	سوزلار احسن حدت امل کلاز	که بکام قنک ویر مرکزی آبل
6	سولیکر دست بولوز کسوز عجل	هذ مدی فلنک روایت ایلنه	حسین کتیس حکایت ایلنه
7	سولیکر بلشیلن ذلن قسه سن	سرخ ادرن کله سیکان عیسه سن	نوندک اوز که چرون عیال سولیکر
8	نادر و داغ غرایب سولیکر	ختر و اشیرین سوزی ایدر نقل	که ایدر تحسین سوزده اهل عقل
9	ساجی فرده و نیک بودد ولی	رو چورن فلنک دما اجب دلی	بوقد رخلن اودیت دیشک کبات
10	اولوز انجانک دما بی مستجاب	رو سدر ایچون هر که ادر شیردما	حق تعالی ساجی قنوت ردا
11	ای بر ادب جیم صورت جان ورن	عقل ایفاز ایلوب ایمان ورن	چار غصرتن دیردن این بشک
12	کمدن املک ورن نیدن شکر	ای حق تعالی ادرت سیک جلا	خر سوز تا سیک ادرت هذ ماطا
13	حسین سوا حرن ادر حنجرن	اول محمد محمد ماله حنجرن	عند ریزر دویب امله کوز
14	تایکاک اینختارین من کوز	عشر و ارمک دیکرت رب الهاز	وز مسکله مضطفا به کم سلاز
15	سکبان نایک دوت یوز اکیجی بچیلنک دکر نده دز	سوزلک شیخی بیفت شیرین اولوز	نقله کل ای لغز کوی غنلک
16	سوز کوی ایلدک فودن کی عجب	منشیج جان اوله سوز کدر فوب	طوبین سکر بیک آیین اولوز
17	سوزله هذ غنمیلی کسان معوی	قایلینک زمنوکی اینا نوت	زمن الی داریک سوزله سوزک
18	شیک طرباغ اولماغ انا اولک	نولدی ناز دویب لوی سوزله یز	کوز عیفت عمو که ابرزد دیر موت
19	قای ناسطغان محمود اول اسیر	نایله مثلا احمدی شیخی دیم	نولدی باشی بی نظامی ویر حکم
20	حسده سوزلادی اولوز بیج کوهز	قای کسان جان طریقه انوری	که اولدی مرفان املک شیخی اخی
21	نایله ایلدک سوزله اولدی جا کوی		شاکه سوز که شکر ای اولدی کبات